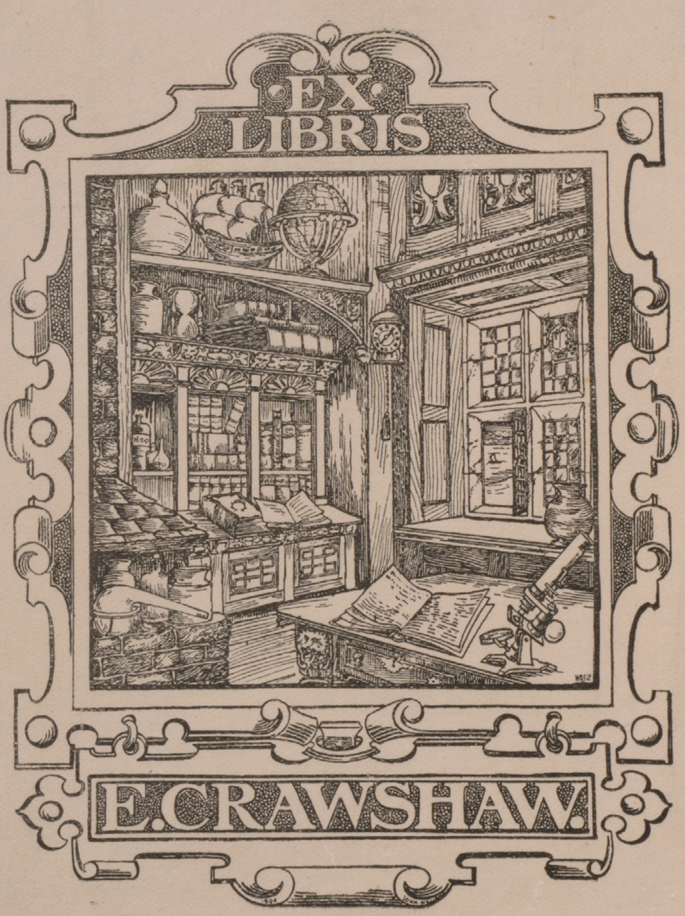
x.

Editio Princeps.

As far as I know this work is very rare, I have not seen another copy for thirty years. The beautiful XVI century writing in the margin, is supposed to be — by Prof H.C. Hoskier — that of Cardinal B. Bembo.

7435. De triplici vita [&c.].
Antonio Miscomini [3rd press].
Florence. 3 Dec., 1489.

Sm. folio ; sigs. $[*]^2$; a–d^8 e^6; f–k^8 l^6 m^4 ; 90 leaves (see also below) ; 2 cols. in table, 3 in registrum ; 31, 32 lines ; roman characters ; {Firenze, press vii, type 3} ; capital-spaces with guide-letters ; woodcut printer's device with monogram of A.M.

1^a, col. 1 ; CAPITVLA PRIMI LIBRI QVI || TRACTAT DE VITA SANA. [ends 2^a, col. 2.] 2^b, col. 1 ; Cursim Recognita. [ends col. 2.] 3^a ; Prohemium Marsilii Ficini Florentini In Librum De Vita Ad || Magnanimum Laurentium Medicem Patrię Seruatorem. 4^a ; DE CVRA VALITVDINIS EORVM || QVI INCVMBVNT STVDIO || LITTERARVM. [The work, in 3 books, ends on 85^b, with the word 'FINIS'.] 86^a ; Apologia quędam. In qua de medicina. astrologia. || uita mundi. Item de magis, qui Christum || statim natum salutauerunt. [ends 88^a, 'xv. Septembris. M. ccccl xxxviiii. || In agro Caregio.'] 88^b ; Quod necessaria sit ad uitam securitas & || tranquillitas animi. [ends 89^b, l. 6, 'XVI. Septembris. M. ccccIxxxviiii. In agro Caregio.' Followed by Latin poem of Amerigus Corsinus, and Colophon] ; Impressit ex archetypo Antonius Mischominus || Florentiæ Anno Salutis. M. CCCCLXXXIX || Tertio Nonas Decembr. [Followed by printer's device.] 90^a ; REGISTRVM. 90^b; [blank.]

Hain-C. *7065. Proctor 6151. B.M. Bodl. The copy described by Hain is of 91 leaves and has the third leaf blank. A feature of the registrum is the inclusion of the first words of the first leaf of the second half of each gathering.

Capitals inserted in blue and red ; paragraph-marks and underlinings in red. Partial MS. foliation. Neat MS. additions in margins. A portion of a recent letter inserted in the volume states : "The beautiful xvi century writing in the margin is supposed—by Prof. H. C. Hoskier—to be that of Cardinal P. Bembo." Bk.-plate of E. Crawshaw.

¶ CAPITVLA PRIMI LIBRI QVI TRACTAT DE VITA SANA.

2us Liber

¶ Capitula eiusdem libri.

Tertius Liber

Prohęmiũ i librũ.III. de uita cęlitus

Capitula eiusdem libri.

Cursim Recognita.

In libro primo.

Carta.iii.faccia.ii.ociosi
car. vii. fa. i.repēte truduntur
car. vii. fa. .ii. retrahit ad externa
car. ix. fa. ii. peximā uero illā
car. x. fa. i. idest sclarea siluestris
car. xviii. fa. i. coralli.s.utriusq;

In libro secūdo

Car. i. fa. ii. annū fere cētesimū
car. iiii. fa. i. suppeditar̄ humori
car. v. fa. i. cetera elemēta
car. vi. fa. ii. fasianarum
car. vii. fa. ii uinum & triticum
car. xi. fa. i. lachrymoq; pini
car. xi .fa. ii. uitis sator ꝓpagator uite
car. xiiii. fa. ii. harmonicos har monico
car. xvi. fa. ii. calēte oleo
car. xvii. fa. i. utcūq; cōpēsare pos simus
car. xviii. fa. i. propter horū cras sam tenacitatem
car. xviii. fa. ii. spūm seruaturum
car. xix. fa. i. exalans ex natura
car. xx. fa. ii. ꝓpinquas anno

In libro tertio

Car: ii. fa. i. prętereа generis
car. ii. fa. i. tūc neq; intellectus
car. iii. fa. i. illic existunt
car. v. fa. i. quę stupefaciunt
car. v. fa. i. ac eiusmodi studiū
car. viii. fa. ii. quarta peripatetici putant
car. x. fa. i. expulsiuā ꝑ aquea
car. xiii. fa. i. quomodocūq; qua si per medicinas
car. xiii. fa. ii. ī nostra reuolutio ne & genesi
car. xviii. fa. ii. lapis aetites, uel aquilinus
car. xviii. fa. ii. ruta & zedoaria
car. xxi. fa. ii. hac ipsa rōe coniū eius quē cingit
Car. xxii. fa .i. audias, olfacias, imagineris
car. xxii. fa. i. paulo āte phębeos narrauimus
car.xxiii. fa. i. a theologis, & a Iā blicho
car.xxiiii. fa. i. īmēsa ferme cęlestiū
car. xxv. fa. i. scilicet illuminare
car. xxviii. fa i. atq; ēt cōseruar̄
car. xxix. fa. i. fęliciter ascēdēte
car. xxix. fa.i. dextra tenēs calamū
car.xxxiii. fa. i. cōburat:eminus āt caligare cōpellat
car. xxxiiii. fa. i. imaginē sub luna
car. xxxv. fa. ii. & hic quidem
car. xxxv. fa. ii. uehemētēq; hēat
car. xxxix. fa. i. ipso suo sidere
car. xxxxiii. fa. ii. eius articulos
car.xxxxiiii. fa.ii. aiam mūdi facile

In Apologia

Carta. i. fa. ii. aetitem lapidem
carta. iii. fa. i. cōtundet claua

¶Prohemium Marſilii Ficini Florentini In Librum De Vita Ad
Magnanimum Laurentium Medicem Patrię Seruatorem.

BACCHVM poetę/ſummum antiſtitem ſacerdotū/bis na
tum canūt. Forte ſignificātes/uel futurū ſacerdotē ſtatim
initiatū/oportere renaſci. Vel ꝑfecti tandē ſacerdotis men
tem deo penitus ebriā/iam uideri renatam. Aut forſan humiliore
ſenſu/ uinum Bacchi germen generari ſemel in uite quaſi Semele/
maturis ſub Phębo racemis: regenerari rurſū poſt ipſū uindemiæ
fulmē in ſuo uaſe uinū: uelut in Iouis femore merū. Sed de ſacris
ĩpræſentia myſteriis nō eſt loquendum: ubi mox phyſica potius
ope languētibus opitulaturi ſumus. Nec agendū ſtilo grauitatis
ſeruo: ſed libero potius & iocoſo: poſtquā a Libero patre neſcio
q̄uo ſtatim exorſi ſumus. Et recte inq̃/neſcio quomodo. Nā forte
prudētior aliqs a Phębo medicorū primo/ potiuſq̃ a Baccho me
dicinā auſpicatus eſſet. Quid uero? Siquod nō uanū omen ſit in
ore nūc ſorte quadā ꝓferente Bacchū. Hic.n. almo quodā uino ſe
curitateq; lætiſſima/ſalubrius forte medetur/q̃ herbis ille ſuis car
minibuſq; Phoebus. Quocūq; uero ſenſu uel illa uel hæc accepe
ris/dux ille ſacerdotum Bacchus geminas quaſi matres habuiſſe
fertur. Melchiſedech aūt ſūmus ille ſacerdos/unā uix matrē/unū
uix patrē habuit. Ego ſacerdos minimus patres habui duos Fi
cinum medicū: Coſmū Medicem: Ex illo natus ſum: ex iſto rena
tus. Ille quidē me Galieno: tū medico/tū Platonico cōmendauit.
Hic autem diuino cōſecrauit me Platoni. Et hic ſimiliter atq; ille
Marſiliū medico deſtinauit. Galienus quidē corporū: Plato uero
medicus animorū. ¶Iandiu igitur ſub Platone ſalutarē animorū
exercui medicinā. Quando poſt librorū oīum eius interpretatio
nem/mox decē atq; octo de aīorum ĩmortalitate libros/ & ęterna
felicitate cōpoſui: ita ꝓ uiribus patri meo medici ſatiſfaciēſ. Medi
co uero patri/ſatis deiceps faciēdū putās/ librū de litteratorū ua
litudine curāda cōpoſui. Deſiderabāt prętérea poſt hęc homines
litterati/nō tantū bene quādoq; ualere: ſed etiā bene ualētes diu

uiuere. His ergo deīde librū de uita lōga dedi. Diffidebāt aūt me dicinis atq; remediis in re tāta terrenis. Adiunxi librū de uita tū ualida, tū lōga celitus cōpanda: ut ex ipso mūdi corpore uiuo ui ta quædā uegetior in corpus nostrū quasi quoddā mūdi mēbrū, uelut ex uite ꝑpagaret̃. His uero tu medicinę libris ignōsce pre cor indulgētissime Laurēti: si dum medicus esse uolo: nescio qūo etiā nolēs sum & si nō bonus sæpe poeta. Nā & phębus idem est medicinæ reptor, poesisq; magister: uitāq; ille suā nobis nō tā per herbas q̃ p citharā cātūq; largit̃. Ipsa qnetiā Venus apud astrolo gos musicū æque parit, & medicū. Sed hactenus dū litteratorū ci uiūq; similiū uitę curiosius cōsulo, librorū meorū salutē negligo: q̃diu iter se patior esse seiūctos. Quāobrē in eos nūc primū pius, in corpus unū copulo. Cuius artubus ī unā formā iam cōpactis uita ꝑrinus adsit. Nō potest aūt hoc opus physicum, id quasi cor pus meū, uitā accipere, nisi meā. Eiusmodi uero uita ex mea dūta xat pēdet anima. Hęc aūt iādiu penes te magnanime Laurēti mi patrone uiuit: in ea præsertim amplissimarū ędiū tuarū parte: ubi una cū Platone, nostrum illud de animorū īmortalitate seruatur opus, tuo iāpridē nomini dedicatū. At aīus iste meus: & si ī bea ta quadā quasi patria penes te uitā agit, uerūtamē, quod & theo logi uolūt, inquietus ē interea, donec opus id physicū tanq̃ suū corpus accipiat. Accipe igitur optime Laurenti, post illos de aīa, hos etiā de corpore libros: eodēq; afflatu, quo & illis dudū, feli citer his aspira. Ita.n. & corpus hoc sub tuo spiritu, p suam uiuet animā: & anima uicissim nostra cū hoc iam suo corpore in tuis la tibus conquiescet.

❡ VNIVERSALIS INSCRIPTIO.

❡ Liber de uita. In Tres Libros Diuisus. / Primus de uita sana. / Secundus de uita longa. / Tertius de uita cęlitus.

❡DE CVRA VALITVDINIS EORVM QVI INCVMBVNT STVDIO LITTERARVM.

MARSILIVS Ficinus Florentinus Georgioantonio Vespuccio & Iohãni Baptistæ Boninsegnio uiris probitate doctrinaq; insignibus. S. D. Multa uobiscum his temporibus peripateticorũ more deambulando confabulati sumus de curãda eorum ualitudine/qui assidue incumbũt studio litterarũ: Quæ quidẽ breui perstricta cõpendio uobis potissimum cõmendare decreui. Neq; prius id opusculum uel ipse probabo/ q̃ a uobis præcipue uiris/ amicisq; ꝓbatissimis probatũ esse resciuero: uel elegãtissimũ Laurẽtii Medicis nostri iudicium subire permittam: Cuius quidem prosperæ ualitudini est ĩprimis si opus fuerit/cõsulturum. Vix. n. præsentibus litteratis pręsertim nostris prospiciet unq̃/nisi prius eorũ patrono Mecẽnati prospexerit. Legite igitur diligẽter: atq; curate ualitudinem diligẽtissime. Sublata. n. sanitate/sublimes musarũ fores/nisi deus omnipotens mira quadam uirtute & ducat & patefaciat/aut nõ tanguntur a nobis unq̃/aut certe frustra pulsantur. Physicam uero hãc disputationem nostram eo potissimum tanq̃ argumẽtum quoddam spectare uolumus/uidelicet si consequendæ sapientię gratia/corporis sanitas tantopere quęrẽda est/multo magis sanitatem mẽtis/qua sola potest sapientia compręhendi/esse quærendam: alioquin inscite omnino scientiã quęrunt/quicunq; insana mente sapientiam capere moliũtur. Sanitatem quidem corporis Hippocrates/animi uero Socrates pollicetur. Sed ueram utriusq; sanitatẽ solus ille pręstat: qui sic exclamat. Venite ad me omnes/ qui laboratis/& onerati estis: atq; ego uos reficiam. Ego sum uia/ ueritasq; & uita.

Nouem studiosorum duces.

Qvicunq; iter illud asperum arduũq; & lõgum ingrediunt: quod quidē uix rādē ad excelsũ nouē musarũ templũ assi duo labore perducit: nouē omnino itineris huius ducibus indi gere uidentur. Quorũ primi quidē tres in cęlo. Tres sequentes in animo. Postremi tres in terra nos ducunt. Principio in cęlo Mer curius: ut inuestigādo musarũ iter aggrediamur: uel impellit uel adhortatur. Siquidē Mercurio tributũ est inuestigationis omnis officiũ. Deinde Phębus ipse & quęrentes animos & res quęsitas splendore uberrimo sic illustrat: ut perspicue quod quęrebatur: a nobis inueniatur. Accedit gratiosissima Venus gratiarum mater: atq; almis omnino lætisq; radiis suis: rem omnē adeo cõdit & or nat: ut quicquid & instigante Mercurio quæsitũ fuit: & mõstran te Phoebo iā erat inuentum: mirifica quadā & salutari uenustate Veneris circũfusum delectet semper & prosit. Sequũtur tres itine ris huius duces in animo: uidelicet uoluntas ardens & stabilis: Acumen ingenii: Memoria tenax. Tres ĩ terra postremi sunt: pru dētissimus paterfamilias: Probatissimus præceptor: Medicus pe ritissimus. Absq; his nouē ducibus nemo ad ipsũ nouē musarum templũ peruenire uel potuit: uel poterit unquā. Ceteros quidem duces ab initio nobis pręcipue deus oĩpotens naturaq; tribuit. Tres uero postremos nostra adhibet diligētia. Sed præcepta offi ciaq; quæ ad patrēfamilias: & quæ ad præceptorē circa litterarum studia pertinent: antiq plures sapientesq; tractauerunt: præcipue Plato noster & sæpe alias: & in libris de rep. ac de legibus diligen tissime. Deinde Aristoteles ĩ politicis. Plutarchus quoq; & Quin tilianus egregie. Solus autē litterarũ studiosis hactenus deest me dicus aliqs: qui manũ euntibus porrigat: salutaribusq; consiliis atq; medicinis adiuuet eos: quos neq; cęlũ neq; animus: neq; pa terfamilias præceptor ue destituit. Ego igitur sorte eorũ laborio sissimam miseratus: qui difficile Mineruę minuentis neruos iter agũt: primus tāquā medicus debilibus & ualitudinariis adsum:

[Marginal notes, handwritten: "duces tres musarum celestes — mercurius, sol, venus"; "Tres duces in animo — voluntas stab[ilis], Acu[men] ingenii, Memoria tenax"; "Tres duces in terra — Ardes p[at]r[is] fa[milias], preceptor, Medicus p[er]itus"]

ſed utinã facultate tã ĩtegra/q̃ propitia uolũtate. Surgite iã ado leſcentes deo duce alacreſ. Surgite iuuenes/atq; uiri: quos ardentius Mineruę ſtudium nimis eneruat. Accedite libenter ad medicum: qui uobis ad inſtituti ueſtri perfectionẽ mõſtrante deo atq; fauente cõſilia remediaq; ſalutaria largiet̃.

¶ Quã diligẽs habẽda cura ſit cerebri: cordis: ſtomachi: ſpiritus.

PRincipio quantam curſores crurium/athletę brachiorum/muſici uocis curam habere ſolent: tantam ſaltẽ litterarum ſtudioſos cerebri/& cordis iecoriſq; & ſtomachi oportet habere. Immo uero tanto maiorẽ/quãto & mẽbra hęc præſtantiora q̃ illa ſunt: & ii frequẽtius atq; ad potiora his mẽbris q̃ illi illis utunt̃. ¶ Præterea ſolers q̃libet artifex ĩſtrumẽta ſua diligẽtiſſime curat. Penicillos pictor: Malleos incudeſq; faber ęrarius: Miles equos & arma: Venator canes & aues: Citharam citharedus: & ſua q̃ſq; ſimiliter. Soli uero muſarũ ſacerdotes/ſoli ſũmi boni ueritatiſq; uenatores tam negligentes/proh nephas tamq; ĩfortunati ſunt/ut inſtrumentum illud/quo mundum uniuerſum metiri quodã modo & capere poſſunt/negligere penitus uideant̃. Inſtrumẽtũ eiuſmodi/ſpiritus ipſe eſt: qui apud medicos uapor quidam ſanguinis purus/ſubtilis/calidus/& lucidus definitur. Atq; ab ipſo cordis calore ex ſubtiliori ſanguine procreatus uolat ad cerebrũ: ibiq; animus ipſo ad ſenſus tam interiores q̃ exteriores exercendos aſſidue utit̃. Quãobrem ſanguis ſpiritui ſeruit: Spiritus ſenſibus: Senſus deniq; rationi. Sanguis aũt a uirtute naturali/quæ in iecore ſtomachoq; uiget/efficitur. Tenuiſſima ſanguinis pars fluit in cordis fontem: ubi uitalis uiget uirtus. Inde creati ſpiritus cerebri & (ut ita dixerim) Palladis arces aſcendunt. In q̃bus animalis ideſt ſentiẽdi mouẽdiq; uis dominatur. Itaq; talis plurimũ ferme cõtemplatio eſt/quale ſenſus ipſius obſequiũ. Talis aũt ſẽſus/qualis & ſpiritus. Spiritus uero talis/qualis & ſãguis/

Inſtrumẽtũ ſapientis Spiritus.

Sãguis

& tres illę uires/quas diximus: naturalis scilicet/uitalis/& aīalis/ a quibus/per quas/in quibus spiritus ipsi concipiuntur: nascuntur: atq; fouentur.

Litterati pituitæ & atræ bili obnoxii sunt.

NOn solum uero mēbra illa uiresq;/& spiritus homines litteratū cupidi curare diligentissime debēt: uerū etiam pituitā semper & atram bilē non aliter q̄ nauigātes scyllā atq; carybdim cautissime deuitare iubent̃. Quantum enī reliquo corpore ocio si sunt/tantū cerebro ac mēte negociosi. Inde pituitam quod gręci flegma. Hinc atram bilē/quā iidem melancoliā uocant gignere compellunt̃. Illa quidem ingeniū sæpe obtundit & suffocat. Hæc uero si nimiū abūdauerit/flagrauerit ue/assidua cura crebrisq; deliramētis uexat animū/iudiciumq; ꝑturbat. Vt nō immerito dici possit/litteratos fore & præcipue sanos/nisi cum pituita molesta est: & letissimos sapiētissimosq; omnium/ nisi bilis atrę uitio uel merere sæpe/uel interdū desipere compellant̃.

Quot sint causę/quibus litterati melancolici sint uel fiant.

VT aūt litterati sint melācolici/ tres potissimū causarum species faciunt. Prima cęlestis: Secūda naturalis: Tertia est humana. Cęlestis/quoniā Mercurius/q̇ ut doctrinas īuestigemus inuitat/ & Saturnus/qui efficit ut in doctrinis inuestigandis perseueremus/inuētasq; seruemus: frigidi quodāmodo sicciq; ab astronomis esse dicuntur: uel si forte Mercurius nō sit frigidus: fit tamē sæpe Solis propinquitate siccissimus: qualis est natura apud medicos melācolica: eandēq; naturam Mercurius ipse Saturnusq; litteratū studiosis eorū sectatoribus īpartiunt ab initio/ac seruāt augētq; quotidie. Naturalis aūt causa esse uidet̃: ꝙ ad scientias præsertim difficiles consequēdas necesse est animum ab externis

Coelestis cā

Naturalis

ad interna tanq̃ a circũferentia quadam ad cẽtrum se se recipere. Atq; dum speculatur in ipso (ut ita dixerim) hominis cẽtro stabilissime ꝑmanere. Ad centrũ uero a circũferentia se colligere / figiq; in cẽtro maxime terrę ipsius est proprium: cui quidem atra bilis persimilis est. Igitur atra bilis animum ut se & colligat in unum / & sistat in uno / cõtempleturq; assidue prouocat. Atq; ipsa mundi centro similis ad cẽtrum rerum singularũ cogit inuestigandum. Euehitq; ad altissima quæq; comprehendenda: quandoquidẽ cũ Saturno maxime cõgruit altissimo planetarũ. Cõtẽplatio quoq; ipsa uicissim assidua quadã collectione & quasi cõpressione naturam atræ bili persimilẽ contrahit. ¶ Humana uero idest ex nobis causa est. Quoniã frequens agitatio mẽtis cerebrum uehementer exsiccat. Igitur humore magna ex parte cõsumpto / quod caloris naturalis pabulũ est / calor quoq; plurimũ solet extigui. Vnde natura cerebri sicca frigidaq; euadit. Quæ quidẽ terrestris & melãcolica qualitas nominatur. Prętereа ob frequentissimum inquisitionis motũ spiritus quoq; moti cõtinue resoluunť. Resolutos aũt spiritus ex subtiliori sanguine instaurari necessariũ est. Quapropter subtilioribus clarioribusq; sanguinis partibus sępe cõsũptis / reliquus sanguis necessario densus reddiť & siccus & ater. Accedit ad hęc: ꝙ natura in contẽplatione cerebro prorsus cordiq; intenta / stomachũ eparq; destituit. Quare alimentis præsertim uel uberioribus uel durioribus male cõcoctis / sanguis inde frigidus crassusq; & niger efficitur. Postremo nimio mẽbrorum ocio neq; suꝑflua excernunť: neq; crassi fusciq; uapores exalãt. Hęc omnia melancolicum spiritũ męstumq; / & pauidũ animũ efficere solent. Siquidẽ interiores tenebræ multo magis q̃ exteriores / męrore occupant animũ atq; terrent. Maxime uero litteratorũ omnium hi atra bile premunť / qui sedulo philosophiæ studio dediti mẽtem a corpore rebusq; corporeis seuocant / incorporeisq; coniungunt: tum quia difficilius admodum opus maiori quoq; indiget mentis intẽtione: tum quia quatenus mentẽ in corporeę ueritati con

Hũana

iungunt/eatenus a corpore disiungere compellunt. Hinc corpus eorum nōnunq̄ quasi semianimum redditur atq; melancolicum. Quod quidem Plato noster in timeo significat/dicens animum diuina sæpissime & intentissime contemplantem/ alimentis eius modi adeo adolescere potentemq; euadere/ ut corpus suū supra q̄ natura corporis patiatur/exsuperet: ipsumq; uehemētioribus agitationibus suis aliquando uel effugiat quodāmodo/ uel nō nunq̄ quasi dissoluere uideat.

Plato

¶ Cur melancolici ingeniosi sint/ & quales me lancolici sint eiusmodi: quales contra.

HActenus quam ob causam musarum sacerdotes melancoli ci uel sint ab initio/ uel studio fiāt/ rationibus primo cęle stibus: Secundo naturalibus: Tertio humanis ostēdisse sufficiat. Quod quidē confirmat i libro problematū Aristoteles. Omnes enim inquit uiros in quauis facultate prestantes melācolicos ex titisse. Qua in re Platonicum illud quod in libro de sciētia scribi tur confirmauit. Ingeniosos uidelicet plurimum cōcitatos furio sosq; esse solere. Democritus quoq; nullos inquit uiros ingenio magnos/pręter illos qui furore quodam perciti sunt/ esse unquā posse. Quod quidem Plato noster in phedro probare uidetur dī cens/poeticas fores frustra absq; furore pulsari. Et si diuinum fu rorē hic forte intelligi uult/ tamē neq; furor eiusmodi apud phy sicos aliis unq̄ ullis præterq̄ melancolicis incitatur. ¶ Deinceps uero assignandę a nobis rationes sunt/quare Democritus & Pla to et Aristoteles asserant melācolicos nōnullos interdū adeo īge nio cunctos excellere/ut non humani sed diuini potius uidean tur. Asseuerāt id Democritus & Plato & Aristoteles absq; dubio. Rationem uero tantæ rei haud satis explicare uidentur. Auden dum tamen monstrante deo causas indagare. ¶ Melancolia idest

atra bilis/est duplex. Altera quidem naturalis a medicis appella
tur. Altera uero adustione cõtingit. Naturalis illa nihil est aliud
q̃ densior quædam sicciorq; pars sanguinis . Adusta uero in spe
cies quattuor distribuitur. Aut enim naturalis melancoliæ: aut
sanguinis purioris: aut bilis: aut salsæ pituitæ combustione con
cipitur. Quęcunq; adustione nascitur/iudicio & sapientiæ nocet.
Nempe dum humor ille accenditur atq; ardet/ concitatos furen
tesq; facere solet. Quam græci maniam nuncupant: nos uero fu
rorem. At quando iam extinguitur/ subtilioribus clarioribusq;
partibus resolutis/solaq; restante fuligine tetra stolidos reddit/
& stupidos. Quem habitum melancoliam proprie & amentiam
uecordiamq; appellant. ¶ Sola igitur atra bilis illa quam dixi
mus naturalem ad iudicium nobis sapientiamq; conducit. Neq;
tamen semper. Sane si sola sit/atra nimium densaque mole/obfu
scat spiritus/terret animum/obtundit ingenium. ¶ Si uero pitui
tæ simplici misceatur/ cum frigidus obstiterit circum præcordia
sanguis/ crassa quadam frigiditate segnitiem adducit atque tor
porem. Atque ut densissimę cuiusq; materię natura est/ quando
eiusmodi melancolia frigescit/ ad summum frigiditatis intendi
tur. Quo in statu nihil speratur: timentur omnia: tedet celi con
uexa tueri. ¶ Si bilis atra uel simplex uel mixta putrescit/quarta
nã gignit febrẽ: lienis tumores: & multa generis eiusdẽ. ¶ Vbi ni
mis exuberat siue sola sit/siue cõiuncta pituitę spiritus crassiores
facit/atq; frigidiores. Continuo animũ afficit tedio. Mẽtis aciem
hebetat: neq; salit arcadico circũ pręcordia sanguis. ¶ Oportet aũt
atrã bilem neq; tam paucã esse/ut sanguis: bilis: spiritus quasi fre
no careant. Vnde instabile ingenium labilemq; memoriã esse cõ
tingat. Neq; tam multam/ut nimio põdere pręgrauari dormitare
atque egere calcaribus uideamur. Proinde necessarium est omni
no eam esse quoad eius natura patitur subtilissimam. ¶ Si enim te
nuata pro natura sua maxime fuerit/ poterit forsitan absque no

Mlia: naturalis; Adusta: sangis, mlię nalis, Bilis, pituitę

Quę mlia ad sapiam 9ducat

xa etiam esse multa. Atq; etiam tāta/ut æquare bilem saltem pon dere uideatur. ¶ Abundet igitur atra bilis/ sed tenuissima. Non careat humore subtilioris pituitæ circumfuso: ne arescat prorsus durissimaq; euadat. Non tamen misceatur omnino pituitæ/ pręsertim uel frigidiori uel multę: ne frigescat. Sed bili sanguiniq; adeo misceatur/ ut corpus unū conficiatur ex tribus: dupla sanguinis ad reliqua duo proportione compositū. Vbi octo sanguinis partes: duæ bilis: duæ iterum atrę bilis portiones existāt. Accendatur aliquātum a duobus illis atra bilis/ accensaq; fulgeat: non uratur. Ne quemadmodum solet materia durior/ dum feruet nimium/ uehementius urat/ & concitet. Dum uero refrigescit/ similiter frigescat ad sūmum. Bilis enim atra ferri instar quando multum ad frigus intenditur/ friget ad summū: quando contra ad calidum ualdè declinat/ calet ad summum. Neq; mirum uideri debet/ atrā bilem accendi posse facile/ atq; accensam uehementius urere. Siquidem uidemus calcem illi similem aqua perfusam feruere statim/ atq; exurere. Tantam ad utrunq; extremum melancolia uim habet unitate quadam stabilis fixæq; naturæ. Quæ quidē extremitas ceteris humoribus non contingit. Sūme quidem calens summam pręstat audaciam/ immo ferocitatem. Extreme uero frigēs timorem ignauiamq; extremā. Mediis uero inter frigus caloreq; gradibus affecta uarie/ affectus producit uarios/ non aliter q̄ merum pręcipue potens bibentibus ad ebrietatem uel etiam paulo liberius affectus inferre uarios soleat. ¶ Igitur oportune temperata sit atra bilis oportet. Quæ cum ita moderata est/ ut diximus/ & bili sanguiniq; ꝑmixta/ qa & natura sicca est/ & cōditione q̄tū ipsius natura patitur/ tenuissima/ facile ab illis accenditur. Quia solida ē atq; tenacissima/ accensa semel diutissime flagrat. Quia tenacissime siccitatis unitate potētissima ē/ uehemētius īcalescit. Quēadmodū lignū paleis si utraq; accēdantur/ magis diutiusq; calet & lucet. Atq a diuturno uehementiq; calore fulgor ingēs motusq; uehemēs & diuturnus ꝓficiscuntur. Huc rēdit illud Heracliti: Lux

sicca anima sapientissima.

¶Quo pacto atra bilis conducat ingenio.

Quale corpus sit temperatum predictis humoribus

QVeret forte quispiam: quale sit corpus illud humoris eiusmodi, ex tribus illis humoribus ea qua diximus proportione conflatum. Tale est ferme colore, quale aurum esse uidemus: sed aliquantum uergit ad purpuram. Et quando tam naturali calore q̃ uel corporis uel animi motu accenditur, ferme non aliter, q̃ ignitum rubeśq; aurũ purpureo mixtum calet, & lucet. Atq; uelut Iris trahit uarios flagrãte corde colores. ¶Queret aliquis iterum, quonam pacto humor eiusmodi conducat ingenio. Nẽpe spiritus ex hoc humore creati, primo quidem subtiles sunt, non aliter q̃ aqua illa quam & uitæ: seu uitis aquã nominãt, & ardentem: quotiens ex crassiori mero, quadam ad ignem distillatione, ut fieri solet, exprimitur. Spiritus enĩ sub angustioribus atræ bilis eiusmodi compressi meatibus, uehementiore ob unitatem calore maxime tenuantur: perq; arctiores meatus expressi subtiliores erumpunt. Deinde calidiores similiter, atq; eadem ratione lucidiores. Tertio motu agiles, actione uehementissimi. Quarto: solido stabiliq; humore iugiter emanantes actioni diutissime seruiunt. Tali aũt animus noster obsequio fretus indagat uehemẽter. Perseuerat inuestigando diutius. Facile quæcũq; inuestigauerit inuenit: clare pspicit: sincere diiudicat: ac diu retinet iudicata. ¶Adde q queãdmodum ĩ superioribus significauimus, animus instrumento siue incitamento eiusmodi quod cẽtro mundi quodãmodo congruit, atq; (ut ita dixerim) in suũ centrũ animũ colligit, semp rerũ oĩum & cẽtra petit, & penetralia penetrat. ¶Cõgruit insup cũ Mercurio atq; Saturno. Quorũ alter altissimus omnium planetarũ, inuestigãtẽ euehit ad altissima. Hinc philosophi singulares euadũt. Presertim cũ animus sic ab externis motibus atq; corpore proprio seuocatus, & q̃ proximus diuinis, & diuinorũ

Quo pacto mlia conducat ingenio

instrumentum efficiatur. Vnde diuinis influxibus oraculisq; ex alto repletus noua quædã inusitataq; semp excogitat/ & futura prædicit. Quod non solum Democritus atq; Plato affirmãt: sed etiam Aristoteles in problematũ libro/ & Auicenna in libro diuinorum/ & in libro de anima confitenẽ. ¶ Quorsum hęc de atrę bilis humore tam multa? Vt meminerimus/ quãtum atra bilis/ imo candida bilis eiusmodi quęrẽda & nutriẽda est tanq̃ optima/ tantum illam quæ contra se habet (ut diximus) tanq̃ pessimam esse uitandã. Adeo.n.dira res est/ ut a malo demone eius ĩpetus instigari Serapio dixerit/ & Auicẽna sapiẽs non negauerit.

Quid corpori sit tempestiue purgandum humoribus

Quos possit nulla pene capere hominem

¶ Quinq; sunt præcipui studiosorum hostes: Pituita: Atra bilis: Coitus: Satietas: Matutinus somnus.

VT autẽ redeamus illuc/ unde iam longius digressi sumus/ longissima uia est: quę ad ueritatem sapiẽtiamq; perducit: grauibus terræq; marisq; plena laboribus ¶ Quicunq; igitur hoc iter aggrediunẽ/ ut poeta quispiam diceret/ sępe terra mariq; picli tantur. Siue.n.mare nauigent continue inter fluctus idest humores duos/ pituitam scilicet/ & noxiã illam melancoliã/ quasi inter scyllam carybdimq; iactãtur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agãt/ tria mõstra protinus sese illis obiciunt. Primum terrena Venus/ Priapusq; nutrit. Secũdum Bacchus & Ceres. Tertium nocturna Echate frequenter opponit. Ergo & Apollo ab æthere/ & Neptunus ab ęquore/ & a terra Hercules sępe uocãdus: ut monstra eiusmodi Palladis inimica/ iaculis Apollo trãsfigat: Neptunus tridẽte domet: claua Hercules cõtundat/ & laceret. Primũ quidẽ monstrũ est uenereus coitus: præsertim si uel paulũ uires excesserit. Subito nãq; exhaurit spiritus/ præsertim subtiliores: cerebrũq; debilitat: labefactat stomachũ atq; pręcordia. Quo malo nihil ĩgenio aduersius esse potest. Cur nã Hippocrates coitũ comitiali morbo similẽ iudicauit? nisi qa mẽtẽ/ quæ sacra est pcutit: tantũq; obest:

Coytus

ut Auicenna in libro de animalibus dixerit: Siquid spermatis su pra q̃ natura toleret/ coitu ꝓfluat/ obesse magis/ q̃ si quadragies tantundem sanguinis emanarit: ut non iniuria prisci musas atq; Mineruã uirgines esse uoluerint. Huc platonicum illud spectat. Cum Venus musis minitaretur/ nisi sacra uenerea colerent/ se con tra illas suũ filiũ armaturam. Responderũt musę. Marti o Venus Marti talia minitare. Tuus.n.inter nos cupido nõ uolat. Deniq; natura nullũ sensum longius q̃ tactũ ab itelligentia segregauit. ❡Secundũ monstrũ est uini cibiq; satietas. Quippe si uinum uel nimiũ uel nimis calidũ uehemensq; fuerit/ caput ipsũ humoribus pessimisq; fumis implebit. Mitto ꝙ insanos facit ebrietas. Cibus uero nimius/ primũ quidẽ ad stomachũ in ipso coquendo omnẽ naturę uim reuocat. Quo fit/ ut capiti simul speculationiq; inten dere nequeat. Deinde inepte coctus multis & crassis uaporibus humoribusq; aciẽ mentis obtundit. Quin etiã si satis coquatur: tamen ut Galienus ait/ animus adipe & sanguine suffocatus cele ste aliquid peruidere non potest. ❡Tertiũ deniq; monstrũ est/ ad multã noctẽ/ præsertim post cęnã frequentius uigilare: unde etiã post ortũ solis dormire cogaris: quoniã uero i hoc errãt/ fallũtq; studiosi ꝑmulti: iccirco q̃tũ igenio noceat/ latius explicabo: atq; rationes septem præcipuas afferam: Primã ab ipso celo: Secundã ab elementis: Tertiam ab humoribus: Quartã ab ordine rerum: Quintã a natura stomachi: Sextã a spiritibus: Septimã a phanta sia deductam. ❡Principio tres planetę queãdmodum i superiori bus dicebamus contemplationi & eloquentiæ maxime fauent: Sol/ Venus/ atq; Mercurius. Hi uero paribus ferme passibus con currẽtes/ aduẽtãte nocte nos fugiũt. Die uero uel ꝓpinquãte/ uel iã surgẽte resurgunt/ nosq; reuisunt. Post uero solis ortũ in plagã cęli duodecimã: quę carceri tenebrisq; ab astronomis assignat̃: re pẽte traduñt̃. Ergo nõ qui uel nocte quando nos fugiũt/ uel die post solis ortũ/ quãdo carceris tenebrarũq; domũ intrãt: sed q uel ꝓpemodũ peteñtibus ortũ/ uel iam surgẽtibus ad cõtẽplãdũ scribẽ

Abinsts

Satietas

Somnus matutiꝰ

Rationes quae noceat somꝰ matutinꝰ studentibus

dumq; ipsi quoq; cõsurgũt/ii soli acutissime speculãtur/& eloquẽ
2a ro tissime inuẽta sua scribũt/atq; cõponunt. ¶ Ratio secũda scilicet
ab elemẽtis est talis. Oriẽte sole mouetur aer/tenuat̃q;/ & claret:
occidẽte uero cõtra. Sãguis aũt & spiritus motũ qualitatẽq; aeris
3a ro circũfusi naturaq; similis seq necessario cõpellunt̃. ¶ Tertia ratio/
quę ab humoribus ducit̃/est eiusmodi. In aurora mouet̃ sãguis/
& regnat/motuq; tenuatur/ & calescit/& claret. Spiritus uero san
guinem sequi imitariq; solent. Verum accedẽte nocte melancolia
illa crassior & frigidior/atq; pituita dominantur: quæ spiritus ad
4ta ro speculandũ ineptissimos proculdubio reddunt. ¶ Quarta ratio/
quæ trahitur ab ordine rerũ hæc erit. Dies uigilię: nox somno tri
buta est: quoniã cum sol uel ad emisperium nostrum accedit/uel
super ipsum icedit/ radiis suis meatus corporis aperit/atq; a cen
tro ad circũferentiam humores spiritusq; dilatat. Quod quidem
ad uigiliam actionesq; excitat atq; conducit: contra uero/quãdo
recedit/omnia coartantur: Quod naturali quodã ordine inuitat
ad somnũ: maxime post tertiam aut quartã noctis partem. Quis
quis igitur mane quidem dormitat/quando sol mundusq; exci
tat: ad multam uero noctem uigilat/quãdo natura dormire iam
& a laboribus quiescere iubet/ hic absq; dubio cũ ordini uniuer
si tum sibi ipsi repugnant: dũ cõtrariis simul motibus perturbat̃
atq; distrahitur. Sane dũ ab uniuerso mouetur ad extima/ipse se
se mouet ad intima. Atq; contra: dum ab uniuerso ad intima tra
externa hitur/ipse se interim retrahit ad extrema. Ergo puerso ordine mo
tibusq; cõtrariis/tũ corpus totũ/tum spiritus igeniũq; prorsus la
5ta ro befactat̃. ¶ Quinto loco a natura stomachi in hũc modũ argumẽ
tamur. Stomachus diuturna diurni aeris actione/ apertis poris
admodũ dilatat̃: euolantibusq; spiritibus tãdem ualde debilita
tur. Igitur subeunte nocte nouam spirituum copiam exigit qua
foueatur. Quapropter quicunq; eo tempore cõtẽplationes lon
gas/& difficiles ichoat/ipsos ad caput spiritus retrahere nititur.
Hi uero distracti/neq; stomacho satis/neq; capiti faciũt. Maxime

uero nocet/ si post cęnam lucubrãtes diu eiusmodi studiis atten tius incumbamus. Pluribus enim tũc ad concoquẽdũ cibũ spiri tibus multoq; calore stomachus indiget. Hæc uero duo lucubra tione studioq; tali diuertũtur ad caput. Quo fit/ ut neq; cerebro/ neq; stomacho supperant. Adde ꝙ caput ob eiusmodi motũ cras sioribus cibi replet̃ uaporibus. Atq; cibus ĩ stomacho a calore & spiritu destitutus crudescit/ & putret. Vnde rursus caput oppleti & lędit. Deniq; matutinis horis/ quãdo surgendũ est/ ut excremẽ tis omnibus somno retẽtis singula mẽbra purgent̃/ tũc id quod pessimum est/ qui nocte lucubrando cõcoctionem penitus inter ruperat: idem dormiendo mane excrementorum expulsionem diutius impedire compellitur. Quod quidem tam ĩgenio q̃ cor pori medici omnes obesse q̃plurimum arbitrantur. Merito ergo qui nocte cõtra naturã pro die/ atq; cõuerso: die rursus pro nocte utuntur tanq̃ noctuæ/ ii etiã ĩ hoc uel inuiti noctuas imitant̃: ut queadmodũ illis sub solis lumine caligãt oculi: ita & iis mentis acies sub ueritatis splendore caliget. ¶ Sexto loco a spiritibus idẽ ita ꝓbat̃. Spiritus fatigatione diurna: præserti subtilissimi qq; de niq; resoluunt̃. Nocte igit̃ pauci crassiq; supsunt litterarũ studiis ineptissimi: ut nõ aliter mancis horũ fretũ alis ĩgeniũ uolare pos sit: q̃ uespertiliones atq; bubones. Cõtra uero post somnũ mane spiritibus recreatis/ mẽbrisq; adeo corroboratis/ ut minimo spiri tuũ ãminiculo egeant/ multi subtilesq; spũs adsunt: q cerebro ser uiãt: atq; expeditius obseq possũt ĩ mẽbris fouẽdis regẽdisq; pa rũ admodũ occupati. ¶ Postremo septima rõ/ sic a phãtasię natura deducit̃. Phãtasia siue imaginatio siue cogitatio seu quouis alio noie nuncupãda uidet̃/ multis/ lõgis/ cõtrariis inuigilãdo imagi nibus/ cogitationibus/ curis q; distrahit̃ atq; turbat̃. Quæ quidẽ distractio ꝑturbatioq; sequẽti contẽplationi/ tranqllam serenãq; mentem penitus postulãti/ nimiũ contraria est. Sola uero noctur na qete agitatio illa sedat̃ tandẽ atq; pacat̃. Igit̃ accedente qdem nocte sẽp turbata mẽte: recedẽte uero ut plurimũ mẽte trãqlla ad

6ta ratio

7a ratio

ſtudia nos conferimus. Quicũq; uero mente nimium agitata res ipſas iudicare conanĩ: ii nõ aliter q̃ illi qui uertiginem patiunĩ: omnia uerti putãt: (ut Plato inquit) cũ ipſi uertanĩ. Quãobrẽ ſci te Ariſtoteles in economicis iubet ante lucẽ ſurgere: aſſeritq; id & ad corporis ſanitatẽ: & ad philoſophię ſtudia ꝓdeſſe q̃plurimũ. Sed hoc ita accipiendũ eſt: ut cita & modica cęna matutinã crudi tatẽ diligẽtiſſime deuitemuſ. Deniq; ſacer ille uates Dauid omni potentis tuba dei: nũq̃ dicit ueſpere: ſed mane ſemꝑ atq; dilucu lo in deum ſuũ canendũ ſe cithara pſalmiſq; ſurgere. Surgere qui dem mẽte: ea hora omnino debemus. Mox etiã corpore: ſi modo id cõmode fieri poſſit.

¶ Quæ ſit hora inchoandis ſtudiis oportunior: quis ue continuandi modus.

EX iis quæ in ſuperioribus diſputata ſũt: ferme iam ſatis cõ ſtat: oportune noſtra nos ſtudia exordiri: uel ſtatim orien te ſole: uel hora una ſaltẽ uel duabus ad ſũmum ante ſolis exor tum. Sed anteq̃ e lecto ſurgas: perfrica parũper ſuauiterq; palmis corpus totũ primo. Deide caput unguibus: ſed id paulo leuius. Hac in re te Hippocrates ãmoneat. Nam frictione inquit ſi uehe mens ſit: durari corpus: Si leuis: molliri: ſi multa: minui: ſi modi ca: impleri. Cum e lecto ſurrexeris: noli ſubitæ lectioni meditatio niq; prorſus incũbere. Sed ſaltẽ horę dimidium cuilibet expurga tioni cõcedito. Mox meditationi accingere diligẽter: quã ad ho ram circiter unã pro uiribus ꝓrogabis. Deinde remittes parũper mentis intentionẽ: atq; interim eburneo pectine diligẽter & mo derate pectes caput a fronte ceruicem uerſus quadragies pectine ducto. Tum ceruicẽ panno aſperiori perfrica. Demũ reuerſus ad meditãdum: duas inſuꝑ horas aut ſaltẽ horam unã ſtudio dedi cato. ¶ Produci uero nõnunq̃ ſtudia poſſũt: ſed aliquãta interdũ intermiſſione facta: ad horã uſq; meredianã. Quin etiã interdum

frictio

q̃uis raro nisi cibũ interim cogamur assũmere post meridiẽ circiter horas duas. Sol. n. circa ortũ potẽs ẽ: potẽs & ĩ medio cęlo: ĩ plaga quoq; illa cęli/ quæ mediũ ꝓxime sequit̃: quã nonam astro nomi uocãt/ & sapiẽtie domũ/ sol maxime gaudet: quoniã uero poetę oẽs Phębũ musarũ sciẽtiarũq; ducẽ esse uolũt/ merito siq̃d altius excogitandũ est/ his horis potissimũ cogitet̃: si musæ quærendæ/ horis eisdẽ Phębo duce quęrant̃. Reliquæ. n. horæ ueteribus alie nisq; legendis/ potius q̃ nouis ꝓpriisq; excogitandis accomodatæ uident̃. Semꝑ aũt meminisse debemus qualibet hora semel saltem paulisper remittẽdã esse mentis intentionẽ. Cũ. n. ob intẽtionem eiusmodi spũs resoluant̃/ merito si nunq̃ cesses rendere lentus eris. Dũ laboras animo/ interim corpore cõqesce. Mala est defatigatio corporis: peior animi: utriusq; simul pessima: oppositis hominẽ motibus simul distrahẽs/ uitãq; disperdẽs. Deniq; haud ulterius meditatio ꝓcedat q̃ uoluptas. Potius uero citra.

Con̄ hos qui deambulantes medici mandant

¶ Quomodo sit uitanda pituita.

OPerę pretiũ fore uidetur/ quæ noxia litteratis esse diximus repetere breuiter: atq; remedia singulis adhibere. Ergo ne pituita nimis augeatur/ exercitatione quottidie stomacho ferme uacuo bis utendum: nunq̃ tamen laboriosa: ne acuti spiritus dissoluãtur: excremẽta diligẽtissime ab omnibus meatibus expurganda. Sordes a corporis totius cute/ capitis pręcipue tum lotione tum frictione penitus abstergendæ. Vitanda alimẽta frigida nimium: atq; nisi obstiterit atra bilis/ etiam humida/ & omnino quæ pinguia/ uirulẽta/ uiscosa/ uncta/ glutinosaq; sint: uel quæ facile putrescere soleant. Si stomachus uel natura uel ætate sit frigidus: aut dimittẽdus omnino/ aut certe minuendus aquę potus. Moderatus cibus sit oportet: sed potio moderatior. Habitatio alta a graui nubiloq; aere remotissimã. Tũ ignis/ tum calidi odoris usu humiditas expellẽda. Prohibẽdũ frigus a capite: maxime

uero ceruice atq; pedibus: Multū.n.obest īgenio. Prodest mode
ratus usus aromatū ī frigidioribus epulis: nucis muscatę præser
tim & cinamomi & croci: Zinziberis quoq; conditi mane stoma
cho uacuo: quod sensibus etiā & memoriæ maxime prodest.

Qua ratione uitanda sit atra bilis.

essima
P ~~Ximā~~ uero illā quam ī supioribus detestabamur atrā bi
lem hæc augēt: Crassū turbidūq; uinū/præcipue nigrū. Ci
bi duri/sicci/salsi/acres/acuti/ueteres/usti/assi/fricti/carnes bouis
& leporis: caseus uetus: salsamēta: legumina: præcipue faba: lēti
cula: melōgia: eruca: brassica: sinapis: radicula: alliū: cepa: porrū:
mora: cariotę: & quæcūq; calefaciūt uel frigefaciunt simul atq; de
siccant & oīa nigra. Ita: timor: misericordia: dolor: otiū: solitudo:
& quæcūq; uisū & olfatū auditūq; offēdūt: oīum uero: maxime te
nebrę. Pręterea exsiccatio corporis nimia/siue lōgis nata uigiliis/
siue multa mentis agitatione/uel cura/seu frequenti coitu: usuq;
rerū calidarū multū atq; siccatum: seu īmoderata quadā deiectio
ne atq; purgatione/uel exercitatione laboriosa/uel inedia/siti/ca
lore/uel sicciore uēto/uel frigore. Cū uero bilis atra semp siccissi
ma sit/frigida quoq;/licet nō ęque/huic certe resistendū est/rebus
quidē modice calidis: humidis uero q̄maxime. Cibis elixis assi
due: qui coquātur facile: & subtilē gignāt sanguinem atq; clarissi
mum. Sed interim ut stomachi & pituitæ ratio habeat̄: perinde
atq; bilis atræ/epulę cinamomo & croco & sandalis cōdiant̄. Cō
ferunt semina peponis: atq; cucumeris/& pinei nuclei abluti. Cō
ueniūt lacticinia omnia: lac: caseus recēs: amigdalæ dulces. Con
ueniūt carnes auiū: & pullorum gallinaceorū: quadrupedum ue
lactentiū: oua sorbilia maxime: & ex mēbris animaliū cerebellū:
dulcia mala: pyra: psica: pepones: pruna damascena: atq; similia:
Cucurbita rite cocta: herbę humidæ/non uiscosæ: Cerasia uero fi
cus: uuas minime laudo / Nauseam uero & satietatē ualde dete

Cibus elixus

ſtor. Nihil aũt aduerſus hãc peſtem ualentius eſt q̃ uinũ leue/cla rum/ſuaue odorum/ad ſpiritus prẹceteris pſpicuos generandos aptiſſimũ. Nam ut Platoni & Ariſtoteli placet/hic humor/hoc ui no nõ aliter mollit̃ atq; dulceſcit & claret/ q̃ uel lupini aqua pfu ſi/uel ferrum flãmis accenſum. Verum q̃tum eius uſus ſpiritibus & ingenio prodeſt/tantũ nocet abuſus ¶ Prẹterea ĩfundere aurũ uel argentũ maxime ignitũ/eorũq; folia in poculis uel in ipſo iu re prodeſſe/conſentaneũ eſt: atq; aureo uel argenteo uaſculo bibe re/ciboſq; ſũmere. Item putile eſt/ſi ſæpe ſtomacho uacuo liquiri tiẹ ſuccus deglutiat̃: Succus quoq; punici pomi dulcis: atq; dul cis arancei. ¶ Conducunt nõ mediocriter ſuaues odores/tempari maxime: at ſi regnat frigus/ad calidũ declinãtes: ſin dominetur calor/uergentes ad frigidũ. Tempandi ſunt igit̃ ex roſis: uiolis: myrto: cãphora: ſandalis: aqua roſacea: quæ frigida ſunt. Rurſus ex cĩnamomo: citro: aranceo: garofilis: mẽta: meliſſa: croco: ligno aloe: ambra: muſco: quẹ calida. Verni flores pſunt imprimis & fo lia citri/ſiue arancei/odoraq; poma: ſed maxime uinum. Odores eiuſmodi put cuiq; cõuenit: & naribus hauriendi ſunt/& pectori atq; ſtomacho admouẽdi. Odores uero calidos multũ ſiccoſq; ſi ſoli fuerint & cõtinui/nõ pbamus ¶ Tenẽdus ore iacintus q ani mum uehementer exhilarat. Hieroboranum quoq;.i. ſclarea ſilue ſtris tũ cibo tum odore cõfert. Bugloſſa rurſus: borrago: meliſſa: horũq; triũ aqua/ Rurſus lactuca: endiuia: uua paſſula: lac amig dalinũ menſẹ familiariſſima eſſe debẽt. Fugiẽdus aer/aut feruẽs/ aut glacialis nimium/aut nubilus. Sed aer tempatus ſerenuſq; li berrime admittẽdus / Mercurius/ Pythagoras/Plato iubẽt/diſſo nantẽ animum uel mẹrentẽ cithara cantuq; tam cõſtanti q̃ cõcin no componere ſimul atq; erigere. Dauid aũt poeta ſacer pſalterio pſalmiſq; Saulem ab iſania liberabat. Ego etiam ſi modo infima licet componere ſũmis/ q̃tum aduerſus atrẹ bilis amaritudinem dulcedo lyræ cantuſq; ualeat/domi frequenter experior./ Lauda mus frequentem aſpectum aquẹ nitidẹ: uiridis: rubei ue coloris:

Vinum

odor

Jacinctus

Aqua

hortorum:nemorũq; usum: deambulationẽ secus flumina/perq; amęna prata suauem:equitationem quoq;/gestationem /nauigationemq; lenẽ ualde probamus. Sed uarietatẽ imprimis/facilesq; occupationes/diuersaq; negocia non molesta:assiduã hominum gratiosorum consuetudinem.

Cura stomachi.

Sequitur ut curam stomachi diligentissimã habeamus:ne nauseam cruditatẽ ue adducat unq̃ satietas/caputq; offendat. Bis cibus quotidie sũmendus est/& modicus atq; leuis cinnamomo/mace/nuce muscata moderate cõditus. Sẽp tamẽ siccus cibus põdere alimẽta mollia potũq; exsuperet:nisi forte atrę bilis siccitatẽ admodũ uereamur. Famẽ (si cõmode fieri potest) cibus/siti potus expectet. Auiditas utriusq; supsit mẽsę. Fastidiũ & saturitas ꝓcul absint. Abstinendũ ab iis quæ ob nimiã humiditatẽ uel uirulẽtã & unctã uiscosãq; materiã stomachũ relaxãdo debilitãt:uel etiã frigida aut calidissima sunt: aut propter duritiã ęgre coquũtur. Et quæ talia sunt/ut diu post mensam palato saporem reddant molestiorẽ:siue inflent:siue caput multis uaporibus impleant. Ab omnibus imprimis quæ facile uel extra aluum/uel in aluo putrescãt. Dulces sapores/aut acres si soli sint/ nullo pacto probamus. Sed dulces acri quodam uel acuto uel sicco uolumus temperari. Mastix & menta sicca:saluia recens: uuę passulæ: cidonia poma cocta/cõdita sacharo:cicorea:rosa:corallus:Lotus capparis & aceto cõditus stomacho amicissima sunt. Mala præterea punica sapore inter acidum dulcẽq; medio: & omnino quæcũq; moderate arida sunt & aliquantulum austera:quæ medici stiptica uocant:siue quæ aliq̃tum acuta sunt uel salsa/ uel aromatica. Mirobalani autem omnia superant. Vinum quoq; rubeum potius q̃ album sapore quasi paululum subamaro:ac nisi caliditas uel destillatio aliter postulauerit optimum erit merum bibitum

paulatim. Omnino autẽ liquidiores epulę prius sũmendæ q̃ duriores. Sumpto uero cibo/conuenit coriandrum/pomumq; cidonium cõditũ sacharo: mala punica/ & pyra austera/ nespile quoq; & persica sicca atq; similia. Mandere uero oportet/antequã deglutiantur singula exactissime. Fouendus stomachus/ si oportet extrinsecus/mastice/rosa/mẽta/corallo. ¶ Cauẽdũ ne post cibũ/duabus aut tribus proximis horis uel cogitationi difficili: uel lectioni sedulo incumbamus. Necessariæ forsan erunt horę uacationis quatuor: si cibus potus ue uberior fuerit: aut cibus durior. Malum est cibo/potu ue uentrem extẽdere: Pessimum/stomacho sic extento difficilia cogitare. Aut igitur nutrimentum sume leuissimum/aut sumpto/uaca/donec quasi cõcoxeris. Neque dormiendum post cibum meridie/nisi maxima cogat necessitas. Atque id quidem non prius q̃ horas duas uigilauerimus. ¶ Nocte tamen sũpta cęna/hora ut uidetur una uigilię sufficit. Coitus stomacho pestilens: præsertim si uel saturo statim/uel esuriente cõcumbas. Ocio meret stomachus: exercitatione gaudet: nisi dũ cibo sit plenus. Sumpto cibo statim modice deambulandum: mox uero sedendum.

¶ De his quæ fouent mẽbra precipua uires spiritus.

SEd iam Præstare uidetur/ut nonnulla ex medicorum officina in medium producamus: quæ stomachi/cordis/cerebri/spirituum ingenii/ uires uel seruent integras/ uel restituant: ac si uel pituita uel atra bilis excrescat: uel immineat nausea/longe propellant. Omnes sine cõtrouersia medici cõsenserunt: nihil esse salutarius tiriaca: fouendis confirmandisq; tum singulis mẽbris & uiribus/ tum spiritibus atque ingenio. Huius igitur ĩprimis utemur drachma dimidia/aut saltẽ drachmę tertia parte bis qualibet edomada hyeme & autũno: sed ęstate/atque uere semel/ uel sola/ uel si placet frigidis humidisq; tẽporibus cum pauculo Tyriaca

mero claro/suaui:temporibus uero calidis/siccisq;/presertim si na tura uel ętas sit calidior/cum aquæ rosaceę duabus unciis aut tri bus:stomacho scilicet uacuo/sex aut septem horis ante cibum. Si tiriaca desit/dabimus mitridatum: Sed ubi tiriacam mitridatū ue sūmimus/eo die ab omni re calida penitus abstinēdū:ac si æstas aut uer fuerit/frigidis est utendum. ¶ Secundo uero loco eadem in causa probatur ab omnibus aloe/rite electa atq; lota. Sūme mi robalanorum chebularū drachmas duas:rosarum purpurearum/ sandali rubei/emblicorum/cinnamomi/croci/corticis pomi citri/ beem/melissę/idest citrarię/ singulorum drachmam unam: aloes electę riteq; ablutæ drachmas duodecim. Ex his confice pilulas optimo mero. Quibus ebdomada qualibet semel utaris dilucu lo:eo scilicet pōdere:quod naturæ tuæ conueniat. Aestate qdē cū aqua rosacea:alias uero cū uino. Quibus aūt diebus neq; tiriacā neq; pilulas assūmes/ utere cōfectione eiusmodi mane atq; uespe duabus/aut tribus ante cibum horis. Summe cinnami electissimi drachmas quatuor:chebularum mirobalanorū duas:& totidem emblicarum/croci/ rosarum purpurearum drachmam dimidiam: sandalorū rubrorū drachmas duas: corallorūq; similiū drachmā unam: Sachari albissimi quātū satis est. Funde sacharum aqua ro sacea atq; succo citri uel limonum/æqualibus uidelicet portioni bus. Coque suauiter. Deinde adde musci tertiā drachmæ partē/ atq; ambrę tantūdem. Demum confice bolos solidos/quos mor sulos uulgo nominant/auroq; inuolue. Tria hęc ipsi eo usu quo præscripsimus experti sumus/tiriacā & aloem ita (ut diximus) tē peratam/confectionēq; illam singulis conferre mēbris/& uiribus & spiritibus:acuere sensus/atq; ingenium:memoriam cōfirmare: Pituitā quoq; & bilem/ atq; atram bilē illis pilulis facile uel edu ci/uel emēdari. Preterea ętati cuilibet/& naturę tria quę diximus familiarissima iudicantur.

¶ Medicinæ contra pituitam.

SIaduersus exundantem pituitā acrius pugnandum fue rit/pilulas aurora ex hierapicra Galieni:uel quas Mesues elefanginas nominat/dabimus.s.quot & quotiens oportuerit/ uel etiam in robustiore natura pilulas ex hiera atq; trociscis aga rici pari portione compositas:semper uero cū melle rosaceo liqui do atq; oximelle: aquaq; maratri.i.feniculi. Qui certe syrupus ī pituita digerenda etiā ante pilulas atq; post eas maxime ꝓdest. Si una cū pituita ceteri quoq; humores turbent/pilulis ex reubar baro Mesues/uel pilulis quę sine quibus a posterioribus nuncu pātur/oportune purgabimus. Omnē uero uehemētē repentināq; deiectionē purgationēq; penitus detestamur. Nā stomachū corq; debilitat:spiritus multos exhaurit: cōfundit humores:spiritus fumis humorum fuscis obtenebrat.

¶ Destillatio.

VBi caput propter pituitā destillationibus fluctuat:quan doq; hora somni aliquot ex pilulis quas modo descrip simus/ dabimus. Iubebimus præterea ea hora & aliis thus sæpe mādere. Nam mirifice destillationibus & sensibus omnibus me moriæq; succurrit. Rursus muscata nux & tiriaca ore retenta pro batur. Maiorana quoq; quam amaracū nominant/ uel eius aqua admota naribus uel infusa. Post cibū uero alimentorum fumos coriandro cidoneisq; cohercebimus. thus

¶ Dolor capitis.

SI caput sępe doleat humore grauatum frigido/pręter illa quæ narrauimus/cōfectionem illam quam diambram no minātuel diacori uel plisarchoticō tenere ore iubebimus. Quin etiam masticem sæpe mandere. Præterea linire frontem/tempora/

ceruicẽ/maioranæ/feniculi/rutæ foliis una cum oleo rosaceo tun sis. Similiter aloe/aceto/oleo aquaq; rosaceis perfecte diluta.

De Cura uisus.

VBi oculi caligant/neq; rubent/tamen neq; aliud præbent ullum caloris indicium/ tunc sane collirium ex aqua feniculi/maioranę/celidoniæ/ rutę/ adhibito croco & antimonio/ confert. Sed aqua eiusmodi prius densiori pãno est exprimẽda. Nihil tamen admoueas oculis/ nisi antea pilulis lucis sæpe purgaueris. At si caligantes oculi rubeant: subito pilulis ex fumo terræ compositis purga. Mox collirium ex aqua rosacea & sacharo prodest. Nonnunquã uero albumine oui/tutia/ lacte adiectis q̃primum opitulatur. Omnino autem quotidianus usus maratri uisum seruat & acuit. Semen quidem eius frequenter ore tenere oportet/folia uero comedere. Trifera minor a Mesue descripta optima est. Optimum quotidie uacuo stomacho mirobalanum chebulam conditam summere: atque cum ea non nihil panis ex sacharo/maratroq; in puluerem ducto compositi. Quod insuper ingenio mirũimmodum/ac producendæ uitæ prodest. Eufragię quinetiam usus oculis est singulare pręsidium. In omni uel dolore capitis uel caligine oculorum diuertendi sunt retro uapores/ frictionibus cucurbitulisq;: Ac si calori causa sit/ sanguisq; abundet/hirudines ceruici & humeris adhibebimus.

maratrũ

sangsugas

De Gustu instaurando.

STomachus sępe litterarũ studiosis gustũ fere oẽm amittit: si id pituitæ uitio icidit/quod acidus oris sapor/uel saliua multa & glutinosior idicat/postq̃ aluum subduxeris medicinis quas supra narrauimus/ aromatico rosaceo utere. s. sacharo rosaceo mixto/melle quoq; rosaceo cũ cinamo. Solo etiã uel zinzibe

re cõdito: uel mẽtæ syrupo: Sed ĩprimis tiriaca. Sin aũt bilis copia forte cõtingit / quod qdẽ os amarũ ostendere solet / similiter post purgationẽ ex aloe sicut diximus præparata / uel reubarbaro / assũ me uel triasandalũ uel oxizacharã & sacharo aceto albo & uino acrioris punici mali cõpositã. Vel psica / pyra ue / siue cõdita / siue sy rupo cõfecta: sicut Mesues docet: uel nostrã eiusmodi cõfectionẽ gustui saluberrimã. Sũme sachari rosacei uncias quatuor: diamare nati uncias duas: diacitonitẽ tãtundẽ. s. uncias duas: mirobala norũ chebularũ semũciã: emblicarũ tantũdẽ: Sandali rubei coralli rubri utrorũq; æque drachmã dimidiã. Fũde insup iuleb ex succo citri uel limonis tres uncias aut duas. Quod si stomachus debi lis ẽ & frigidus / adiice duas cinami drachmas. His ante cibũ dua bus horis utendũ. Nauseã sẽp ab utroq; natã humore / tollit diaci toniten: & usus capparis cũ aceto. Itẽ potus modicus ieiuno sto macho albi aceti rosacei / si duplo sachari põdere misceaẽ. Rursus mẽtę syrupus atq; absinthii. Itẽ mẽta uel aceto cõdita / uel acido mali punici succo diluta.

De exacta atrę bilis cura.

VErum missa hęc tanquã leuiora iam faciamus: atque ad id quod periculosissimum ẽ reuertamur scilicet ad atrã bilem: quæ quotiẽs abũdat & furit: cum corpus totũ / tum uel maxime spiritum quasi quoddam istrumẽtum ingenii ipsumq; ĩgenium & iudiciũ labefactat. Primũ in ea curanda præceptũ sit ut docuit Galienus / ne repẽte illã educere cõtendamus: ne forte parte eius liqdiore subtilioreq; subducta residuũ dẽsius admodũ sicciusq; resideat: sed paulatim molliaẽ digeraẽq; pariter atq; educaẽ. Secũ dũ ut iterim tã cibis humidioribus q̃ lauacris dulcibus & modi cis unguẽtisq; similibus caput & corpus totũ ad sũmũ ꝑuiribus humectetur: ea tamen cautione ne uel destillatio irritetur / uel de struaẽ stomachus aut iecur / uel meatus corporis obstruaẽ. Tertiũ

uero/ & id quidem maxime necessarium/ ut continue cor fouea tur roboreturq; rebus congruis partim intus acceptis/partim ex tra pectori/ naribus ue adhibitis. Aspiciãtur quoq; & audiantur: odorentur & cogitentur assidue quæ oblectent: Contraria uero longius arceantur.

De syrupis.

Syrupus

MVlta quidem a multis aduersus hunc humorem compo sita sunt. Ego autem impræsentia tria quædam remedio rum genera e plurimis afferam electissima omniũ atq; tutissima/ accepta primum a priscis/ deinde a recentioribus confirmata/in terdum etiam a nobis ad usum nostrum accõmodata. In primo est syrupi optimi compositio. In secundo pilulę probatissimę. In tertio electuaria saluberrima. His tribus opportune adhibitis me lãcolicus humor mollit̃ & digerit̃ atq; soluitur: spiritus acuunt̃/ & illustrantur: fouetur ĩgenium: memoria confirmatur. Syrupus est huiusmodi. Sũme boraginis/ buglossę/ florumq; utriusq;/ me lissæ/capillorum ueneris/endiuiæ/ uiolarum/cuscutæ/polipodii/ senę/epithimi: singulorum q̃tum manu capitur. Pruna damasce na numero uiginti: odora poma numero decẽ: passularũ unciam unam: liquiritiæ unciam dimidiam: cinami/sandali rubri/corticũ citri/singulorum drachmas tres: croci drachmam dimidiam: Co quantur in aqua omnia præter epithimũ & aromata/donec pars tertia consumatur. Decoctio expressa post/cum sacharo iterum & epithimo moderate coquatur. Postremo infundantur aromata scilicet cĩnamum atq; crocus. Huius syrupi aurora calefacti uncię tres bibantur/simulq; uncię duę aut tres aquę buglossę: atq; una cum his ex sequentibus pilulis accipi debent duæ saltem/ac plu res prout cuiq; conuenit: eo scilicet pacto/ut aluus quotidie pau lum moueatur.

¶De Pilulis.

PIlularum uero q̃tum ad propositum spectat: duo sunt ge
nera: alię delicatis congruunt: robustioribus aliæ. Primę
aureę siue magicæ nominari possunt/ partim magorum imitatio
ne/partim nostra inuentione/sub ipso iouis uenerisq; influxu cō
positæ: quæ pituitam/ bilē/ atram bilem educunt absq; molestia:
singula mēbra corroborant: spiritus acuunt & illuminãt. Ita eos
dilatant/ne constricti mestitiam pariant: sed dilatatione & lumi
ne gaudeant. Ita rursus stabiliūt/ne extensione nimia euanescãt.
Sūme igit̃ auri grana duodeci/ maxime foliorū eius si pura sint: pillule delicate
turis/myrrhæ/croci/ligni aloes/cinnami/corticis citri/melissę/seri
ci crudi coccinei/mētæ/been albi/been rubei/ singulorū drachmã
dimidiam: rosarum purpurearum/ sandali rubri/ coralli rubri/mi
robalanorum trium scilicet emblicarū/chebularum/indarum/sin
gulorū drachmã unam/aloes rite ablutę tantūdem q̃tum cuncto
rum pondus. Confice pilulas mero q̃ electissimo. Secuntur pilu pillę validiores
lę ad soluendam melancoliam aliquãto ualidiores: uerūtamē mi
nime uiolentę. Sūme peonię: myrrhæ: sticados arabici: melissæ: tu
ris: croci: mirobalanorum trium scilicet emblicarum/chebularum
indarū: rosarum/singulorum drachmam unã. Trociscorum agari
ci: polipodii: epithimi: senę: lapidis lazuli/loti rite & præparati.
Lapidis armeni affecti similiter/drachmas tres/singulorū. Aloes
lotæ uncias duas uino perfecto pilulas confla. Si cum melãcolia
manifesta caliditas dominetur/quę in hac compositione sunt fri
gida/ad tertiam insup ponderis sui partem augenda erunt. Has
pilulas ut litterarum studiosis conuenit/gręcorū/latinorum/ara
bumq; imitatione composui. Nolui uero fortiora miscere. Quale
ueratrum: quo Carneades Phanaticus utebatur. Viris enim litte
ratis tantum uel paulo firmioribus consulo: quibus nihil pestilē
tius est q̃ uiolētia. Ideo prætermisi pilulas indas/lapidisq; lazuli
uel armeni notas: & quam compositionem hieralogodion appel
lant. Si deniq; decet simpliciorē cōpositionē inserere: qua ego fa

miliarius utor. Summe aloes lotæ unciam unam: mirobalanorũ emblicarum atque chebularum/ utriusq; pariter drachmas duas: masticis drachmas duas: duas quoq; rosarũ prẹsertim purpurea rum confice pilulas uino. Proinde pilulis aut iis/aut illis/ ex iis scilicet quas probauimus: nemo unquã solis uti debet: ne forte nimium exsiccetur. Quod quidem in melancolia pessimum est: immo uel una cum syrupo: quem secuti partim Mesuem/ partim Gentilem Fulginatem supra descripsimus: uel cum uini odori le uisq; uncia una siue duabus/ siue tribus/ut cuiq; conuenit: Aut cum aqua mellis & passularum atque liquiritiẹ. Aut sicubi calidi tas dominatur/cum iuleb uiolaceo/ aquaq; uiolacea. ¶Omnino autem consulo litteratis/quicũq; ad atram bilem sunt proniores/ ut hac purgatione bis quolibet anno/uere scilicet autũnoq; utan tur: diebus quindecim continuis uel uiginti: pilulis scilicet cum syrupo atque similibus. Quicũq; uero paulo minus huic morbo obnoxii sunt/sat habebũt/si pilulas primas aut ultimas toto an no summãt/semel edomada qualibet: æstate quidẽ cum iuleb ut diximus: alias uero cum uino.

Nota

¶De Medicina liquida.

Meminisse uero oportet/ubi maximũ in exsiccatione peri culum imminet: purgare tamẽ necessitas cogit/operẹ pre tium esse pilulas intermittere: atq; i ipso syrupo uel simili quadã decoctione/facta in aqua buglosse/quando purgãdum est/ inter dũ ifũdere diasenẹ uel diachatholiconis uel triphereẹ psicẹ unciã unã aut saltem dimidiam. Quod si uel corpus robustius sit/ uel astrictior & durior aluus/addere electuarii hamech drachmã unã aut duas. Vtilis quoq; hic est cõfecta cassia: utilior manna. Nec õi melãcoliẹ speciei cõueniũt: sed illi maxime quæ adustione creaꝛ. Sin aũt melãcolia naturalis sit/conueniunt qdem: uerũ præcipue si in syrupo addatur polipodii portio dupla uel tripla: similiter

liquiritię: crociq;: & passularum. Item medicinæ addantur mellis rosacei liquidi unciæ duę. Quotiens uero syrupus sūmēdus sit/ in superioribus diximus. Sed medicina cum ipso ter uiginti die bus sūmenda erit. ¶ Verū si melācolicus nullus humor appareat: tantum uero cōplexio melancolica/ scilicet frigida mēbrorū qua litas atq; sicca/ memento ducere aluū / uel mittere sanguinē mini me expedire. Sed reliqua dūtaxat facere/ quę uel diximus / uel di cemus. Præsertim quęcunq; ad corpus pertinent mediocriter cale faciendū atq; magnopere humectandū/ spiritusq; quoad fieri po test illuminādos/ fouendaq; mēbra. ¶ Vbi uero ipse atrę bilis hu mor exundat/ non madefacimus tantum corpus atq; humorem/ sed etiam soluimus aluū ea cautione qua diximus: Nunquā ue ro uehemēter. Siquidē Plato i Timeo nos monet diuturnū mor bū/ qualis est melācolicus/ nō esse nimis ualentibus medicamen tis atq; molestis pharmacis irritandū.

Melica cōplexio sine humore

¶ De Sanguinis missione.

SVnt nonnulli in sanguine mittēdo audaciores/ quos me dici sapientes admodum detestātur. Nam sanguis est atrę bilis temperamentum: spiritus fomes: uitę thesaurus. Solum ue ro ubi abundātiam sanguinis indicat/ uel profusior risus/ auda ciaq; & cōfidētia multa/ uel color rubens uenarūq; tumor/ mitte re sanguinem litteratis quando res postulat debemus e uena lie nis sinistri bracchii/ lata quadā incisione/ quatuor uncias mane/ uespere totidem. Deinde paucos post dies/ saltem septem/ ad sum mū quatuordecim/ tum frictione quadam asperiore/ tum admo tis hirudinibus/ quas sanguisugas nominant/ mariscas irritare: ut sanguinis uncię tres aut quatuor inde distillēt. Hæc ambo ro bustioribus tantum facienda uidentur. Debilioribus uero/ si ne cessitas postulat mariscas solum sicut docuimus irritare. Sed neq; uentrem medicinis soluere/ neque mittere sanguinem licet: nisi

prius clysteribus pinguibus mollibusq; lenieris. Atq; hoc sit in melācolica natura cōmune præceptum: dandam esse operam ut si oportuerit/ eiusmodi clysteribus frequentatis uenter inferior lubricus semper sit atq; purgatus.

De Electuariis

SEquūtur electuaria: ex quibus laudo equidē quod Rasis exilarans appellauit. Pręterea quę in libro de uiribus cordis Auicenna cōponit. Sed multo magis quod Męsues ita cōscribit. Sūme crudum sericum colore coccineo nuper tinctum/ pondere libram unam. Id merge succo pomorum dulcium & suauiter redolentium: atq; succo buglossæ/ aquaq; rosacea/ singulorum libra una/ post quatuor & uiginti horas/ totū id coque suauiter/ donec aqua rubeat. Deinde extrahe sericum/ atq; insuper exprime diligenter. Infunde mox sachari candidissimi cētum & quinquaginta drachmas: coque rursus donec quasi mel spissetur: Amoue tunc ab igne: Atq; infunde dū calet/ ambræ crudæ diligenter cōcisę drachmas sex: & ut liquescat ambra permitte. Postremo adde his puluerē eiusmodi. Summe ligni aloes crudi: cinnami: utriusq; ęque sex drachmas. Lapidis lazuli rite abluti/ drachmas tresdecī. Vnionū. i. albarū margaritarū drachmas duas. Auri ueri drachmā unam. Musci electi partē drachmæ dimidiā. Danť ex eo cū uino drachmę duę uel una mane ac uespere ante cibum tribus aut quatuor horis. Id mihi præceteris ualde placet. Verūtamen ꝓbo etiā Diamuscū Mesues dulcem: cōpositionēq; gemmarū: modo cum aqua rosacea assūmātur. Laudarem quoq; mirifice quod est a Petro Ebanensi philosopho sūmo conflatum: nisi ipsemet ex eius īmodico usu dilatationē exalationēq; spirituū nimiam formidaret. Quāobrē duo quædam insuper excogitaui tutissima: atq; ob tēperationē suā cuilibet tēpori/ ætati/ naturæ cōuenientissima: ī qbus misceť utile dulci. Quę tātū nutriūt q̄tū fouēt & roborāt.

Pręterea ſpiritui & ingenio tantū ſtabiliēdo/quātum acuendo &
illuſtrando cōueniūt. Sūme ſachari roſacei uncias quatuor. Sacha
ri una cum floribus bugloſſę concocti uncias duas. Corticis po
mi citri ſacharo cōditi unciā unā. Chebuli condite uncias duas.
Cīnami electi drachmā unā. Sādali: coralliſ.ſ. utriuſq; rubri. Itē ſe
rici coccinei/crudi conciſi/croci/ margaritarū/ſingulorū drachmā
dimidiā: auri/argēti/ſingulorū tertiā drachmæ partē: ābræ/muſci/
utriuſq; grana duo. Fūde oia ſimul ſucco citri uel limonis ſacha
ro cocti. ¶ Seqtur cōfectio altera/aliqͣto ſalubrior/certe multo ſua
uior. Sūme amigdalarū dulciū quatuor uncias: nucleorū pineorū
.s. ablutorum diei unius ſpatio: ſeminū cucumeris/utrorūq; pari
ter/uncias duas. Sachari duri quod candū.i. cādidū uocant qua
tuor uncias. Sachari alterius/ſed albiſſimi/ librā unam atq; dimi
diā. Funde cūcta hæc aqua roſacea atq; limonis & citri: in qua ex
tinctū fuerit ignitū aurū & argentū. Simul coque ſuauiter. Demū
adde cinnami: been rubri: ſandali rubri/coralli ſimilis/ ſingulorū
drachmā unā. Margaritarū nitidiſſimarū/croci/ſerici/ crudi/cocci
nei minutiſſime attriti/ſingulorū drachmā dimidiā. Auri/argēti/
utriuſq; grana duodecim. Iacinti/ſmaraddi/zafiri/carbunculi: ſin
gulorum tertiā drachmę partē. Si cui uero deſunt aurum/argētū/
ambra/muſcus/pretioſi lapilli/cōfectiones illę etiā pdeſſe multū
ſine his poterunt. Quarum tres potiſſimum eligo/unam.s. Me
ſues/ quā recēſui: duas uero noſtras/ quas modo deſcripſimus.
Quo uero pacto iis utendum ſit/ſupius ſatis expoſuimus. ¶ Siqs
autē ſimplicius aliqd appetat/oibus tamē accomodatū/ hic citri
pomum pfecte maturum/īregrū pfecte cōtūdat: mulroq; ſacharo
& multo roſarum ſucco adhibito coquat. Coctum uero modico
cinnamo/crocoq; cōdiat. Aut aromatico roſaceo utaᷣ ſic tēpato.
Summe aromatici roſacei unciā unā: Sachari roſacei: Sachari dia
bugloſſati/utriuſq; uncias duas: aut ſimiliter miſceat diamuſcū.
Quāq̄.n. duo hæc nō ſint ſimplicia: tamē facile ſatis habenᷣ: Ac
ſi caliditas timeaᷣ/diaprunis & ſacharū uiolaceum adiungātur:

De nimia uigilia

Saepe melancolicis præsertim litteratis accidere solet/ut nimiũ exsiccato cerebro/uigiliis lõgis extenuenť. Quoniã uero nihil atræ bilis mala magis auget q̃ longa uigilia/ tãto malo omni studio succurrendũ. Ideo lactucas post cibos alios edãt una cũ pane modico: pauculo croco: uinũq; purum sorbeãt post lactucam: neq; ultra horã lucubrent. Cũq; se dormitũ cõferũt/confectionẽ eiusmodi sũmant. In qua seminis papaueris albi unciæ duę sint. Seminis lactucę uncia una. Amomi croci. s. utriusq; pars drachmæ dimidia. Sachari unciæ sex. Dilue & coque oĩa simul syrupo papaueris. Edãt huius drachmas duas: simulq; nõ nihil syrupi papaueris gustent aut uini. Illinias eis frontem tẽporaq; oleo ex uiolis: & ex nenufare adiecta cãphora. Item lacte oleoq; amigdalino atq; uiolaceo. Odorẽ croci/& cãphoræ/ putaminũq; dulcis mali naribus admouebis. Aceti ĩsup modici/sed aquę rosaceæ plurimę. Sternes quoq; lectũ plantarũ foliis frigidarũ. Aures grauibus cantibus sonisq; delinies. Humectabis sæpe caput eiusmodi lauacris scilicet aqua in qua cocta sint frusta papaueris: lactuca/portulaca/malua/rosarũ/uitis/salicis/arũdinũq; folia: addita camomilla. Balneis quoq; dulcibus ex rebus eiusmodi/sępe tibię/bracchiaq;/sæpe totũ corpus est humectandũ. Lac insup bibere mixtũ sacharo scilicet stomacho uacuo / si modo stomachus optime tolerauerit maxime ꝓdest. Humida hæc melãcolicis etiã si satis dormiant mirifice conferunt. Memento lac amigdalinum mẽsæ familiarissimum esse debere.

Di hebetudine atq; obliuione.

Accidit uero nõnunq̃/ut studiosis uel quia sedulo inclinato capite legãt/scribãt ue/uel quia ocio nimio torpeãt/pituita quędam uiscosior una cum frigida nimis melancolia caput

occupās grauet/atq; hebetes obliuiososq; efficiat. His ergo caput exonerādū est iis remediis/quæ alias diximus pituitæ cōuenire. Sin minus illa suffecerint/ad pilulas indas & cocchias hieralogo diōq; cōfugito. Pręterea ad hierā diacoloqntidos uel archigenis uel andromaci uel theodotionis. Aut ad pilulas iudei quas Me sues in capitulo de capitis dolore describit. Quod si natura ętas ue frigidior sit/ nec æstas obstiterit: post purgationem utere con fectione illa anachardina/quā Mesues sapientū cōfectionē noīat ī antidotario. Rursus anacardina illa:quā in capitulo de obliuio ne ex sētētia filii Zachariæ recēset. Da sūmo mane drachmā unā: sed q eā sūmit ab ira/coitu/ebrietate/labore/rebusq; calidis eo die ꝑsus abstineat. Hęc qdē aduersus hebetudinē obliuionēq; ualē tissima sūt. At uero si familiaria magis optes/ da ziziber sacharo cōditū: sed modico thure mixtū: quod sensibus & memoriæ ma gnopē ꝓdest/pręsertim his adiectis.s.melle anachardi/ melle che bularū/acoris/cipis/ambra/musco. Prodest ēt diābra/plis archori con/diacori. Sed hęc ore diutius retinēda: naribus ēt & auribus infundēda. Odor quoq; thuris/amaraci/maratri/ nucis muscatę/ rutæ/garofilorū ꝓdest nō mediocriter. Memēto tamē tiriacā ī his atq; similibus quēadmodum ab initio diximus:nulli unq̄ reme dio postponēdā. Præterea hebetibus obliuiosisq; tēpora & cerui cē unctione eiusmodi unge. Sūme olei sambucini unciā unā/olei deben uncias duas/euforbii unciā dimidiā/castorei quoq; tantū dē. Perfricabis brachia/crura/ ceruicēq; uehemēter. Ac si opus fue rit ceruici cucurbitulas admouebis. Verticē prætera capitis ama raco/thure/nuce muscata tunsis operies atque fouebis.

Anacardina

℞ conditum

Tiriaca

Vngentum

Corporeū qdē spūm cura: Incorporeū uero cole: ueritatem deniq; uenerare. Primū medicina pręstat: Secūdū disciplina moralis: Ter tium uero religio.

SI homines ueritatis cupidi tanta medicorū diligentia cor poreū spiritum curare debent: ne forte omnino neglectus

uel ĩpedimẽto ſit/uel inepte ſeruiat quęrẽtibus ueritatem: multo ꝓculdubio diligẽtius incorporeũ ſpũm .i. intellectũ ipſũ diſcipli næ moralis inſtitutis colere decet/ quo ſolo ueritas ipſa cũ ſit in corporea capit̃. Nefas .n. eſt ſolũ animi ſeruũ .i. corpus colere/ ani mum uero corporis dominũ regemq; negligere. Præſertim cũ Ma gorũ platoniſq; ſentẽtia ſit/ corpus totũ ab aĩo ita pẽdere ut niſi animus bene ualuerit/ corpus bene ualere nõ poſſit. Quapꝓ me dicinæ auctor Apollo nõ Ippocratẽ q̃uis ex ſua ſtirpe genitũ/ ſed Socratẽ ſapientiſſimũ iudicauit. Quippe cũ q̃tum Ippocrates cor pori/ tãtũ Socrates aĩo ſanãdo ſtuduerit: q̃q̃ quod tentauerãt illi/ ſolus Chriſtus effecit. ¶ Proĩde ſi mẽtẽ noſtrã optimis colere mo ribus a Socrate iccirco iubemur: ut lucẽ ueritatẽq; a nobis naturæ inſtinctu quęſitã ſerena mẽte facilius aſſequamur: q̃to magis ue ritatẽ ipſã diuinã imprimis religione ſacra fas ẽ uenerari? Ad quã quęrendã capiendãq; nõ aliter creata mẽs eſt/ q̃ oculus ad lumen ſolis ꝓſpiciendũ. Atq; ut Plato noſter inquit queadmodũ uiſus nihil uſq̃ uiſibile ꝓſpicit/ niſi in ipſo ſũmi uiſibilis .i. ſolis ipſius ſplẽdore: ita neq; intellectus humanus ĩtelligibile q̃cq̃ apprehẽ dit/ niſi in ipſo intelligibilis ſũmi hoc eſt dei lumine nobis ſemꝑ & ubiq; præſente: in lumine inq̃/ quod illuminat oẽm hominẽ ue nientẽ in hũc mundũ. In lumine de quo canit Dauid. In lumine tuo uidebimus lumẽ. Profecto quemadmodũ purgatis oculis/ inq; lumẽ ipſũ aſpiciẽtibus/ ſubito ſplendor eius ĩfundit̃/ colori bus figuriſq; rerũ abũde refulgẽs/ ita cũ primũ ab oĩbus corporis ꝑturbationibus ꝑ moralẽ diſciplinã purgata mẽs eſt/ atq; in diui nã ueritatẽ .i. deũ ipſũ religioſo quodã flagrãtiſſimoq; amore di recta/ ſubito (ut diuinus inq̃t Plato) diuina mẽti ueritas influit/ rationeſq; rerũ ueras/ quæ ĩ ipſa cõtinent̃/ q̃bus ue oĩa cõſtãt feli citer explicat: q̃toq; mentẽ circumfundit lumine/ tanto ſimul & uoluntatem gaudio beate perfundit.

¶ F I N I S

¶ Prohemium In Librum De Vita Longa.

M ARSILIVS Ficinus Florentinus Philippo Valori Ciui optimo: atq; nobilissimo. S. D. Quanq̃ Plato noster genio suo uiuit: & uicturus est (ut arbitror) dum mundus ipse uiuet: meus me tamen genius huc semper impellit: ut post diuinum cultũ ante omnia Platonis uitæ prospiciã. Ad hoc ipsum iam diu nobis aspirat præceteris Medica domus. Ad idem cõspiras / & tu mi Valor Medicũ amicissimus / & Platonicæ gloriæ / atq; disciplinæ admodum studiosus. Quam ergo uitã Platoni semp̃ exopto: eandẽ opto medicibus: similẽq; Valori. Quãobrem hortor / & obsecro te mi Valor: ut q̃ta semp̃ opera glorię Platonicę faues: tanta aliquando diligentia præcepta hæc nostra de uita producenda / legas: atq; serues. Quibus diu uiuẽs resurgẽti nuper disciplinæ Platonis diutius una cũ magnanimo Laurentio medice patrocinari possis. Vale.

¶ MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA LONGA

¶ Ad perfectionem scientiæ necessaria est uita longa: quam etiam diligentia prestat ¶ Cap. primum.

A D ARTEM Scientiamq; perfectã nõ tam uel docilitas ingenii / uel memorię firmitas: q̃ prudẽtis iudicii pspicacia nos perducit. Iudicium uero propter ambiguitatem ex cõiecturarũ diuersitate cõceptam adeo difficile est: ut experimẽto sit necessario confirmandũ. Experimentũ quoq; fallax tum ꝓpter iudicii ipsius difficultatem: tũ propter fugacẽ oportuni in experimento captando temporis breuitatẽ. ¶ Quibus sane de causis / artẽ esse lõgam una cum Ippocrate recte cõcludimus: nec posse nos eã / nisi uite longi

rudine consequi. Vitam uero longam non solum ab initio semel fata ꝑmittunt: sed nostra etiã diligentia præstat. Quod & astrologi cõfitenť: ubi de electionibus & imaginibus agũt: & medicorum cura diligẽs expientiaq; cõfirmat. Qua quidẽ ꝓuidẽtia non solũ homines natura ualidi sæpissime: sed etiã ualitudinarii uitã longã aliquãdo consequũtur: ut nõ mirũ sit Herodicum quendã litterarum studiosum omniũ sui tẽporis infirmissimum (ut Plato Aristotelesq; testanť) eiusmodi ꝓuidentia / annũ centesimũ impleuisse. Plutarchus preterea narrat multos corpore alioqn parũ firmo / uitã sola diligentia longã consecutos. Mitto ĩpresentia quot ĩbecillos ipse nouerim prudẽtię munere robustissimorũ annos superauisse. Neq; igiť inutile fuerit / neq; uanũ / post librũ de curãda ualitudine litteratorũ a nobis cõpositũ / precepta quædã insuper ingeniis sciẽtię cupidis ad uitã longã conducẽtia tradere. Instituta uero hęc nec inertibus ignauisq; cõmunicari uolumus. ❡ Quid enĩ cupiamus istos diu uiuere? q nec uiuũt qdẽ / quasi fucos nutriamus non apes. Nec hominibus diuulgari / ꝑdita uoluptatũ libidine dissolutis: q breuẽ quotidie uoluptatẽ longe stulti preponunt. Nec improbis iniquisq; patefieri: quorum uita mors est bonorũ. Sed uiris dũtaxat prudentibus atq; temperatis / solertis ingenii uiribus humano generi uel priuatim uel publice ꝓfuturis.

❡ Vitalis calor nutritur humore: Quo deficiente fit resolutio: Quo excedente fit suffocatio. ❡ Cap. .ii.

Vita quidẽ tanq̃ lumen in naturali calore cõsistit. Caloris uero pabulũ est humor aerius / atq; pĩguis quasi oleũ. Siue igiť humor eiusmodi forte deficiat: siue ꝑrsus excedat / uel inquineť: calor statim debilitať: & tandẽ debilitatus extinguiť. Si humoris defectu calor debilitať & ꝑdiť / mors resolutione cõtingit. Si potius obruitur humoris excessu uel uitio: uita suffocatione perit: Suffocatio uero humoris cuiuslibet exũdãtia uel putre

factione contingit: præsertim pituita uel excrescēte uel q̄ñolibet putrefacta: ut non imerito pituita petēs uitam fuerit noīata. Pręcepta igit̄ ad ꝓducēdā uitā maxime necessaria. Hic q̄dē resolutionē: inde uero suffocationē putrefactionēq; ęque deuitant. Aeque inq̄ ratione cōmuni. Nā si calidiorē sicciorē ue hoīem forte curāt/ & cui meatus q̄dē apti sunt: humores autē sp̄ūsq; subtiles resolutioni magis occurrūt. Sin aūt cōtraria rōne corpus affectū tractāt/ potius suffocationi subueniūt. Maxime uero i alterutro studēt: si ad alterutrū locus t̄ēpus ue declinet. ¶ At ubi igeniosis studiosisq; cōsulit̄: utrūq; præceptū ferme est pariter necessariū: in utroq; similiter laborat̄. His.n. acutū q̄dē calidūq; igeniū/ & imaginationis motus assiduus/ resolutionē: otium uero corporis atq; cruditas suffocationē minitari uidet̄. N usq̄ igit̄ medici uehemētius q̄ in eiusmodi hominū curatione laborant. Et si tota libri sup̄ioris disputatio ad ꝓrogandā uitā maxime cōfert: ꝓpriā tamē quandā res tāta curā: qualē deinceps quoad potero paucis cōprehēdam postulare uidetur.

¶ Quomodo temperādus calor ad humorem atq; uicissim quodā Mineruæ consilio. ¶ Cap. iii.

CEterū dū oleū istud pigue/ igneo huic uigori nostro necessarium pigui Minerua tractamus/ Minerua iterim oliuifera olei uitalis origo/ almi uidelicet Iouis capite nata ridet: q̄ sui muneris q̄titatē plane cernētes/ interea nō satis uidimus qualitatē. Ridēs ergo/ uobis inq̄t oleū nō modo q̄tū sat flāmæ nutriēdę fore/ abūde dedi: sed ēt sine amurca sincerū infūdi lucernę. Hęc illa. Nos aūt iter loquēdū errātes offēdimus: quoniā lucerna pedibus nostris uerbū suū/ nō dū nobis auditum. Ex hac ergo lucerna discamus/ oleū iugiter flāmę subministrādū/ ea.s. diligentia: ut nec repētina quadā lumē obruamus illuuione. Nec rursū differamus sitibūdo potū. Sed hæc q̄dē duo satis i sup̄ioribus tractata putamus. Reliqua nobis duo sūt: quorū alterū leuiter tetigisse: alterū

uix attigisse uidemur. Tāgentes interim ita Palladem ut ridere nunq̄ solita nos rideret. Quid ergo? Primo qdē considerabimus flāmā uel pauculā esse ꝑtius edacē: ideoq; lucernā illā lucere diutius/in qua sic flāmula ēad ellychniū.i.luciniū tēpata/ut non ebibat oleū/sed pitisset. Itaq; & nos in oi dieta cauebimus: ne quando præsertim ī iuuentute nimium inualescat insitus ignis suapte natura uorax: Sat uero fuerit tū humorē inundantē/tū penetrabile frigus hinc arcere. Deide lucernā cogitabimus frequēter extingui/quādo nō sincerū oleū instillauerit: sed(ut ita dixerim) amurcosū. Vnde paulo post cōcrescūt ex amurca fūgi/lumēq; extīgūt. Iam uero nos almū a Pallade suscepimus oleū.s.aeriū q̄plurimū purumq;/& natiuo quodā lētore tenax atq; firmum. Quod ergo huic paulati absūpto subgerit̄/nō solū huic ęquale debet esse/sed simile. Vt uero sit simile nō tantū aeriū esse debet & pigue/sed penitus ab amurca secretū .i.a fece quadam ex terra & aqua crassiore cōgesta. Hāc ergo cōgestionē fecēq; uitaturi alimenta eiusmodi fugiamus & otiū & cruditatē atq; sordes. Interea uero Mineruam ea moderatione colamus! ut caput qdē de quo nata est ipsa/nobis augeat: neruos aūt stomachumq; nō minuat.

Quibus de causis arescit humor naturalis: uel pegrinus exūdat: & q̄ necessaria sit ad uitā pfecta digestio Cap. IIII.

Excitantia huorem naturalem

Naturalem humorem uelociter hæc exsiccant. Sanguinis fluxus uberior. Violenta solutio uentris. Diu lubricus aluus. Profusus sudor. Latius patefacti meatus. Coitus ad debilitatē factus. Sitis anela. Fames cruciās. Vigilia lōga. Vsus calidarū rerū simul atq; siccarum. Laboriosus animi corporisq; motus. Anxietas. Ira. Dolor. Siccior simul/atq; feruētior aer: pręsertim igne calescēs. Vētus aridior & uiolētus atq; diuturnus. Humorē supra modū augēt his cōtraria. Ebrietas frequēs utrunq; facit: nimio.n.tū calore siccat/tū humore suffocat ebriosū. Nihil ātmagis q̄ cruditas ad utrunq; nocet. Vbi.n.nō cōcoqt̄ alimētū

Huectat^a sup̄ modum

hinc quidē deeſt quo naturalē irriges humorem: inde uero putrefactum ſupeſt/ quod exundās calorē obruat naturalē. Quāobrē Auicenna corrūpi ſanguinē inqt/ ubi digeſtio ipſa corrūpit̃: Secutusq; Galienū appellat digeſtionē/ uitę radicē. Optima igit̃ eſt & quaſi unica hęc regula Galieni: concoctionē cibi præceteris ubiq; curare. Nā quod maximū uidet̃ eſſe præceptū: ſalubribus uidelicet uti: nihil proderit/ niſi coquas. Siqdē ex his ferme ſicut ex cōtrariis noxius humor ꝓfluit/ ſi cruda mēbris īfluxerint. Ex cibis aūt etiā minus arte laudatis/ ſępe minus malū accipit̃ nutrimētū ſi uehemētius cōcoquant̃. Cruditatē igit̃ tanq̃ grauem reſolutionis ſimul/ & ſuffocationis cauſā diligētiſſime deuitemus: quantitate uidelicet cibi potuſq; nobis accomodata. Qualitate. Simplicitate. Præparatione. contritione. Ieiunio reuocante famem: ac ſi opus fuerit ſtomachi ēt exteriore fomento: rebuſq; qbuſdā ſtipticis poſt epulas intus aſſūptis. Caueamuſq; diligenter ne cibū potus exupet. Neu cibus ſit liqdior/ aut durior: aut hic uel ille ualde ſit actu frigidus: aut alimēta ſint lōge diuerſa: aut crudū addamus crudo. Hæc. n. cōcoctionē magnope ꝓhibēt. Caueamuſ iſup diligētiſſime/ ne uel coitu ſtatim poſt cibū/ uel ſōno meridiano ſępius nō neceſſario: uel nocturna uigilia/ uel labore animi ullo ſiue corporis īportuno uel alio quopiā pacto digeſtionē impediamus. Digeſtionē dico eqdē nō primā tantū/ quæ fit ī ſtomacho: ſed ſecūdam ēt quę fit ī iecore. Tertiā inſup quæ ī uenis. Quartā deniq; quæ ī mēbris efficit̃: quæ lōgo quodā indigēt īteruallo: & quauis īpedita pabulū ~~nō~~ ſuppeditat̃ humori. Proīde ſicut digeſtionē/ ſic excremētorū purgationē adiuuare īprimis neceſſarium eſt aduitā. Neceſſariū ſordes ēt a cute detergere. Neceſſarius ē motus corporis tā cōtinuus/ tam tēpatus/ tā uarius/ q̃ cęleſtiū aeriſq; motus & ignis & aquę: ſeruata dūtaxat cōcoctionis & ſōni neceſſitate. Defatigatione uero & reſolutione uitata. Pręterea ſub umbra ſitū carieq; obducimus. Sub diuo ſub lumīe uiuimuſ. Quod pater meus Ficinus inſignis medicus frequenter habebat in ore.

Digeſtio

Sed ad hęc feliciter pagēda operę pretium foret/ nō tam urbanis negotiis q̄ rusticis q̄busdā exercitationibus a tenera statim ætate corpus assuefecisse & quodāmodo similibus/interdū etiam nutrimētis: & uitę genus quodāmodo uariū tenuisse. Quod me sæpe prudēs ille monebat. Qui.n.in omni ætate lautissima quadā curiositate uiuūt: sæpe minus tuti uiuūt. Qui uero adolescētes/ se minus assuefecerint/ adulti saltē assuefaciāt/ cautioribus tamē gradibus id tentantes.

Euchima
Bonus sanguis

¶ Sanguis & humor accomodatus uitę aerius esse debet qualitate temparatus: substātia medius atq; tenax. ¶ Cap. v.

GRæci omnes inter præcepta ad diuturnā uitam maxime necessaria mandant ut euchimis alamur. Euchima uocamus alimēta salubria: quæ bonū afferūt nutrimentū.i. sanguinē bonū. Bonū uero sanguinē appellamus/ nō frigidū/ nō siccū/nō turbulentū: sed calidū & humidū atq; clarum. Calidū quidē calore nō acri. Humidū uero humore nō aqueo. Clarum quoq;/nec tamen iterea tenuissimū. Iam uero feruētior sanguis/naturalē tū calorē exacuit/ tum exsiccat humorē: & quē ipse humorē infert uel calorem resolubilē pręstat atq; fugacem. Sanguis præterea humidior proniorq; ad aquam naturalem obtundit calorem: humorē quoq; naturalem uel hebetat: uel impellit sub calore liquescere: uel suffocat humiditate calorem: & omnino siqua portio naturalis humoris ex aqueo sanguine trahitur/ tum putrescit facile: tū cito diffluit atq; dissoluitur. Hic efficitř: ut qui molliores fructus herbasq; comedunt/nisi raro forsan & ꝓ medicina tūc uentrem leniēte sūmāt/ breui uenas succo crudo putrefactioniq; obnoxio/ penitus impleant. Ac ne id accidat/ tutius pro alimento uel coquuntur: uel saltem cū pane miscentur. Sanguis ergo nec igneus esto: nec aqueus: sed aerius: nō aeri crassiori similis: ne procliuior sit ad aquam. Nō aeri subtilissimo/ ne facile incalescat in ignem.

21

Sed ſubſtantiã teneat mediocrem: in qua medius aer dominatũ habeat plurimum: Cetera elemẽta inſint quatenus aeris accõmo dãtur impio. Non ſit eius ſubſtãtia ſubtiliſſima: ne humorem in ſtabilem generet/ ſpiritũq; uolatilem/ & diſſolutioni ſubiectum. Non ſit craſſiſſima/ alioqn & ingenio minime miniſtrabit: & uix ĩ naturalem humorẽ ac ſpiritum permutabitur. Meatuſ obſtruet: ſuffocationi dabit occaſionem: Et ſpiritus qui uix tãdem craſſus inde creatur/ denſitate ſua & ipſe parum idoneus eſt ad uitam/ & calorem naturalem ita ſuffocat/ ſicut fumus denſior flãmam cõ primit protinus/ & extinguit. Mitto ꝙ ſaltem adeo tenebroſus eſt/ ut uitam efficiat mꝫſtam morte deteriorem. Imprimis autem ut mihi uidetur ad uitam expedit diuturnam: ſãguinem una cũ ſubſtantia quidem aeria ualde/ nec admodum craſſa/ habere glu tinoſum aliquem in ſe humorem atq; tenacem/ qualem ferme cũ ſubtilitate habet oleum oliuarum & humor anguillæ pinguis ſi mul atq; tenuis: & oleum ex terebentina quadam ſublimatione tractum. Tu igitur alimenta ceteraq; omnia quæ ſanguinẽ pro ui ribus humorẽq; talem efficiant diligenter eligito. Sanguis enim humorq; talis ſicut oleum flãmæ/ ita uitali calori pabulum eſt/ & una cum ſubtilitate habet etiam firmitatem. Præceptum eni Ra ſis eſt pro iuuentute ſeruanda/ rebus uti ſanguinẽ ad præcordia traducentibus/ ibiq; cõdenſantibus/ corq; fouẽtibus. Quod Aui cẽna ꝑbat aquoſũ labilẽq; ſanguinẽ prꝫcipiẽs euitãdum. Differeſ aũt in hoc ꝑ differẽtia corporũ ratio ẽ habẽda. Nã ubi dẽſius cor pus ẽ/ ad ſubtilitatẽ ſanguinis: ubi rarius/ ad craſſitudinẽ eiuſdẽ oĩbus ẽ remediis declinãdũ. Vbi media corporis habitudo/ uia ſimiliter media tutius imus. Nũꝗ tamẽ naturalẽ corporis habitu dinẽ extirpare conabimur: alioqn uitã ipſã extirparemus. Expe dit iſup meminiſſe/ ubi ſubtilitatẽ ſãguinis ualde ueremur: & ſto machus iterea nõ ſit admodũ natura ualidus/ minutioribus ad craſſitudinẽ gradibus accedendũ eſſe: dũ gracilẽ hominẽ craſſiori bus alimẽtis nutrire cõtẽdimuſ: & fouẽdũ iteri ſtomachũ: ꝑducẽ

Qualis san. ad vitam longa requiratur

Dra Corporum

Quorum sto. debilis est

dum somnum. Exercitationem corporis pro uiribus augẽdam: animi minuendã/quæ plurimis sępissime nocet. Ac si minus ferat alimẽta uiscosa nimiũ duraq; uel admodũ frigida: usu saltẽ coral lorũ: sãdalorũ: rosarũ: coriãdrorũ: mirobalanorũ: cidoniorũ & dia cidonion/ sacchariq; rosacei: stipticarũq; rerũ eã sanguinis humo risq; firmitatẽ deniq; cõsequemur: quã rebus nimium glutinosis hic tuto cõseq nõ ualemus. Cõmodissime uero ex nucleis pineis pistaceisq; & glycirhizæ succo & amido additis amigdalis dulci bus/ earũq; oleo & cidoniorũ semine atq; oleo sisamino una cum sacharo cãdidissimo aquaq; rosacea nutrient̃/ qui uiscosa grãdio rũ aialiũ mẽbra cõcoquere nequeãt. Cõcedemus his præterea ex trema gallinarũ uel edorum & restudines & limaces atq; resticu los. Vina dabimus nõ alba: sed rubra stipticaq;/ & quodãmodo subamara. Aqua uinũ ferrea uel masticea tempantes/ oleo quoq; masticis cidoniorũq; cutẽ leuiter leniemus: & uetabimus interim quæ sanguinẽ subtilẽ faciũt uel feruentẽ: nisi forsan nõ nihil cro ci uel cinamomi tenacioribus epulis infũdamus: ut & facilius cõ coquant̃/ & cocta p meatus angustos trãsferant̃ ad mẽbra. Diffici le nãq; est uiscosa uel alimẽta paulo firmiora ex stomacho nõ ad modũ ualido/ usq; ad digestionẽ tertiã/ quartãq; pducere: nisi eius modi uehiculis pferant̃ atque insuper frictionibus leuibus pro uocentur Quas qdẽ cũ facies/ manibus eas mollioribus facito: ac memẽto madefacere manus odorifero quodã uino: in quo cã momillã mirtũq; coxeris atq; rosas.

Communis comedendi bibendiq; regula: & qualitas epularum — Cap. vi.

SEd missa impræsentia faciamus obtusissima hominum corpora uel tenuissima: ad cõmunem uiuendi rationem perueniamus: communi mediæq; corporis habitudini prsus accõmodatã. Caue ne ulla ratione meatus corporis uel su pra modum pateant uel nimium obstruantur. Ibi enim in resolu

tione & iniuria extrinsecus inferenda discrimen: hic aūt in putrefactione & suffocatione periculū & si non artissimo regulæ freno quod Hippocrates damnat/te cohibeo: non tamē habenas tibi ad licentiā usq; relaxo. Herbas & fructus humidiores accipe parce. Parcius lac & pisces/& utrūq; cū melle. Parcissime fungos/atq; cū aromaticis ac semine piri. Similiter purū aquę potum: atq; una cū parcitate. Quæ humidiora sūt uel piguia aromaticis acribusq; cōdito: alioqn & humorē alienū mēbris plurimū inferūt/ atq; putridū: & si quē necessariū naturę humorē suggerūt: hūc pręstāt citę admodū corruptioni subiectū. Quod nō aliter q̄ aquosū uinū cōturbat̄ celeriter & corrūpit̄. Hic cita canities/& pallor rugositasq; senilis. Carnes quoq; si quotidie comedant̄/ ac ēt si pōdere pani ꝓpinquēt/citā putrefactionē inferūt. Vnde Porphyrius pythagoreorū antiquiorūq; auctoritate fretus esum aīaliū detestat̄. Nō ne homines accepimus ante diluuium longęuos aīalibus pepcisse? Quāq̄ medici nō tam carniū usū uetāt/ q̄ abusū. Deniq; humida tanq̄ putrefactioni obnoxia fuge: memoria tenens humidos/& pigues senescere citius atq; mori. Quod & Hippocrates ait: & res ipsa declarat. Siccissima rursū accipe moderate/ uel saltē liberiore tēpera potu. Media tutus eligito. Tam & si Auicenna formā cibi paulo sicciorem molli præponit ad caniriē euitādā. Ad frigida nimium aut calida cautissimus esto. Calida simul & humida seque re. Si feruet aer/epularū humor calorē supet. Si friget/calor humorē. Vtrobiq; uero modicus sit excessus. Vbiq; calor & humor nō nihil glutinosū habeat/atq; stipticum: ut illic mēbris irrigatus humor inhereat firmius: ac diu sub calore pduret. Electū triticū & panis electus hoc īprimis habet. Deīde rubrū stipticūq; uinū parumq; dulce. Tertio pinei nuclei resq; his tēperie & lentore psimiles. Quarto carnes non humidæ simul atq; laxę/ut suillæ & agninæ lactentes. Medici tamen ueteres/ maxime Galienus suis carnes/& sanguinem propter quādam cū corpore nostro similitudinē ualde cōmēdat. Optimæ sunt igit̄ similibus corporibus/ut rusticis & robustis corpusq; multū exercitātibus: præserti si quatri

duũ gariofilis/coriãdris pręparatis/sale cõditę seruenť. Et sãguis forsan utilis si cum saccharo coquatur defecatusq; ad sũmũ fuerit atq; liquẽs. Sed ut ad numerũ reuertamur/ nõ ꝓbãť carnes humidiores/quales diximus: nõ durę simul atq; siccę/quales uetustioris leporis atq; bouis: sed medię quędã: ut gallinaceorũ/pullorũ/caponũ/pauonũ/fasianorũ/ꝑdicũ/forte ẽt pullorũ colũbinorum/pręserti domesticorũ. Tales quoq; sunt capreoli uituliq; iuuenes: & ãniculi uerueces pariter atq; apri. Edos nõ ſpno lactẽtes caseũq; recẽtẽ. Auiculas eqdẽ pretermisi. Frequẽs.n. subtiliorũ alimẽtorũ usus stomacho solũ cõuenit crassiora minime tolerãti. Qui uero ualidior est/ fugacẽ ex his fumũ reportat uel humorẽ. Oua tamẽ gallinarũ nõ pretermitto: si uitellus una cũ albo comedať. Vitellus nãq; solus delicatorũ est nutrimẽtũ/nã Auicẽna ꝓbat nutrimẽtũ nullũ expedire magis ĩ diminutione sãguinis/& dissolutione spũs cardiaci q̃ uitellũ oui gallinę uel ꝑdicis uel fasianę. Neq; forte ab re fuerit/anseres nutrire spelta aqua ue nitida: ac post necem carnes sale & coriãdris aceto præparatis cõditas dies septẽ seruare prius q̃ edas. Ceruũq; similiter: si stomachus fuerit ualidissimus Probabile nãq; est lõgæua quædã aĩalia ad uitã cõferre lõgęuã: si tamen huiusmodi carnes iuuenes comedanť/ similiterq; aliæ carnes uicissim sunto tũ assę tũ elissę. Cibus esto duplus ad potum. Panis duplus & sexqalter ad oua: triplus ad carnes: quadruplus ad pisces/herbas/ fructus humidiores. Ne ĩcipiat a potu mensa: neq; potus sit semel uberior. Sẽꝑ stipticũ aliqd absq; potu uel modico sequať mẽsã. Vbi cõplexio/ętas/locus/tẽpus ad calidũ siccũ ue labitur: tu quoq; paulisꝑ ad opposita declinato. Vbi ad frigidũ/aut humidum/similiter ad opposita uergito. Vbi temperies/ seruato temperiem. Eatenus autẽ exercitationi qdẽ corporis est addendũ & aĩ detrahẽdũ: quatenus epulis uescimur durioribus ad diuturnitatẽ uitę aliquãdo forsitan necessariis. Mẽsę tibi sint ĩ nouẽ diei horis/duę: & utrobiq; parcę. Parcior uero cęna. Exercitationes corporis duæ ferme post digestionẽ primã ad sudorem quasi ꝓductę. Sõnus qdẽ nocturnus/qa sẽꝑ est necessarius/semꝑ

Ceruus

bonus. Diurnus aūt/nisi admodū necessarius/nunq̄ bonus.

¶ Ne utaris alimētis quæ cito putrescunt: nec in eiusmodi regionibus habites. Vinū & triticum pręceteris elige: putrefactionem & resolutionem fuge. ¶ Cap. .vii.

A Nimalia uero quecūq; in nostrā custodiā ueniūt mundis electisq; alimētis nutriēda sunt āteq̄ uescamur. Atq; hęc & alia oīa ex pascuis altioribus & odoriferis eligenda sūt. Inter hęc regulā ante oēs ab Arnaldo philosopho cōprobatā memori sēper mēte teneto. Animātes/herbas/poma/fruges/uina/ ex altis odoriferisq; ut diximus regionibus eligere oportere: quas uēti tēp̄ati serenāt: Suaues solis radii fouent: Vbi aquę nullæ stagnāt: Culta sterq̄linio nō pinguescūt: sed humore natiuo. Vbi etiā quæcunq; nascunt̄/diu p̄manēt incorrupta. Hic dūtaxat habitandū est: his quoq; uescēdū. Neq; cōfidēdum est/ex alimētis quæ breui putrescūt/humorē nos cōparaturos diuturnū & a putrefactione remotū. Neq; sperandū facile nos diu uicturos/ubi terræ fructus incorrupti diu nō cōseruant̄. Vbi rari admodū homines sunt lōgæui. Quātū uero sit in loco uictuq; discrimen/pomū declarat p̄sicū: in p̄sia quidē uenenū/in ægypto cordis amicū. Et elleborus ī anticira īpune sūptus: alibi uero uenenū. Aristoteles habitationem eligit altā ad meridiē oriētēq; spectātē/sub aere subtili/nec humido: nec frigido. Et Plato longæuos ī editissimis atq; tēp̄atis repperit regionibus. Deterrimū uero ē stercorare agros/uel aquas stagnātes ex agris minime deriuare. Oīa enim illic citę corruptioni subiecta nascuntur. Quam obrem eos nō uituparenon possum/qui sapientem Hesiodū iccirco uituperāt q̄ in re rustica sterquiliniū prætermiserit. Sed ille prudens salubritati potius q̄ fertilitati consuluit. Satis autem ex lupinorum fabarumq; foliis tēpestiue sub uersis agrum piguefieri posse putauit. At uero si regiones humidiores imundasq; colere/& alimenta minime duratura sūmere cōpellamur: Eū quasi seruemus uictū/quē sub aere pestilēti medici

mandauerunt. Qua de re in libro cõtra pestilentiã satis egimus. Summatim uero suauibus & quodãmodo calidis utemur odoribus. Aloe rite prẹparata sẹpe leuiterq; purgabimur. Rite uero prẹparatã dicimus: si lota fuerit aqua rosacea/uel succo rosarũ/aut si cũ rosis recẽtibus contritisq; fuerit pfecte cõmixta. Deinde addatur ei mirobalanus/atq; mastix/& forte rosa. Medicina hæc extra controuersiã mirabilis ẽ ad cõseruandã diu/ mentẽ sanã in corpore sano. Prẹterea corpus exercitabimus. Oportuno utemur foco. Hoc puluere epulas cõdiemus/ mirobalanorũ emblicarũ sit pars unciẹ quarta: Sandalorũ uero dimidia: cinnamomi integra: octaua croci. Hoc itaq; puluere rebusq; simul acribus iminentẽ ex putridis alimẽtis & locis corruptionẽ forsitan inhibere poterimus. Meminerimus autem: ubi multo plures putrefactione suffocatione q̃ resolutione/pereũt: ibi putrefactioni & suffocationi maxime resistendũ. Vbi uero cõtra: uicissim uti cõdimẽtis aromaticis & quodãmodo austeris (ut diximus) odoribusq; similibus quouis tẽpore putrefactionẽ prohibet. Vngi oleo/frigoris iniuriam. Vti lauacris ex aqua & oleo: resolutionẽ ex labore uel calidis tẽporibus iminentẽ. Similiter os aqua sẹpe colluere: Succũ glycirhizẹ uel sacharũ cristallinũ ore tenere. Aqua rosacea multa/paucoq; aceto rosaceo manus faciẽq; pfundere: Similibusq; odoribus uti. Septima quaq; hora alimentis modicis recreari: Corpore simul & animo cõquiescere/calore uitato. Plurimũ uero interest quale sit triticũ atq; uinũ/quibus assidue uescimur. Hæc ergo sint talia/ut ultra annũ & potius ad triennium integra pseuerent: Si modo incorruptibilẽ ex his alimoniã sperare debemus. Vinũ siue album siue rubrũ sit/esto clarũ: suaue: stipticũ: odoriferum: & quod indigeat aqua. Nisi forte uinum reppereris/leue simul atq; durabile: quod rarissimũ esse solet. Quod uero ualidius est/philosophus Isaach uinum dicit esse uinosum coctum sole/uẽtisq; purgatum. Quod aqua fontis puri temperari iubet: aliquandiu antea q̃ bibamus: ut perfectius misceatur. Aquosum uero uinum atq; debilẹ

uel acerbum: fugiendum monet: utpote quod intra uenas & mẽ
bra acidum cito fiat/ aut aliter putrefiat. Vinum quidẽ aquosum
putrefactioni subiectũ/ si cõseruata eius substãtia coctum fuerit/
hoc saltẽ erit utile/ alioqn nõ laudatũ/ quod humorẽ corruptibi
lem nõ creabit. Sed acumẽ eius aqua electa tempandũ erit. Vinũ
uero quale probauimus/ Isaach ex antiquorum sententia tiriacis
magnis iquit esse psimile. Quod (ut diximus) tẽperatum habitu
dinem corporis frigidã calefacit/ refrigerat calefactam/ humefacit
siccã/ humidiorẽ uero desiccat/ atq; (ut Galienus ait) naturalẽ hu
morẽ recreat/ calorem fouet/ utrunq; cõtẽpat. Miscere uero uinum
eiusmodi magis necessarium est iuuenibus: minus senibus: frigi
dis uero senibus/ minime. Frigida nãq; duraq; senectus (ut iquit
Plato) ita mero feruet atq; mollit: sicut uel igne ferrum: uel aqua
lupini. Quod diximus p uinum opposita fieri/ atq; dissidẽtia tẽ
perari: Scito etiã p glycirhizam fieri: sed debilius. Fieri etiam per
oleum rosaceum: sed extrinsecus. Hęc ergo tibi familiaria sunto.
Neq; diffidas qcqd & qualitate tẽpatũ est/ & uirtute potẽs/ posse
reliqua tẽpare: sicut frigus alia frigefacere. Id iprimis habere tẽpa
mẽto iouis: quo etiã saluberrima sũt. Sed de his alibi disputãdũ.

Dieta: Victus: Medicina senum — Cap. viii.

QVi septimum iam septenariũ impleuerũt qnquagesimum
attingentes annũ/ cogitẽt Venerẽ quidẽ significare iuue
nes: Saturnũ uero senes/ atq; has apud astronomos stellas inter
se maxime omniũ inimicas existere. Rem ergo Venereã Saturnii
fugiant: quę iuuenibus etiã uitæ plurimum detrahit. Non. n. na
tis cõsulit: sed nascituris: ipsasq; etiã herbas statim pducto semi
ne siccat. Præterea frigus/ aerẽq; nocturnum lętiferum sibi putẽt.
Atq; eum omnino uictum seruent: ex quo sanguinẽ plurimũ spe
rent/ spiritumq; q̃plurimum: ex uitellis uidelicet ouorum recenti
bus: uino aliq̃tum qdem dulci: odorifero uero q̃plurimum. Nã

hic uitellus ꝓprie cordis sanguinem/uinum pręcipue spiritum re creat. Carnibus electissimis coctuq; facillimis ōi summatim utan tur dieta calidū pariter & humidum augēte. Spiritum odoribus præsertim uini assidue recreent. Vigiliam & inediam sitimq; deui tēt laborē rursus corporis atq; animi & solitudinē & męrorē. Mu sicā repetant si forte intermiserint: nunq̄ intermittendam. Ludos quosdā & mores quoad decet olim ante actæ pueritiæ reuocent. Difficillimū nāq; ē (ut ita dixerim) reiuuenescere corpore: nisi ige nio prius repuerescas. Itaq; in omni etiā ætate magnope cōducit ad uitā nō nihil pueritię retinere/& oblectamēta uaria semp aucu pari. Longū uero ꝓfusumq; risū minime: spūm nāq; nimis ad exte riora dilatat. Sed redeamus ad senes. Hi præterea si frigeāt/ fomē ta petāt aromatica & calida simul atq; humida. Meminerint pue rile nō esse/ puerile illud Auicēnę fomētū: factū quidē a Dauide: sed tardius forte factū. Fomētum seni mirificū. Medulla recentis adhuc calētis panis infuso maluatico uino cū puluere mentę: ap posita stomacho & sæpe ad olfatū adhibita. Nā & medulla eius/ modi etiā sola Democrito iāiā expiraturo retinuit spiritū quoad placuit fugitiuum. Pręterea frictionibus utanť leuibus/seu quan doq; lauacris nutrimentū ꝓuocantibus ad extrema. Nucleos an te omnia pineos uidelicet ablutos familiares habeāt. Hoc.n.nu trimētum medici ueteres senibus aptissimū probauerunt. Calidū enim & humidū est & pigue: & oēm lenit asperitatem: atq; simul quod mirū est dum naturalē humorē auget/interea supfluum de siccat: putridūq; expurgat humorē. Sunt qui nucleorū eiusmodi drachmā unā quotidie post cibos exhibēt senibus comedendā. Ego drachmā quoq; alterā ieiuno stomacho senibus exhiberem: uel recēs/calēs/auratum/pinucleatū. Cōponerē quoq; electuariū hoc pacto. Sūme amigdalarū dulciū mundarum uncias quatuor: tantūdem eiusmodi nucleorū: pistaciorū duas: unā seminum cu cumeris: unā nucū auellanarū mundarū: contunde/coque una cū cādidissimo saccharo: cui tamē addideris unā zinziberis recētis

fomentum

Pinei

Elcim

conditi drachmam croci dimidiam: musci tertiam: ambræ tantun dem. Saccharum aqua melissæ idest citrariæ rosarumque fundito: Multa auri folia his adhibito. ¶ Huius enim usu quotidiano ui tam senes ualidiorem longioremque consequentur. / Possunt & in mēsa hoc accipere: & pluribus horis ante mēsam. / Vtilius autē tunc erit: si quid albi odorique uini una cum cōfectione eiusmo di biberint. ¶ Temporibus uero calidioribus saccharum rosaceū una cum auri foliis / & condite mirobalani uitam senibus proro gabunt. ¶ Theriacam nemo dubitat ad idem humidis conueni re personis atque temporibus. De cuius usu satis in libro supe riore dictum. ¶ Nemo etiam negabit his prodesse admodum ra dices Inulæ / beeniasque radices / albas similiter atque rubeas: ma xime uero recētes. Illam quidem pro nutrimento: has etiam pro aromate. Et omnia simpliciter calida / humidaque / & aromatica si mul & stiptica / simulque pinguia. ¶ Certum est Senes electo gly cirhizæ succo familiariter uti debere. Tradunt enim glycirhizam esse humani corporis calori pariter & humori persimilē: Præterea uariis senum morbis opitulari. ¶ Lac quoque amigdalinum / & amidus cibus familiaris esto / & saccharum / atque passulæ. ¶ Rasis Triferam ex mirobalanis indis / emblicis belliricis cō fectam. Item Mirobalanos indas conditas saccharo / non solum ad retinendam: sed etiam ad retardandam senectutem ualde pro bat. ¶ Auicenna laudat Triferam mirobalanorum maiorem atq; minorem. Rursus confectionem de squama ferri / maxime uero auri. Iubet quotidie mandere mirobalanos præcipue chebulas ri te conditas ad differenda senectutis incommoda.

¶ Naturæ Aromatum & Cordialium necessarie.
Et rursum qualis senum uictus
¶ Cap. viiii.

Mirobalani

SCito mirobalanis uarias inesse uirtutes. Vnam quæ
mirabiliter superfluum exsiccat humorem/unde cani
tiem prohibet. Secundam quæ humorem colligit na
turalem/ & a corruptione simul/ & inflammatione tuetur. Vnde
uitam producit i longum. Tertiam: quæ stiptica aromaticaq; po
tentia/ uirtutem & spiritum naturalem/ & animalem congregat/
& fouet/& roborat. Hinc aliquis uitæ lignum i paradiso miroba
lanum forte fuisse putabit. Simile quiddam ferme faciunt aurum
& argentum/ corallus/spodiumq;/ & pretiosi lapilli: quãuis pro
aromatica uirtute facultatem afferant illustrandi. Tu uero memẽ
to aromatica tunc maxime prodesse nobis ad uitam/ ut supra si
gnificauimus/quando cum uigore quodam aromatico/humida
sunt pariter atque calida/ lentoremq; pinguem habent: commo
dum augumento: Quales sunt imprimis radices beeniæ albæ si
militer/atque rubẽtes: pręsertim recentes. Aut saltem quando cũ
uirtute quadam subtili/odorifera/& acuta/ substantiam densam
habeant:& stipticam ualde proprietatem: Qualis utique compo
sitio inter cordialia frigida primum mirobalanis inesse uidetur/
& succino. Deinde rosis & succo & semini citri. Tertio sandalis
& coriandris/atque myrto/cererisque similibus. ¶Inter calida ue
ro cordialia zedoariæ: ligno aloes: citri cortici: & chariophilis: nu
ci muscatæ: maci: olibano: mastici: atq; doronico. Qualem etiam
saluię experimur inesse. ¶Tradũt ambram/ & muscum stipticam
habere uirtutem. ¶Zinziber autem ob quandam eius humidita
tem pręsertim recens & conditum senibus sæpe prodest. Sed hoc
& chariophilus propter caloris uehementiam/caute uidetur acci
piendum. ¶Zedoaria quoque caute/ tametsi tiriacæ similis iudi
catur: & stipticam simul atque pinguem naturam habet/senibus
cõmodissimã. Ambra pp calorẽ quasi temperatũ/tuto ferme sum
mit̃. Ac pp lẽtorẽ cũ stiptica subtilitate mixtũ pręrogatiuã habet
ad uitã in mẽbris & spiritibus cõfirmãdã. Tum uero si ex ea fiat
aqua cutisq; lauet̃: digestionẽ quartam restituit. Ac morbos eius

defectu cõtingẽtes expellit. ¶ Aromatica uero quę subtilẽ admodum substantiã habent: qualem cinnamomum/ atque crocus/ cordialibus frigidis & durioribus sunt miscenda. Nam aromatica si tantum calida subtiliaq; sint/ & sola sũmãtur/ naturalem calorem nimis excitant/ humorẽq; dissoluunt. Necessaria tamen sunt/ tum frigidioribus & humidioribus epulis concoquẽdis: tum cordialibus duris ad præcordia transferendis. ¶ Te nãq; latere non debet: humorem ipsum uitæ necessarium primas in corde sedes habere & arteriis uenisq; eiusdẽ: Quod Isaach perspicue docet. Atq; ut Auicenna probat/ hic humor naturali cęterorum membrorum humore frequenter irrigatur atq; fouetur. Quapropter cauendũ est: ne mẽbri ullius humor casu quopiã arefiat: multoq; magis/ ne præcordiorum humor cõminuatur. Atque ut nutrimenta/ uel fomẽta/ & cordialia omnia per angustos meatus ad pręcordia latissime perferantur/ his insere crocum. Vt uero sistantur ibi/ miro balanos adhibe. Vt autẽ consequaris utrunq;: accipe inter calida muscum/ atque ambram. Inter frigida rosas atq; myrtum. / Memẽto dulce maratrum senibus profuturum. Nam & nutrimẽtum ꝑ membra diffũdit: & qua facultate lac/ eadem humorem auget naturalem. / Vnde Diascorides maratro serpentes ait annuam exuere senectutem. Probamus & saluiam. Hæc enim naturæ uirtutem temperate calefacit/ & firmat/ paralysim propulsat. Probamus & moderatum cõditi zinziberis usum. Habet enim cum calore pinguedinem. Maratrũ

¶ De auro & aureis alimentis & recreatione senum ¶ Cap. x.

AVrum omnes ante omnia probant/ tanquam omnium rerum tẽperatissimũ & a corruptione tutissimũ. Soli qdẽ ꝑpter splẽdorẽ/ Ioui aũt ꝑpter tẽpantiã cõsecratũ: ideoq; posse calorẽ naturalẽ cũ humore mirifice tẽpare: humores a corruptione

seruare: Solarem/ & Iouialem spiritibus/ & membris inferre uirtutem. Verum tamē optant durissimam auri substantiam/ subtiliorē facere/ penetratuq; facillimam. Nouerunt enim cordialia tunc maxime latētem cordis recreare uirtutem/ quādo in eis attrahendis minime natura laborat. Vt aūt minime fatigetur/ uel subtilissima iam effecta/ uel cū subtilissimis sunt exhibenda. Optimū fore putant/ si absq; aliena permixtione aurum potabile fiat. Sin minus possit/ contusum/ & in folia redactū accipi uolūt. ¶ Aurū ferme potabile habebis (ut dicā) Collige flores boraginis/ buglossę/ melissę/ quā citrariam nominamus: & quando luna leonem subit uel arierē/ uel sagittarium/ aspicitq; solem/ aut Iouem: Coque cum candido saccharo/ aqua rosacea liquefacto: & ꝓ qualibet uncia insere diligenter auri folia tria. Ieiunus cū uino quodā aureo sūme. Item aquam ex capone destillantē foco uel aliter consūpto una cum iuleb sūme rosaceo: in quo auri folia quędā ante contuderis. Preterea in nitidissimā fontis aquā aurum extingues ignitum. Cum eadem auri cōtundito folia. Eadē uinum aureum temperato: & una cum eiusmodi potu comedito recentē oui uitellū.

Aurū ferme potabile

Facile uero i tota corporis arbore seruabis humorem/ si in radicibus conseruaueris. Accipe igitur gallinarum/ & pullorum eiusmodi atq; caponum cor/ iecur/ stomachum/ testiculos/ cerebellū: Coque aqua modica: minimo sale. Cocta contūde ex tota carne & toto iure & saccharo: addito recētis oui uitello: fac placentam modico cinnamomo crocoq; conditam/ & auratam. Hac uesceris esuriens semel/ saltem quarto quoq; die. Et tunc qdem sola claro tamen ad potum addito uino.

Cibus restauratiuus

¶ De usu lactis sanguinisq; humani pro uita senū ¶ Cap. xi

SAepe post decimū statī & nōnūq̄ post nonū septēnariū arbor humana arefacto paulatī humore tabescit. Tūc primū humano iuuenilią; liquore irriganda est hæc arbor humana: quo

27

reuirescat. Eliges ergo puellam sanam/formosam/hilarem/tempe ratam/& famellicus lac eius sugito crescente luna: statimq; come dito maratri dulcis modicum puluerem sacharo rite confectum. Sacharum quidem lac ī uentre cogi uel putrefieri non permittet: maratrum uero cum & subtile sit/& lactis amicū dilatabit ad mē bra. Quos hectica senilis exedit medici diligētes liquore huma ni sanguinis qui arte sublimi destillauit ad ignem/reficere moliū tur. Quid ergo prohibet quo minus senio iam quasi cōfectos in terdum hoc etiam potu reficiamus? Cōmunis quædam est/ & ue tus opinio: aniculas quasdam sagas: quę & striges uulgari nomi ne nuncupantur: infantium sugere sanguinem: quo prouiribus iuuenescant. Cur nō & nostri senes omni uidelicet auxilio desti tuti/ sanguinem adolescentis sugant? uolentis inquā adolescen tis/sani/lęti/temperati: cui sanguis quidem sit optimus sed forte nimius: sugent igitur more hirudinū ex brachii sinistri uena uix aperta/unciam unā aut duas. Mox uero sachari uiniq; tantundē summent: idq; exsurientes/ & sitibundi facient crescente luna. Si crudus ægre concoquitur: coquatur prius una cum sacharo: uel ad aquam calidam moderate destillet sacharo mixtus. Deide bi batur. Fouere quoq; stomachum tūc sanguine suillo præsens au xilium est. Quem utique sanguinem e uena suilla fluētem spon gia calente uino madefacta combibat: & stomacho statim calēs admoueatur. Galienus atq; Serapio morsum rabidi canis sangui nis canini potu curari dicunt. Rationem uero illis assignare non placuit. Ego igitur biduum eam queritans/opinor deniq; saliuā canis rabidi uenenosam impressam hominis pedi lęso/per uenas paulatim ad cor adscēdere/more ueneni/nisi qd ītera distrahat. Si igit̄ interim canis alterius sāguinē ille biberit: sanguis ille cru dus ad multas horas natat ī stomacho/ eū deniq; uelut pegrinū deiecturo p aluū. Interea caninus sanguis iste saliuā caninā supio ra mēbra prēnsantē priusq̄ ad pręcordia ueniat/deriuat ad stoma chum. Nam & in canino sanguine uirtus est ad saliuā canis attra

Lac mulieris puelle

Sanguis humanus

hendam: & in saliua uicissim uirtus ad similem sanguinem prose quendum. Venenum igitur a corde semotum/sanguiniq; imbibitum in aluo natanti/una cum sanguine per inferiora deducitur: hominemq; ita reliquit incolumem. Quorsum hæc? Primo quidē ut rei tā occultæ succurrentē inter disserēdum causam aperuerim. Deinde ut moneam: sanguinem potari posse/& quidē salubriter. Atq; in sanguine humano uirtutē esse: qua humanū sanguinem attrahat & mutuo prosequatur. Ne forte diffidas iuuenilem sanguinem a sene bibitum trahi ad uenas/membraq; posse ibiq; prodesse q̄plurimum.

Dieta/habitatio/consuetudo senū. Cap. xii.

Meminisse decrepitos expedit: naturā debilē non esse nutrimentorū pondere fatigandā: uel etiā epularum diuersitate nimia distrahendā. Nam & iuuenilis ætas hoc uitio fit cito senilis. Diuidant ergo mensas: nec tam multa naturam alimonia q̄ frequenti reficiant/interuallo tamen interim ad digestionē dato. Nā sępe etiā postq̄ stomachus ipse cōcoxerit: nisi & iecur quasi digesserit/sūmere nutrimentū: naturā distrahit/atq; fatigat: qua qdē lassitudine sępius frequētata aduolat irēpestiua senectus. Senes hieme uelut oues aprica petāt: ęstate uelut aues amęna riuosq; reuisāt. Frequēter iter uirētes uersēt plātas: & suauiter redolētes. Hæ nāq; uiuentes/spirātesq; conspirāt ad spiritū hominis augendum. Ad loca uero cōiter apibus amica cōfugiant. Mellaq; hieme degustēt. Mel.n. cibus ē senibus ipmis amicus: nisi ubi bilis timeāt incēdiū. Amicus caseus recētissimus. Amici dactili: ficus: passulæ: cappares: dulcia punica: ziziba: isopus: scabiosa: betonica: sed pistacia multo magis. Pinei uero nuclei maxime oīum/sicut diximus. Ex qbus plurimū referēt adiumentū/si eos horas duodecim in aqua paulū calida teneant priusq̄ edāt. Sic.n. stomacho non nocebūt. Ac pręterea/si dū his utunt̄/ēt inter pineta & oliue

Mel

Cōtettho pinco[illegible]

ta uiteſq; uerſentur: aut ſaltem pini uaporem accipiāt/& odorem. Item gummi lachrymaq; pini cum oleo uel uino/corpus ſæpe de liniant. Probabile enī eſt arbores longa naturaliter uita dotatas præſertim ſi etiā hieme uireſcāt ad longā tibi uitā/umbra/uapore nouo fructu/ligno/& tempeſtiuo quolibet uſu prodeſſe. De ani malibus aūt longęuis ſupra diximus. Iam uero ad idem tibi for te cōducet/ſi uiuas plurimū penes eos/qui ſani/tibi ſano natura ſint ſimiles & amici. Ac magis forſan ſi paulo iuniores. Vtrū ue ro/ & quomodo frequēs adoleſcentū conſuetudo parūp ſeniū re tardare ualeat pudicus Socrates conſulendus.

Quæ adminicula ſenes a planetis accipiāt ad omnia membra fouenda. Cap. xiii.

VErum cōſulite potius ſolliciti ſenes Apollinē: qui Socra tem græcorum ſapientiſſimū iudicauit. Cōſulite Iouē in ſuper/atq; Venerē. Phębus ipſe artis medicinę reptor/nucemuſca tā uobis fouendo ſtomacho dabit. Iuppiter/cū Phębo maſticen/ atq; mentā. Venus uero corallū. Fouēdo rurſum capiti. Phoebus peoniā thus amaracū & cū saturo myrram. Spicam nardi macēq; Iuppiter. Venus deniq; dulce maratrum atq; myrtum. Ad cor ue ro fouendum accipietis a Phębo quidem citrariam. Crocū lignū aloes/thus/ambram/muſcū/doronicū/modicum cariofilum/citri corticem/cīnamomū. Ab Ioue lilium: bugloſſā: ocimū: & mentā: beeniaſq; radices/& cādidas pariter/ & rubētes. A Venere ſola qui dem myrtum/& ſandalū/atq; roſā. Vna cū Saturno coriādrū. Hęc uos cōtūdite diligēter: & quæ ſtomachi ſunt cydoniorū oleo in formam ceroti conficite. Quę uero capitis: oleo ſpicę perfundite/ ac illinite ceruicem/tempora/frontem. Quæ deniq; cordis: aureo uino ſpargite/ aquaq; roſacea. Eaq; foris præcordiis admouete. At iecur imprimis creando ſanguini neceſſariū neſcio quomodo prætermiſimus. Huic ergo ſemper eupatorio & opobalſamo Phę bus opitulabitur. Piſtaceis Iuppiter: atque paſſulis. Venus autē

epatica:endiuia:ſpodio:cicorea. Lieni tādem fouendo Saturnus ille ueſter/una cū Ioue capparim dabit uobis ſcoloſpendriam/ta mariſcum. Sicut ueſſicā Iuppiter/cū Venere. Pina: glycirhiza:ami do:cucumeris ſeminibus:malua:altea:māna:caſſia:curat. Satur num uero uerendū pluribus:ne adeo uos fugite ſenes. Hic.n.q̄ pegrinus eſt iuuenibus/tā uobis domeſticus erit. Vt igit̄ totum ipſe quoq; uobis corpus uegetet pro uiribus/ atq; cōfirmet: acci pietis nō nunq̄ ab eo regnāte pariterq; a phębo mumiā ſimul/& anſeris aſſi pulpā hęc anſeris adipe modico delinite. Cōtundite diligenter. Mirobalanorū chebularū atq; indarū melle concoqui te:Ambra/muſco/croco cōdite. Ante oia uero hæc uobis ꝓfutura confidite. Credentes medicinarū ad uitā conferentiū/ uitā eſſe fi dem. Qua ſperetis/ & deum ſupplicātibus uobis adſpiraturum. Et res ab eo creatas:pręſertim cęleſtes mirificam proculdubio ad augendā uel cōſeruandā uitā habere potentiā.

Cōfabulatio ſenū ſub Venere p uirētia prata   Cap. xiiii.

Sed a grauioribus his numinibus/ad Venerē parumper uos p horros & prata ſenes uirentia reuoco. Ad almam Venerē uos oēs aduoco. Non ludentē quidē uobiſcum: ſed iocā tem. Hęc & uobis inq̄/ & mihi iam ſeni. Primo quidē iocoſū hoc fundit oraculū. Ego filii/ſi neſcitis/ uoluptate motuq; uobis ui tam dedi. Ego igit̄ uoluptate quadā motuq; & ſi nō ſimili uobis ſeruabo uitā. Eādem quoq; ſeruabit libertate liber/ uitiſſator/pro pagator uitę. Liber ipſe ſemp odit ſeruos:& quā uino ꝓmittit ui tam/ſolis liberis implet longā. Meæ qdem uitę ſimul/atq; menti quondā profuit regnāte Saturno diminuta menta/ placetq; quo tidie. Vobis aūt maior mēta menti uitæq; prodeſt. Diminuta no cet. Riſum ex meis hortis legite. Negligite ficū. Has uero uiolas quādo carpitis/carpere uos exiſtimate lilia:prehendētes liliū/cō prehēdere crocum. Crocū a phębo Iuppiter ipſe nactus ꝓpagauit

ĩ liliũ. Liliũ ego a Ioue suscipiẽs/in has/quas hic uidetis uiolas/
transformaui. Deniq; rosa quidẽ uobis esto lucifer. Hesperus ue
ro mirtus. Post oraculũ nobis cogitandũ mãdat: rerũ uiridiũ na
turam: quatenus uirent/nõ solũ esse uiuã: sed etiã iuuenilem: hu
moreq; prorsus salubri/& uiuido quodam spiritu redundantem.
Quapp odore/ uisu/usu/ habitatione frequẽti iuuenilem ĩde spi
ritum nobis influere. ¶ Inter uirentia uero deambulãtes interim
causam pquiremus. Ob quã color uiridis uisũ præceteris foueat/
salubriterq; delectet. Inueniemus tãdẽ naturã uisus esse lucidã:
ac lucis amicã: Volatilem tamẽ/ac facile dissipabilem. Idcirco dũ
per lucem se dilatat/uelut amicã/interdũ nimio lucis excessu rapi
prorsus: & uehemẽti dilatatione dissolui. Tenebras aũt naturali
ter uelut inimicas fugere: ideoq; radios ĩ angustum inde retrahe
re. Optat uero uisus ita perfrui lumine/ ut per amicũ hoc suũ am
plificetur quidem: nec tamen interim dissipet̃. Iam uero in quo
cunq; colore plus admodũ tenebrarũ: siue nigredinis est q̃ lucis:
non dilatat̃: nec ideo delectat̃ radius uisus ad uotum. Vbi uicis
sim plus admodum splẽdidi coloris est q̃ nigri/spargitur latius/
noxia quadã uoluptate distractus. Quamobrẽ color uiridis ma
xime omniũ nigrũ cũ cãdido temperans/præstat utrunq;: delectãs
pariter/atq; conseruãs. Et molli insuper & adhuc tenera qualitate
sicut & aqua radiis oculorũ absq; offensione resistit. Ne abeũtes
longius disperdant̃. Quæ.n. dura sunt simul & aspera/frangunt
quodãmodo radios. Quæ uero rarissima sũt/ dissolutioni aditũ
patefaciũt. Sed quę soliditatem aliquã habent: lenẽq; simul ęqua
litatẽ/sicut specularia corpora/nec ipsa q̄dẽ frangũt: neq; longius
disperdi permittunt. Quæ denique preter hæc beneficia/ tenera
quoq; sunt & mollia/sicut aqua resq; uirides/liquidis oculorũ ra
diis mollitia blãdiunt̃. Deniq; uisus radius quidã est ĩ quadam
oculorũ aqua naturaliter nobis accensus. Ac temparum lumẽ in
aqua quodãmodo resistente requirit. Itaq; gaudet aqua. Delecta
tur speculis aquæ similibus. Viridibus oblectat̃. In quibus sane

Quare viridia foveat vi/sum/atque delectent

uiridibus solis lumen insitum adhuc uernũ secũ habet humorẽ/ aquãq; subtilẽ occulto quodã lumine plenã. Ex quo fit etiam: ut color uiridis cũ tenuat᷑/in croceũ resoluat᷑. Quorsũ hæc? Vt itelligamus frequentẽ uiridiũ usum/ siquidẽ uisus spiritũ recreat: qui in animali spiritu quodãmodo pręcipuus est/animalẽ quoq; reficere. Atq; etiã meminerimus: si color uiridis: quia iter colorũ gradus medius atq; tẽpatissimus ẽ/ tãtum animali spiritui ꝓdest/ multo magis quæ per qualitates tẽperatissima sunt/ naturalẽ & uitalẽ spiritũ iuuatura: atq; admodũ profutura nobis ad uitam. Nihil in mundo tẽpatius est q̃ cęlũ: nihil sub cęlo ferme tẽperatius est q̃ corpus humanũ. Nihil in hoc corpore tẽpatius est q̃ spiritus. Per res igit᷑ tẽpatas uita pmanẽs in spiritu/recreat᷑. Spũs p tẽperata cęlestibus cõformat᷑. Deniq; discamus ex temperie uiridis/quæ illuminãdo/ æque cõgregat animalẽ spũm/ atq; dilatat: ideoq; maxime iuuat/nos quoq;/ i cordialibus eligẽdis/cõponẽdis/utendis/aromatica subtilia & æcuta/quæ spũm extẽdere/uel etiã illuminare solẽt: quod facit crocus atq; cinamomũ/cũ aromaticis sẽp stipticis cõgregantibusq; ceu mirobalanis & similibus commiscere. Atq; uicissim. Neq; prætermittere: quæ absq; acumine etiã aromatico/simul utrunq; conficiunt. Aliq̃tum uidelicet dilatãt: atq; admodũ congregãt: multũq; illuminãt: quæ & alias narrauimus: quod efficit aurũ/argentũ/ spodiũ/corallus/ electrũ/sericũ/pretiosi lapilli/inter quos iacintus/uel ore detentus ob iouialem tẽpiem plurimũ cõprobat᷑. Cum eni sub terra nequeãt speciosissima & quasi cęlestia ꝓcreari absq; sũmo quodã beneficio cęli: probabile est rebus eiusmodi mirificas cęlitus inesse uirtutes. Cõpositio uero eiusmodi/quæ dilatãdo/& illuminãdo spiritũ æque cõgregat/ita delectat eũ intrinsecus atq; recreat/ sicut foris uiriditas oculos: atq; ipsũ etiã apud senes in naturali quadã uiriditate diutissime seruat: quasi laurũ/oliuã/pinũ/etiã hieme uirentem. Tãtoq; magis id efficit/quo efficit & interius: atq; maxime: si cõpositio talis aromatico flagret odore/ alliciatq; sapore. Profecto

ſicut corpus/ex craſſioribus humorũ partibus cõpoſitũ ĩ qntã re digiẽ formã: ita ſpũs ex ſubtiliſſimis eorũdẽ portionibus cõſtitu tus formã habet qntã naturaliter tẽpatiſſimã/atq; lucidã: ideoq; cęleſtem. Atq; in hac ipſa forma conſeruãdus eſt/ ut ſubtilis qui dem ſit: & interea firmus ſicut diximus. Sit omnino lucidus: ſed ẽt quodãmodo ſolidus. Ac prætetea rebus odoriferis/firmis/lu cidis aſſidue foueaẽ/ſi uitã cupimus conſeruare/que uiget in ſpi ritu/ & uendicare nobis cęleſtia dona. Hæc hactenus iuſſu Vene tis cõtẽplati/Venerẽ ipſã audiuiſſe putemus.

Mercurius alloquiẽ ſenes: & cõſulit eis circa uoluptatẽ. odores. Cantus. Medicinas. ⸿Cap. xv.

INterea dũ inter ſenes ipſa quaſi Venus cõfabulareẽ: forte qdẽ hactenus ſatis belle. Deinceps uero ꝓlixius forſan fabulatura foret. Sermonẽ hũc his Mercurius uocibus/ ſermonũ auctor interpellat. Quid nã uobis eſt cũ Venere iſthac ſemꝑ puel la ſenes? Quid rurſum Veneri cũ ſermonibus? Nõ ne mei ſimul/ atq; ueſtri ſũt ſermones. Mea ratio pariter/atq; ueſtra. Audite me igiẽ eadẽ nũc attẽtione/qua illam/ & multo maiore ĩſup attentio neq̃ Venerem. ⸿Quinque ſcitis eſſe ſenſus. Viſum/auditum/ol fatum/guſtũ/tactũ. Eſſe rurſũ quinq; (ut ita dixerim) diſcite ratio nes. Dum.n.ꝑ quinq; ſenſus quotidie imbuiẽ uobis animus/ra tioneſq; inde rerũ ipſe concipit: interea notiones habituſq; ad res iudicandas quinq;/tanq̃ rationes quinq; reſultant. Pręterea ſicut quinq; hinc qdem ſunt ſenſus: inde uero quodãmodo rationes: ita uitæ tenor quĩq; gradibus circa ſenſũ rationẽq; diſponiẽ. Vn de quinq; numerantur ætates. Prima qdẽ ſenſu tantũ trahiẽ. Se cunda: ſenſu magis admodũ alliciẽ q̃ ratione ducaẽ. Tertia: poſt hæc alternis pariter rationis/ & ſenſus ꝑſuaſionibus agiẽ. Quar ta: ratione potius q̃ ſenſu ducitur. Quĩta: tandẽ ratione tantum regi debet. Prima igiẽ ætas/atq; ſecũda tãq̃ ſubiecta Veneri/Vene rẽ ſi placet loquẽtem audiat. Reliquę uero Mercurium. Ego igiẽ

reliquos uos omnes alloquor: nõ pro me quidẽ tantũ: sed ꝓ Diana etiã hac: quã ad sinistram meã cernitis. Nempe cũ hęc elinguis sit: Ego uero biliguis: iure pro hac ipsa/cuius ego linguã habeo/loquor. ¶ Vnã profecto noxiãq; Venus uobis ididit uoluptatẽ: qua noceret quidẽ uobis: ꝓdesset uero futuris: exhauriẽs paulatim uos ꝑ latentẽ quandam quasi fistulã: Aliudq; uestris liquoribus implens/ atq; procreãs: uos tãdem quasi uetustũ quoddam spoliũ cicadarũ iam exhaustũ humi relinquẽs. Cicadæ interim teneriori ꝓspiciens. ¶ Non ne uidetis? Quod Venus de materia uestra generat esse recens quiddã & uiuũ/ sensuq; præditũ? Surripit ergo uobis iuuentutẽ/& uitã atq; sensum: ex toto inquã corpore per totius uoluptatẽ/ut efficiat inde totũ. Ego interim materię illius quę quartæ digestioni superest qualitate monitus/ uos commoneo/alimẽta similiter quarta digestione cocta plurimum uitę uestræ subcurrere: ouũ recẽs uidelicet integrũ & sorbile una cũ sacharo exiguoq; croco. Lac humanũ uel suillũ uel caprinũ cũ pauculo melle sumptũ. Atq; hæc duo tunc salubriora sunt/quãdo natiuo adhuc calore flagrant. Et si ouũ aliã mox cocturã desiderare uideť: Presertim ĩ stomacho minus ualido: Sed leuiter est coquẽdum. ¶ Verũ ut parũper ad Venerẽ redeamus. Si quando uidistis Venerẽ/iuuenilẽ admodũ uidistis/& quasi meretriciis fucis & ornatibus expolitã. Hęc ergo/quę noua sęp est/noua semꝑ affectat/odit uetera. Facta destruit/unde construat facienda. Hęc rursum/si dictu fas est/ quasi meretrix nõ uno quouis est contenta uiro. Vulgus amat. Et ut dialectice loquar/ speciei passim potius q̃ in diuiduo suffragať. ¶ Iam uero neq; tactu tantum uos præcipitat: sed etiã gustu/fallit quotidie/perditq; deceptos. Quos.n. uos ĩ rebus sapores ꝑcipitis mediocri quadã temperie gratos/hos Diana hęc Apollinis Iouisq; munere tradidit. Illecebras uero saporũ miras quibus quotidie uelut hamo capti clam miseri uitam ꝑditis/Venus insidiosa fabricat. Quid igiť Martẽ incusatis? Quid Saturnum? Mars quidem raro admodum uobis palamq; nocet.

Consiliũ Mercuij ad senes

Saturnus quoq; sępius uultu se ꝓfitetur hostem: nocet tardius: tempusq; remediis nulli negat. Sola Venus palā ut amica uenit: clam inimica uenit. Hanc igiť incusare potius/si quem inter superos incusare licet. Ad multiplices huius isidias: tum oculis argiuos ipsos instruite: tum Palladis clipeo uos munite. Aures autē ad blandas pollicitationes eius tanq̄ ad letales syrenū cātus obstruite. Hūc deniq; ꝓuidētię florem a me accipite: quo Circes huius ueneficia deuitetis. Hæc uobis duas uix tādē/& has qdē letiferas pollicet̃ uoluptates/potius q̄ largitur. Ego uero beneficio patris atq; fratris quinq; promitto uobis: quinq; præsto/puras ꝑpetuas/salutares: quarū infima est in olfactu: superior in auditu: sublimior in aspectu: eminentior i imaginatione: in ratione excelsior atq; diuinior. ¶Quo maior delectatio i tangēdo percipitur/atq; gustādo: eo uitæ grauius frequēter accidit detrimentū. Contra uero q̄to maiorē in olfactu uoluptatē & auditu/ atq; uisu. Itē imaginatione & sæpe ratione quotidie reportatis: tāto fila uitæ longiora producitis. ¶Verū sicut in blandimētis tangēdi: atq; gustandi cauendā uobis subdolam admonui Venerē: sic in ipsa secretiore nimisq; assidua cōtemplatiuę mentis delectatione cauete Saturnum. Illic.n. frequēter filios ipse suos deuorat. Nam quos sublimiorū cōtemplationū suarū rapit illecebris: & illic agnoscit ut suos: hos interim si modo diutius gradū ibi sistant/falce quadam e terris amputat: terrenāq; incautis uitam sæpe surripit. Hoc saltē Venere interim indulgētior: quod Venus quidē uitam/quā tibi detrahit/donat alteri: nihil tibi pro detrimēto restituens. Saturnus aūt pro uita terrena/a qua sepatus ipse/te deniq; sepat/cælestem uitā reddit/atq; sempiternā. Hoc ipso similes esse uident̃ inter se Venus atq; Saturnus/ qui sane q̄ aquario gaudet/ tam regnat i libra/ ꝙ homines & hic & illa generādi libidine uexat: nocetq; uexatis/ut inde posteritati prosit. Sed hęc quidē fęcūdat corpus/stimulatq; fęcundū. Ille mentē suo semine grauidā urget ad partū. Vos igiť prouerbii memores ne qd nimis/assiduis pruden

tiæ frenis parturientis utriusq; libidinem cohibere. Tametsi multo citius grauiusq; ille lędit/quos tedio/torpore/moerore/curis/superstitione premit/q̃ quos supra uires corporis moresq; mortaliũ eleuat ad excelsa. Omnino uero seruare moneo quod æquus Iupiter Pythagorã docuit/& Platonẽ: humanã uitam in quadam equali animę ipsius cũ corpore ꝓportione seruari. Vtrunq; suis q busdã alimentis & exercitationibus ali ac similiter augeri. Siqs alterutrũ educatione pręcipue sua/multo robustius altero tandẽ efficit: nõ mediocrem facit uitæ iacturã. Propterea quicunq; inter res medicorũ arte laudatas potissimum eas eligit/quæ corpori simul & ingenio ꝓsunt/maximũ uitę sibi uendicat adiumentũ. In earum uero numero uinũ/mentã/mirobalanũ/muscũ/ambrã/zinziber recẽs/thus/aloem/iacintum/similesq; lapillos/herbas ue cõsimiles esse putate/& quę ad utriusq; utilitatem a medicis pariter componunť. ❡Sed longioribus his quãdoq; interceptis ambagibus: Ego quoq; medicus huc accessi. Si sapores ex rebus accepti nõ ultra uiuentibus: Itẽ odores ex aromatis iam siccis/uitaq; uacuis/multũ ad uitam conferre cẽsentur. Quid nã dubitatis odores ex plantis radicibus adhuc suis herentibus/uiuentibusq; mirum ĩmodũ uitę uires accumulaturos? Deniq; si uapores exalantes ex uita dũtaxat uegetali magnope uitę uestrę prosunt/q̃tum ꝓfuturos existimatis cantus: aerios quidẽ/spiritui prorsus aerio harmonicos harmonico/calẽtes adhuc/uiuosq; uiuo: sẽsu præditos sensuali: ratione conceptos rationali. Hãc ergo uobis a me fabricatã trado lyrã: cantũq; cũ ipsa phębeum/solamẽ laborum diuturnę uitæ pignus. Sicut.n. res qualitate temperatissimæ simulq; aromaticę/tũ humores inter se: tũ spũm naturalẽ secum ipso contẽperãt: Sic odores eiusmodi uitalẽ spũm: sic rursum similes quoq; cõcentus spũm animalẽ. Dũ igiť fides in lyra sonosq;/dũ tonos temperatis ĩ uoce: similiter spũm uestrũ intus contẽpari putate. Ac ne ipse Venere sim auarior/quæ sine Baccho friget/ab hoc ipso Libero patre per me nectar hoc accipite. Qui pręcipue inter uos fri

gent/temporibus similibus/bis septimo quoq; die uncias uernacei/uel maluatici dulcis meri duas sūmant cum una panis uncia: tribus ante mēsam horis. Semel aūt drachmā unā sublimis aquæ destillantis ex uino cū iuleb rosacei semūcia. Quo quidē liquore illinire etiā cutem/& ad olfactū uti cōmodissime possunt. ¶ Atq; ut post eiusmodi nectar ambrosiā quoq; uobis afferā. Hāc insup acceptā ab Ioue largior medicinā. Quattuor mirobalanorum uncias accipite chebularum: Tres rosacei sacchari: Conditi zinzibe ris hieme quidē unciā: ęstate uero semunciā. Tria hęc cū emblicarum melle cōcoquite suauiter: septēq; auri foliis exornate. Ieiuni bolū ante prādium quattuor horis accipite. Anno saltē integro quotidie id assūmite. Vt inde uelut aquilæ renouet̄ uestra iuuentus. Hactenus quasi Mercuriū locutum existimemus.

Conseruantia iuuentute

¶ Confirmatio supiorum: & ꝙ deuitare debemus assiduam cogitationem & coitum. ¶ Cap. XVI.

Astrologi Venerem & Saturnū inimicos inuicem esse ferunt. Cum uero ī cęlo ubi oīa amore mouent̄/ ubi defectus est nullus/odiū esse nequeat/inimicos.i.effectu diuersos iterpretamur. Mittamus īpręsentia reliqua. Ecce nūc Saturnus quidē nobis in centro: Venus aūt in circūferentia posuit uoluptatē. Voluptas uero spūum esca quædā est. Igit̄ ex opposito Venus/atq; Saturnus spūs nostri uolatū aucupātur. Illa ꝑ uoluptatē suā allicit ad externa. Hic interim ꝑ suam ad intima reuocat. Distrahūt itaq; spūm si ferme eodē tēpore moueant/atq; dissipāt. Quāobrē nihil cōtēplatori uel curioso pestilētius ꝗ̄ Venereus actus: nihil uicissim hūc sectāti alienius ꝗ̄ cura & contēplatio esse potest. Cōtemplatorem uero phisicum/ religiosumq; eodem in gradu cōnumeramus. Et gradu simili quēlibet in negociis suis ualde cogitabundū/grauibusq; curis obnoxiū. ¶ Hinc rursus efficit̄/ ut si quē Saturnia/uel contemplatione nimiū occupatū uel cura pressum/

leuare interim & aliter cõsolari uelimus/p Venereos actus/ludos iocos id tentãtes tanq̃ p remedia lõge distantia/frustra atq; ẽt cũ iactura conemur:atq; uicissim si quẽ uenereo/uel ope perditũ/uel ludo iocoq; solutũ moderari uelimus/p saturniã seueritatẽ emendare nõ facile ualeamus. ❡Optima uero disciplina est:p quędam Phębi Iouisq; :qui inter Saturnũ Venereq; sunt medii/studia similiaq; remedia homines ad alterutrum declinantes ad medium reuocare. Sed ut tandẽ simus medici:sicut flãma duobus cõmuniter modis uiolẽtis extinguit̃:aut uelut difflata uentis:aut cõtra quasi cõpressa cineribus:Sic spũm uel celeriter effectu Venereo dissipamus:uel sensim Saturnio suffocamus:ac sæpe exprimimus cõprimẽdo/pariterq; resoluimus. ❡Spũs utiq; frequenter ad extima uolãs/intima reddit uel uacua/uel aliena uitæ. Sed ad intima sæpe coactus cętera circũ membra præstat uitæ minus idonea. Citã igitur senectutẽ/tum uenus interioribus nostris: tũ Saturnus exterioribus infert. Venus quidẽ præcipue:ubi ex quouis eius motu facile corpus debilitatur atq; labascit. Saturnus quoq; potissimum: quãdo ex quocunq; cõtemplationis officio/ uel curę labore/ingenii corporisq; uires labefactant̃. Et si uel q ad cõtẽplationem:uel qui ad libidinẽ natus est/plerũq; ad suũ uterq; officium est natura fortissimus. Natura.n.sępe coniũgit cum uoluptate simul & facilitate potentiam. ❡Vnusquisq; igit̃ se cognoscat:suiq; ipsius moderator/ac medicus esto. Coitũ quidẽ frequẽtaturi ceteros consulãt. Ego uero exercitaturis ingeniũ libro etiã superiore consului. Deniq; omni dieta omnibus remediis uti debent: quibus mẽbra/spũs/ sensus/ingeniũ/memoria cõfirment̃. Cogitationes p interualla repetere. Nec expectare uel minimũ ex cogitatione laborẽ. Maxime uero cũ primũ canescunt: q̃uis non nulli sint qui non tam debilitatæ naturæ/ uidelicet adhuc iuuenes canos emittunt/q̃ uel ęgritudine/uel ægrotatione aliqua pręcedẽte:aut etiam parentum similitudine: a quibus scilicet iam canescẽtibus fuerint generati

83

¶ De medicinis senum· Et de habitatione iterum atq; dieta ¶ Cap .xvii.

CHaldeorum regula est forte probāda/ad iuuentutem recuperandam: peregrinos humores imbibitos corpori/ expurgare gradatim/tum interiores/competētibus medicinis: tū exteriores/frictionibus & lauacris prouocationibusq; sudoris. Intereaq; salubribus/duraturisq; alimētis paulatim corpus implere. Sunt autem qui trochiscis quibusdā ex uipera factis/ uel helleboro præparato ꝑmittūt humores omnes ueteres putridosq; ꝓrsus educere. Quibus expurgatis & humore rursum saluberrimo alimentis salutaribus recreato/ restituere iuuentutem. Et qui cautiores sunt/helleboro gallinas pascūt: hominē uero gallinis. Eiusmodi uero curationem tanq̄ periculosam in iuuentute arbitror potius q̄ in senectute tentandam. Ne forte iuuentutē illam a Medea Peliȩ seni promissam experiamur. Nā & iuuenes medicinis exq̄site purgantibus cito senescere Hyppocrates asserit. Sed ubi dieta nō sufficit/clystere uel māna/ uel aloe præserti lota securus uteris. Si tibi sit aluus astrictior/manna cū iure caponis/ mirobalaniq; uirtute. Sin minus/ hac te iuuenem etiam in senectute purgatione seruabis. ¶ Summe unciam lotȩ aloes unam/mirobalanorum emblicarum drachmas duas/chebulatum quoq; tantūdem/duas item rosarum purpurearum/masticis quoq; tantundē. maluatico uino confice pilulas: quādo luna fȩliciter collocata/ propitio fruit̄ Iouis aspectu/præsertim si domicilia fixa possederit uel ipsa/uel Iuppiter. Hæc enim ad diuturnitatem uitæ magnopere cōferunt. Potes etiam utiliter reubarbarum hic cum aloe componere scilicet dimidiam aloes partem/ dimidiam reubarbari. Et quotiēs opus fuerit/unam mane summere pilulam ad tres usque uel quinq;/ modicumq; insuper uinum bibere. Vbi uero pituitam magis times/ potes commode in his pilulis trochiscorum agarici ter

Purgatio Senū

Confectio pro virtute corroboranda

tiam partem accipere una cũ tertiis aloes duabus dimisso reu barbaro. Sed primam illam ego iam multis ãnis pilularum cõ positionem omni ętati experior esse tutissimam. Eadem hora confectionem eiusmodi facito. Summe mirobalanorum embli carum/bellìricarũ/indaru m/chebularum unciam uniuscuiusq; unam: cinnamomi uero duas: unam quoque doronici: rosarũ purpurearum unam: sandalorum rubeorum duas: unam croci drachmam: tertiam drachmę partẽ musci: ambræ tantundem. Candidum post hæc cum aqua rosacea succoq; citri fũdito sac charum. Coque: fac bolos: auroq; inuolue. Hoc ante prandiũ quattuor horis sũmentes atque dantes utiliter experti sumus ad uirtutem corroborandam: ad illustrandum spiritum atq; fir mandum. Maxime uero proderit/si paulum quid insuper uini aurei biberis. Proderit & sæpe calefactum panem aureo mero & rosacea aqua perfundere: & modico ĩsup cinnamomo saccha roq; uberiore cõdire. Frequenter etiã duo hæc cũ lacte amigda lino & modico pane miscere. Nam eiusmodi mixtiones naturã referunt Iouialẽ. Præter oĩa/ quæ ĩ superioribus explicauimus uel saltẽ significauimus/ab his omnes urbani diligẽter cauere debent/æstu/gelu. Quolibet uel post calorẽ frigore uel noctur no. Nebulis/ uẽtis uel ex palude flantibus/ uel inrumpẽtibus ex angusto. Locis itẽ ubi aer uel mouetur uiolentius/ uel nul lo modo mouetur: Habitatione quauis humidiore/fetore/tor pore/merore. Diligentius autem Mercurii sectatores. Diligen tissime senes. Qui præterea postquam mane corpus totum le uiter perfricuerint/ delinient ipsum aduersum aeris/ & laboris incommoda/calente oleo/ uel uino quopiam subamaro: cui prius infuderint mirrham/& rosam/ atq; myrtum. Saluiam fre quenter ore ferant/neruis ac dentibus amicissimam. Et quãdo dentium uitio/ liquida uelut infantes alimenta repetere com pelluntur: mollissima caueant. Lac quidem uino referant mo derato. Vtantur igne dumtaxat ut medicina/quantum uidelicet

Saluia

expellendi frigoris/ & suscitandi caloris innati necessitas po stulat. Alioquin tanquam edace humorem naturalem exsicca turo. Solem uero quoad delectat sequantur ut alimentum/ de stillatione uitata: Et ęstu similiter declinato. Faciles quidē mo tus diligant/ excitando calori admodum necessarios. Labores aūt corporis oderint: & multo magis animi. Nec minus longā sitim/ & inediā/ atq; uigiliam.

De nutrimento spiritus/ & conseruatione uitæ per odores. Cap. xviii.

L l Egimus in calidis quibusdam regionibus/ ac pluri mo passim odore flagrātibus multos gracili corpo re/ & imbecillo stomacho/ quasi solis odoribus ali. Forte quoniam ipsa natura loci/ tum herbarum/ & frugum/ atq; pomorum succos ferme totos redigit in odores: tum corporū humanorū humores illic resoluit in spiritum. Cū igitur uterq; uidelicet odor & spiritus sit uapor quidam/ & simile simili nu triatur/ nimirum & spiritus & spiritalis homo plurimū ab odo ribus accipit alimentum. Nutrimentum uero/ qualecūq; id sit per odores siue fomentum/ apprime senibus & gracilibus ne cessarium est. Quo defectum alimenti solidioris atq; uerioris/ utcunq; cōpensare possimus. Ambigere tamen non nulli so lent/ utrum spiritus odoribus nutriatur. Ego autem opinor so lis forsan ita nutriri/ ut nisi alimēta/ quæ crassa sunt/ digestione tandem in uapores extenuentur/ spiritus ipse quem diximus uaporem esse/ nullum illinc suscipiat nutrimentum. Itaq; uinū odore plenum spiritum subito recreat: quem cętera uix tandē reficere possunt. Vaporem uero illum/ in quem cibi cocti deniq; transferuntur/ ideo appellamus odorem: quoniā & odor ubiq; uapor quidam est: & hic tractus intus ex alimentis uapor nisi spiritui quodā odore placeat/ uix ullū spiritui exhibet alimen

V. Spiritus odoribus nutriatur

Aer

tum. Quam ob rem Auicennam nostrum ualde probamus dicentem: corpus quidem dulcedine: spiritum uero quadam (ut eius uerbis utar) aromaticitate nutriri. Quoniam crassitudo corporis non nisi crassa natura/ qualis est ĩ dulcedine/ coalescere ualeat. Tenuitas uero spiritus: non alio q̃ fumo quodam/ atque uapore: in quo aromaticitas ipsa uiget/ refici possit. Aromaticam uero qualitatem dicimus odoram/ & acutam/ & quodammodo stipticam. ¶ Proinde quoniam iecur quidem corpori per sanguinem alimentum præstat/ dulcedine plurimum augetur. Cor autem quia & creat spiritum: & spiritui procreat alimentum: merito desiderat aromatica. Expedit tamen/ & aromatica pro corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aromaticis commisceri: dulcedinemq; interea nimiam euitare. ¶ Quid plura? Galienus ipse secutus Hyppocratẽ/ spiritum non solum odore putat nutriri/ sed aere: Aere inquam nõ simplici: sed potius oportune permixto. Quibus quidẽ si fidem habebimus/ nec alimentorum/ nec rei ullius delectum magis ad uitam necessarium/ q̃ aeris nobis accommodati/ esse censebimus. Aer.n. & inferiorũ & cęlestium qualitatibus facillime sempq; affectus & immensa (ut ita dixerim) ãplitudine circũfusus/ perpetuoq; motu/ nos undiq; penetrans/ ad suam nos mirabiliter redigit qualitatem. Pręsertim spiritum: præcipue uitalẽ in corde uigentem. In cuius penetralia: tum assidue influit/ tum repente. Sic protinus afficiens spiritum/ ut est affectus: perq; spiritum uitalem/ q & materia/ & origo est spiritus animalis/ pariter afficiẽs animalem. Cuius quidem qualitas maximi momenti est ingeniosis eiusmodi spiritu plurimum laborantibus / Itaq; ad nullos potius q̃ ad eos attinet puri luminosiq; aeris/ odorũq; delectus/ atq; musicę. Hæc enim tria spiritus animalis fomẽta pręcipua iudicantur. Potissimus uero ad uitam est aer electus. Nã octauo mense nati in ægypto plurimi uiuunt. Et non nulli in plagis græciæ temperatis saluberrimi aeris beneficio. Quod

Ariſtoteles narrat:& Auicenna confirmat.¶Sed profecto ſicut corpus ex uariis compoſitum/uariis quãuis non eadem menſa nutriendum eſt alimentis/ ita ſpiritus ſimiliter compoſitus uarietate quadam aeris ſemper electi oblectandus eſt/ atq; fouendus. Simili quoque electorum odorum uarietate quotidie recreandus. Nam aer & odor quaſi ſpiritus quidam eſſe uidentur. ¶Iam uero Alexãder & Nicolaus Peripatetici una cum Galieno concludunt ſpiritum uitalem/& animalem ideo nutriri/ tum odore/tum aere: quoniam uterq; mixtus eſt/atque confor mis:& utrunq; hauſtum in præcordia penetrare: ubi coqui temperatiq; ad uitam/perq; arterias diffundi. Vbi uterq; coctus iterum/nutrit ſpiritum (ut aiunt) utrunque/pręcipue animalem.

¶Aiunt etiam ſpiratum aerem non ſolum refrigerando calori prodeſſe: ſed etiam nutriẽdo. Nam & animalia etiam ualde frigida ſpirant. Addũt aerem craſſiorem ſpiritui naturali tanquã magis corporeo conuenire/ſubtilem uero/purum/lucidum/ſpĩritui potius uitali/ potiſſimum animali.¶Neque mirum uideri debet ſpiritum adeo tenuem/ rebus quoq; tenuibus ali. Siquidem & piſciculi multi aqua nitidiſſima nutriuntur:& ocimum ĩ aqua ſimili/uiuit/creſcit/floret/redolet. Mitto quibus elemẽtis Chameleontem & Salamandram nutriri nõ nulli ferant. Redeamus ad noſtra.¶Intereſt certe q̃plurimũ/qualem ſpiremus aerem: quales hauriamus odoreſ. Talis enĩ & ſpiritus ĩ nobis euadit: Eatenus uero nos anima per uitam uegetat: quatenus ſpiritus harmoniam ſeruat cum anima concinentem. Spiritus q̃dẽ ĩ nobis primus uiuit/& maxime:& quaſi uiuit ſolus. Nõne repẽtino quodam ſępe caſu/uel affectu/ uita/ſenſus/motus/ ſubito membra deſerunt?Regreſſo uidelicet ad cordis penetralia ſpiritu: Et ſępe ſtatim reuertũtur ad membra/ per frictiones & odores illuc ſpiritu redeũte. Quaſi uita in ipſo ſpiritu uidelicet re uolatili potius inſit q̃ humoribus aut mẽbris. Alioqn propter horum craſſam tenuitatem tardius admodũ accederet

uita mēbris atq; recederet. Quicūq; igit̄ uitā in corpore ꝑduce re cupitis/spūm ĩprimis excolite: hūc augete nutrimētis sāgui nē augētibus/tēpatum uidelicet/atq; clarū: Hūc aere sēp electo fouete. Hūc quotidie suauibus odoribus alite. Hunc sonis & cātibus oblectate. Sed ĩterea odores cauete calidiores. Frigidiores fugite. Capescite tēpatos. Frigidos calidis/siccos humdis tēpate. Odorē uero oēm qa pars corporis subtilissima ē/scitote nō nihil habere caloris: atq; ex rebus quæ ipsæ nutriūt/odores spare potius nutrituros: ut ex aromatico piro pomoq; psico/ similiq; pomo: magis āt recēte pane/calēte: maxime carnibus assis: q̄ maxime uino. Atq; sicut sapor qui mirifice placet: plurimi uelocisq; nutrimēti cā est uel occasio corpori/sic odorē ad spūm se habere putate. Cōmemorare uobis iterū placet: Democritū iā iā expiraturū ut obsequeret̄ amicis: spūm ad quatriduū usq; olfactu calentiū panū retinuisse: ulterius ēt si modo placuisset/ spūm seruaturū ꝑ. Sūt & q dicunt id mellis odore fecisse. Ego si mō usus ē melle/ existimo illū mel uino liquefactū albo/calētibus panibus ĩfudisse: neq;.n. spnēdus ē mellis odor. Flos nāq; florū mel existit: nec parū nutrit ipsa dulcedine: ac diu qualitate sua res ĩtegras a putrefactione tuet̄. Itaq; si qs nouerit hoc ēt ad cibū ita uesci/ ut nec dulcedine nimia meatus oppleat: nec tali quodā calore bilē exaugeat/certū habebit lōgioris uitę subsidiū. Saltē igit̄ cōdimentū hoc frigidis & humidis adhibete. Verū ut uos reuocē ad odores. Vbicūq; suffocationē/cōpressionemq; spirituū nimiam extimescitis: quod mę̄ror frequens tot porq; portēdit/odores circūfusos amate. Vbi uero fugā exalātium spūm expauescitis/odores potius infusos nutrimētis accipite. Et si qd odorū præterea foris sūmitis/uelut clypeū costis dūtaxat admouete sinistris. Nō ne uidetis q̄ repēte sursum uel deorsum ad odores se matrix ipsa pręcipitet? q̄ uelociter ad os ad nares spūs aduolet/ suauis odoris esca pellectus? Vbi igit̄ spūs uel exiguus uel fugacissimus esse deprehēdit̄: quod pusillanimitas sępe declarat/corporisq; debilitas uel parua de causa

Odor ois calidus const

Odor panis calentis

multa cõtingẽs:odoribus nõ tam extrĩsecus obiectis/ꝙ intrin secus iniectis allicite:imo potius pascite:retinete. Odorẽ uero uini ante oẽs eligite. Multũ nãq; nutrit spũm odor exhalãs ex natura tũ plurimũ/ & uelociter nutriente corpus:tũ uoluptate sensũ afficiente. Tale uero uinũ est præceteris calidũ/humidũ/ & odorũ/atq; clarũ. Tale ẽt saccharũ esse dicerẽ/si sũmat odorẽ. Cinnamomũ quoq; simile: Et doronicũ/anisũq;/& dulce mara trũ/si acumini suo ad exiguã dulcedinẽ adderẽt ampliorẽ. Sed quã tempiem natura nõ fecit/uobis ipsi cõficite. Et quotiẽs di stractionẽ spũum formidatis/calidioribus acutioribusq;/& sub tilissimis adhibete/ quæ cohibere parũp uolatũ spũs/ ac sistere ualeãt:ceu croco/chariophilis/cinamomo/adustũ panem/rosa ceã aquã/acetũq; rosaceũ/rosã/ myrtũ/uiolã:sandalũ/coriandrũ cydoniũ pomũ/atq; citrũ. Horreo uero cãphorã: ubi cõtra cani tiem est agendũ. Recentẽ uero semp mentã diligo:mẽti ẽt salu tarẽ spũiq; tutissimam. Deniq; memẽtote res oẽs ueneno cõtra rias/esse uitę admodũ salutares:nõ gustu tãtũ:sed ẽt odoratu: maxime theriacã. Has uero ĩ libro cõtra pestilẽtiã enarrauimus: narrabimus & ĩ libro sequẽti. Inter eas ãt neqd uos lateat/nume ramus/& uinũ. Nã sicut homini uenenũ est cicuta/ita cicutæ ui nũ:nõ simul qdẽ/sed paulo post ebibitũ. Ac ne solis uos odo ribus hic alliciã/cõponendũ uobis mãdo electuariũ quotidie mane gustandũ/ olfactu/ gustuq; suaue/& uitę admodũ saluta re. Accipite tres chebularũ uncias:unã emblicarũ: & idarũ unã unãq; belliricarũ:semunciã uero doronici:Cinnamomi uncias duas:croci drachmã unã:ambræ partẽ drachmæ tertiam:Musci quoq; tantũdẽ. Contũdite diligẽter. Tantũ rosacei sacchari ad hibete/ ꝙtũ gustui satis facit. Sãdalorũ rubentiũ ꝙtũ sat est co lori:mellis itẽ emblicarũ uel chebularũ/ꝙtũ molli expedit elec tuarii formæ/auri folia totidẽ quot prędictę sũt uncię. Vbi ue ro difficilior ẽ cõpositio multiplex/expti sumus simplicẽ hanc optimã esse.s.ex chebulis maratro dulci:saccharo aqua rosacea

liquefacto. Sūptam uero tū ieiuno stomacho: tū post cęnam. Memineritis autem mirobalanos cōditas meliores esse: Siccas uero saltem diem itegrum/oleo amigdalarum dulcium/uel butyro uaccino prius infundite q̄ conficitis. Probat & Auicenna uobis confectionem ex emblicis atq; indis/ cum melle anacardorum/ coctoq; butyro: Item chebulas cum zinzibere & squama ferri/& potius auri. Probat item Petrus Aponensis compositionem ex croco/mace/castoreo/per partes ęquales acceptis/ atque contusis/& uino cōmixtis. Vnde affirmat uitam etiam propemodum moribundis produci consueuisse. Deniq; Aly Astrologus Medicusq; excellens asserit/ usu triferæ similiumq; rerum uitam effici lōgiorem. In omni uero trifera mirobalanus fundamentum est. Sed hanc temperāt subtilibus quibusdam/ atq; mollibus: Præsertim ubi siccior est mirobalanus: Vt & penetret/nec meatus obstruat/nec aluū exsiccet nimium/uel astrigat. Cū uino præterea commodissime utimur: sed modico: ne forte diluat. Compositionem uero Petri/quā modo narrabā/ si modo utilis est/arbitror olfactu potius q̄ potu utilem fore.

Magorum medicina pro senibus. Cap. xviii.

MAgi stellarum obseruatores ad Christum uitæ ducem stella duce uenerunt/ pretiosum uitæ thesaurum offerentes/Aurum/Thus/& Myrrham: Tria dona pro tribus planetarum dominis/stellarum domino dedicantes. Aurum quidem pro temperamento Iouis maxime omnium temperatum. Thus autem pro Sole præcipue/ phoebeo calore simul odoreque flagrans. Myrrham deniq; firmantem corpus atq; conseruātem: pro Saturno omniū firmissimo planetarum. Huc igitur omnes ad sapientes magos uenire senes munera uobis quoque uitam productura ferentes. Quibus auctorem uitę quondam uenerati traduntur.

Venite senes inquam senectutem grauiter tolerantes. Venite/ & uos præterea/quoscunq; senectutis propemodum aduentantis formido sollicitat. Accipite precor alacres uitalia dona. Sũmite uncias quidē thuris duas: unam uero myrrhæ: auri rursũ in folia ducti dimidiam drachmæ partem. Contundite tria simul/conflate/cōfundite in pilulas/aureo quodam mero: Idq; tunc oportune conficite/ quando Diana propitio Phoebi/uel Iouis gaudet aspectu. ¶ Summite posthac thesauri tanti/aurora qualibet potriũculam. Ac exiguo perfundite meri potu: nisi forsan incaluerit æstas. Tunc enim aquam rosaceam bibere præstat. ¶ Siquis autem inter uos calorem quouis tempore magis metuat/is mirobalanum chebulam/ aut emblicā/ æqualem ad thuris/ myrræq;/& auri simul pondus addiciat. Hoc humorem proculdubio naturalem a putrefactione tuebitur. Hoc humoris resolutionem longius ꝓpulsabit. Hoc tres in uobis spiritus naturalem/uitalem/animalem/fouebit/cōfirmabit/ corroborabit. Hoc rursum uegetabit sensum. Acuet ingenium. Memoriam conseruabit.

¶ De periculis euitandis ex quolibet uitę septēnario iminentibus. Cap. xviiii.

CVm Astronomi singulas deinceps diei horas planetis ordine singulis distribuerint: Similiterq; septem ebdomadæ dies: atque in ipso foetu per menses digesserint officia planetarum: Cur non etiam per annos eadem disponamus? Vt queadmodũ infantē in aluo latentē rexit primo mēse Saturnus: ultimo Luna. sic stati natũ ordine iā cōuerso primo ipsius āno ducat Luna. Secũdo si uis/Mercurius. Tertio Venus. Quarto Sol. Quito Mars. Sexto Iuppiter. Septimo uero Saturnus. Atq; deīceps ordo ꝑ uitā similis repetat. Itaq; in septimo quolibet uitę anno/fit ī corpore mutatio maxima.

No divisionem annorum nam per 7 planetas novam

ideoq; periculosissima/quãdoquidẽ & Saturnus nobis cõmuni
ter est peregrinus: & ab eo tunc planetarum summo ad lunam
e uestigio planetarum infimam gubernatio redit. Hos annos
astronomi gręci climatericos nominãt. Nos scalares uel grada
rios: uel decretorios appellamus. Forte uero in morbis ipsum
humoris uel naturæ motum planetes p dies eodem ordine re
gunt. Vnde & septimus quisque eadem ratione iudiciarius ap
pellatur. Quartus quoq;/quoniam medium in septennario te
net. Tu igitur si uitam producere cupis ad senectutem/nullis
eiusmodi gradibus interruptam: Quotiens septimo cuilibet
propinquas anno/consule diligenter astrologum. Vnde immi
neat tibi discrimẽ ediscito. Deinde uel adito medicum/uel pru
dentiã/& temperantiam accersito. His nãq; remediis prohiberi
minas astrorum Ptolemęus etiam cõfitetur. Addit quinetiam
astrorum promissa sic augeri posse/ut agrorum cultor auget ter
ræ uirtutem. ¶Probat Petrus aponiensis argumentationibus
multis/ & testimonio Aristotelis/ Galieni/Aly/naturalem uitę
finem non esse ab initio ad unguem determinatum/ sed ultra
citraq; moueri posse. Idq; asserit tũ ex astris/tum etiam ex mate
ria. Cõcludit his auctoribus rationibusq; obitum etiam natu
ralem differri posse: cum astrologię machinis tum præsidiis me
dicorum. Igitur neq; nos temere in his pręceptis elaboramus.
Neq; te pigeat pquirere a medicis quę naturaliter tua sit dieta:
& ab astrologis/quæ stella uitæ faueat. Et quando hęc bene se
habet/& ad eam luna/compone quę prodesse didiceris. Neque
pudeat sępe illos auscultare: qui non tam fortuna/q̃ uirtute se
nectutem prosperam consecuti uidentur. Præterea Ptolemęus
& cęteri professores astronomię imaginibus quibusdam ex cer
tis lapidibus & metallis/sub certo sidere fabricatis uitam pro
speram pollicentur/atque longęuam. Verũ de imaginibus qui
dem ex parte ac plurimum de reliquo fauore cælesti commen
tarium componimus in Plotinum. Quem librum huic operi

deinceps ſubiciendum exiſtimamus. Quemadmodum, hoc
poſt librum ſcribi uolumus: quem de curanda litteratorum ua
litudine compoſuimus. ¶ Fauorem uero cęleſtem quem modo
dicebam, pro iuuentute longa, nunc quantum quaſi poetę cui
dam licet loqui: quantum rurſus medico licet facere, a Phębo
Bacchoq; petemus.

Solis æterna eſt Phębo Bacchoq; iuuentus.
¶ Nā decet intonſus crinis utrūq; deū.

Phębus & Bacchus ſemper indiuidui fratres ſunt: Ambo fere
ſunt idem: Phębus qdem eſt ipſa ſpherę illius anima. Sphera
uero Bacchus: imo & Phębus eſt totus ipſe ſpheræ circus. Bac
chus autem eſt flammeus ille in hoc circo, circulus: immo ue
ro Phębus eſt almum in hoc flammeo globo lumen. Bacchus
autem exiſtit ibidem ſalutaris ex lumine calor. Semper ergo
fratres comiteſq; ſunt: fere ſemper alter & idem. Quid uero? Si
ſol in uere quidem Phebus eſt, cantu ſuo tunc auium cantus
excitans: Cithara rurſum tempora tēpans. In autūno uero, Sol
idem auctor uini Bacchus exiſtit. ¶ Tria nobis ad ſeruandam
iuuentutē pater ille Liber qui amat colles Bacchus affert. Hos
quidem apricos primum colles. In his autem collibus ſuauiſſi
mū præcipue uinū. Perpetuam in uino ſecuritatem. Tria quoq;
Phoebus Bacchi frater pari benignitate largitur. Diurnum pri
mo lumen: ſub fomento luminis herbas ſuauiter redolentes.
Ad luminis huius umbram citharā cantumq; perennem. His er
go penſis potiſſimum: his ſtaminibuſ Clotho nobis iam non
parca longa uitæ fila producet. ¶ Tris parcas fere omnes poetę
canunt. Tris quoq; nos non poetæ canimus. Prudens quidē
in omni uictu parcitas uitam nobis longam incohat. Conſtās
quoq; in curis ſubeundiſ parcitas producit uitam. Parcitas ue
ro in cęlo fruendo negligens uitā occat. Tres Pythagoras tem
perantias ante oīa celebrat: tres ēt nos īpręſentia celebramus.
Temperantiam in affectibus conſeruato: tēperantiam in omni

n̄o tres parcas nobis vita
dementes pret poetarū

Nota item tres temprātias

uictu seruato. Temperiem aeris obseruato. Hac enim prouidẽtia humorum intemperiem quæ citæ senectutis & intẽpestiuæ mortis causa est aspirãte deo procul admodum propulsabis. Aspirabit autem auctor ille uitæ: si ea tantum conditione uitã optaueris diuturnam, ut diutius cum generi humano uiuas, tum maxime uiuas illi, quo mundus totus inspirante uiuit.

F I N I S

Prohęmium In Librum De Vita Cęlitus

MARSILIVS Ficinus Florentinus Serenissimo Pannoniæ Regi semper iuicto. Philosophi ueteres rex omniū fęlicissime cęlestium uires īferiorūq; naturas dī ligentissime ꝑscrutati: Cum existimarēt hominē frustra sapere: qui nō sibi sapit/ totā merito ꝑscrutationē suam imprimis ad uitam sibi cęlitus compandam retulisse uident̄: iudicātes (ut arbitror) tum elemēta/ & quæ ex his cōponunt̄ frustra sibi cognita fore: tum motus cęlestiū/ & īfluxus temere nimiū obseruatos: nisi hæc una cum illis cognita simul/ atq; coniūcta/ aliquādo sibi ad uitam fęlicitatemq; conducerēt. Profuit aūt illis ut uidet̄/ eiusmodi cōtēplatio/ ad uitā primo præsentē. Nam pythagoras & Democritus Apolloniusq; theaneus & qcunq; ad id potissimum studuerunt rerū sibi cognitarū usu ꝓsperam ualitudinē cōsecuti sūt: uitamq; longęuā. Contulit īsup ad futurā uitā/ tum per gloriam apud posteros ꝓpagandā: tum apud deū in æternitate fruendā. Siquidē ex mirabili mūdi totius ordine eius tandem cognouere rectorē: & ante oīa cognitū amauerūt. Tibi uero gloriā per sæcula cūcta/ futurā magnanimitas/ magnificētia/ uictoria ꝑpetua pollicent̄. Vitā quoq; apud deū in æuo beatā/ diuina clemētia/ īsigni pietati tuæ iustitiæq; ꝓmittit. Vitā deniq; ꝓsperā īter mortales satisq; longā q̄tum ex inditiis quibusdā mihi licuit coniectare fęlicia tibi sidera decreuerunt. Vt aūt quod pollicent̄/ id & pręstēt firmissima fide & cumulo insup prorogēt pleniore. Diligentia tua/ & medicorū/ astrologorūq; cura efficere proculdubio potest. Iam uero id posse scientia & prudētia fieri doctissimi quiq; astrologi/ ac medici confitent̄. Cū igit̄ inter Plotini libros/ magno Laurentio Medici destinatos/ ī librum Plotini de fauore cęlitus haurien do tractātem nuper cōmentariū cōposuissem: inter cetera in eū nostra cōmētaria numeratū id quidē seligere nūc Laurentio quidē ipso ꝓbāte. Atq; maiestati tuæ potissimū dedicare decreui. Spero

equidem dũ uitę tuę prosperitatiq; cõsulam/uitę interim & splen dori sæculi nostri/& humani generis consulturũ. Atq; ut ualitudi ni prosperitatiq; regię ualidius hęc nostra ꝓdessent: per Valorem ipsum mittẽda putaui. Hunc tu igiꝰ Valorẽ nostrũ clementissime Rex cõplectere precor. Tantũ.n.natura/uirtus/auctoritas tua ua let: ut absq; te nequeat uel Valor ipse ualere. X. Iulii. M.CCCC. LXXXIX. Florentię.

¶Verba Marsilii Ficini Ad Lectorem sequentis Libri.

SAlue hospes ingeniose. Salue iterũ quisqs es salutis aui dus/qui nostra ad limina tẽdis. Vide precor hospes cu pide primum/ q̃ hospitalis sim. Intrantis erat certe/ salutem sta tim hospitio dicere. Ego uero salute pręueniens/ mox prospec tum saluere te iussi. Intrantem & adhuc ignotum perlibenter ex cepi. Trahentẽ apud me moras/promissa/si deus aspirauerit/salu te donabo. Hospitiũ ergo nactus es amicũ quidẽ oĩbus: & amo ris nũc erga te plenũ. Siq̃d forte fers tecũ amori cõtrariũ: Siquid habes odii/prius ponito precor q̃ medicinas hic uitales attigas. Vitã.n.tibi dedit amor/uoluptasq; parentũ. Vitã uicissim demit odiũ/atq; dolor. Quẽ igiꝰ odiosus uexat dolor: huic nullus usq̃ medicinę uitali relictus est locus. Quãobrẽ deinceps te nõ ut ho spitẽ tãtũ/iam alloquor: sed amicũ. ¶Officina Marsilii tui aliq̃to est amplior/q̃ his cancellis dũtaxat/ quos hic uides/coerceatur. Non.n.solo hoc libro sequẽte: sed duobus etiã pręcedẽtibus cir cũscribiꝰ. Tota uero sũmatim medicina quædã est ꝓuiribus opi tulatura uitæ: ut ualida tibi uita sit/ut longa. Idq; ubiq; medico rum ope cęlitus adiuta moliꝰ. Varia sane pro diuersis hominum ingeniis/atq; naturis nostra hæc officina/antidota/ pharmaca/fo mẽta/unguẽta/remedia ꝓfert. Siqua tibi forrasse minus placeãt: mittito quidẽ ista. Cetera ꝓpterea ne respuito. Deniq; si nõ ꝓbas imagines astronomicas/alioqn ꝓ ualitudine mortaliũ adiuẽtas

quas & ego nõ tam probo q̃ narro: has utiq; me cõcedẽte: ac etiã si uis cõsulente dimittito. Medicinas saltẽ cęlesti quodã admini culo cõfirmatas/ nisi forte uitam neglexeris/ ne negligito. Ego. n. frequẽti iãdiu experiẽtia cõpertũ habeo: tantũ interesse inter me dicinas eiusmodi/ atq; alias absq; delectu astrologico factas/ q̃tũ inter merũ atq; aquã: ut etiã infans octauo a cõceptione mẽse na tus/ florentię mẽse martio/ nocte adscendẽte Saturno retrogrado/ semiuiuus/ eiusmodi diligentia uideat̃ a nobis imo a Deo quasi uitæ redditus/ potius q̃ seruatus. Triẽniũq; ualidus ferme iã im pleuerit. Iam uero si præterea generis eiusdẽ plura narrauero/ ue ra loquar. Nec gloriabũdus (quod est a philosopho penitus alie num): sed exhortabũdus potius afferã. Verũ satis iã partim qui dem cõciliãtes/ partim ẽt exhortãtes allocuti re sumus: deinceps igit̃ cũ Plotino loquamur/ ita demũ tibi diligentius cõsulturi.

❡ In oĩbus quę hic aut alibi a me tractant̃/ tantum assertum esse uo lo: quantum ab ecclesia comprobatur.

MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA CAE LITVS COMPERANDA COMPOSITVS AB EO INTER COMMENTARIA EIVSDEM IN PLOTINVM.

❡ In quo consistat secundũ Plotinũ uirtus fauorẽ cęlitus attrahẽs scilicet ĩ eo ꝙ anima mũdi/ & stellarũ/ Demonũq; animæ facile alli ciunt̃ corporũ formis accomodatis. ❡ Cap. primum

SI tantum hæc duo sint ĩ mundo: hinc quidẽ intel lectus: ĩde uero corpus: Sed absit aĩa: tũ neq; intel lectus trahet̃ ad corpus: ĩmobilis. n. est omnino ca retq; affectu motionis pricipio/ tanq̃ a corpore lon gissime distans: Neq; corpus trahet̃ ad intellectũ/ tur

Aīa mūdi primū mobile

uelut ad motum per se inefficax/& ineptū: lōgeq; ab intellectu re motum. Verum si interponatur aīa utriq; cōformis/facile utrinq; & ad utraq; fiet attractus. Primo quidem ipsa omniū facillime ducit̄: quoniā primū mobile est/& ex se & spōte mobile. Pręterea cum sit (ut dixi) media rerum/omnia suo in se modo continet/& utrinq; ratione propinqua. Ideoq; conciliatur/& omnibus: etiam æqualiter illis quæ inter se distant: ab ea uidelicet nō distātibus. Præter enī id quod hinc quidē conformis est diuinis: īde uero ca ducis/& ad utraq; uergit affectu/tota iterim est simul ubiq;. Acce dit adhæc/ꝙ anima mūdi totidem saltem rationes rerum semina les diuinitus habet: quot ideæ sunt in mēte diuina: quibus ipsa rationibus totidē fabricat spēs in materia. Vnde unaquæq; spēs per propriam rationem seminalem proprię respōdet ideę/facileq; potest per hanc sæpe aliquid illinc accipere: quādoqdem per hāc illinc est effecta. Ideoq; si quando a propria forma degeneret: po test hoc medio sibi proximo formari rursum/perq; id medium in de facile reformari. Ac si certe cuidā rerum spēi/uel īdiuiduo eius rite adhibeas multa/quę sparsa sunt: Sed eidem ideæ conformia. Mox ī materiam hāc ita oportune paratam/singulare munus ab idea trahes per rationem uidelicet animæ seminalem. Non enī in tellectus ipse proprie: sed anima ducitur. Nemo itaq; putet certis mūdi materiis trahi numina quędā a materiis penitus segregata: Sed Demones potius animatiq; mundi munera stellarūq; uiuen tium. Nemo rursū miretur per materiales formas animā quasi al lici posse. Siquidem escas eiusmodi sibi congruas ipsa met/qbus alliceretur/effecit: & semper libenterq; habitat in eisdem. Neq; in mūdo uiuente toto quicq̄ reperitur tā deforme/cui non adsit ani ma: cui non insit & animæ munus. Cōgruitates igitur eiusmodi formarū ad rationes animæ mundi Zoroaster diuinas illices ap pellauit: quas & Sinesius magicas esse illecebras cōfirmauit. Ne mo deniq; credat ad propriam quādam materię spēm & tempore certo hauriri omnia prorsus ex anima dona: Sed ꝓ oportunitate

dona dũtaxat feminis/quo talis ſpẽs pullulauit: ſeminumq; con formium. Itaque hic homo humanis tantum adhibitis non pro prias piſcium uel auium dotes/inde ſibi uendicat: Sed humanas atque conſimiles. Adhibitis autẽ quæ ad ſtellam talem ptinent atque Demonem/ ſtellæ Demoniſq; huius proprium ſubit influ xum/ uelut lignum per ſulfur paratum ad flãmam ubiq; præſen tem. Atq; hunc non modo per ipſos ſtellę Demoniſq; radios: ſed etiam per ipſam mundi animam ubiq; pręſentem: in qua & cuiuſ libet ſtellæ Demoniſq; ratio uiget: partim quidem ſeminalis ad generandum: partim etiam exemplaris ad cognoſcendum. Hæc enim ſecundum Platonicos antiquiores rationibus ſuis edifica uit ultra ſtellas in cęlo figuras: parteſq; ipſarũ tales/ut ipſę quoq; figuræ quædam ſint: ĩpreſſitq; his omnibus proprietates. In ſtel lis autem figuris/partibus/proprietatibus/omnes rerum inferio rum ſpẽs continentur/& proprietates earum. Vniuerſales uero fi guras octo poſuit atq; quadraginta ſcilicet in zodiaco duodeci: extra uero ſex atque triginta. Item in zodiaco triginta ſex ad nu merum facierum. Rurſus ibidem tercentum/atq; ſexagita ad nu merum graduum. In quouis enĩ gradu ſunt ſtellæ plures/ ex qui bus ibi conficiuntur imagines. Similiter imagines extra zodia cum in plures diuiſit figuras pro facierum ibidem graduũq; ſuo rum numero. Conſtituit denique ab imaginibus his uniuerſali bus ad uniuerſales imagines habitudineſ/& proportiones quaſ dam/quę ipſę quoq; imagines illic extent. Eiuſmodi uero figu rę continuitatem quęq; ſuam habent ex radiis ſtellarum ſuarum in ſe inuicem peculiari quadam proprietate coniectis. A quibus formis ordinatiſſimis dependent inferiorum formę/illinc uideli cet ordinatæ. Sed & cęleſtes illæ tanq̃ & inter ſe diſiunctæ/ proce dunt a rationibus animæ coniunctis inuicẽ: & quodãmodo mu tabiles/a ſtabilibus. Sed hę quatenus ſe ipſas non cõprehendũt/ referuntur ad formas in mente uel animali uel eminẽtiore ſe ſe cõ præhendentes: quæ tanq̃ multiplices redigũtur ad ſimpliciſſimũ

extent

unum atque bonū/sicut figurę cęlestes ad polum. Sed redeamus
ad animam ❡Quando igitur anima gignit speciales inferiorum
formas uiresq;/eas per rationes efficit proprias: sub stellarum for
marumq; cęlestium adminiculo. Singulares uero indiuiduorum
dotes/ quæ sæpe nonnullis insunt tam mirabiles q̄ in speciebus
esse solent exhibet per seminales similiter rationes: non tam sub
amminiculo formarum figurarumq; cęlestium/q̄ situ stellarum &
Anima mundi per solem promit suam virtutem
habitu motionum/aspectuumq; planetarum/tum iter se/ tum ad
stellas planetis sublimiores. ❡Anima quidem nostra ultra uires
membrorum proprias communem ubique promit in nobis uitæ
uirtutem. Maxime uero per cor/tanquam ignis animę proximi
fontem. Similiter anima mundi ubiq; uigens per solem præcipue
suam passim explicat communis uitæ uirtutem. Vnde quidā ani
mam & in nobis & in mundo/in quolibet membro totam/potis
Nota operatione quinte essentie ad spiritum corporis nostri
simum in corde collocant atque sole. ❡Semper uero memento si
cut animæ nostræ uirtus per spiritum adhibetur membris: sic uir
tutem animæ mundi per quītam essentiam/quę ubiq; uiget tanq̄
spiritus intra corpus mundanum/sub anima mundi dilatari per
omnia: maxime uero illis uirtutem hanc infundi: quæ eiusmodi
spiritus plurimum hauserunt. ❡Potest autem quinta hæc essentia
nobis intus magis magisq; assummi: siquis sciuerit eam aliis ele
mentis immixtam plurimum segregare: uel saltem his rebus fre
Res plurimum habentes de quinta essentia
quenter uti/ quæ hac abundant/puriore præsertim. Ceu electum
uinum/& saccharum/& balsamum/atque aurum/ pretiosisq; lapil
li/mirobalaniq; & quæ suauissime redolent: & quæ lucent. Maxi
me uero quæ in subtili substantia qualitatem habēt calidam/ hu
midamq;/& clarā. Quale præter uinum est albissimū saccharum:
pręsertim si huic adhibueris aurum/odoremq; cinnami/atque ro
sarum. Pręterea sicut alimenta rite in nobis assumpta per se non
uiua/rediguntur per spiritum nostrum ad uitę nostrę formam: sic
& corpora nostra rite accomodata corpori spirituique mundano

uidelicet per res mundanas / & per nostrum spiritum / hauriūt ex uita mundana q̄plurimum. ¶ Si uolueris ut alimentum rapiat præceteris formam cerebri tui uel iecoris atque stomachi: simile quantum potes accipe alimentum / idest cerebrum / & iecur / & stomachum / animalium / ab humana natura non longe distantium. Si optas corpus tuum atque spiritum / ex aliquo mundi membro / uidelicet ex sole uirtutem accipere / quære quæ ante alia sunt solaria: inter metalla lapillosque / magis autem inter plantas. Sed inter animalia magis. Maxime inter homines. Similiora enim tibi magis proculdubio conferunt. Hæc & extra sunt adhibenda: & intus pro uiribus assummenda: præsertim in die / & hora solis / & sole in figura cęli regnante. ¶ Solaria uero sunt omnia ex lapillis / & floribus / quæ eliotropia nominantur / quia uertuntur ad solem. Item aurum / & auripigmentum / aureiq; colores / crysolitus / carbunculus / mirra / thus / muscus / ambra / balsamum / mel flauum / calamus aromaticus / crocus / spica nardi / cinnamomum / lignum aloes / cęteraq; aromata. Aries: astur: gallus: olor: leo: cantarus: crocodillus: hoīes flaui: crispi: sępe calui: magnanimi: superiora partim cibariis / parti unguētis subfumigationibusq; / partim usui accommodari possunt. Hæc sentienda / & cogitāda frequenter / & imprimis amanda. Et luminis plurimum est quærendum.

Si dubites uentrem ab iecoris fomēto destitui / trahe ad Ventrem iecoris facultatem / tum frictionibus / tum fomentis / per ea quæ iecori congruunt: per cicoream: endiuiam: spodium: & eupatorium: & epaticam: atque epata. Similiter ne destituatur tuum corpus ab Ioue / moue corpus in die / horaq; / & regno Iouis: & utere interim Iouialibus. Argento: iacinto: topatio: corallo: crhistallo: berillo: spodio: Saphiro: uiridibus aeriisque coloribus. Vino: sacharo: albo melle: & cogitationibus affecti

busq; plurimum. Iouialibus idest constantibus/ ęquis/ religiosis atque legiferis: & inter homines eiusmodi/ sanguineosq;/ & pulchros/ uenerabilesque uersabere. ¶ Sed memento primis illis rebus frigidis inserendum esse aurum: & uinum: mentâq; et crocum: et cinnamomum: atque doronicum. Animalia uero Iouialia esse Agnum: pauonemque: et aquilam: et iuuencum. ¶ Quomodo uero uirtus Veneris attrahatur turturibus/ Columbis/ et motacillis/ et reliquis non permittit pudor ostendere.

¶ De Concordia Mundi.
¶ De natura hominis secundum stellas.
¶ Quomodo fiat attractus ab unaquaq; stella

Caput .ii.

NEq; uero diffidere debet quisquam/ nos atq; omnia/ quę circa nos sunt/ præparamẽtis quibusdam posse sibi uendicare cęlestia. Nam cęlitus hæc facta sunt: assidueque reguntur: & illinc imprimis præparata sunt ad illa: & quod maximum est/ mundus animal in se magis unum est/ q̃ quoduis aliud animal: si modo est animal perfectissimum.

Ergo sicut in nobis membri cuiuslibet præsertim principalis qualitas motusque ad alia pertinet: ita membrorum principalium actus in mundo commouent omnia: & membra inferiora facile capiunt a supremis ultro dare paratis. Quo enim potentior causa est: eo est promptior ad agendum: eo igitur propensior est ad dandum. Exigua igitur præparatio nobis insuper adhibita sufficit cęlestium muneribus capiendis: si modo

quiſque ad id pręcipue ſe accommodet/cui eſt pręcipue ſubditus. Sed ante uniuſcuiuſque noſtrum proprietatem/ humanæ ſpeciei proprietatem conſiderare debemus. Hanc igitur eſſe ſolarem/aſtrologi arabes conſenſerunt. Quod ego e ſtatura hominis erecta: pulchraque: humoribuſque ſubtilibus: & ſpiritus claritate: imaginationiſque perſpicuitate: ſtudioque ueritatis & gloriæ: uerum eſſe coniecto. Addo quinetiam proprietatem huic Mercurialem: ob ſtrenuum uerſatilis ingenii motum. Et quoniam humanum genuſ natum nudum: inerme: omnium egenum: hæc omnia propria induſtria ſibi comparat: Quod eſt Mercurii proprium. Addo etiam Ioualem: ob complexionem corporis temperatam atque leges. Et quoniam ſecundo menſe/ quo Iuppiter dominatur/ uitam accipimus: atque naſcimur nono: quo iterum recipit dominatum. Itaque humana ſpecies ab his tribus potiſſimum dotes inſuper ampliores ita demum ſibi poterit uendicare: Si per Solaria/ Mercurialiaque/ & Iouia ſe ipſam eis magis in dies atque magis accommodabit. De reliquiſ autem quid? Saturnus non facile communem ſignificat humani generis qualitatem atque ſortem: Sed hominem ab aliis ſegregatum: diuinum: aut brutum: beatum: aut extrema miſeria preſſum. Mars: Luna: Venus: affectus & actus homini cum cęteris animantibus æque cõmunes. Ad ſolem igitur & Iouem/ atque Mercurium reuertamur. Solaria quidem nonnulla & Iouia diximus: Mercurialia uero neſcio quomodo prætermiſimus. Sunt autem eiuſmodi. Stamnum: Argentum: pręſertim uiuum: Marcaſſita argentea: lapiſ achates: uitrum: porphyriticum: & quę croceum cum uiridi miſceant/ ſmaragdum atque lacca. Animalia ſagacia & ingenioſa ſimul et ſtrenua/ ſimiæ: canes. Homines eloquẽtes: acuti: uerſatiles: oblonga facie: manibuſqne non pingues.

Pprietas humane spetias nature huane

Res mercurij

Qua hora sit exercende res planetarum

¶ Sunt autem quærenda/et exercenda quæ ad aliquem planetam attinent: eo uidelicet dominante (ut diximus) in die & hora eius si fieri potest: etiam quando ipse sit i domicilio/uel exaltatione/uel saltem triplicitate sua & termino & angulo cęli: extra combustionem directus: ac sæpius orientalis: si sole sit superior. Item i auge: et aspiciatur a luna. Siquis autem ab ipsa Luna beneficium/ & a Venere poscat/tempora similia obseruare debebit. /A Venere quidem per animalia sua quæ diximus/ & per corneolam: & saphyrum: lapidemque lazoli: ęs croceum atque rubeum: & corallum: omnesque pulchros uariosq; uel uirides colores: & flores: atque concentus: suauesq; odores: atque sapores /A Luna per alba/ & humida/ & uiridia/ per argentum atque christallum/ & uniones/ & argēteam marcassitam ¶ Quoniam uero Saturnus quidem statui & perseuerātiæ dominatur: Mars autē efficacię motus: cogimur nōnunquam horum quoq; gratia ab eis patrocinia postulare: temporibus uidelicet similiter obseruatis /Ab illo quidē per materias quasdam quodammodo terreas/ & fuscas/ atque plumbeas/ & fuscum iaspidē/ & magnetem/ & camoinum atque calcidonium/ & ex parte quadam per aurum/ & auream marcassitam. /A Marte uero per ignea/rubea/ ęs rubeum. Sulphurea omnia. Ferrum lapidemque sanguineum. ¶ Neque diffidas Saturnum habere non nihil in auro. Nam propter pondus id putatur habere. Quinetiam Soli aurum simile sic omnibus metallis iest/ sicut Sol in planetis omnibus atque stellis. Iam uero si quis conuicerit Saturnum & Martem natura noxios esse/quod equidem nunquā crediderim: tamen his quoq; utendum: quemadmodum uenenis nōnunq̄ utuntur & medici: Quod Ptolemęus in Centiloquio probat. Proderit ergo quandoque uis Saturni caute sumpta: sicut apud medicos/ quę adstringūt atq; cōti

Res Veneris

Res lunę

Res saturni

Res martis

Quod utendum sit infortunis

nét:immo & quæ stupefaciunt/ sicut oppium & mādragora. Mar
tis quoq; sicut euforbium & elleborus./ Cautissimi uero hac in re
fuisse uidentur magi brachmanes pythagorici: Qui cum ob sedu
lum philosophandi studium Saturni tyrannidem formidarent/ ue
stibus albis amiciebantur: Iouialibusq;/ siue phoebeis quotidie
sonis & cantibus utebantur: plurimumque sub diuo uiuebant.
¶Vbique uero memento per affectum studiūq; animi/ & per ipsam
spiritus qualitatem/ nos facillime subitoq; exponi planetis eun
dem affectum ac studium & qualitatem significantibus. Per sepe
rationem igitur a rebus humanis : per ocium : solitudinem : fir
mitatem: per theologiam: secretioremque philosophiam supersti
tionem: magiam: agriculturā: per moerorem Saturno subiicimur.
Per ciuilia & ambitiosa negocia/ per philosophiam naturalem /
communemq;: per religionem ciuilem: perq; leges Ioui. Marti per
iram atque certamina. Soli Mercurioq; per studium eloquentiæ/
cantusque & ueritatis & gloriæ atque solertiam / Veneri per leti
tiam & musicam & festiua. Lunę per uictum plantis similē. ¶Sed
hanc inter hos differentiam mēte teneto exercitationem ingenii
magis publicam atque amplam ad solem spectare: Priuatā uero
& artificio mancipatam/ potius ad Mercurium. Tum uero musi
cam grauem quidem Iouis Solisq; esse: Leuem Veneris: Mediam
uero Mercurii. ¶Similis quoque de stellis fixis ratio est. Hęc qui
dem communis humanæ speciei regula. Propria uero unicuique
regula fuerit explorare/ quę stella/ quid boni/ cuique in genitura
promiserit/ atque ab ea potius q̄ ab alia reposcere gratiam. Et ab
unaquaq; nō quodlibet donū. & quod aliarū est: sed eius ꝓpriū
expectare: nisi forte tum a sole communia/ multa reportes: tanq̄
communi quodam duce cęlestium/ & ab Ioue ferme similiter: tum
mundana pariter omnia ab anima spirituq; mundi. Quem sicut
& quoduis animal: multoq; efficacius animatum esse: non solum
Platonicæ rationes: sed etiam astrologorum arabum testimonia

comprobant. Vbi etiam probant ex applicatione quadam ſpiritus noſtri ad ſpiritum mundi per artem phyſicam affectūq; facta/ trahici ad animam corpuſq; noſtrum bona cęleſtia. Hinc quidem per ſpiritum noſtrum in nobis medium/ & tunc a mundi ſpiritu roboratū: inde uero per radios ſtellarum fęliciter agentes in ſpiritum noſtrum/ & radiis natura ſimilem: & tunc ſeipſum cęleſtibus coaptantem.

Inter animam mundi & corpus eius manifeſtum eſt ſpiritus eius/ in cuius uirtute ſunt quatuor elementa. Nos uero per ſpiritū noſtrū hunc poſſumus haurire. Cap. iii.

PRofecto mundanum corpus quantum ex motu generationeq; apparet eſt ubique uiuum: quod indorū philoſophi probant ex eo ꝙ paſſim ex ſe uiuētia generet. Ergo per animam uiuit ubique ſibi præſentē/ ac prorſus accomodatam. Igitur inter mundi corpus tractabile/ & ex parte caducū: atque ipſam eius animam/ cuiuſ natura nimium ab eiuſmodi corpore diſtat: ineſt ubiq; ſpiritus: ſicut inter animam/ & corpus in nobis: ſi modo ubique uita eſt communicata ſemper ab anima corpori craſſiori. Talis nāq; ſpiritus neceſſario requiritur tanquā medium: quo anima diuina: & adſit corpori craſſiori: & uitam eidem penitus largiatur. Corpus autem omne facile tibi ſenſibile/ tāquam ſenſibus tuis accomodatum/ craſſius eſt/ & ab anima diuiniſſima longe degenerans. Opus eſt igitur excellentioris corporis adminiculo quaſi nō corporis. Proinde ſcimus uiuētia oīa tam plantas ꝙ̄ animalia: per quendam ſpiritum huic ſimilem uiuere atq; generare. Atq; inter elemēta/ quod maxime ſpiritale eſt/ ulociſſime generare: ꝑpetuoq; moueri quaſi uiueſ. Sed quęres interea/ ſi elemēta atq; animantes generāt aliq̄d ſibi ſimile ſuo quodā ſpū/ cur lapideſ & metalla nō generāt/ quæ īter elementa & ani

Cur lapides nō gn̄ant ꝑbi ſ[illegible] & metalla

mantes media sunt. Quia uidelicet spiritus ĩ eis crassiori materia
cohibetur. Qui si quando rite secernatur/ secretusq; conseruetur:
tanq̃ seminaria uirtus poterit sibi simile generare. Si modo mate
riæ cuidã adhibeatur generis eiusdem. qualem spiritum physici di
ligentes sublimatione quadam ad ignem ex auro secernentes:
cuiuis metallorum adhibebunt: aurumq; efficient. Talem utiq;
spiritum ex auro uel ex alio rite tractum/ atque seruatum elixir
arabes astrologi nominãt. ¶ Sed ad mundi spiritũ redeamus: per
quem mundus generat omnia: quãdoq̃dem & per spiritũ ꝓpriũ
omnia generant. Quem tũ cęlum/ tum quintã essentiã possumus
appellare. Qui talis ferme est in corpore mundi/ qualis in nostro
noster. Hoc imprimis excepto: ꝙ anima mundi hunc non trahit
ex quatuor elementis tanq̃ humoribus suis: sicut ex nostris no
stra: imo hunc ꝓxime (ut platonice siue plotinice loquar) ex uir
tute sua procreat genitali quasi tumens: & simul cum eo stellas:
statimq; per eum parit quatuor elementa: quasi in illius spiritus
uirtute sint omnia. Ipse uero est corpus tenuissimum: quasi non
corpus/ & quasi iam anima. Item quasi non anima/ & quasi iã cor
pus. In eius uirtute minimum est naturę terrenę. Plus aũt aqueę.
Plus item aeriæ. Rursus igneæ stellarisq; q̃plurimum. Ad horum
graduum mẽsuras/ ipse quantitates stellarum elementorũq; pro
dierunt. Ipse uero ubiq; uiget/ in omnibus generationis omnis
proximus auctor/ atq; motus: de quo ille. Spiritus intus alit. To
tus est suapte natura lucidus calidusq;/ & humidus atque uiuifi
cus/ ex dotibus animæ supioribus dotes eiusmodi nactus. Quẽ
plurimum hausisse Apolloniũ Theaneum/ testificatus est indus
Hiarchas dicẽs/ mirari nemo debet o Apolloni te diuinãdi scien
tiam consecutũ: cũ tantũ ętheris in aĩa geras.

Elixir quid sit

Spus mundi dicit celum aut quinta essentia

¶ Spiritus noster haurit mundi spiritum per radios Solis & Iouis/ quatenus ipse fit solaris & Iouialis. ¶ Cap. iiii.

Hunc tu igitur studebis tibi imprimis īsinuare. Hoc.n.medio naturalia quędā beneficia reportabis: tum corporis mūdani: tū animę: tū etiā stellarū: atq; Demonū. Nā ipse inter crassum mūdi corpus & aīam medius ē. Et ī ipso stellæ sunt & Demones: atq; per ipsum. Siue.n.mundi corpus atq; mundana sint ab anima mundi proxime: sicut Plotino placet atq; Porphyrio: siue mundanū corpus: sicut & aīa ꝓxime sit a deo/ ut nostris placet & forte Timeo pythagorico: omnino uiuit mūdus/ atq; spirat: spiritumq; eius nobis haurire licet. Haurīť aūt proprie ab homine per suū spiritū illi suapte natura conformē. Maxime si reddať etiā arte cognatior.i.si maxime cęlestis euadat. Euadit uero cęlestis: si expurgeť a sordibus: & omnino ab eis/ quæ inhęrent sibi dissimilia cęlo: Quę quidē sordes nō solū intra uiscera si fuerint/ uerum etiā si in aīo/ si in cute/ si in uestibus/ si in habitatione/ & aere/ spiritū frequenter inficiūt. Efficieť randē cęlestis/ si ad orbicularē animi corporisq; motū/ ipse quoq; orbes efficiat: Si ad aspectū cogitationēq; lucis frequentiorē etiā ipse subrutilet: Si adhibeanť ei similia cęlo ea cōmuniter diligētia/ qua Auicēna ī libro de uiribus cordis spūm curat. Et nos in libro de curāda litteratorū ualitudine curare cōtendimus. Vbi primum segregenť ab eo uapores obnubilātes medicinis ita purgātibus. Secūdo rebus lucētibus illustrať. Tertio ita coliť/ ut & tenueť simul/ & cōfirmeť. Fiet deniq; cęlestis maxime: q̃tum dictat ratio prēsens: si applicenť ei potissimum radii influxusq; solis inter cęlestia dominātis ¶ Atq; ita ex hoc spū tanq̃ ī nobis medio cęlestia bona īprimis insita sibi ī nostrum tum corpus tū animū exundabūt. Bona inq̃ cęlestia cūcta. In sole enim omnia cōtinentur. Conferet autem sol ad spiritū solarem efficiendū proprie: quando sub ariete fuerit/ uel leone: ipsū aspitiente luna: maxime in leone. Vbi adeo spiritum nostrum uegetat: ut ipsum muniat cōtra uenenum epidimie repellendum: quod pspicue apparet ī babylonia/ & egypto/ & regionibus spectātibus ad leonē: ubi sol leonē intrās/ epidimiā sedat/ ea dūtaxat

Quo spus nr fiat ī nob celestis purus

Qn sol magis vegetet spiritu nostru

ratione, qua diximus. Tunc ergo & tu solaria passim exquisita compone. Tunc incipe solaribus uti: ea tamen cautione, qua sub æstu exsiccationem diligenter euites. Non poterit autem facile spiritus solaris euadere, nisi sit q̄plurimus. Ad solem.n.maxime pertinet amplitudo: Quāplurimū uero faciet, tum dilgētia cor rebus cordialibus intus & extra fouens: tum etiam uictus ex alimentis quidē subtilibus: multū tamē, & facile & salubriter nutriētibus. Motus quoq; frequēs atq; lenis, & oportuna q̄es, aerq; tenuis atq; serenus: & ab æstu geluq; remotus: Præcipue lætus animus. Rursum nec solaris erit nisi calidus fuerit, & subtilis, & clarus. Subtilē clarūq; facies, si tristia, & crassa deuitabis & fusca. Vteris lucidis lętisq; intus, & extra. Luminis multū die nocteq; excipies. Sordes expelles, & otiū, & torporē. Imprimis tenebras deuitabis. Perducturus aūt spūm ad calorē soli naturalē: caue ne ad tertiū caloris gradū siccitatēq; deducas. Calor enim ipse solis naturaliter nō exsiccat: Alioqn non esset sol uitę generationisq; dominus, & auctor augmenti. Siccare uero cōtingit radiis eius in cōcauis materię siccæ cōclusis. Humorē itaq; calori subtilē qualis ē solaris, & maxime iouius, adhibebis, & cōseruabis in spū, rerum eiusmodi usu: si solarē sis effecturus: Ne alioqn ad martiū potius q̄ ad solarē forte deducas. Martem quidem soli esse similem in paucis & his quidē manifestis, nec admodum excellētibus, & interim inimicū esse ferunt. Iouē uero Soli simillimū in plurimis excellentibusq; muneribus quāuis occultioribus & amicissimū esse scimus. Vnde Ptolemęus ubi de consonātia disputat, Iouem ait cum Sole præceteris perfectissime cōsonare: Veneremq; cum luna. Omnesq; astrologi uniuersalem beneficentiā Soli tribuunt similiter atq; Ioui. Quāuis sol eadē efficacius agat, & Iuppiter sub uirtute Solis efficiat. In utroq; calor uiget, superatq; humorem. Sed in Ioue superat modice: In Sole supat excellēter: Vtrobiq; benefice. Cū igit̄ adeo cōsonēt, facile poteris spūm solarē efficere pariter atq; Iouiū: ac res solares & Iouiales rite poteris inuicē cōmiscere.

Quo multiplicent spūs in nobis

Qn pductos spus ⊙ ul ♃ haurire possimus

Presertim si & has inuicem cõponas/ & spiritui adhibeas quãdo Iupiter solem trino aspicit: uel sextili/uel saltem quãdo luna ab aspectu alterius ad alterũ procedit aspiciẽdũ. Maxime quãdo ab aspectu solis ad coitũ cum Ioue ꝓgredit̃. Seorsum uero solarem ꝓprie facies/uel iouialem quãdo aspectũ lunæ ad solẽ obseruaueris uel ad Iouem. Tam & si cõsecutus naturã huius/naturã mox illius facile consequeris ❡Sextilẽ uero aspectũ intellige/quando planetę duo inter se signorũ duorũ spatio distant. Trinum autẽ/ quãdo quatuor signorũ discrepãt interuallo. Coniũctionẽ uero uel aspectum lunæ ad alios duodecim gradibus citra/totidemq; ultra metimur.

❡Tres gratię sunt Iuppiter & Sol & Venus. Iuppiter ẽ gratia geminarũ media & maxime nobis accomodata ❡Cap. v.

Compositiones qdẽ/& curationes Iouias simul/atq; Solares iuenies in libro nostro de uita lõga/& i libro de litteratorũ cura. Vbi ẽt miscuimus pleraq; uenerea. Nã & nos i studiis timemus exsiccationem/cui resistit Venus. Et hęc ipsa Venus est amicissima Ioui: sicut & Soli Iuppiter. Quasi gratiæ tres inter se cõcordes/atq; coniũctæ. Ab his quidem tribus cęli gratiis/& a stellis eiusdẽ generis astrologi gratias & sperãt/& diligenter exquirunt/easq; per Mercuriũ/atq; lunã/quasi nũtios transmitti putãt: atq; curant: facile uero cõmuniterq; p lunã. Lunã quidẽ cum Ioue coniũctam aut Venere fęliciorẽ esse putãt/ q̃ si p sextilem aspexerit/aut trinum. Verũtamẽ si per trinum aspiciens etiã suscipiat̃ ab illis quasi existimãt esse cõiunctã. Similiter si a Sole ꝓspecta fuerit simulq; recepta. Nos aũt si horum trium stellarũq; similium uires effectusq; oẽs percurrere singulatim uelimus/lõgum opus aggrediemur: exqsitu difficile/ difficillimũ obseruatu. Si ad Venerem nos ꝓprie cõferamus: nõ facile solẽ habemus. Si ad solẽ ꝓprie/nõ facile Venerẽ. Vt igit̃ tres simul in uno gratias complectamur ad

Qui ple transportent ad nos effectus gratiarum

Iouem tandē cōfugiemus: inter Solem Venereq; natura effectuq; medium/ qualitate admodū temparum/ & quæcūq; sperant͂ a Venere uel a Sole suo quodā pacto tradentē/ magnificentius q̄dem honestiusq; q̄ Venus/ tempatius quoq; q̄ sol/ & ī omnibus cū humana natura maxime cōgruentē. Vtemur itaq; Iouiis quādo & ipse/ & Luna dignitatē tum naturalē/ tū accidentalem habuerint/ sintq; simul: uel fęliciter se aspiciāt. Si quādo id fieri omnino nō possit/ misce Solaria: ī unū simul/ atq; Venerea/ faciesq; sic Iouiale ex utrisq; cōpositū/ quādo uidelicet Luna a coitu Veneris eat ad sextilē Solis aspectū/ uel ecōuerso. Memento uero ī rebus cōponēdis quę cor spūmq; foueāt/ & corroborent/ Lunam cōferre potissīmum: si una cū his muneribus: hoc etiā habuerit/ ut p aeria signa discurrat/ maxime p aquariū/ quod esse maxime putat͂ aeriū: uel si ī suo domicilio sit/ aut exaltatione sua/ uel domo Iouis aut Solis. Et ubicūq; sit/ si māsionē ex uiginti illis/ & octo teneat/ tum sibi/ tum etiam operi competentem.

De uirtute in nobis naturali/ uitali/ aīali. Et p quos planetas adiuuentur/ & qūo per aspectū Lunę ad Solē & Venerē: maxime uero ad Iouem. Cap. vi.

Pręcipua uero disciplina est recte tenere quē spūm/ quam uim/ quā rem potissimū hi planetę significāt. Luna ergo/ Venusq; uim/ & spūm naturalē/ atq; genitalē/ & quæ hunc augent Iuppiter eadē: sed efficacius epatq;/ & stomachum/ haberq; nō mediocrē partē in corde & spū: uirtuteq; uitali: quatenus suapte natura cū sole consentit: imo & per se ipsum. Alioqn cor uitalē spiritū nō proprie ī mēse iouis accipet. Vnde Iouē gręci appellāt uitā: & p quē uita: habere quoq; ī aīali spū potestatē restāt͂ Astrologi: dicētes Iouem ad philosophiam & ueritatem inueniēdā/ religionemq; conferre. Et Plato ubi ait ab Ioue philosophos proficisci. Quod etiā significauit Homerus antiquorum opinione dicens.

Luna
Venus
Iupiter

Talis est mens hominibus: qualē indies adducit pater hominū
atq; deorū. Nusq̄ uero numen aliquod ita cognominatur præter Io

Sol

uem. Sol spūm uitalē præcipue corq; significat: & habet nō nihil:
imo non parū in capite/ ꝓpter sensum atq; motum: cuius est ipse

Mercurius

dominus/ neq; uim deserit naturalē. Mercurius cerebrū & istrumē
ra sensuū. Ideoq; spūm animalē. ¶ Proinde tutissima uia erit/ nihil

Q(uod) o(mn)ia beneficio l(un)e fieri debeant a nob(is)

sine Lunę beneficio facere. Quādoqdem cęlestia cōmuniter & fre
quenter atq; facile ad iferiora demittit: quā alterū Solē nomināt:
quolibet mēse quatuor anni tēpora faciente. In prima. n. sui quar
ta ~~ut~~ Peripatetici putāt esse calidā/ atq; humidā. In secūda calidā
& siccā. In tertia frigidā/ atq; siccā. In quarta frigidā/ atq; humidā.
Lumenq; eius proculdubio Solis esse lumē. Humores generatio
nemq; regere: oēsq; mutationes fętus ipsius in aluo conuersioni
bus suis metiri: & quotiēs soli iungit̄/ uiuificam ab eo uirtutē re
cipere/ quā infundat humori: atq; ibidem a Mercurio uim humo
res cōmiscentē. Quā uim Mercurius & trāsformatione in oēs sua/
& giris multiplicibus affert. Ibidē mox a Venere uim/ quę condu
cat ad formas genituræ conuenietes. ¶ Opę pretiū uero fuerit me
minisse diurnū Lunæ cursum in quatuor distribui quartas. In Pri
ma quidē ab oriēte ad medium ascēdit cęlū: atq; interim humorē
& spūm auget naturalē. In secūda a cęli medio petit occasum/ effi
citq; in nobis oppositū. Tertia ab occasu cęlū subter mediū adit:
iterūq; spūm illū auget & humorem. Quarta cadit inde uersus or
tū: minuitq; uicissim. Quod maxime in oceani ripis apparet: Vbi
ad hūc cursum mare manifestius accedit/ atq; recedit: eodēq; ordi
ne uigor i ægrotātibus. Probabile ēt est/ solem per easdē sui quar
tas calorē naturalē & spūm uitalē augere/ uel diminuere. Aialem
quoq;/ quatenus Mercuriū habet comitē. His cognitis poterit me
dicus pro humore & calore naturali/ & quolibet spiritu recreādo
tempora oportuniora seruare. Sed nunc de luna satis. ¶ Neq; di

Q(uod) est o(mn)ia beneficio Jovis fiant

mittere decet Iouem i cuius mense altero quidē uitā accepimus:
altero autē cōmuniter & fęlicius nati sumus. Et qui inter Solem

atq; Venerē: item īter Solē atq; Lunam est qualitate effectuq; medius: ideoq; cōplectitur oīa. ¶ Solē uero ipsum prætermittere cęli dominū nephas/ atq; periculosum existimamus: nisi forte qs dixerit/ eum q Iouē habet: in Ioue Solē iā habere/ illic potissimū ad homines tempatum. In sole certe omnes celestiū esse uirtutes/ nō solum Iamblicus Iulianusq;: sed oēs affirmāt. Et Proculus ait ad Solis aspectū/ oēs omniū cælestiū uirtutes congregari in unū atq; colligi. Iouē uero esse Solem quēdam ad nos tempatum nemo negabit. Lunā quoq; tempatam ad Venerē ne neglexeris. Multum enī ad ualidam prosperamq; uitam adiuuat. Siquidem Venus fęcundat hominē/ facitq; lætū. Hanc igit̄ obseruabis. Quanq̄ si Lunā Veneri similē. s. humore prorsus æqualē: & uix minus calidā: cum Ioue rite misceas/ aut Sole/ propemodū iam Venerē habes. ¶ Quid ergo? ut tutissima oīum & cōmodissima simul īcedas uia/ Lunam obserua/ quādo Solē aspicit/ coitq; cū Ioue: uel saltē Iouē simul aspicit atq; Solē: aut certe quando post aspectū Solis mox ad Iouis coitū progreditur uel aspectū. Atq; eo ipso tempore cōpone inuicem: uel adhibe tibi Solaria Iouiaq; simul atque Venerea. ¶ Quod si te ad unum ex magnis cōfugere necessitas urgeat/ uel negotiū/ ad Iouem ipsum uel potius ad Lunā simul iouemq; confugito. Nulla enī stella naturales in nobis uires: immo & oēs magis q̄ Iuppiter fouet/ atq; corroborat. Nulla rursum pollicetur prosperiora: simul atq; plura. Et ubiq; hunc accipere faustum est. Solem uero accipere/ forsitan nō ubiq; tutum. Semp enī ille iuuat: hic sæpe nocere uidetur. Venus aūt quasi debilis. Ideo solus ille iuuans pater est appellatus: Id autē comprobat Ptolemęus: ubi ait/ pharmacum uix quicq̄ mouere naturam dūtaxat/ quādo Luna cum ioue congreditur. Vsqueadeo illinc proprie totam putat uniuersi corporis corroborari naturam. Expertus sum qn ēt Luna coniuncta cum Venere medicinam uix mouere. ¶ Quāuis aūt ubi pituitam ualde timemus/ Lunā præcipue obseruemus ad Solem. Vbi uero bilem exsiccationēq; eiusmodi ad Venerem: tamen

directio Lunæ ad Iouem/& ad hęc omnia quodãmodo confert:
& præcipue ad atram bilem expellendam: necnõ ad cõmunẽ ho
minum cõplexionem instaurandã/atq; firmandã. Sicut enĩ glyci
riza & oleum rosaceũ frigidiora calefacit: calidiora refrigerat: ui
numq; similiter: Quod ĩsuper humectat sicca: humidiora siccat:
Ita Iupiter humano cõgruus calori/ ut uinum: oleũ rosaceum: ca
momilla: glycirhi/za. Vbi igitur audis Abumasar dicentẽ. Nõ est
uita uiuentibus præter deum/nisi per Solem & Lunã. Id ĩtellige
quantum ad cõmunẽ omnibus spectat influxũ. Proprius aũt ho
mini accõmodatissimusq; influxus est ab Ioue. ¶ Sunt autẽ in na
tura corporis uires attrahendi/retinendi/coquendi/ expellendi.
Has igitur omnes Iuppiter ipse iuuat. Potissimũ uero coquẽdi/si
ue digerendi uirtutẽ/atq; generandi & nutriẽdi simul/& augẽdi:
propter humorẽ eius aeriũ atq; multum: & calorẽ eiusdẽ amplũ/
humori mediocriter dominantẽ. Profecto ꝑ radios Iouis sẽꝑ usq;
quaq; diffusos lumen Solis proprium ad salutem hominum ma
xime temꝑatur: Radiis interim Veneris ad idem assidue cõferen
tibus. Atq; similiter transferente Luna. Radii quidẽ Veneris/atq;
Lunę tanq̃ humidiores quodam indigẽt temꝑante: sicut & Solis
radii tanq̃ calidiores humidioris cuiusdam temperiem exigunt.
Radii aũt Iouis temꝑamentũ nullum desiderãt. Quid enĩ aliud
Iuppiter est?nisi sol quidam ad salutem rerum pręcipue humana
rum ab initio temꝑatus? Quid rursus aliud?nisi Luna Venusq;/
facta tamen calidior atq; potentior? Ideo astrologi ab Ioue auspi
cantur annum fertilẽ/serenum/salubrem/ & ab eo ĩminentiũ mor
borum remedia sperant. Atq; Empedocles ubi ꝓpria unicuiq; pla
netarum munera tribuit: Iouem solũ generationis principem no
minat Orpheum imitatus. ¶ Præter Iouem præcipiunt Lunam di
ligenter in omnibus operibus obseruãdam tanq̃ medium inter
cęlestia comperens atq; terrena. Sit ergo Luna in gradu/ situq;/&
aspectu ad opus optatum conueniente. Non sit in eclyptica: nec
sub radiis Solis per gradus duodecim ultra citraq;/ nisi forte sit

Quo luna in oib9 opib9 sit obseruanda

in eodem minuto cũ Sole. ¶Pleriq; uero uolunt omnes planetas fore fortes quando in unitate Solis extiterint. Vnitatẽ uero me tiunt̃ minutis duobus atq; trigita. ut. xvi. quidẽ citra. xvi. uero ultra connumerentur. Non impediatur a Saturno uel Marte: non descendat in latitudine meridionali: quando duodecim dictos gradus egreditur. Non sit opposita Soli: nec lumine minuat̃: nec tarda cursu/ qñ do scilicet die uno/ duodecim nõ pagit gradus. Non siti uia combusta a gradu librę. xxviii. ad tertiũ scorpionis: nec in octaua: nec in ascendente: nec in finibus Martis/ uel Saturni. /Quidã uero nec ĩ sexta: duodecima: nona: quarta lunam uolunt. In cęteris uero cęli plagis approbant. ¶Vbi hæc omnia complecti non potes: Iouem saltẽ expecta/ uel Venerem ĩ ascendente: uel decima. Sic eni subueniunt detrimẽtis lunę. / Nec ab re fuerit recordari quatenus Luna lumine augetur/ eatenus & nobis non solum humorem: sed spiritum etiã uirtutemq; augeri: atq; hęc ad circũferẽtiã dilatari. Maxime ĩ secũda eius quarta. Quando uero minuitur/ contra cõtingere. Præsertim in ultima quarta. Primum eius ad Solem trinũ præesse secundo. Hunc sextili primo. Hunc sextili secũdo. Lunam quatenus lumine /eatenus repleri calore. Videntur ergo quidam nõ tam obseruare qũo aspiciat luna solẽ: Semper eni aspicit/ q̃ ut plurimum lumen habeat: pręsertim dum augetur. Aspiciat uero iterim trino uel sextili Iouem aut Venerẽ. ¶Proinde uirtutem attractiuam ignea iuuant. Retentiuã terrea. Digestiuam aeria. Expulsiuam aquea. Si tu has omnes ĩ te adiuuare uolueris: attractiuam quidẽ per ignea maxime roborabis: quando Luna in signis uel stationibus igneis constituta Iouem aspicit scilicet Ariete Leone Sagittario. Retentiuam per terrea: potissimum/ quãdo intueẽ eundem in signis uel stationibus terreis collocata: Tauro Virgine Capricorno. Digestiuã generatiuamq; per aeria scilicet geminos libram aquarium/ quotiens sub aereis Iouem suspicit/ aut subit. Expulsiuam per aquea/ cancrum pisces scorpium. Quando sub aqueis ipsa posita Iouis radiis illustrat̃.

Attractiua
Retentiua
Digestiua · generatiua
Expulsiua

Maxime uero in his omnibus cõſequeris optata. Si Iupiter eadẽ uel ſimilia/uel ſaltẽ nõ diſſimillima ſigna/ manſioneſ ue poſſede rit. ¶Citaturus aluum/ſolidis medicinis/accipe piſces. Liquidis ſcorpionem. Mediis uero cãcrum. Per iferiora purgaturus/piſces & ſcorpium. Per ſuperiora/cãcrum. Malum Saturni uel Martis ad lunam deuitabis aſpectum. Ille enĩ uexat ſtomachum: hic inteſti na diſſoluit. Capricornum euitabis & taurum. Nauſeam enĩ affe runt. Scis membrum irritãdum nõ eſſe/quãdo Luna ſignum occu pat membro pręfectum. Humores nãq; mouet. Sed potius eſſe fo uendum. ¶Hæc uero de uirtute & ſpiritu naturali in iecore præci pue dominãtibus/ quæ in quatuor officia quæ narrauimus diui duntur: dicta ſufficiant. De uirtute uero ſpirituq; uitali in corde uigente quid nam monemus? Satis id ferme ſignificatum eſt. Nã per res ĩprimis igneas & quodãmodo ſimul aerias hæc adiuuan tur/quando luna in domiciliis manſionibuſ ue conſimilibus ſu ſpicit Iouem: pręcipue ſi Iouem complectatur & ſolem. Virtutem quoq; animalẽ per ſenſum & motum in capite dominantẽ confir mare potes per aeria ĩprimis/ſubiunctis igneis: quando Luna in domiciliis uel ſedibus conſimilibus Iouem ſuſpicit: præſertim ſi Iouem propemodum/ Mercuriumq; cõplectitur. ¶Hic uero te mo neo/ne Mercurium putes aqueum eſſe uel terreũ: quod & ego ali quãdo ſuſpicatus ſum. Alioqn motibus celeritatiq; igenii nõ cõ ferret. Sed quodãmodo aereum eſſe ſcias. Nam & ob eandem cau ſam tam mobilis eſt/tam facile conuertibilis: tantum ingenio cõ fert: pręſertim in aquario plurimum aerio conſtitutus. Humor q dem in eo temperatus eſt. Calor exiguus. Sub ſole poſitus dicitẽ exſiccare. Longior autẽ a Sole factus/humectare putatur. Ibi qui dem calefacere multum ex natura ſolis. Hic uero calefacere parũ admodum & humefacere magis ſuapte natura. Calore forſan nõ cedit Veneri. Lunam ſuperat: humore uero cedit utriſq;. ¶Aly pro bat Mercurium qualitates cęleſtium cõmiſcere: quoniã facillime permutetur: tum in qualitatem termini quem ſubit: tũ in naturã

De uirtute ſpirituali

De uirtute animali

stellæ/quam aspicit. Ego igitur hunc tam facile permutari puto: quia nec excellentem potestaté quam Iupiter habet: nec exceden tem qualitaté/ quam pleraq; cælestia/ per quã alterationi resistat. Deniq; probabile é Mercurium assiduum Solis achatem/ multas illius uires habere. Ideoq; spari solaria quædã a Mercurio posse.

Aliquando uero & Martem tradunt/ Solé in quibusdam mune ribus imitari: Ac Venerem quę ad lunam pertinent/elargiri. Hæc igitur in agendo memineris. Neq; negligas unq̃ terminos. Aiũt ení planetas í diuersis terminis ceu lucidis atq; tenebrosis oppo sita facere. Deniq; ubi Martem times/oppone Venerem. Vbi Sa turnum/adhibe Iouem. Ac da operam ut in perpetuo quodã pro uiribus motu uerseris: tantũ defatigatione uitata. Vt & propriũ motũ externis motibus clam nocituris opponas/ & cæleste actũ pro uiribus imiteris. Quod si poteris spatia motibus ampliora peragere: sic & cęlum potius imitaberis/& plures cęlestium uires passim diffusas attinges.

Quomodo mébra foueant̃ in nobis per cóparationé Lunæ ad si gna & ad stellas fixas. Cap. vii.

TOtum quemadmodum diximus corpus fouere pote ris: caput uero potissimum si planetas obseruaueris í ariete: uel in suo quéq; domicilio primo. Præcordia si in leone. Stomachum iecurq; si in Cancro atq; sagittario/aut salté in Virgine. Et acceperis ea quę proprie membrum petũt. Expedit quoq; nosse quę quisq; planeta mébra in signo quolibet habeat.

Potes etiam proprie pro ætatis discrimine consulere unicuique per quatuor ætates Lunæ. Hæc enim a nouilunio usq; ad quadra turam primam iuuenis est. Deinde ad plenilunium est iuuenis/ atque uirilis. Hinc ad quadraturam alteram/ uirilis simul atque senilis. Inde usq; ad cõiunctionem est senilis. Aetatem itaq; Lunę feliciter ętati curandi corporis adhibebis. Si tunc aspectum eius · 4 · ętates Lunae

ad aliquã trium gratiarum accepis. Qui sane aspectus Lunæ semper. & cito gratiosa largit̃. Neq; tamẽ facile admodũ diuturna uel maxima, nisi præter intuitũ lunæ, ẽt ipsæ gratiæ mutuo se conspiciant iam, uel ꝓpemodũ conspecturæ sint, aut tres ipsæ, aut duæ. Imprimis uero diuturna prębẽt signa fixa. Leo. s. aquarius. Taurus. Scorpius. Si forte nõ possis impręsentia lunam ad planetas gratiosos oportune dirigere, stellas elige fixas gratiarũ naturã. i. Iouis aut Veneris aut Solis habẽtes: & ad eas directã lunam elige. Tutius tamẽ est, Lunã interea Iouẽ propemodũ adire uel Venerem. Stellę nãq; fixę si solę spectẽt, ꝓportionẽ humanã. i. unius hominis nimis exsupant. Proportionẽ uero cum ciuitatibus moderatiorem habent.

De uirtutibus & usu stellarum fixarum. Cap. viii.

TRadunt astrologi maiores quasdã stellas a Mercurio cõptas auctoritatẽ habere q̃plurimã. Qualis est in arietis gra-
♈ du. xxii. umbilicus Andromadæ, mercurialis atq; uenereus. Itẽ
♉ in Tauri. xviii. caput Algol, naturã Saturni possidẽs, atq; Iouis. Cui subesse uolũt adamantẽ, & artemisiã: & audaciam uictoriãq; pręstare. In eiusdẽ gradu. xxii. Pleides, lunare sidus, & martium. Cui subiciũt chrystallũ: herbã diacedon: semẽ feniculi. Cõferre putant ad acuendũ uisũ. Quod ãt nõ nulli dicũt conducere ad Dę-
♊ monas cõuocãdos: fingmẽtũ esse iudico. Aldeboran primo uel tertio geminorũ gradu Martiũ, atq; Venereũ. Hircus gradu eorũdẽ. xiii. Iouius atq; saturnius. Huic subiciũt Saphyrũ, prassiũ, mẽtã, artemisiã, mandragorã. Ad dignitatẽ & pricipũ gratiã adiuuare cõfidũt: nisi forte eos opinio fallat. Illi subesse uolunt rubinũ,
♋ titimallũ, matrisiluã. Diuitias & gloriã augere. In Cancri. vi. uel vii. Canis maior uenereus. Præest berillo, sauinę, artemisię, dracõteę. Præstat gratiã. Itẽ in. xvii. eiusdẽ Canis minor Mercurialis & Martius. Cui subesse uolũt lapidẽ achatẽ, herbã solseqam, & pule

gium. Atq; gratiam elargiri. ¶In Leonis. xxi. Cor leonis/stella re
gia iouialis & martia. Huic subici putant lapidē granatū: celido
niā: masticē. Melancoliā reprimere. Tempatū gratiosūq; efficere.
¶In Virginis. xviiii. Cauda ursæ maioris Venerea & Lunaris. La
pidē eius magnetē putant. Herbā cicoreā & artemisiam. A raptori
bus ueneficiisq; tueri. ¶In libre. vii. Ala corui dextra. Itē in eiusdē
xii. & forte. xiii. Ala sinistra/Saturnia simul/& Martia. Eius herbā
lapaciū & iusquiamū esse aiūt cū lingua ranę. Audaciā augere. Fo
re noxiā. In eiusdē. xv. uel. xvi. Spica uenerea mercurialisq;. Quā
sequat̃ Smaragdus: saluia: trifoliū: promarulla: artemisia: mādra
gora. Diuitias augeat/& uictoriā: & ab angustia uidicet. Deniq; ī
eiusdē. xvii. uel. xviii. Alchameth. Huic subdūt hiaspidē & plāta
ginē. Firmare sanguinē sperant: febres oēs expellere. ¶In scorpio
nis quarto. Elpheia Venerea Martiaq;. Secūdum uero computa
tionem aliam in gradu eiusdem quinto est cornea/forsan eadem.
Præsidens topatio: rorimarino: trifolio: ederæ. Augere gratiam/
castitatem/gloriam putant. ¶In sagittarii tertio. Cor scorpionis
Martium atq; iouium. Pręsidens Sardonio: ameristo: aristologiæ
longę: croco. Opinantur colorem bonum efficere. Animum lætū
sapientemq; reddere. Dęmonia propulsare. ¶In Capricorni gradu
septimo Vultur cadens: hanc sequitur Chrysolitus: Saturegia: Fu
mus terrę. Stella est Mercurialis/atque Venerea/tēperata. In ascen
dente medioq; celo prodest. Quod autem excantandi auctorita
tem afferre dicant nihili pendo. ¶In aquarii. xvi. cauda capricor
ni Saturnia/ Mercurialisq;. Quam sequitur Calcidonius/ maiora
na/nepita/artemisia/mandragora. Pręstare in causis gratiam opi
nantur. Diuitias augere. Hominem ac domum īcolumem redde
re. ¶In piscium tertio humerus equi iouialis/ & martius. ¶Thebit
phūs docet ad captandā alicuius stellæ modo dictæ uirturē lapi
dē eius accipere/herbāq; eiusdē: anulūq; aureū facere uel argēteū.
In quo lapillū inseras herba subiecta: gerasq; tāgentem. Id aūt effi
cias quādo Luna subit stellā/ aut aspicit aspectu trino uel sextili.

Et stella in medio percurrit cęlo uel adscendente. ¶ Ego uero quę ad eiusmodi stellas attinent/in formam potius medicinę q̃ anu li componerem/intrinsecus uel extrisecus adhibẽdę oportunita te uidelicet prædicti temporis obseruata. Tam & si prisci anulos magnifecerit. Nam Damis & Philostratus narrãt hiarcham sapiẽ tum Indorum principẽ simili quadam ratione septem anulos cõ fecisse/stellarum septem nominibus appellatos: eosq; Apollonio Theaneo dedisse. Qui deinde singulos diebus singulis gestaue rit iuxta dierum nomina/hos distiguẽs. Dixisse uero Hiarcham Apollonio auum suum phũm annos centũ atq; triginta uixisse: eiusmodi forsan cęlesti munere fretũ. Quo & Apollonius deide usus centesimo etiã anno/ut aiunt iuuenem pręferebat. Deniq; si quid eiusmodi anuli uirtutis habent ex alto/id quidem nõ tam ad animam uel ad crassum corpus pertinere arbitror q̃ ad spũm: calefacto paulatim anulo/sic inde uel sic affectum: ut firmior effi ciat̃/aut clarior/uehemẽtior/ aut mitior/seuerior/aut lętior. Quæ quidem affectiones in corpus quidem omnino: & ĩ animam sen sualem quodãmodo/ plerunq; indulgentem corpori transeunt. Quod autẽ aduersum Dęmonas aut hostes/aut ad principũ gra tiam ꝓfuturos anulos pollicent̃: uel fictũ est: uel inde deductũ: ꝙ spiritum interritum/firmumq; efficiant: uel etiam mansuetum/ obsequioq; amabilem/ atq; gratiosum. ¶ Iam uero siquid cęlestia præter corpoream ualitudinem/ cõferre ad ingenium/ artem/ for tunam dicerem: ab Aquinate Thomma nostro non dissiderẽ: qui in libro contra gentiles tertio probat a corporibus cęlestibus im primi nõ nihil ĩ corpore nostro: cuius munere disponamur ad eli gendum sæpe quod melius est/ etiam si rationem finemq; nescia mus. Qua q̃dẽ ĩ re bene fortunatos appellat: atq; cõsẽtiẽte Aristo tele bene natos. /Addit ẽt uirtute cælesti fieri nõ nullos ĩ q̃busdã artiũ effectibus efficaces (ut eius uerbis utar) sicut miles in uincẽ do: agricola ĩ plantãdo: medicus ĩ sanãdo fęlices. Ait. n. Sicut her bę lapidesq; mirabiles quasdã ultra naturã elemẽtalẽ uires cęlitus

habent/ sic homines quoq; in artibus non nullos habere. ¶ Mihi uero satis fuerit factũ/ si cęlestia quomodocunq; uel quasi per medicinas/ siue interiores/ siue exteriores ad prosperam cõferant ualitudinem/ dũmodo interea salutem corporis perquirentes iacturam nullam salutis animæ faciamus. Nihil omnino tentemus a sancta religione ꝓhibitum. Pręterea in opere quouis conficiẽdo/ fructũ opis ab eo speremus atq; petamus ĩprimis: qui & cęlestia/ & quę continent̃ cęlo/ fecit/ & uirtute donauit: mouetq; semper/ atq; conseruat.

Termi

¶ Dignitates planetarum in signis ad usum medicinarum obseruandæ. Cap. viiii.

SAturni domus/ aquarius & capricornus. Exaltatio/ libra. Iouis domus/ sagittarius atque pisces. Exaltatio siue regnum cancer. ¶ Martis domicilium/ scorpius/ & aries. Exaltatio capricornus. Solis sedes quidem est leo. Regnum aries. ¶ Veneris habitaculum/ taurus atque libra. Exaltatio pisces. ¶ Mercurii ędes/ uirgo atq; gemini. Regnũ uirgo. ¶ Lunę domus/ cãcer. Exaltatio taurus. ¶ Saturnus & Iupiter triplicitatem habent in igneis aereisq; signis. Sol in igneis tantum. Mercurius in aeriis solum. Mars/ Venus/ Luna in aqueis atq; terreis. ¶ Planetæ quilibet præter Solem ac Lunam in quolibet signo fines quosdam suos possidẽt: quos & terminos appellamus. Igitur ĩ ariete iupiter sex ibi primos terminos obtinet. Venus sex inde sequentes. Mercurius posteriores octo. Mars quinq; deinceps/ postremos quinq; Saturnus. ¶ In tauro ordine deinceps simili Venus fines habet octo. Mercurius sex: iupiter octo: Saturnus quinq;: Mars deniq; tres. ¶ In geminis Mercurius sex: Iupiter sex: Venus quĩq;: Mars septẽ Saturnus sex. ¶ In cãcro Mars septem: Venus sex: Mercurius totidẽ: Iupiter septẽ: Saturnus quatuor. ¶ In leone Iupiter sex: Venus quĩq;: Saturnus septẽ: Mercurius sex: Mars totidem. ¶ In Virgine

Mercurius septem: Venus decem: Iupiter quatuor: Mars septem: saturnus duos. ¶ In libra Saturnus sex: Mercurius octo: Iupiter septẽ: Venus totidem: Mars duos. ¶ In scorpione Mars septem: Venus quatuor: Mercurius octo: Iupiter quinq;: Saturnus sex. ¶ In sagittario Iupiter duodeci: Venus quiq;: Mercurius quatuor Saturnus quiq;: Mars quatuor. ¶ In capricorno Mercurius septẽ: Iupiter septem: Venus octo: Saturnus quatuor: Mars totidẽ. ¶ In aquario Mercurius septem: Venus sex: Iupiter septẽ: Mars quiq;: Saturnus totidẽ. ¶ In piscibus Venus duodecĩ: iupiter quatuor: Mercurius tres: Mars nouem: Saturnus deniq; duos. ¶ Sol aũt & Luna alia ratione fines suos habẽt. Nam sol quidẽ signa sex pro finibus habet/ Leonem/ Virginẽ/ Librã/ Scorpium/ Sagittariũ/ Capricornum. Luna uero reliquos/ Aquariũ/ Pisces/ Arietẽ/ Taurũ/ Geminos/ Cancrum. Solẽ igitur atq; Lunã in his signis eum principatum effectũq;: quem reliqui planetæ ĩ suis finibus habere putant. ¶ Præter fines habent in signis suas planetę facies: quas greci Decanos nominãt/ decem occupantes signi gradus. ¶ In ariete facies prima Martis: Secunda Solis: qui Martem ĩ cęlo sequitur. Ordine Chaldeorum tertia Veneris: quę soli succedit in cęlo. ¶ In Tauro prima facies Mercurii/ sequentis Venerem: Secũda Lunæ quę Mercurio succedit: Tertia Saturni. Ad hunc enĩ redeundum est/ impleto iam numero planetarum. ¶ In Geminis prima iouis sequẽtis uidelicet Saturnum: Secunda Martis: Tertia solis eodẽ ordine similiterq; deinceps.

¶ Quomodo planetis uti debeamus in medicinis ¶ Cap. x.

Commemorauimus aũt quas in signis planetæ dignitates habent ut quotiens facturi compositiriq; sumus quæ ad planetã aliquem attinent/ sciamus eum in suis dignitatibus collocare. Pręsertim quãdo habuerit ĩ nostra reuolutione & genesi prĩcipatũ. ut etiam Saturnus atq; Mars/ alioquin deprimẽdi nobis

tamen sint erigendi si genituræ nostræ significatores extiterint. ¶ Maxime uero operę pretium ex hac cōmemoratione fecerimus si quādo usuri in medicinis cōficiendis beneficio Lunæ/ & Veneris/atq; Iouis/cauebimus ne ī finibus Saturni uel Martis existāt: nisi forte ubi cogimur/uel per Saturnum cohibere dissolutionem æstumq; reprimere/uel p Martē frigidissima calefacere: torpētia suscitare: alioqn fines Iouis & Veneris eligemus. Accipiemus quoq; Mercurii fines/Mercurialibus īprimis hominibus ꝓfuturi. Neq; latere nos debet homines ualde Mercuriales/quales sunt/q ingenio/artificio/eloquio pollent: nō mediocriter esse solares. Mercurius.n.semp est Apolline plenus ¶ Vt aūt quiuis intelligat qūo figuras in cęlo describamus in oras/Signū quod ab oriente surgit primā appellamus uitæq; domū. Quod succedit in ortum/secundam tertiāq; deinceps aliasq; similiter: Ita ut septima domus sit signum/quod in occidente iam descendens opponitur ascendenti. Huic octaua succedit. Nona uero e medio cadit cęlo: quod decimam domū efficit. Huic succedit undecima. Sed duodecima cadit ab ascendēte. ¶ Vt igitur planetæ sint potentes/ habēdi sunt in angulis uel orientis/ uel ocidētis/ uel medii utrinq; cęli. Maxime uero in angulo ascendentis/aut decimę/medium supra caput obtinentis cælum/aut saltē ī plagis quæ angulis mox succedūt. Tam & si Solem quidem in nona/ quæ a medio cadit cælo: Lunā uero in tertia etiā cadente gaudere putant. ¶ Duas inter hęc regulas mente teneri Astrologi uolunt. Vnam quidem ægrotantis ratione: Alteram uero medici. Nēpe ubi egrotātis septima domus per Saturnum uel Martem īfortunata est: uel dominus eius infęlix: separa medicum ab ægroto/si Ptolemęo credis. ¶ Præterea medicum electurus Saturnium Martialmeq; declinare iubēt: eumq; perquirere: ī cuius genitura domus sexta per aspectum solis/uel per Venerem aut Iouem quomodocunque fuerit fortunata. ¶ Infortunatum uero dicimus signum uel planetam p Saturnū/ aut Martē: nisi ꝓpria domicilia sint/uel regna: quādo uidelicet uel ibi

Q[ue] fin[iu]m maio[r] sint obs[er]uandi

Duplo dom[us]

Regule ex p[ar]te egrotantis & medici.

Qui medici sint fortunati

Quibus mebris presint signa

sunt uel illuc aspiciũt opposito / uel quadrato. Oppositum uero aspectum dicimus īter illa quę interuallo discrepãt q̃longissimo. Quadratũ uero / ubi hoc ab illo quarta parte cęli. i. signorũ trium spatio distãt. Minus tamẽ p cõiũctionẽ oppositũ quadratũ Saturnus & Mars planetis aliis nocẽt: quando tanq̃ hospites eos domicilio uel regno suo termino ue suscipiunt. Quẽadmodũ planetæ fęlices magis ꝓsunt / quãdo prętet sextilẽ trinũ ue aspectũ / atq; coniũctionẽ / ẽt ut diximus sic excipiũt: Solis tamen coniũctionẽ planetæ uerenr̃: aspectu gaudent / trino uidelicet uel sextili. ¶ Proinde necessariũ est meminisse Arietẽ pręesse capiti atq; faciei: Taurum collo: Geminos brachiis atq; humeris: Cãcrum pectori / pulmonibus / stomacho / lacertis: Leonẽ cordi / & stomacho / atq; iecori / & dorso / & costis posterioribus: Virginem intestinis & fundo stomachi: Librã renibus & fęmori atq; natibus: Scorpionẽ genitalibus uuluæ / matrici: Sagittarium fęmori atq; subinguinibus: Capricornum genibus: Aquarium cruribus tibiisq;: Pisces pedibus. ¶ Huius. n. ordinis memor cauebis mẽbrũ tãgere ferro / uel igne / uel cucurbitulis / quãdo luna sub eius signo discurrit. Tũc. n. augetluna humores ĩ mẽbro. Quorũ affluẽtia & cõsolidationẽ ꝓhibet / & grauat mẽbri uirtutẽ. Obseruabis ãt tũc mẽbrũ remediis q busdã amicis uel extra uel ĩtus adhibitis oportune fęliciterq; fouere. ¶ Expedit uero nosse quod signũ adscẽderit tibi nascẽti. Nã pręter arietẽ hoc ẽt tibi caput significat: atq; ĩ hoc luna tibi caput aspicit. ¶ Præterea quãdo Luna arietẽ subit oportune balnea tentas & lauacra: Quãdo cãcrũ feliciter minue sãguinẽ: Medicinã accipe præserti electuarii formã: Quãdo est ĩ leone ne ꝓuoca uomitũ: Cũ in libra / clysteribus apta ẽ: In scorpione balnea nec tentes. Sunt qui medicinã soluturã dare nec ꝓhibent / neq; iubent. In capricorno medicinã sũmere nocet. Similiter in aquario. In piscibus uero ꝓdest. ¶ Quæ uero mẽbra in quouis signo unusq́sq; habeat planetarũ / & si scitu necessũm / est tamen narratu prolixum. Neq; uero ĩ purgatione alui latere nos debet Ptolemęi pręceptũ. Medi

cinam accipe purgatoriã/quãdo Luna est in Cancro/piscibus/scorpione probamus: præsertim si dominus signi tũc ascendentis applicet se planetæ sub terra currẽti. Sin aũt ascendẽtis dominus cõiũgat̃ interea supra caput cũ planeta mediũ tenẽre cęlum: nausea statim & uomitus incitabit̃. ¶ Deniq; cõcludamus cum Galieno astrologiã esse medico necessariã: qui de criticis diebus disputãs ait/certã esse ægyptiorũ sentẽtiã: idest Lunã significare affectionẽ indies ægrotantis/atq; sani/adeo ut si misceant̃ cũ Luna radii Iouis & Veneris/bene afficiat̃ uterq;: Sin aũt Saturni uel Martis: cõtraria ratione se habeat. Sed latius iam peruagati ad spũm tandẽ & uitam atque gratias reuertamur.

Galienus

¶ Quibus modis spiritus noster haurire plurimũ potest de spiritu uitaq; mundi. Et qui planetæ spũm procreant atq; recreãt: Et qualia ad unũquẽq; planetã pertinent. ¶ Cap. xi.

HVc uero tendunt hæc oĩa ut spũs noster rite per naturalia præparatus atq; purgatus accipiat ab ipso uitæ mũdanæ spiritu plurimũ per radios stellarũ oportune susceptos. Vita q̃dẽ mundi oĩbus insita ꝓpagat̃ euidẽter ĩ herbas & arbores: quasi pilos sui corporis atq; capillos ¶ Tumet insup ĩ lapides & metalla/ uelut dẽtes & ossa. Pululat quoq; ĩ uiuẽtes cõchas terrę & lapidibus adhęrẽtes. Hęc.n. nõ tam ꝓpria q̃ ipsa cõmuni totius uita uiuunt. Que sane cõmunis uita multo ẽt magis sup terrã in corporibus uiget subtilioribus tanq̃ ꝓpinqoribus aĩę. Per cuius uigorẽ intimũ/aqua/aer/ignis uiuẽtia sua possidẽt: atq; mouent̃. Vita hæc aerem ignemq; etiã magis q̃ terram/ & aquam fouet agitatq; perpetuo motu. Et deniq; cælestia corpora quasi mũdi caput uel cor uel oculos q̃maxime uegetat. Vnde ꝑ stellas uelut oculos radios nõ uisibiles solũ: sed ẽt uisuales usquequaq; diffundit. Quibus more struti/ut diximus alibi inferiora conspicit/ fouetq; uidẽdo ĩmo ẽt ita tangẽdo generat & format oĩfariam/atq; mouet.

Igitur ad motum nitentis aquæ:sereni quoqȝ aeris:ignisqȝ mode
rate distãtis:atqȝ cęli:motũ mũdanæ uitæ suscipies. Si ipse quoqȝ
leniter/& ferme similiter mouearis:quosdã ꝑ uiribus giros agẽs/
uertigine deuitata:cęlestia lustrãs oculis/mente uersãs. ❡Itẽ fre
quenti quodã usu plantarũ similiterqȝ uiuentiũ/potes e mũdi spi
ritu plurimũ haurire. Præsertim si adhuc uiuẽtibus recentibusqȝ &
matri terrę quasi adhuc hęrentibus nutriaris/atqȝ fouearis. Inter
plãtas suauiter redolẽtes: uel saltẽ nõ male olentes uerseris q̃fre
quentissime. Omnes.n.herbæ flores arbores poma redolẽt:q̃uis
sæpe minus aĩaduertas. Quo q̄dem odore quasi flatu spũqȝ uitæ
mũdanę te undiqȝ recreãt atqȝ uegetãt:spũm inq̃ tuum odoribus
eiusmodi natura simillimũ:perqȝ spũm mediũ inter corpus & ani
mam/facile corpus quoqȝ reficiũt/& animæ mirifice ꝓsunt.❡Inter
hæc diutissime diurno tempore sub diuo uersaberis: quatenus
tuto uel cõmode fieri potest/ĩ regionibus altis & serenis/atqȝ tẽ
peratis. Sic eni Solis stellarũqȝ radii expeditius puriusqȝ undiqȝ
te cõtingunt:Spũmqȝ tuũ complẽt mundi spũ per radios uberius
emicãte. Pręterea naturalis ipse motus aeris/qui ꝑpetuus est in
orbem:q̃uis ob lenitatẽ suã/cõsuetudineqȝ diuturnã uix ꝑcipiatᷓ
ab ullo/te die sub diuo deambulãtem/habitantẽqȝ in patẽtibus
editisqȝ locis libere lãbit/penetratqȝ pure: Ac motũ uigorẽqȝ spũi
tuo mũdanũ mirifice præstat. Dixi eq̄dem die. Compꝑtũ.n.habe
mus nocturnũ aerẽ esse spiritibus inimicum. Conferet aũt diurni
usus:pręferti si plurimũ in apto deãbulãs/ deuites primo q̄dẽ ni
miã aeris intemꝑiem. Deinde frequentius mouearis/in eo quan
do pręter tẽꝑiem & serenitatem eius/ stellarũ positio magis est
hominibus salutaris.Item si loca eligas pręceteris odorifera:per
quę sitũ quotidie mutes:& ipse quasi continue/& leniter mouea
ris. Mutare locũ q̃uis semꝑ cũ delectu præcepi:quoniã bona cęle
stium & uniuersę naturę apud nos sunt rebus locisqȝ aliis passim
atqȝ aliis distributa:quibus deniqȝ oĩbus est fruendum. Mitto ꝙ
uarietas tedium prohibet spiritibus inimicum/ ꝓpriũqȝ Saturno

Voluptatem uero affert:ꝑ quam (ut ita dixerim) Venus ipsa uo luptatis amica uenit in spiritũ: Atq; quod eius officium est/hunc statim ingressa ꝓpagat. Sũmatim uero siqs cõsideret paradysum/ & pomi uitę usum apud Moysem. Itẽ similẽ uictũ a Platone posi tum ĩ Phedone/& quæ Plinius de populis ait odore uiuẽtibus/ intelliget esse uera quę dicimus. ¶ Sed ad naturam spũs descenda mus. Spũs quidẽ qualitas est ꝓculdubio Iouia: Cuius tẽpore no bis infundit̃. Est & solaris. Iuppiter.n. hunc infundit/ quatenus ingẽtem Solis in se tempat potestatẽ. Item alia quoq; ratione Io uia est: quoniã calida est/& humida/ & calore abundat potius q̃ humore: nascit̃q; sanguine: & uapor quidã sanguineus appellat̃. Rursus quoniã feruet/& subtilis est admodũ/ atq; lucẽs/oriturq; corde/solaris ꝓculdubio iudicatur. Habet & quodãmodo Vene ream ĩ se uirtutẽ. Nã motu Venereo ꝑfusus exundat/ꝓfluit/ trans fertur/prolẽq; propagat: ad uoluptatem cuiuslibet sensus se dila tat/refugitq; dolorem. Sũmatim uero spiritus quatenus corpori ad uitã & motum ꝓpagationẽq; cõducit/ Iouius/ Venereus/ Sola ris existimat̃. Quatenus aio ad sẽsum imaginationẽq; ministrat/ Solaris/ Mercurialisq; censet̃: & ubiq; Mercurialis existit. Quãdo qdẽ adeo mobilis est/& tã facile conuertibilis atq; formabilis. Sa turni/ Martis/ Lunæ sanus cõiter spũs nõ multũ habet. Alioqn ex illo sępe stupidus/ ex hoc furiosus/ ex hac obtusus quodãmodo foret. Quã ob rẽ lunaria qdem uelut crassiora simulq; humidio ra a subtili & uolatili natura spiritus sũt admodum aliena/ Quæ uero Saturnalia multum/ atq; nimium Martialia sunt/ quasi uene na sũt: spiritui naturaliter inimica. Illa qdem ob extremã frigidi tatem/ atq; siccitatẽ: hęc autẽ ob siccitatẽ/ caloremq; edacem. Iouia igit̃ & Solaris imprimis. Deinde Mercurialis & quodãmodo Ve nerea: spũs natura censet̃. Distinctione uero præcipua spũs quidẽ naturalis Ioui proprie dedicat̃: uitalis autẽ Soli: aĩalis uero Mer curio. Quãdo igitur res postulat aliquem e tribus spiritum adiu uare/ patrono tunc suo infortunato/ uel debili/ nõ facile cliẽtulo

Spiritus qualitas

Spus dedica[tus]: naturalis ♃ / vitalis ☉ / Aialis ☿

Clientes qui eger aliquis non sanatur veris adhibitis medicinis

ſuccurrere poteris. Difficillime uero ſpiritui animali: dum Mercu
rius infęliciter eſt affectus: Qui tantã in animali ſpũ auctoritatẽ
habet/ut caduceo quodã ſuo animos tum conſopire/tum ſuſcita
re dicat̃: ideſt ſuo quodã aſpectu ſic aut aliter ſe habẽte obtunde
re igenium/ uel acuere: debilitare/ſiue corroborare: uexare/uel ſe
dare mirifice poſſit. Tu igit̃ quotiẽs ſpiritũ aliquẽ ſtudes excole
re/nõ modo patronũ ſuum obſeruabis fortunatũ atq; potentem:
ſed etiam Lunã eliges ad hunc oportune directã. ¶Non creat̃ aũt
neq; recreat̃ aliquãdo ꝓprie per influxũ Saturni ſolum ſubſtantia
ſpũs: ſed ſemꝑ ab externis ad intima/& ſępe ab imis reuocat̃ ad
ſumma. Vnde ad ſecretiora & altiora contemplanda cõducit. Po
teſt tamẽ & ſi raro uis Martis atq; Saturni ſpũi tanquã medicina
prodeſſe: uel calefaciẽdo cũ opus fuerit & excitando atq; dilatan
do: uel uiciſſim nimis uolatilẽ cohercẽdo. ¶Per ea uero potiſſimũ
quæ quattuor illis planetis cõſentanea ſunt/creatur natura ſpũs/
atq; recreat̃. Verum ſi ad Solaria quælibet ualde/ & abſq; delectu
declines/exacues illũ/& exſiccabis tandẽ atq; diſſolues. Si ſimili
ter ad Venerea liquefacies paulatim/uel obtũdes. Si cõfidas tan
tum Mercurialibus parum admodũ inde ꝓficies. Erit igitur opę
pretium: Iouialibus uti ꝙplurimũ: eiſq; reliqua mediocriter admi
ſcere: ac frequẽtius uti rebus/ quæ uel his oĩbus æque ſint cõmu
nes/uel ꝓprię Ioui. Nam hæ quoq; omnibus quodãmodo ſũt cõ
munes. Cõmuniter aũt ad hos oẽs attinet/quæ ſubſtantiã habẽt/
nec igneã nimis: nec prorſus terreã: nec ſimpliciter aqueã: nec acu
tiſſimã: nec obtuſiſſimam qualitatem: ſed mediocrem: & tactu le
nem: & quodãmodo mollẽ: uel ſaltẽ nõ duram: ſiue aſperam: itẽ
guſtu quodãmodo dulcẽ: olfactu ſuauẽ: uiſu gratam: auditu blã
dam/atq; iucũdam: cogitatu lætam. ¶Dulcedo igitur quædã ſapo
ris/& gratia his oĩbus eſt cõmunis. Si dulcedo quaſi aquea eſt/&
ſimul pinguis/ad Venerem magis attinet. Si quaſi inſipida/uel ali
quantũ auſtera/potius ad Mercurium. Atq; hęc ſpiritui non mul
tum proſunt: neceſſaria tamen ſunt ĩterdũ/ ad hebetandũ nimiũ

eius acumen. Si dulcedo manifesta sit/atq; subtilis/& paulum ha
beat stiptici acutiq; saporis/Iouialis proprie iudicať. Cui cõgruit
substãtia dulcis amigdalę:pinei nuclei:auellanę:pistacii:amidi:
glycirhizę:passularum:uitelli oui:carniũ gallinacei pulli: fasiana
tum:pauonũ:perdicũ:similiumq;. Item radicum been/atq; enulę.
Rursũ uini odoriferi/clari/aliq̃tum dulcis/& stiptici:sacchari can
didissimi:tritici albissimi. Ad Iouẽ pertinet etiam mãna/si modo
mirobalani infusa uirtute firmeť. Alioqn nõ minus ad Venerem
attinet q̃ ad Iouem. ❡Hæc est utiq; substãtia dulcedoq; Iouis pro
pria:quę sane spiritui creando & recreãdo ante oĩa confert. Iouia
uero plurimum sũt omnia: quę in libro de lõga uita diximus/&
seruare iuuentutẽ/& senibus salubria fore. ❡Sin autẽ dulcedo ad
modũ pauca sit/ multũq; acuti stipticiq; habeat/ uel etiã nõ nihil
amari/solaris esse censeť. Similis quædã ratio est/& distinctio de
odoribus. Hi.n.saporum germani sũt. Similis etiã de coloribus.
Colores sane aquei/albi/uirides/aliq̃tum crocei/similes uiolarũ/
rosarum/liliorũ coloribus:necnõ odores eiusmodi Venerem refe
runt/& Lunã atq; Mercurium. Colores uero saphirini/q etiã dicun
tur aerei. Item purpurei pleniores/aureiq; argento mixti/& perpe
tuo uirides/Iouẽ. Ardentes aũt crocei:aurei puri:purpurei claro
res/Solem. Quilibet uero colores si uiui sint uel saltem sericii ma
gis stellares existunt. In metallis quoq; & lapidibus atq; uitris
propter cælestem similitudinẽ sunt potentes. ❡Sed ut redeamus
ad Iouem: sapor & odor eius quasi est/qualis in aureo pomo per
sico/similiq; piro/uel arãceo/& uino maluatico leuiore/leuiq; uer
naceo. Qualis in uiridi zinzibere/uel cinnamomo/uel dulci ma
ratro/uel doronico:si hæc plurimo sacchato condita gustenť. Nã
quattuor hæc/& nux muscata recẽs sola si sũt/potius solaria sũt:
solaris & chariophilus/& muscus sed odoratu nõ gustu nõ aspec
tu. Ambra solaris plurimũ atq; iouia. Crocus ĩ oĩbus ẽ solaris: tã
etsi color eius/& odor apud astrologos oĩbus gratiis dedicať. Sa
por aũt ad Solẽ proprie pertinet. ❡Deniq; omnia odorifera & aro

matica: quatenus odorem gratum ferunt: ita ad Iouem Venereq̄
& Mercurium pertinent/ ut ad Solem. Quãuis inter hæc acutiora
magis ad Solem/ obtusiora ad Venerem/ Mercuriūq̄ potius: Ad
Iouem proprie tempata/ olfactu/ gustu/ auditu/ uisu/ tactu. Soni

Soni

qͥnetiam cãtusq̄ grati blandiq̄ ad gratias omnes spectant/ atque
Mercurium. Minaces aũt admodũ atq̄ flebiles Martem præferũt
& Saturnũ. ℂNeq̄ uero mireris nos multũ coloribus/ odoribus/
uocibus attribuere. Nam sapores qdem ad spũm præcipue perti
nent naturalem: odores aũt potius ad uitalem/ animaleq̄. Colo
res figuræ uoces ad animalem. Motus quoq̄ animi uel lętus/ uel
moestus/ uel constans spũm ad similitudinẽ suam agitat uehemẽ
ter. Animalẽ primo: per hunc uitalẽ: per hũc insup naturalẽ. Spũs
tandẽ omnis qa ob naturã quodãmodo igneã/ aeriãq̄ omnino/
& lucidam/ atq̄ mobilẽ/ similis est luminibus: ideoq̄ coloribus/
& uocibus aereis/ & odoribus/ motibusq̄ animi: ideo p hęc subi
to in utranq̄ partem mouetur/ atq̄ formaẗ. Et qualis euadit ipse/
talem uicissim efficit quodãmodo affectum animi/ & omnino cor
poris qualitatẽ. ℂDeniq̄ cum primũ per illa/ quę gratiarũ propria
sunt: oportune gratiis est expositus/ utpote q & naturaliter illis
consentaneus erat/ statim p illarum radios/ tum ubiq̄ uigẽtes/ tũ
ipsi germanos: mirifica reportat munera gratiarum.

ℂRes naturales atq̄ etiã artificiosę habẽt uirtutes a stellis occul
tas: p quas spũm nostrũ stellis eisdẽ exponũt. ℂCap. xii.

CVm uero dicimus spiritum exponi gratiis per illa quæ
sunt gratiarum: nõ solum p qualitates: quæ uidentur/
audiuntur/ odorantur/ gustantur: sed etiã per illas/ quæ tangun
tur accõmodari putamus. Memẽto igiẗ calidũ in primo gradu Io
uis esse. In secundo Solis cum ioue. In tertio Martis cum Sole. In
quarto Martis. Frigidum in primo Veneris. In secundo Lunæ. In
tertio Lunæ cum Saturno. In quarto Saturni. Humidum ĩ primo

Mercurii cum ioue. In secũdo Veneris cum Luna. In tertio Lunæ cũ Venere. In quarto Lunę quando Veneri Mercurioq; cõiungit͛. Siccũ in primo iouis. In secũdo Mercurii cum Sole. In tertio Solis cũ Marte. In quarto Martis cũ Saturno. Sũmatim ex qualitatibus planetarũ, quas Ptolemęus describit ĩ quadripartito colligimus harmoniã ex cũctis conflatã ad calorẽ humorẽq; declinare. Calor .n. Martis ingens atq; Solis: & tẽpatus iouis ingentẽ supat Saturni frigiditatẽ: & Veneris Lunæq; exiguã: ita ut calor ibi frigus excedat. Itẽ humiditas Lunæ Venerisq; plurima & ꝓpinqua nobis atq; tẽpata iouis, siccitatẽ Saturni Martisq; multã supat, & tẽpatã solis. Calor igit͛ humorq; frigori siccoq; dominant͛: atq; similiter calor humori. Quẽadmodũ in sani corporis homine ad cælestem cõsonantiã tempato ex calore & siccitate cordis, itẽ calore & humore iecoris, rursum frigore & humore cerebri coalescit cõplexio quędã ad calorẽ humoremq; uergens mediocriter calore regnãte. Calor enim cordis & iecoris frigus cerebri supat. Itẽ humor iecoris atq; cerebri siccitatem cordis excedit. Neq; uero prętermissum a nobis uelim, talem existere ex stellis fixis harmoniam cunctis cõmunẽ qualẽ diximus ex planetis. Hos.n. illis similes astrologi putãt. Quorsum hæc? Vt memineris spũm corpusq; nostrũ p temperiem quandã ad calorẽ humorẽq; uergentẽ, uel natura constantẽ uel arte quæsitã accomodari posse cælestibus: sibiq; cælestia uẽdicare. ¶Neq; tamen dicimus spũm nostrum cælestibus dũtaxat per qualitates rerum notas sensibus præparari. Sed etiã multoq; magis per proprietates quasdã rebus cęlitus insitas, & sensibus nostris occultas, rationi uix deniq; notas. Nam cum ꝓprietates eiusmodi, earũq; effectus elemẽtali uirtute cõstare nõ possint, cõsequẽs ẽ, a uita spũq; mũdi p ipsos stellarũ radios singulariter ꝓfici sci: ideoq; p eas spũm affici ꝙplurimũ atq; ꝙprimũ: cęlestibusq; influxibus uehemẽter exponi. Hac utiq; rõne smaragdus, iacitus, saphirus, topatius, rubinus, unicorni cornu, præcipue uero lapis bezaar, apud Arabes appellatus: occultis gratiarũ ꝓprietatibus

[illegible]

prædita sunt. Et idcirco non solũ intus assũpta: sed ẽt si carnẽ tan gant: ibiq; calefacta uirtutẽ suã promãt / uim inde cælestem spiriti bus inserunt: Qua se cõtra pestẽ tuenť atq; uenena. Quod autem hæc similiaq; tale aliqd agant uirtute cęlesti / id argumẽto est / qa etiã exiguo põdere sũpta non exiguũ habent ĩ agẽdo momentũ. Quod elemẽtari qualitati uix unq̃ est concessũ igni uidelicet ual de cælesti. Materialis.n.uirtus ut agat multũ: materiã desiderat multã: Formalis aũt etiã cum minima materia ualet plurimũ. Si mili uirtute ĩprimis phębea peonia carnẽ tangens / contra caducũ morbum spũs armat / uapore ad eos intus infuso. Simili corallus & Calcidonius aduersũ atræ bilis illusiones Iouis præcipue Ve neris q; uirtute. Cęteraq; similiter. Eiusmodi quadã ꝓprietate mi robalani iuuentutẽ seruant / acuuntq; sensus / & ingenio ꝓsũt atq; memorię: pp Iouẽ imprimis Saturni tẽpatorẽ / atq; Mercurium sen sus amicũ. Quã quidẽ arborẽ forte aliqs in paradyso ad uitã ꝓro gandã extitisse putabit. Mercurio lapidẽ Achatẽ cõsecrãt. Vnde physici cõueniunt ad facundiã uisũq; & contra uenena ualere. Se rapio scribit / eum q iacintũ uel ex eo sigillũ gestat / esse a fulgure tutum: atq; hãc uirtutẽ eius esse latissime diuulgatam. Quã si ha bet / ab Ioue putamus habere. Lapis echites uel aqlinus habet a Lucina.i. Venere atq; Luna / ut admotus uuluæ partũ mox / & fa cillime citet. Quod Rasis confirmãte Serapione frequẽter se dicit expertum. Forsan & a Phoebo q trãsfixit pythonem cretea dicta mus habet / ut & uenenosis obsistat: & ferrum e uulnere trahat. Solis uirtute zinziber infusũ epulis arcet sincopim. Sentiana ca nis rabiẽ sedat: fugatq; serpẽtes. Berbena uaticiniũ / præstare ferť / letitiãq; / & expiationes: & uisum. Ruta & zedoaria cõtra uenena theriacã agũt. Thus uitalẽ & aĩalẽ spũm aduersus hebetudinem / obliuionẽ / timorẽ fulcit. Saluia uero mẽtaq; uirtute Iouis / illa q dem paralisim fugat: hęc uel odore roborat animũ. Eadẽ uirtute Pentaphillõ resistit uenenis: eiusq; foliũ bis quotidie unũ uino bibitũ curat ephimerã: tria tertianã: quattuor uero quartanã: hac

Peonia

Jacinctus

aetites

herba sacerdotes antiqui propter puritatem suam ĩ purificationi bus utebantur. Agnus castus potestate Saturni Venereum sistit motũ. Hiaspis uero sanguinem. Mirabiles ãt ꝑuenire solent effec tus/ubi occultæ ꝓprietati proprietas seruit elemẽtalis/uelut ĩ mi robalano ad spũm corpusq; firmandũ: nõ solũ uirtus illa cælestis agit/sed etiã stiptica multũ: nec parum aromatica uirtus: quæ pu trefactionẽ dissolutionemq; mirifice ꝓhibet/ spiritumq; corrobo rat. Iam uero ut crocus petat cor/ spiritum dilatet/prouocet risũ: non solũ occulta Solis uirtus mirabiliter efficit: sed ad idẽ quoq; conducit ipsa natura croci subtilis/amplificabilis/aromatica/luci da. Quod autẽ de simplicibus dico/ de cõpositis similiter dictũ intelligi uolo. Dic age Theriaca quomodo contra uenenum no bis opituletur. Non educit illa uenenum. Astringit enim aluum: nõ mutat omnino tã subito ueneni naturã. Nõ eni hæc adeo de bilis est/atq; mutabilis: Sed spiritũ uitalem potius ualde tenuẽ/ & mutabilem/subito conformi quadã ad ipsum proportione cor roborat usqueadeo/ ut ipse iam ualidus tanq̃ agẽs/una cum the riaca uelut instrumento: partim superet uenenum: partim mutet: partim a pręcordiis arceat. Sed qua nam proportione siue uirtu te id efficit theriaca? Iouiali simul atq; phoebea: quã ex cõmixtio ne multarũ rerum secũdum certam proportionẽ inuicem confusa rum sibi uendicauisse uidetur. Est autẽ in ea uirtus triplex. Hæc ipsa inquã cælestis: quam modo dicebam. Item cęlestis alia prius in herbis aromatisq; proprietas: quibus electis ipsa rite componi tur/quæ uirtuti prius dictæ subministrat ad idem. Est ĩsuper alia uirtus in plerisq; partibus eius/elemẽtalis potius/ q̃ cælestis. Ve rũtamen talis: ut spiritui muniendo conducat. Stipticam dico & aromaticam qualitatem. Illa quidem spiritum firmat. Ista fouet. Mirabilem ergo theriaca uim nacta est contra properantem senec tutem atq; uenenum: tribus uidelicet ĩ ea uirtutibus ad idem pa riter cõspirãtibus. Quarum una quidem est cælestis per artificio sam acq̃sita cõmixtionem. Alia cęlestis iterum: sed partibus eius

Theriaca

naturaliter insita. Alia prorsus elemẽtalis. Sed illa quam prius di xi, cælitus acquisita, multo etiam foret admirabilior: si nõ solum proportione Iouia Solarique, & ex rebus eiusmodi conflaretur: sed etiam oportunum ad hoc obseruatione cęlestium tempus eli geretur. Nam quẽadmodum corpus se habet ad locum, atq; tem pus, ita motus & actio se habet ad tẽpus. Sicut ergo certa passim corpora eorumq; formæ certis & locis, & temporibus coalescũt, atque seruantur: sic & proprie quædam actiones ex propriis qui busdam temporibus efficaciam nanciscuntur: Idq; in Alcibiade significat Socrates: & Proculus explicat. Quod sane Pythagoras animaduertẽs, ipsum bonum perfectionemq; rerum, oportunita tem cognominauit. Primum nãq; principium Sic apud Pythago ram & Platonem omnium est mensura, ut aliis corporibus actio nibusq; alia loca distribuerit atque tempora. Vnde sicut res quæ dam non alibi q̃ hic, nec alias q̃ tunc proprie nascuntur fęliciter, & coalescunt, atq; seruãtur: sic & materialis actio, motus, euẽtus talis, aut talis, non alias efficaciam sortitur, effectumq; perfectũ, q̃ quando cælestium harmonia ad idem undique consonat: quæ sane harmonia tantam habere potestatẽ existimatur, ut non solũ agricolarũ laboribus, atque medicorum artificiis per herbas aro mataque conflatis: sed etiam imaginibus: quæ apud astrologos ex metallis lapidibusque fiunt, uirtutem sæpe mirificam largiaẽ. ¶ Sed imagines caput iam proprium exigunt. Quantum uero ad horas pro actionibus & operibus eligẽdas pertinet, plurimũ confirmatur a Ptolemęo, ubi ait in centiloquio, qui eligit quod melius ẽ, nihilo differre uidetur ab eo, qui habet hoc ex natura. Quibus in uerbis tum cęlestium, tum arbitrii electionisq; nostræ potestatem confirmare uidetur. ¶ Albertus quoque Magnus in quit in speculo: Non enim libertas arbitrii ex electione horę lau dabilis cohercetur: Sed potius in magnarum rerum inceptioni bus electionem horæ contemnere: est arbitrii præcipitatio non li bertas.

Albertus magnus

¶De uirtute imaginum secundum antiquos/ atq; medicinarum cę litus acquisita. ¶Cap. xiii.

PTolemęus ait in cẽtiloquio/ rerum inferiorum effigies
uultibus cælestibus esse subiectas. Antiquosq; sapiẽtes
solitos certas tũc imagines fabricare/ quãdo planetę similes in cę
lo facies/ quasi exẽplaria ĩferiorũ ingrediebant̃. Quod qdẽ Haly
cõprobat ibi dicens: Vtilem serpẽtis imaginẽ effici posse: quando
Luna serpentẽ cælestẽ subit/ aut fęliciter aspicit. Similiter scorpio
nis effigiẽ efficacẽ: quãdo scorpii signũ luna ĩgredit̃: ac signũ hoc
tenet angulũ ex quattuor unũ. Quod in ægypto suis tẽporibus
factum ait: seq; interfuisse: Vbi ex sigillo scorpionis in lapide Be
zahar/ ita facto/ ĩprimebat̃ thuri figura: dabat̃q; in potũ ei/ quem
scorpius ipse pupugerat: ac subito curabat̃. Quod quidẽ utiliter
effici Hahamed physicus affirmat/ cõfirmãte Serapione. Præterea
narrat Haly/ notum illic sibi uirũ sapiẽtem industria simili fecisse
imagines quę mouerent̃: qualẽ effectã nescio quõ legimus ab Ar
chita. Quales & Trismegistus ait: ægyptios ex certis mũdi mate
riis facere cõsueuisse: & in eas oportune aĩas Dęmonũ inserere so
litos: atq; aĩam aui sui Mercurii: itẽ Phębi cuiusdã/ & Isidis/ Osy
ridisq; sic in statuas descendisse profuturas hominibus: uel etiã
nocituras. ¶Huic illud simile. Prometheũ figmento quodam lu
teo/ uitã rapuisse/ lucemq; cęlestem. Magi quinetiã Zoroastris sec
tatores/ ad euocandum ab ecate spiritum utebãtur aurea quadã
pila caracteribus insignita cælestiũ: Cui & saphyrus erat insertus
& scutica quadam facta tauri corio uertebatur: atq; interim excã
tabant: Sed cantiones equidem libenter obmitto. ¶Nã & Psellus
Platonicus eas ĩprobat/ atq; deridet. ¶Hebrei quoq; in ęgypto nu
triti struere uitulũ aureũ didicerũt: ut eorundẽ astrologi putãt ad
aucupandũ Veneris Lunęq; fauorẽ cõtra Scorpionis atq; Martis
ĩfluxũ iudeis infestũ. ¶Porphyrius quoq; ĩ epistola ad Anebonẽ/
imagines efficaces esse testat̃: additq; certis qbusdam uaporibus

qui a propriis suffumigationibus exhalabant aerios Dęmonas insinuari statim cōsueuisse. Iāblichus in materiis quæ naturaliter supis cōsentaneę sint & oportune riteq; collectæ undiq; cōflatęq; fuerint uires effectusq; non solū cælestes: sed ēt Dęmonicos / & diuinos suscipi posse cōfirmat. Idē omnino Proculus / atq; Sinesius. Opa quidē ad salutē mira / quæ a medicis i astrologia pitis / p res ex multis cōpositas. i. pulueres / liquores / unguēta / electuaria fieri possūt: probabiliorē in se rōnem & notiorē q̄ imagines habere uidenṫ. Tū qa pulueres / liquores / unguēta / electuaria oportune cōfecta cælestes ifluxus facilius citiusq; suscipiunt q̄ materiæ duriores: ex qbus imagines fieri cōsueuerunt: tum qa uel assūmunṫ itus affecta iā cælitus: & i nos cōuertunṫ uel saltē admota foris inhęrent magis / & deniq; penetrāt: tum etiam quoniā ex uno quodam dūtaxat / aut ppaucis imagines cōstruunṫ. Illa uero ex q̄plurimis cōflari pro arbitrio possunt. Vt si cētū Solis Iouis ue dotes per centū plantas & aīalia similiaq; sparsę fuerint cōponere simul hęc centū tibi cōpta possis / & in unā conficere formā. In qua Solē ferme Iouēq; totū iam uidearis habere. Scis ꝑfecto naturam inferiorē / nō posse uno quodā capere cūctas superioris naturę uires. Ideoq; illas pplures apud nos naturas esse dispsas. Cōmodiusq; per opa medicorū / atq; similia / q̄ p imagines colligi posse. Proinde imagines ex ligno cōfectæ uim forte paruā habent. Nā lignum & forsan durius ē ad cęlestē influxū facile capiēdū: & minus tenax / si accepit / retinendū: & omnino postq̄ ex matris terræ uisceribus est euulsū: paulo post ferme totū amittit mūdanæ uitæ uigorē: & facile i qualitatē aliā trāsmutaṫ. Lapilli uero atq; metalla / & si ad accipiēdum cæleste munus duriora uidenṫ / diutius tamē retinēt / quod cōfirmat Iamblichus / si accepint. Sua nēpe duritia uestigia quoq; donaq; uitę mūdanę post euulsionē diutissime cōtinēt quę quōdā hærētia terræ possederāt. Quāobrē ob hoc saltē aptę materię ad capiēda tenēdaq; celestia iudicāṫ. Est & ꝓbabile quod libro supiore dixi / res adeo speciosas nō posse sub terra cōflari / nisi ma

ximo quodã conatu cęli: atq; durare ĩ eis ĩpreſſã ſemel ex conatu uirtutẽ. Nã in his coquẽdis cogẽdiſq; diutiſſime cęlũ elaborauit. Verũ cũ nequeas facile eiuſmodi plura cõponere: cogeris diligenter exqrere: quod metallũ inter cętera in ordine ſit alicuius ſtellę potiſſimũ: q ue lapis ĩ ordine ſũmus / ut ſaltẽ ĩ uno quodã totius generis ordiniſq; ſuppremo reliqua ꝓ uiribus cõprehendas: atq; eiuſmodi ſuſceptaculo cęleſtia huic conſentanea mutueris / ceu ſi exẽpli cauſa ĩ ordine ſolari / ſub hõie phębeo ſũmũ inter aĩalia teneat aſtur / aut galluſ. Inter plãtas balſamũ aut lauruſ. Inter metalla aurũ. Inter lapideſ carbũculus uel pãtaura. Inter elementa feruidus aer. Nã ignis ipſe martius eſſe cẽſeť. Quod ãt diximus iſluxũ Solis uel Iouis aut Veneris augẽdũ / intelligimus rõne cõmuni: nõ tamẽ illi ĩ cuius geneſi aliqs horũ interfector appareat.

¶Ordines rerũ a ſtellis pendẽtium ut Solarium atq; ſimiliũ: & qũo ſpũs fiat Solaris ¶Cap xiiii.

DIxi eqdem alibi deſup ab unaquaq; ſtella (ut platonice loquar) ſeriẽ rerũ illi ꝓpriã uſq; ad extrema pẽdere. Sub ipſo Scorpionis corde poſt eiuſmodi Dęmonas atq; hoĩes: ſcorpiũq; aĩal collocare poſſumus ẽt herbã Aſterion. i. ſtellarẽ figura ſtellę ſimilẽ nocte fulgẽtẽ: quã medici tradũt qualitatẽ habere roſæ / uiq; cõtra morbos genitaliũ mirabilẽ poſſidere. ¶Sub ſerpẽte uel ſerpẽtario cęleſti Saturnũ ponũt / & quodãmodo Iouem. Poſtea dęmonas: qui ſæpe ſerpentum formas ĩduunt. Similes ĩſuper homines ſerpentes animantes: ſerpẽtariam herbam: lapidem draconitem / capite draconis natum. Item cõmuni nomine ſerpẽtinum. Et præter ea quæ in ſequẽtibus afferam. ¶Sub ſtella ſolari. i. Sirio ſolem primo: deĩde Dęmonas quoq; phębeos: quos aliquãdo ſub leonũ uel gallorũ forma hõibus occurriſſe teſtis eſt Proculus. Hoĩes ſubinde perſimiles beſtiaſq; ſolares. Phębeas inde plãtas / metalla ſimiliter / & lapillos / & uaporem aereq; feruentẽ. Simili ratione a qualibet firmamẽti ſtella ꝑ aliquẽ planetã exiſtimant contextũ

Quare gallus t[ime]t leonem

rerum gradatim sub illius ꝓprietate descẽdere. ❡Si igitᷣ ut dicebã solaria oĩa per gradũ eius ordinis quẽlibet oportune cõprehẽde ris: homines uidelicet tales / uel talis hominis aliqd. Item bruta / plantas / metalla / lapillos / & quę ad hæc attinẽt / uirtutẽ Solis usqꝫ quaqꝫ cõbibes: & quodãmodo naturalẽ solariũ Dęmonũ faculta tem. Similiterqꝫ de aliis dictũ puta. ❡Solares qdẽ homines sunt / quales antea dixi: & q ascendẽte leone soleqꝫ hũc uel tenente uel aspiciẽte nascunᷣ: & qui sub ariete similiter. Solaris est & sanguis e sinistro eorũ beneualentiũ bracchio missus. Phębeus crocodil lus / astur / leo / gallus / & cignus / & coruus. Nec alia ratione leo ue retur gallũ: nisi quoniam in ordine phębeo gallus est leone supe rior. Eadẽ ratione inquit Proculus Apollineũ Dęmonẽ / qui non nunq̃ apparuit sub figura leonis / stati obiecto gallo disparuisse. Maxime uero ĩ his aĩalibus cor est solare. Arbitror etiã marinum uitulum cælestis leonis cordi subesse: & hac ipsa ratione / quem cingit nudum fibula eiusdem osse confecta / a renum dolore redi mere. Nã contra dolorẽ eiusmodi solẽt astrologi syderis illius in fluxibus uti. Eadẽ forte rõne ferᷣ hæc pellis a fulgure nos tueri. Inter plantas palma phębea est: & ĩprimis laurus / qua uirtute ue nenosa repellit / & fulgur. ❡Fraxinus quoqꝫ simili facultate uene nosa lõgius arcet. Loton esse phębeã rotunda tũ folia / tũ poma te stanᷣ / & explicatio foliorũ eius die / replicatio nocte. Peoniã phę beã esse nõ solũ uirtus indicat: sed & nomẽ. Ad idẽ attinẽt flores & herbæ quæ restringunᷣ abeũte sole: redeũte ꝓtinus explicanᷣ: & ad solẽ continue uergũt. Aurũ præterea: & lapis elitis radiis au reis solẽ imitãs. Lapis itẽ / q solis oculus appellaᷣ / figurã habẽs pupillæ / ex qua lumẽ emicat. Rursũ carbũculus nocte rutilãs / uel pãraura oẽs ĩ se lapidũ uires cõtinẽs / ut aurũ metallorũ / & sol stel larũ. Multa deniqꝫ in supioribus nobis significata. Vnde si mõ li ceat / sub ipio solis ex illo sãguine / & aĩaliũ illorũ cordibus / & fo liis fructibusqꝫ arborũ pręd[i]ctarũ. Itẽ floribus atqꝫ herbis / & auri foliis / necnõ pulueribus lapillorũ / electuariũ uel unguẽtũ cõficere

(margin: coriũ eius)

poteris:addito croco:balſamo:calamo aromatico:thure:muſco: ambra:ligno aloes:zinzibere:maſtice: ſpica nardi:cinnamomo: doronico:citri cortice:zedoaria:nuce muſcata:mace:chariophiliſ cum melle flauo:uel oleo balſamino:maſticeo:laurino:nardino: Ad cor/& ſtomachũ/& caput/intus aut extra fouendum:ut ſpũs inde ſolaris euadat. ¶ Ex his oĩbus inq̃ aut ſaltẽ ex pluribus cõ ponẽdum dominante ſole aliqd. Quo etiã ſub eiuſdẽ dominatu incipias uti:dũmodo & ſolaria iduas:habites:cõſpiciaſ:audias: olfacias:imagineris:cogites:cupias. Item imiteris & uita digni tatem & munera ſolis. Inter ſolares homines plantaſq; uerſeris / laurumq; aſſidue tangas. ¶ Tutius aũt ad ualitudinẽ fuerit:ſola ribuſ admiſcere iouialia ſimul atq; Venerea. Venereã maxĩe humi ditatem ſolaris caloris moderatricẽ: qualis eſt aqua ſuccuſq; roſa rum/atq; uiolarũ. Sed medicinas eiuſmodi in libro de curandis litteratis primũ:deinde in libro de uita longa/partim eqdẽ cõpo ſui:partim ab aliis cõpoſitas enarraui:partim etiã tempaui. Item quales herbæ a ſole Iioueq; miras cõtra epidimiã/ & uenenũ uires habeãt/ diximus in libro contra peſtẽ:inter quas Perforata fuga dęmon appellata ẽ. Nec alia facultate q̃ cæleſtiũ gratiarũ noxios malorum Dęmonum uapores a nobis arcere putañ. Et ſiqua ĩter herbas alia/ uel lapillus/ ut corallus idẽ uideatur efficere. Herba ꝑfecto Lunaris a Mercurio tradita foliis ceruleis atq; rotũdis/cre ſcente luna unũ quotidie ꝓducẽs folium:decreſcẽte deponẽs/an nos utenti promittit lunares. Sed iã ad imagines altero quodam exordio redeamus.

[illegible]

¶ De uirtute imaginũ ſecũdũ antiquos atq; medicinarũ:& q̃uo me dicinæ ſint longe ualidiores q̃ imagines. ¶ Cap. xv.

Si lapillos quos paulo ante plebeos narrauimus/nactus fueris/ nihil opus erit/imagines eis ĩprimere. Suſpẽdes itaq; collo cõprehẽſos auro crocei ſerici filis: quãdo Sol ſub arie

Lap Selinitim

Heliosilinon

Pantaura lap

Magnes

Sucinum

te uel leone percurrit: ascenditq; uel mediũ tenet cælum: aspicitq; Lunã. Multo uero potentiores i serie Lunæ lapillos narrat Proculus. Primum qdem Selinitim. Qui non modo figura Lunam imitetur: sed & motu: circũeatq; cum Luna. Hunc si forte reppereris / & argento circũdatum / argenteo filo collo suspenderis / Luna cancrum / uel taurum subeunte / angulosq; tenente sibi cõuenientes / spũm inde tuum reddes / postremo lunarẽ. Dum uidelicet calefactus abs te lapillus ipse lunaris uirtutẽ suam tuis assidue spiritibus inserit. Alterũ uero recẽset lapillũ helioselinon cognomẽto. Qui solis lunęq; coniũctę soli / naturaliter habet imaginẽ. Hũc ergo quisq; argento inclusũ deaurato similibus collo filis admouerit / quãdo Luna in domicilio suo uel solis / in eodẽ minuto cũ sole congreditur / suosq; teneat angulos / solarem simul / atq; lunarem spiritum reportabit / aut saltem talem / qualis euadit Luna p cẽtrum copulata soli. Hic uero tu uides dispersas phoebi dotes: uelut Osyridis mẽbra: sororem eius Phębem uelut Isydẽ cõgregare. Sed utinam solarẽ alicubi lapidẽ facile reperiremus / uel lunarem: adeo i eorũ ordine præpotẽtem: queadmodũ sub serie septẽtrionalis poli magnetẽ habemus / & ferrũ / Solarẽ profecto ferunt inuenisse apud indos Apollonium theaneũ lapidẽ scilicet nomine Pantauram / ignis instar micantẽ: sub terra passus quattuor nascentem: cui tãtum spiritus insit: ut tumeat / & plerunq; scindatur terra / ubi eiusmodi lapis concipitur. Ita cęteros ad se lapillos trahens / sicut magnes ferrum. Sed lapis hic Herculeus ad se contemplandum uehementius adhuc / nos ipræsentia rapit. Videmus in specula nautarũ indice poli / libratum acum affectum in extremitate magnete / moueri ad ursã / illuc uidelicet trahẽte magnete. Quoniam & in lapide hoc præualet uirtus ursæ: Et hinc transfertur in ferrum: & ad ursam trahit utrunq;. Virtus aũt eiusmodi tũ ab initio infusa est / tum cõtinue ursæ radiis uegetat. Forsitan ita se habet succinum ad polum alterũ / & ad paleas. Sed dic interea. Cur magnes trahat ubiq; ferrum / non quia simile. Alioquin & magne

tem magnes traheret multo magis: ferrumq; ferrum. Non quia
superior in ordine corporum: imo superius est lapillo metallum.
Quid ergo? Ambo quidē ordine ursam sequēte clauduntur. Sed
superiorē in ipsa ursæ ꝓprietate gradum tenet magnes: inferiorē
uero ferrum. Supius aūt in eodē rerū cōtextu trahit qdem quod
est inferius / & ad se cōuertit: uel aliter quomodolibet agitat / aut
afficit uirtute prius infusa. Inferius uicissim eadē ad supius infu
sione cōuertit̄ / uel aliter agitat̄ / uel prorsus afficit̄. ¶Sic in serie So
lis inferior homo admirat̄ supiorem. In ordine Iouio ueneratur.
In Martio timet. In Venereo inferior ad superiorem rapit̄ amoris
ardore / deseritq; seipsum. In Mercuriali semp hic discit / uel psua
detur ab illo. In Lunari motū hic ab illo sæpius exordit̄. In Sa
turnali quietē. ¶Ego aūt cū hęc explorata hactenus habuissem /
admodū gratulabar / cogitabāq; iuuenis adhuc magneti pro uiri
bus īsculpere cęlestis ursæ figurā / quando Luna melius illuc aspi
ciat: & ferreo tunc filo collo suspēdere. Sperabā eqdem ita demū
uirtutis me syderis illius cōpotem fore. Sed cum diutius explo
rassem: inueni tandem syderis illius influxus Saturnales esse plu
rimum / atq; Martiales. Accepi a Platonicis malos Dęmonas plu
rimū septētrionales existere. Quod etiā hebreorū astronomi cōfi
tent̄ noxios Martiosq; Dęmonas in septētrione ponētes. Propi
tios aūt & Iouios ī meridie. ¶Didici a Theologis & ab Iamblico Iamblicus
imaginum fictores a Dęmonibus malis occupari sępius: atq; fal
li. ¶Vidi eqdem lapillum Florētiā aduectū ex india / ibi e capite
draconis erutum / rotundū ad nūmi figurā / punctis ordine q̄plu
rimis quasi stellis naturaliter insignitū: q aceto pfusus mouebat̄
parūp ī rectū: imo obliquū: mox ferebat̄ in girū / donec exhalaret
uapor aceti. Existimaui eqdē lapillū eiusmodi cælestis draconis
habere naturā / atq; quasi figurā: motū quoq; illius accipe / quate
nus p aceti seu uini ualētioris spūm / draconi illi siue firmamēto
familiarior redderet̄. Hunc igit̄ q gestaret & aceto sæpe pfūderet /
uim aliquā forte draconis illius accipet / q geminis amfractibus

Ymago Serpentarij

Hinc quidem ursam maiorem implicat/inde minorem. ¶Extat & prope scorpionem serpentarius quasi homo serpente cinctus: manu dextra caput serpẽtis tenens: sinistra caudã: genibus quasi flexis: capite paulũ resupino. Legi eq̃dem magos persarũ regi cõsuluisse: ut imaginẽ hãc lapidi imprimeret emathiti: quẽ aureo clauderet anulo: ita tamen/ ut inter lapillum atq; aurũ serpẽtarię radicem insereret. Hoc.n. anulo gestãtem cõtra uenenum morbosq; uenenosos tutum fore. Videlicet si Luna Serpentarium aspiciẽte feceris. Hanc imaginem Petrus Aponensis cõfirmauit. Ego uero si hanc anulus ille uim habet/ arbitror nõ tam p figurã/ q̃ per materias eiusmodi: & hoc pacto tẽporeq; cõpositas/ sibi cęlitus uẽdicare. Memento lapillos nascẽtes i aĩalibus nec inde lãguentibus ut in dracone: gallo: irundine: cęterisq; efficaces existere ferme/ ut lapilli in terra nascẽtes: atq; ad easdem referri stellas: ad quas hæc aĩalia ptinẽt. Hinc Alectorius ex uentriculo galli ueteris tractus

L. Allectorius

L. Celidonig

poller potestate solari: p quã Diascorides ait sæpe cõpertum esse/ eum pugnare inuictum: qui lapillũ hũc ore gestaret. Idem ait: Celidonium erutum ex irundine ruffum/ curare melãcolicũ/ & amabilem/ idoneumq; reddere. Quod quidem habet ex Ioue: Per ea quæ diximus. s. Res ubiq; infra Lunã stellares existere. Cõfirmatur dictum illud ualde Platonicum: hãc mundi machinã ita secũ esse cõnexã/ ut & in terris cęlestia sint cõditione terrena: & in cęlo uicissim terrestria dignitate cælesti: & in occulta mundi uita/ menteq; regina mundi cęlestia insint: uitali tamen itellectualiq; pprietate simul/ & excellentia. ¶Per hæc insup confirmãt nõ nulli etiã illud magicum: p inferiora uidelicet supioribus cõsentanea posse ad hões tẽporibus oportunis cælestia quodãmodo trahi: atq; ẽt p cęlestia sup cælestia nobis cõciliari: uel forsan prorsus isinuari. Sed postremum hoc illi uiderint. ¶Verum illud arte quadã rite & oportune in unum plurima colligente fieri posse probabile satis (ut diximus) esse uidetur: tum rationibus quas i superioribus assignauimus: tum quia eiusmodi multa/ quãdo apud medicum

& Astrologum colliguntur/contunduntur/commiscentur/concoquunt̃ sub sydere certo/dũ ipsa per se ratione cõcoctionis atq; fermenti/nouã paulatim formam subeunt: hãc ipsam acq̃runt certo quodam fomento cælesti/radiis tũc intus agentibus: ideoq; cælestem. ¶ Metallũ uero uel lapillus quãdo momẽto sculpit̃/nõ uidetur nouã accipere qualitatẽ: sed figurã: Neq; motio illa p debitos digestionis gradus/quos alteratio naturalis/atque generatio solet obseruare/progredit̃. Cum uero natura cęlestis tanq̃ iferioris naturæ regula soleat tenore quodã progredi naturali/ & ita ꝓgredientibus adspirare: merito diffidunt pleriq;: imagines eiusmodi cælestem aliquã uirtutẽ habere. Ego quoq; ambigo sępius: ac nisi & omnis antiq̃tas/& omnes astrologi uim mirabilem habere putarent: habere negarem. Negarem eq̃dem nõ omnino. Opinor. n. nisi q̃s aliter ꝑsuaserit/ad prosperã ualitudinem saltem aliquã habere uirtutem/electæ presertim ratione materiæ. Tãetsi multo maiorem inesse pharmacis arbitror: & unguẽtis sydereo fauore cõflatis. Quid uero uoluerim/ubi modo dicebam electę ratione materiæ/in sequẽtibus declarabo. ¶ Quæ uero ex magorum uel astrologorum opinione ad Plotinũ interpretãdum pro imaginibus allegari possũt/ deiceps breuiter afferã: si te prius hic admonuero: ne putes probare me usum imaginũ: sed narrare. Ego. n. medicinis ad cælum temperatis/nõ imaginibus utor. Atq; ita cęteris quotidie cõsulo. Tu uero si cõcedis Deum rebus infra Lunã mirabiles inseruisse uirtutes/mirabiliores cõcede cęlestibus. Præterea si licere iudicas homini ad prosperã ualitudinem iferioribus uti: iudica supioribus quoq; licere. Atq; inferiora ad supiorum normã: sic medicorũ artificio tẽperare: sicut etiã a Deo sunt ab initio tẽpata.

¶ De potestate cæli. De uiribus radiorum/ unde uim sortiri putentur imagines. ¶ Cap. xvi.

IMmensa ferme cęlestium magnitudo uirtus motio facit/

Infernus in centro mundi

ut omnes omniũ ſyderum radii terrę molem quæ quaſi punctum eſt ad cælum/momento facillimeq;/uſq; ad centrũ recti penetrent: quod oẽs aſtronomi cõfitẽtur. Ibi q; ut placet Pythagoreis atque Platonicis fortiſſimi ſint: tũ quia recti undiq; centrũ tangũt: tum quia ĩ anguſtum collecti ſunt cũcti. Quorum uehemẽtia materia ibi terræ ſicca procul ab humore remota prorſus accẽdit̃: accẽſaq; extenuat̃/atq; diſpergit̃: p meatus undiq;/& efflat incẽdia pariter atq; zulfur. Sed ignem hunc putant ualde caliginoſũ eſſe/& quaſi incendium quoddã luminis exps: ſicut in cęlo extat exps incendii lumen: Ignis autẽ inter cæleſtẽ atq; infernum: lumẽ cum feruore coniungit. Putant aũt ignẽ e centro flãtem/ignem eſſe ueſtalẽ: Siquidẽ ueſtam eſſe terrę uitam numẽq; putabãt. Ideoq; Veſtæ tẽplum ueteres ĩ mediis urbibus cõſtruebãt: ignemq; ĩ medio ppetuum collocabant. Sed ne ulterius puagemur/cõcludamus iam ſi ſtellarũ radii totam mox terrã penetrant/negari nõ facile poſſe metallũ atq; lapillum/quãdo cęlant̃ imaginibus/ ſubito penetrare: eiſq; miras uel ſaltem qualeſcunq; ĩprimere dotes. Quãdoquidem &ĩ aluis terrę pretioſiſſima generãt. Sed quis neget per hęc radios penetrare? Siquidem aer & qualitas eius & ſonus minus efficax ſolida tranſit ſubito/ & ſua quadam afficit qualitate. Iam uero ſi duritia radiis obſiſteret penetrãtibus lumen multo citius aerem q̃ aquã pertranſiret. Et hanc ocius multo q̃ uitrum/& uitrũ ſimiliter q̃ chryſtallũ. At cũ eodem momento ſolida/quo liquida cũcta tranſuerberet/perſpicue cõſtat duritiã radiis nullo modo reſiſtere: atq; idcirco dicẽt non eſſe negandum metalla cęleſtium radios influxuſq; ſuſcipere: Atq; etiã conſeruare ad tempus tunc ſibi cælitus deſtinatum. Cõſeruare inq̃ uirtutem quandã ex radiorum cõcurrentiũ contactu creatam. Quid uero? Si materia durior hoc ipſo q uidetur obſiſtere cauſę prępotẽti/magis ictibus ſe exponit? Sic enſis lignũ ſub lana incidit non inciſa lana. Sic radius ille fulmineus corio quandoq; non lęſo diſſoluit in eo metallũ.

¶ Cum uero natura cæleſtis noſtro hoc igne incomparabiliter ſit

i i

prȩſtantior/ non eſt putandũ radii cæleſtis officium eſſe dũtaxat quale opus ignei radii manifeſte uidemus .s. illuminare/ calefacere/ exſiccare/ penetrare/ extenuare/ diſſoluere: quȩ noſtris ſẽſibus notiſſima ſunt. Sed multo plures mirabilioreſq; uires/ & effectus habere. Alioqn/ & materia inferior/ & caducus ſenſus cũ diuinitate cȩli penitus æquareẽ. Sed qs neſciat uirtutes rerum occultas/ quæ ſpeciales a medicis nominanẽ/ nõ ab elemẽtali natura fieri: Sed cæleſti? Poſſunt itaq; (ut aiũt) radii occultas/ & mirabiles ultra notas imaginibus ĩprimere uires: Sicut & cȩteris inſerũt. Non enĩ inanimati ſunt/ ſicut lucernȩ radii: ſed uiui/ ſenſualeſq;/ tanq̃ per oculos uiuentium corporũ emicãtes: doteſq; mirificas ſecũ ferũt ab imaginatiõibus mẽtibuſq; cæleſtiũ. Vim quoq; uehemẽtiſſimã ex affectu illorũ ualido/ motuq; corporũ rapidiſſimo: ac proprie maximeq; in ſpũm agunt cæleſtibus radiis ſimillimũ. Agunt inſuper in corpora uel duriſſima. Omnia.n. hæc ad cælũ infirmiſſima ſunt. Sũt autẽ in uariis ſtellis uariæ quoq; uires: & idcirco ĩ radiis earũ inter ſe uarie. Prȩterea in radiorum ictibus aliter atq; aliter incidẽtibus/ uirtutes diuerſæ naſcunẽ. Deniq; in cõcurſibus radiorũ mutuis/ aliter atq; aliter: & hic aut ibi: & tũc aut alias effectis diuerſæ ſubito uires ſuboriunẽ: multo magis atq; citius q̃ in aliis/ atq; aliis elemẽtorum/ qualitatũq; elemẽtaliũ mixtionibus. Multo etiã citius q̃ in tonis & numeris apud muſicũ aliter & aliter cõcinentibus. Si hȩc diligenter cõſideraueris: forſitan nõ diffides: dicẽt: ſubito quodam radiorũ iactu uires imaginibus ĩprimi: atq; ex diuerſo iactu diuerſas. Nũquid ergo tam cito? Mitto faſcinationes repentino quodam intuitu factas: & amores acerrimos ſtatim accẽſos radiis oculorum/ q & ipſi ſunt faſcinamenta quædam quod ĩ libro de amore probamus. Mitto q̃ cito rubens oculus inficiat intuentẽ/ & ſpeculũ intuẽs fȩmina mẽſtruoſa. Nõne & familiȩ quȩdam apud illiricos & triballos iratæ intuitu homines interemiſſe ferunẽ? Et feminȩ quædam ĩ ſcythia idem facete cõſueuiſſe. Et catoblepe reguliq; ſerpẽtes radiorum ex oculis

iactu homines perimunt. Torpedo quoq; marina tactu etiã pro cul per uirgam manum subito stupefacit. Echinnus prȩterea pisci culus grãdem solo tactu nauem sistere ferẽ. Phalãgia quetiam in apulia ictu quopiã: uel occulto spũm animumq; repentino stupo re permutãt. Quid rabiosus canis facit/ uel non apparente mor su? Quid scopa/ deinde quid arbutus? Non ne leuissimo tactu ue nenum concitant atq; rabiem? An ergo negabis cȩlestia oculorũ suorum radiis/ quibus nostra cõtuenẽ simul atq; cõtingũt/ statim mirãda pficere? Iam uero grauida mulier tactu statim signat mem brum hominis nascituri rei desideratæ nota. An uero dubitabis/ radios aliter aliter ue tãgentes diuersa conficere? Cum & tu helle borum herbam colligens: siue folium deorsum trahas: siue sursũ: hoc subito tactu: causa sis helleboro/ ut deorsum educat humo res/ aut sursum. ¶ Non ne ab initio rei cuiusque generandæ cæle stes influxus concoctione materiæ digestioneq; perfecta nõ tam tempore q̃ momento dotes mirificas largiuntur? Non ne suffra gante cæli uultu innumerabiles sæpe ranæ/ similesq; animãtes ex arenis momento prosiliunt? Tanta est in materiis prȩparatis po tentia cæli tãta celeritas. Denique si ignis hoc habet/ ut tempore q̃ breuissimo faciat/ quȩ cȩtera longo/ ob id præcipue q; est cȩlo si millimus: quis nam dubitet/ cælum magna quasi momento per ficere: etiam in materia minus parata/ sicut flãma solet ingentior? Quid ergo dubitas/ inquiunt/ in imagine construenda ferme si militer agere cȩlum? ¶ Dices opinor/ sicut & ego dicebam: natura les hic alterationis gradus abesse. Qui sane defectus minuit qui dem cæleste donum: nec tamen penitus auferre uidetur. Nolunt enim Physici ex quolibet metallo uel lapide imaginem fabricari: sed certo. In quo quidem natura cælestis uirtutem olim ad hoc ipsum quod optatur naturaliter ĩcohauerit: & quasi iam iam per fecerit: ut in sulphure flammam. Quam sane uirtutem/ tũc demũ perficiat: quando materia hȩc per artem/ sub simili quodam influ xu cælesti uehemẽter agitatur: & agitata calescit. Itaq; ars suscitat

inchoatam ibi uirtutem: ac dum ad figuram redigit/ similem suæ cuidam cælesti figuræ: tunc suę illic ideæ prorsus exponit: quam sic expositam: cælum ea perficit uirtute/ qua ceperat. Exhibens quasi sulphuri flammam: sic potentia quædam ad rapiendas paleas cælitus data succino/ quodammodo debilis sępe per frictionem calefactionemq; facta ualidior subito rapit. ¶ Similem uirtutem Serapio scribit datam lapidi Albugedi quasi iacinto simili. Sed non prius trahere paleas: q̃ capilli hoc lapide perfricentur. ¶ Sic item lapis ille Iouius Bezaar idest a morte liberans: quem descripsimus in libro Contra pestem: uim ab initio contra uenenum accepit ab Ioue. Sed non usqueadeo ualidam: ut eandẽ tradere possit materiis aliis exercendam. At uero cum primum sub Scorpionis cælestis influxu figuram superni illius acceperit: perfectam contra scorpiones subito uim reportare putatur. Quam mastici communicare ualeat/ aut thuri. ¶ Eadem quoque de iacinto/ Topatio/ Smaragdo/ cęterisque ratio est habenda/ ut fabrica figurarum non alibi efficaciam habeat: q̃ ubi materia cum stella congruit & effectu: a qua hũc faber exoptat accipere. Ac præterea ubi hæc ipsa materia quasi iam talis est ab initio qualem affectas reddere per figuram. Nullis ergo materiis ad imagines uti consulunt/ nisi his ipsis/ quæ tibi notę sunt: hanc ipsam ferme iam uim habere quam cupis. Lapillorum itaque uires/ atque metallorum diligentissime perscrutari iubent: Intereaque meminisse inter lapillos quidem carbũculum in tenebris coruscantem/ atque pantauram præcipue Soli subesse: Saphyrum Ioui: Smaragdum Veneri: Mercurio: Lunę. ¶ Præterea metalla pręter aurum & argentum uix ullam ad hæc habere uirtutem. Tutioremq; in his rationem fore: si aurum quidem purum ad Solem referas: atq; Iouem. ¶ Ad illum quidem propter colorem: ad hunc autem propter temperatam cõmixtionem. Nihil enim Ioue & auro temperatius. Purum uero argentum ad Lunam: Sed ad Iouem simul atque Venerem aurum argento permixtum. ¶ Præterea imaginem efficaciorem fo

Bezaar

Carbunculus
Saphyrus
Smaragdus

Metalla [illegible]

re: si uirtus in materia eius elementalis conueniat cum speciali/ eiusdem uirtute naturaliter insita/ atque hæc insuper cum uirtute altera speciali per figuram cælitus capienda. ¶ Denique figuras inferiores / & formas cælestibus conformari/ inde perdisces (ut aiunt) ꝙ Perseus truncato Medusæ capite futuram non nullis obtruncationem portẽdere cõsueuit: multaq; similiter: & lunam aliosque planetas sub certis signis certa in nobis membra moue re non dubitant.

¶ Quam uim habeant figurę in cęlo atque sub cęlo. ¶ Cap. xvii.

Sed ne figuris nimium forte diffidas/ meminisse iu bebunt/ in regione hac sub lunã elementali: elemen tarem quoque qualitatem posse quãplurimum/ in transmutatione uidelicet ad aliquid elementale tendente. Calo rem scilicet/ & frigus/ & humorem/ atque siccitatem. Qualitates autem quæ minus elementares materiales ue sunt scilicet lumina idest colores ¶ Numeros quoque similiter/ & figuras ad talia fo sitan minus posse. Sed ad cælestia munera (ut putant) ualere per multum. Nam & in cælo lumina/ & numeri/ & figuræ sunt ferme omnium potentissima. Præsertim si nulla sit ibi materia. Quod Peripatetici plerique putant. Sic enim figuræ/ numeri/ radii/ cum non alia substineantur ibi materia/ quasi substãtiales esse uidenꝛ̃. Atque cum in ordine rerum mathematicæ formæ physicas antece dant/ tanquam simplices quidem magis/ & minus egenæ: meri to in antecedentibus mundi gradibus idest cęlestibus auctorita tem sibi maximam uendicant/ ut non minus inde fiat numero/ figura/ luce/ q̃ elemẽtari quadam proprietate. Huius quidem auc toritatis habetur etiam sub Luna signum. ¶ Qualitates enim ual de materiales plurimis rerum speciebus sunt communes/ eisque quodammodo permutatis/ non usquequaq; species commutan

tur. Figuræ autem numeriq; partium naturalium/proprietatem
cum ſpecie inſeparabilem peculiaremq; poſſident. Vtpote quæ
cęlitus una cũ ſpeciebus deſtinata fuerunt. Immo & cum ideis
maximam habent in mente mundi regina connexionem: Atq;
cum ipſę numerique ſpecies quędam ſint/ideis ibi propriis de
ſignatæ/ nimirum uires inde proprias ſortiuntur. Ideoq; tum
ſpecies naturalium certis figuris/tum motus/& generationes/
& mutationes certis numeris adſtringuntur. ¶De lumine ue
ro quid dicã? Eſt enim actus intelligentiæ uel imago. Colores
autem ſunt lumina quędam. Quamobrem ubi lumina ideſt co
lores/ figuraſque/ & numeros Aſtrologi dicunt in materiis no
ſtris ad cæleſtia præparandis poſſe quãplurimum/ non temere
(ut aiunt) debes iſta negare. ¶Non ignoras concentus per nu
meros proportioneſque ſuas/uim habere mirabilem ad ſpiritũ
& animum/& corpus ſiſtendum/mouendum/afficiendũm. Pro
portiones autem ex numeris conſtitutę/quaſi figurę quędam
ſunt/uelut ex punctis lineiſque factę. Sed i motu. Similiter mo
tu ſuo ſe habent ad agendum figuræ cæleſtes. Hæ nãq; harmo
nicis tum radiis/ tum motibus ſuis omnia penetrantibus ſpi
ritum indies ita clam afficiunt/ut muſica præpotens palam af
ficere conſueuit. ¶Noſti præterea q̃ facile multis miſericordiã
moueat figura lugentis. Et quãtum oculos imaginationemq;/
& ſpiritum/& humores afficiat ſtatim atque moueat amabilis
perſonæ figura. Nec minus uiua eſt/ & efficax figura cæleſtis.
¶Non ne principis in urbe uultus quidem clemens/ & ilaris
exilarat omnes? Ferox uero uel triſtis repẽte perterret? Quid
ergo cęleſtium uultus/ dominos omnium terrenorum aduer
ſus hæc efficere poſſe putas? Quippe cum etiam coeuntes ad
prolem/ plerũque uultus/ non ſolum quales ipſi tunc agunt:
Sed etiam quales imaginãtur/ſoleant filiis diu poſtea naſcitu
ris imprimere. Vultus eadem ratione cæleſtes materias confe

ſtim ſuis notis inficiunt. In quibus ſi quando diu latitare ui dentur/ temporibus deinde ſuis emergunt. ¶ Vultus autem cæli ſunt figuræ cæleſtes. Potes uero facies illic appellare figuras/ cęteris ibi ſtabiliores. Vultus autem/ figuras: quæ magis ibi mutantur. Aſpectus quoque inter ſe ſtellarum motu quotidiano confectos/ uultus appellare potes ſimiliter/ & figuras. Nam exagoni/pentagoni/tetragoni nominantur. ¶ Eſto dicet quiſpiam. Sint ut placet potentiſſimæ ad efficiendum figuræ cęleſtes. ¶ Verum quid hoc ad figuras imaginum artificio factas? Reſpondebunt/non id potiſſimum contendere: ut potentiſſimę per ſe ad agēdum ſint noſtrę figuræ: Sed ut paratiſſimæ ad actiones & uires figurarum cæleſtium capiēdas: quatenus oportune fiunt dominantibus illis/atque examuſſim ad illas configurantur. Exigit enim figura illa figuram. ¶ Nō ne ſonante cithara quadam/altera reboat? Ob id tantum: ſi & ipſa ſimilem figuram habeat/atque e conſpectu ſit poſita: Et fides in ea poſitæ/ & intentæ ſimiliter. Quid nam hic efficit/ ut cithara ſubito patiatur a cithara/ niſi ſitus aliquis & quædam figura cōformis? ¶ Figura ſpeculi lenis/ concaua/nitens celo congrua: ob hoc ipſum proprie/munus tantū cælitus accipit/ ut radios Phoebi in ſe cumulatiſſime cōplectatur. Et ſolidiſſimū quodq; ad centrum ſuum e cōſpectu locatū repente comburat. ¶ Ergo ne dubites dicent: Quin materia quędam imaginis faciendę/ alioquin ualde congrua cęlo/per figuram cęlo ſimilem arte datam cęleſte munus/tum in ſe ipſa concipiat/tum reddat in proximum aliquem uel geſtantem. ¶ Non ſolum uero figura: Sed etiam diſpoſitio peruia/ quam Diaphanam uocant/ inefficax quiddam eſt/ & paſſiuum ſua prenatura. ¶ Verumtamen quoniam peruia diſpoſitio eſt in cælo proprium luminis ſuſceptaculum: ideo ubicunque ſub cęlo/hęc uel eſt naturalis: uel mo

do aliquo comparatur: Subito præsens cæleste lumen acquiritur: Atq; etiã conseruat̃: ubi una cum hac uel calor est igneus ut ĩ flamma/ uel est aliquid aereum/ aqueum ue simul/ & glutinosum. Vt in noctilucis/ & nocticernis/ & carbunculis/ atque forsan quodammodo ĩ camphora. Quid inde sequatur pro imaginibus ipse reputa.

¶ Quales cælestium figuras antiqui imaginibus imprimebant. Ac de usu imaginum Cap. xviii.

Aliquis aũt quęret/ quas potissimũ cęli figuras imaginibus ĩprimere soleãt. Sũt.n.ibi formę oculis ualde cõspicuæ/ & a multis/ quales sũt/ quasi depictę/ ut Aries/ Taurus/ similesq; figuræ zodiaci/ & quę sũt extra zodiacũ manifestæ. ¶ Sunt ibi præterea formę quamplurimæ/ non tam uisibiles q̃ imaginabiles per signorum facies ab Indis/ & Aegyptiis: Chaldeisque perspectę: uel saltem excogitatę. Velut in prima facie uirginis uirgo pulchra sedẽs/ geminas manu spicas habens/ puerumq; nutriens. Et reliquę: quales describit Albumasar: Cęterique non nulli. Sunt denique characteres quidam signorum & planetarum ab ęgyptiis designati. ¶ Volunt igitur imaginibus omnia hæc insculpi. Vt si quis expectet proprium a Mercurio beneficium/ collocare eum in Virgine debeat: uel saltem ibi Lunam cum aspectu Mercurii. Et imaginem tunc ex stãno conficere/ uel argento. In qua totum sit uirginis signum Et character eius characterque Mercurii. Ac si prima uirginis fa

figura crucis

cie sis usurus: addas etiam figuram: quam in prima facie diximus obseruatã: Similiterq; de ceteris. ¶ Postremi quidem imaginum auctores uniuersam earum formam ad cæli similitudinem accepere rotundam. Antiquiores autem quemadmodum in quodam Arabum collegio legimus, figuram crucis cunctis anteponebant. Quia corpora per uirtutem agunt ad superficiem iam diffusam. Prima uero superficies cruce describitur. Sic enim imprimis habet lõgitudinem atq; latitudinem. Primaq; hæc figura est, & omnium recta q̃ maxime, & quattuor rectos angulos continet. ¶ Effectus uero cælestium maxime per rectitudinem radiorum angulorumque resultant. ¶ Tunc enim stellæ magnopere sunt potentes: quando quattuor celi tenent angulos immo cardines: orientis uidelicet occidentisque: & medii utrinque celi. Sic uero dispositæ radios ita coniiciunt in se inuicem, ut crucem inde constituãt. Crucem ergo ueteres figuram esse dicebant: tum stellarum fortitudine factam: tum earũdem fortitudinis susceptaculum. Ideoque habere summam in imaginibus potestatem: Ac uires & spiritus suscipere planetarum. ¶ Hæc autem opinio ab egyptiis uel inducta est, uel maxime confirmata: inter quorum characteres crux unus erat insignis: uitam eorum more futuram significans: eamque figuram pectori Serapidis insculpebant. Ego uero quod de crucis excellẽtia fuit apud ægyptios ante Christum, non tam muneris stellarum testimonium fuisse arbitror, q̃ uirtutis presagium: quã a Christo fuerat acceptura. Astrologos aũt qui statim post Christũ fuerũt, uidentes a Christianis miranda per crucem fieri, nescientes autem uel nolentes in Iesum tanta referre, in cælastia retulisse. Quanquam considerare debebant per crucem ipsam, absque nomine Iesu miracula minime perpetrari. ¶ Conuenire qdem imaginibus eam, quia referat fortitudinem planetarum

omniumq; stellarum forsitam est probabile. Non tamen ob hoc
dũtaxat ingentem habere potentiam. Posse uero non nihil/ una
cum cęteris/ quæ necessaria sunt coniunctam: ad prosperam for
san corporis ualitudinem: Sed ad narrandas aliorum opiniones/
ut cepimus reuertamur. ¶ Saturni ueteres imaginem ad uitæ lon
gitudinem faciebant in lapide de Feyrizech/ idest saphyro/ hora
Saturni: ipso ascẽdente/ atque fęliciter constituto. Forma erat:
Homo senex/ in altiore cathedra sedens: uel dracone: Caput tec
tus panno quodam lineo fusco/ manus supra caput erigens: Fal
cem manu tenens/ aut pisces: fusca indutus ueste. ¶ Ad longam
uitam/ atque fęlicem/ Iouis imaginem in lapide claro/ uel albo.
Erat homo sedens super aquilam uel draconem/ Coronatus: ho
ra Iouis/ ipso in exaltatione sua fęliciter secũdę adscẽdẽte: croceã
induto uestẽ. ¶ Contra timiditatẽ hora Martis imagines fabrica
bãt prima Scorpionis facie oriente. Martem armatum/ & corona
tum. ¶ Ad morbos curandos fingebant Solis imaginem in auro
hora Solis: prima facie Leonis adscendente cum sole. Regem in
throno/ crocea ueste/ & coruum Solisq; formam. ¶ Ad letitiam ro
burque corporis/ Veneris imaginem puellarem: poma floresque
manu tenentem/ croceis & albis indutã/ hora Veneris prima fa
cie Librę/ uel Piscium/ uel Tauri adscendente cum Venere. ¶ Ima
ginem Mercurii ad ingenium/ & memoriam prima facie Gemino
rum. ¶ Item contra febres sculpebatur Mercurius/ Homo tela ma
nu tenens/ hora Mercurii surgente Mercurio: sculpebant hanc in
marmore. Subinde materię cuipiam imprimebant languentibus
assummendæ. Hinc omne genus febrium curari dicebant. ¶ Ima
ginem Lunæ adscendente prima facie Cancri ad augumentum.
Forma Mercuri: Homo sedens in throno/ galeratus/ cristatusque/
pedibus aquilinis: sinistra gallum tenens: aut ignem. Alatus: ali
quando super pauonem. Dextra tenens clauum: ueste uaria. Lu
na puella pulchra cornuto capite super Draconem uel Taurum
serpentes supra caput/ & sub pedibus habens. ¶ Ad curandum

Imago leonis calestium

calculum genitaliumq; dolores & ad sanguinem adstringendum imaginem hora Saturni: surgente tertia facie Aquarii cum Saturno. Item leonem auro imprimebant/lapidem in formam Solis pedibus reuoluentem: hora Solis: primo gradu faciei secundę Leonis oriente. Hanc expellendis morbis profuturam existimabant. Ad renum morbos similem faciebant/ quando Sol in corde Leonis cęlum medium obtineret: a Petro aponensi comprobatam & experientia confirmatam: sed hac conditione/ ut Iuppiter aut Venus medium aspiciat cęlum: planetæ uero noxii cadant: infortunatiq; sint. ¶Accepi a Mengo physico præclaro eiusmodi imaginē factam Ioue ibidem cōiuncto cum Sole liberauisse Iohannem Marlianum Mathematicum nostro sæculo singularem a pauore quo sub tonitru affici consueuerat. Preterea ad firmandam sanitatem & ueneficia deuitanda imaginem ex argento fingebant hora Veneris: Luna angulos obtinente: ac Venerem fęliciter intuente. Dummodo dominus sextæ domus Venerem aspiciat/ aut Iouē trino quodam intuitu uel opposito. Mercurius aūt nō sit infelix. Agebāt hęc hora diei Solis ultima. Ita ut dominus horę decimam teneret cæli plagam. Petrus Aponēsis inquit medicum per imaginem infirmum curare posse. Modo in ea fabricanda obseruet/ utanguli ascendentis/medii cæli/occidentis sint fortunati: & adscendentis dominus: & eadem ratione secunda/ sed sexta & dominus eius sit infęlix: ait etiam sanitatem fore firmiorem/uitamq; longiorē q̄ ab initio fuerit instituta: si natiuitate perspecta fiat imago: in qua hęc fortunata ponantur scilicet illius significator uitæ. Item uitę datores/tū signa tū domini: præsertim adscendens/eiusq; dominus. Item cęli medium. Locus solis. Pars fortunę. Dominus coniunctionis uel præuentionis ante natiuitatem factæ. Mali quinetiā infortunati cadant. Concludit astrologorū nullum dubitare/ quin ad producendam uitam talia conferant.

Datores vitę

¶Prolixum foret dictu/quas per quęlibet signa facies antiqui/& quas Lunę stationes/ tāquam necessarias in exprimendis imagi

nibus obseruabant. Nam in statione Lunę a gradu uirginis deci moseptimo ad finē eius faciebant imagines contra morbos / & odia: & ad iter fęlix. In statione a principio Capricorni ad gradū duodecimum: cōtra morbos / & discordias / atque captiuitatem. In statione a gradu duodecimo Capricorni ad gradum uigesimū qntū aduersus langorem & carcerem. In statione a gradu quarto piscium ad gradum eiusdem decimūseptimum ad curādos mor bos: ad lucrum: societatem: ad augendas messes. Et in aliis simi liter alias: uana sępius curiositate machinabantur. Solas uero re censui quæ non tam magū q̄ medicum redolerent. Nam & medici nā eiusmodi uanam plurimum fore suspicor. Pro aliis autem ma gis legitimis medicinarum confectionibus eiusmodi mansiones Lunæ arbitror eligendas. Atque etiam in ariete gradum sextum. rursus decimūnonū. minuta. xxvi. Itē in geminis gradū decimū. minuta .li. In cācro gradū decimumnonū. minuta. xxvi. In libra gradū sextum. minuta. xxxiiii. In capricorno gradum decimūno nū. minuta. xxvi. In aquario gradū sēcūdū. minnta. xvii. In eodē gradū decimūqntū. minuta viii. Pręterea sententiā Haly mente te nendam. Quodlibet signum q̄diu Sol est in eo uiuum fieri. Cęte ris dominari. Effectum eius prætereris euenire. Vt illuc Lunam di rigas ad donum īde proprium pro medicinis suscipiēdum. Illuc inquam idest ad signum & faciem / & maxime gradum. ut si bona Iouis affectas / ad hęc directā Lunam erigas / uel unitam: quādiu locum eiusmodi Sol illustrat: Vbi proprietas Iouia uiget. Simili terq; de ceteris. ¶ Curiosum uero narratu foret: & forte noxium quas imagines: & quemadmodum associādos uel dissociandos inter se animos: fabricabant ad afferendam fęlicitatem uel inferē dam calamitatē: uel uni cuidam: uel domui uel ciuitati. Ego qui dem fieri posse talia non affirmo ¶ Astrologi autem fieri posse pu tant: & quomodo / docēt: qualia ego narrare non audeo. Porphy rius ubi uitam Plotini magistri sui describit / talia fieri posse con firmat. Atq; Olympiū magum / & astrologum ægyptium narrat

contra Plotinũ Romæ talia tentauiſſe: dũ conaret̃ per imagines uel res eiuſmodi ſiderare Plotinum. Sed conatuſ ĩ auctorẽ ſuum ob excelſam Plotini animã fuiſſe retortos. ¶ Albertus quoq; Magnus aſtrologię pariter atq; theologiæ profeſſor ait ĩ ſpeculo/ubi a licitis diſcernere ſe ĩquit illicita/ imagines rite ab aſtrologis cõſtitutas/uirtutem effectũq; acquirere a figura cæleſti. Atq; ſubide narrat mirabiles earũ effectus: quales Thebit Benthorad/ & Ptolemęus/cæteriq; aſtrologi pollicent̃. Deſcribitq; imagines ad calamitatẽ alicui proſperitatẽq; afferendã/quas conſilio prætermitto. Et interea confirmat effectũ eas habere poſſe. Quanq̃ & ut uir bonus artis damnat abuſum:& ut legitimus theologus orationes ſuffumigationeſq; deteſtat̃: Quas impii quidã ad Dęmones imaginibus fabricãdis adhibuerunt. Neq; tamen reprobat figuras & litteras dictioneſq; imaginibus impreſſas ad hoc ipſum dũtaxat ut donum aliquod accipiãt a figura cęleſti. Quod quidẽ poſſe p imagines cõparari/Petrus Aponẽſis cõfirmauit. Immo & affirmauit regionẽ neſcio quã fuiſſe deſtructam p imaginem illã/ quam Thebith narrat a Phedice aſtrologo fabricatã. ¶ Thommas autẽ Aqnas dux ĩ theologia noſter magis iſta formidat: & minus tribuit imaginibus. Tantũ nãq; uirtutis dũtaxat p figuras cælitus putat acquirere/ q̃tum cõducat ad illos effectus: quos ſolet communiter cælũ per herbas reſq; alias naturales efficere. Nõ tam qa figura talis ſit ĩ ea materia: q̃ quoniam cõpoſitum tale iam poſitum eſt in certa quadã artificii ſpecie: qualis cum cælo cõſentiat. Hęc ait in libro contra gentiles tertio. Vbi characteres/& litteras figuris additas ridet. Figuras uero non adeo:niſi pro ſignis quibuſdam ad Dęmones adiungãtur. In libro etiam de fato ait. Cõſtellationes dare ordinem eſſendi atq; perdurandi/non ſolum rebus naturalibus:ſed etiam artificioſis: ideo imagines ſub certis conſtellationibus fabricari. At ſiqd mirabile per eas ultra conſuetos naturaliũ effectus nobis eueniat/ĩ Dęmonas reicit hominũ ſeductores/Quod in libro cõtra gẽtiles perſpicue patet. Maxime

Albertus

Thomas

uero in libello de occultis naturæ opibus. Vbi uidet̃ ipsas etiam imagines paruipendere, quōcunq; factas. Quas & ego quatenus ipse iusserit, nihilipendā. ❡Referre aūt mirabiles quosdā effectus imaginū, in Dęmonū falsitatē: nec est a Platonicis alienū. Nam & Iamblichus ait, eos q religione sūma sanctimoniaq; posthabita: imaginibus dūtaxat cōfisi, ab eis diuina sperāt munera, hac ĩ re a malis Dęmonibus sæpissime falli, sub prætextu bonorū numinū obcurrentibus. Contingere tamē ex imaginibus legitima astrologię rōne constructis naturalia quędā bona non negat. Deniq; tutius fore arbitror medicinis q̃ imaginibus se committere. Rationesq; a nobis de potestate cælesti, ꝓ imaginibus assignatas, ĩ medicinis potius q̃ ĩ figuris efficaciā habere posse ❡Probabile. n. est si quā uim imagines habēt: hāc nō tā p figurā nup acqrere, q̃ per materiā possidere naturaliter sic affectam. Ac siqd denuo acqritur dum insculpit̃, nō tā per figurā comparari q̃ per calefactionē contusione quadā prouenientē. Quæ qdē contusio calefactioq; facta sub harmonia cælesti simili harmoniæ: quæ quōdā materiæ uirtutem infuderat excitat uirtutē ipsā atq; corroborat, sicut flatus flāmā: & manifestā efficit ante latentē. Sicut calor ignis in aspectum ꝓducit litteras scriptas succo cepæ prius delitescētes. Atq; litteræ hirci adipe inscriptę lapidi, ꝓrsus occultę, si lapis submergat̃ aceto prodeunt, & quasi sculptę eminentes extant. Immo uero sicut tactus scopæ uel arbuti suscitat rabiē consopitā: sic forte cōtusio quædā & calefactio sola latentē in materia uirtutem ꝓdit facta uidelicet oportune: qua qdē cælesti oportunitate expedit ĩ medicinis cōficiēdis uti, aut siqs forte tractare metalla lapidesq; uoluerit pręstat pcutere solū, atq; calefacere, q̃ figurare. Præter. n. id ꝙ inanes esse figuras suspicor: haud temere uel umbrā idolatriæ debemus admittere. Item nec temere uti stellis uel salutaribus ad morbos his simillimos expellēdos. Hos. n. sępe augent. Sicut noxiæ stellæ dissimiles sibi morbos aliquādo minuūt: quod sane Ptolemęus & Haly perspicue docent.

SEd cur nam uniuersalem ipsam idest uniuersi ipsius ima ginem prætermittimus? Ex qua tamē beneficium ab uni uerso sperare uidentur. Sculpet ergo sectator illorū forte qui pote rit/formā quādam mūdi totius archetipā si placebit/in ære. Quā deinde oportune ī argenti lamina imprimat aurata. Sed quando potissimū imprimet? Quādo Sol minutū primū arietis attigerit. Hinc.n. astrologi tanq̄ ex sui natalis reuolutione fortunā mūdi eo saltem anno iminentē auspicanē. Ille igiē in hoc ipso mūdi na tali totius imprimet mūdi figurā. At uides ne q̄ belle inter disse rendū mundi aliquādo nati nobis succurrerit argumentū? Siqui dem quolibet anno renascitur: Nō ne in ipsa hominis genesi me tiuntur Astrologi/primum ī quo signo/quo gradu/quo minuto Sol extiterit. Ibiq; totius figuræ iaciunt fundamentum. Et quoli bet deiceps anno: cū primum Sol minutū subierit idem/quasi re natum hominē arbitranē/atq; inde præsagiūt anni fortunā. Sicut igiē id in homine facere nō ualerent/nisi quasi renasceretur. Atq; hic nō posset quasi renasci/nisi fuisset aliquādo natus: Sic & mun dum coniicere licet/aliquando genitum/Sole uidelicet sub minu to arietis primo/tūc posito: quādoq dem p eundē quolibet anno situm/sors quædam quasi renascentis mūdi reuoluiē. Tūc igitur ille fabricabit mūdi figurā. Cauebit autē ne sabbato Saturni die figuram sculpat/aut exprimat. Hoc eni die deus mundi faber ab opere tradiē quieuisse. Quod ab ideali die solis inceperat. Quan tū.n. Sol generationi accomodatus est/tantū Saturnus ineptus. Perfecerat autē opus in Venere pulchritudinem opis absolutam significāte. Sed de mūdanę fabricæ rōnibus nihil ultra. Iohānes enim Picus noster Mirādula diuina de genesi mūdi mysteria Mo seos diuinitus his diebus expressit. Quāobrē ut redeamus ad in stitutum: & ille mundū suum primū die uel hora Saturni nō scul pet. Sed die potius uel hora Solis. Imprimet autē in anni natali

præsertim si tūc fęlices accedāt Iuppiter atq; Diana. Optimū uero
fore putabūt præter liniamēta opificio colores inserere. Sunt uero
tres uniuersales simul & singulares mūdi colores/uiridis/aureus/
saphyrinus/tribus cęli gratiis dedicati. Viridis qdē Veneri simul
atq; lunæ. Humidus uidelicet humidis: atq; nascētium proprius:
accomodatus & matribus. ¶Aureum Solis esse colorē nemo dubi
tat: & ab Ioue isup/atq; Venere nō alienū. Saphyrinū deniq; Ioui
maxime dedicamus: cui & saphyrus ipse dicit̃ consecratus. Vnde
& lapis lazulus hoc colore dotatus ob uirtutē Iouiā cōtra bilem
atrā a Saturno ꝑfectā/apud medicos prærogatiuā habet: nascit̃q;
cū auro aureis distictus notis/ita comes auri/sicut Solis est Iuppi
ter. Similēq; ui habet lapis Armenus: colorē similē cū uiridi quo
dāmodo possidens. Expedire igit̃ iudicabūt ad gratiarū cęlestiū
munera capessēda tris potissimū hos colores frequētissime cōtue
ri. Atq; i formula mūdi: quā fabricas saphyrinū colorē mūdi sphe
ris iserere. ¶Opę pretiū fore putabunt aurea spheris ad ipsā cęli si
militudinē addere sydera: atq; ipsā Vestā: siue Cererē. i. terrā uiri
dē induere uestē. Eiusmodi formulā sectator illorū: uel ipse gesta
bit: uel oppositā intuebit̃. Vtile uero fore spectare spherā moti
bus suis præditā qualē Archimedes quōdā: & nup florētinus q
dā noster Laurētius noīe fabricauit. Neq; spectare solū: sed ēt aīo
reputare. Proinde ī ipsis suę domus penetralibus cubiculū cōstruet
ī fornicē actū figuris eiusmōi/& coloribus īsignitū. Vbi plurimū
uigilet atq; dormiat. Et egressus domo nō tāta attētiōe singularū
rerū spectacula/q̃ta uniuersi figurā/coloresq; ꝓspiciet. Sed hęc ima
ginū fictores illi uiderit. Tu uero præstātiorē ī te finges imaginē.
Nēpe cū noueris: nec qcq̄ ordinatius esse q̄ cęlū: neq; tēpatius ali
qd cogitari: q̄ Iupiter: sperabis ita demū beneficia cęli Iouisq; cōse
qui si cogitatiōibus/affectibus/actiōibus/uictu te ipsū ordinatis
simū tēpatissimūq; præstiteris. ¶At postq̄ in mētionē tēpantiæ cę
lestis icidimus/ oportunū forte fuerit recordari/ nullū inesse cęlo
elemētalis qualitatis excessū ut ꝑipatetice loquar alioqn siue ita

Colores mu[ndi]

cōpositū sit, iam esset tot sęculis dissolutū: siue etiā simplex, tāta saltē magnitudine, potētia, motione cętera pdidisset. Sed pfecto tanq̄ moderatissimū, oīa moderaꝛ: ac diuersa cōmiscet in unū. Pręterea tū hac ipsa tempantia sua: tū excellentia formę, diuinitus uitā meruit. Nā & res cōpositas: tunc demū uitā adipisci uidemus, quādo qualitatū pfecta cōmixtio priorē iam cōtrarietatē fregisse uideꝛ, ut i plantis. Perfectiorē deiceps in aialibus uitā, quatenus inest eis complexio a cōtrarietate remotior q̄ i plātis. In hoībus rursum eadē rōne pfectiorē: & quodāmodo iā cęlestē. Siquidē humana cōplexio ad cęlestē tempantiā iam accessit: præsertim i spū: q ultra substātiæ suæ subtilitatē qualitatūq; tempantiā: qbus cū celo consentit: cęlestē quoq; lucē est adeptus. Hic insup ubi maxime talis est, potissimū est cęlestis, uitāq; cęlestē diuinitus præceteris est adeptus: & quatenus se talē in omni uictu legeq; uitæ efficit, atq; seruat: eatenus singularia cęlestiū dona reportat. Quādo uero dicimus nō esse in cęlo ullū elemētaris qualitatis excessum, itelligimus, uel nullā esse ibi eiusmodi qualitatē: sed uirtutes potius effectrices qualitatū tempatas: uel si quę sunt illic quodāmodo similes qualitates, quasi aeriā habere tempiem. Atq; ubi quædā illic frigida siccaq; nominamus, Platonica hęc accipimus rōne .i. ut frigidum appelleꝛ quod minimi caloris est causa. Siccū uero quod humorē nobis exhibet minimū. Sic astrologus Abrahā Saturnū inquit corpus nostrū quodamodo relinquere frigidū atq; siccum, qa calorē & humorem affert nostro minorē. Eadē ratione carnes bouis & leporis i se quidē calidę atq; humidæ, nobis frigidę sūt & siccæ. Ex hac aūt inductione duo hæc accipe corollaria: primū quidē si corpora magis deinceps tempata magis uiuūt, cęlū maxime tēpatū q̄maxime uiuere. Immo uero uicissim ex eo ꝙ cęlū exactissime tempatū absolutissimā in se uitā possidet, coniectari: ut quatenus reliqua ad tēpiem uitāq; illius accedūt, eatenus uitā sortiri præstantiorē. ¶ Alterū uero uitā esse formā in se perfectam, pficientēq; corpus, motionisq; pricipiū exhibentē. Principiū

magis tēpata magis uiuunt

Vita ē forma &c

inq̃ intimũ/motionis quoq; tũ intrinsecus actę: tũ p oẽm partẽ ex trĩsecus expeditæ. Si igiť id ipsũ uita est/ mentẽ caput existimato: qui eiusmodi formã nõ cognouerit inesse cęlo/ corpore prestãtissimo/ circũeunte semp motione pfecta/ cũcta uiuificãte/ magisq; illa gradatim/ quæ uel ad ipsius similitudinẽ naturaliter ppinqus accesserũt: uel quotidie huius influxibus aptius se exponunt.

¶ Quantam imagines uim habere putenť in spũm/ & spũs ĩ eas. Et de affectu utentis & operantis. Cap. xx.

Compertũ habemus: siquis rite utať helleboro/ feratq; potenter/ mutare quodãmodo exq̃sita purgatione/ & occulta eius ppietate qualitatẽ spũs corporisq; naturã: & ex parte motus animi: & quasi reiuuenescere/ ut ferme uideať esse renatus. Vnde Medeã magosq; tradũt herbis q̃busdã reddere iuuentutẽ consueuisse: quã nõ tam reddunt mirobalani/ q̃ cõseruãt. Similẽ astrologi potestatẽ ppitias habere imagines arbitranť: p quã gestãtis naturã/ & mores quodãmodo mutẽt: ĩ meliusq; restituãt: ut quasi iam alter euaserit: aut saltẽ psperã ualitudinẽ diutissime seruent. Imagines uero noxias aduersus gestantem habere uim hellebori præter artẽ potentiãq; adsũpti/ uenenosã uidelicet atq; pestiferã. Aduersus ãt aliũ quendã: ad cuius calamitatẽ fabricatæ intẽtæq; fuerint/ uim æneí speculi/ cõcauiq; sic psus obiecti ut collectis/ repcussisq; ĩ oppositũ radiis: cominus q̃dem cõburat: eminus ãt saltẽ caligare cõpellat. Hinc orta ẽ historia/ uel opinio: putãs astrologorũ machinis/ magorũq; ueneficiis/ hõies/ bruta/ plãtas/ siderari atq; tabescere posse. Ego aũt imagines in rem distãtẽ uim habere ullã/ non satis ĩtelligo. Habere uero ĩ gestantẽ/ nõnullã suspicor: non tamen talem opinor: qualem pleriq; fingunt: & hanc ratione materię potius q̃ figuræ: atq; (ut dixi) lõgo ĩteruallo medicinas imaginibus antepono. Quanq̃ Arabes & Aegyptii tantũ statuis imaginibusq; attribuũt arte astronomica/ & magica fabricatis/ ut spũs stellarum in eis includi putent. Spũs aũt stellarũ intelligũt.

Alii quidē mirabiles cælestium uires: alii uero Demonas etiā stellę huius illius ue pedissequos. Spūs igitr̄ stellarū qualescunq; sint/ inseri statuis & imaginibus arbitranr̄/ non aliter ac Demones soleant humana nōnunq̄ corpora occupare: perq; illa loqui: moueri: mouere: mirabilia perpetrare. Similia quædā per imagines facere stellarum spūs arbitranr̄. Putant Demonas mundani ignis habitatores per igneos humores: uel ignitos: similiterq; p ignitos spūs & affectus eiusmodi/ nostris insinuari corporibus. Similiter stellarū spūs per radios oportune susceptos/ suffumigationesq; & lumina tonosq; uehementes cōpetentibus imaginū materiis inseri: mirabiliaq; in gestantē: uel ,ppinquantē efficere posse. Quæ quidem nos per demonas fieri posse putamus/ nō tam materia certa cohibitos q̄ cultu gaudētes. Sed hæc alibi diligētius. ¶Tradunt Arabes spūm nostrū quādo rite fabricamus imagines/ si p imaginationem & affectū ad opus attentissimus fuerit & ad stellas/ cōiungi cum ipso mundi spū: atq; cum stellarū radiis: p quos mūdi spūs agit/ atq; ita coniunctū/ esse ipsum quoq; ī causa/ ut a spiritu mundi per radios/ quidā stellę alicuius spūs idest uiuida quædā uirtus infundatr̄ imagini: potissimū hominis tūc opantis spiritui consentanea. Adiuuari quoq; suffumigationibus ad stellas accomodatis opus eiusmodi. Quatenus suffumigationes tales aerē/ radios/ spūm fabri. Imaginis materiā: sic prorsus afficiunt. ¶Ego uero odores quidē tanq̄ spūi aeriq; natura persimiles/ & cū accensi sūt/ stellarū quoq; radiis cōsentaneos arbitror/ si Solares/ uel Iouii sūt/ afficere aerē ac spūm uehemēter ad dotes Solis: aut Iouis: tunc dominātis/ oportune sub radiis capiēdas/ atq; spūm sic affectum/ ita donatū/ posse uehemētiore quodā affectu/ nō solū in proprium corpus agere: sed propinquum: præsertim natura cōforme quidē/ sed debilius: & consimili quadam afficere qualitate. Materiam uero imaginis duriorē ab odoribus & opantis imaginatione/ uix minimū quiddā suscipe posse puto. Spūm tamē ipsum ab odore sic affici/ ut ex ambobus unū conficiatr̄: quod quidē ex eo

patet q̄ odor nō agit ulterius in olfactum/postq̄ satis egit. Olfac tus.n. & quod uis aliud a se ipso uel simillimo quopiā nihil pa tit̃. Sed de his alibi. ❡ Proinde imaginationis intentionem: non tam ī fabricandis imaginibus/uel medicinis uim habere/q̄ in ap plicandis/& assumēdis existimo: ut si quis imaginem (ut aiunt) gestans rite factam: uel certe medicina similiter utens/ opem ab ea uehemēter affectet: & proculdubio credat/ speretq; firmissime: hinc certe q̄plurimus sit adiumēto cumulus accessurus. Nam ubi uel uirtus imaginis siqua est/tangentis carnē/penetrat calefacta: saltem uirtus in electa eius materia naturalis: uel certe medicinæ uigor intus adsūptæ/ uenis ac medullis illabit̃/Iouiam secum fe rēs ꝓprietatem: spūs hominis in spūm eiusmodi Iouium affectu idest amore transfertur. Vis enim amoris est transferre. Fides aūt spesq; nō dubia spūm hominis iam ita pcitum sistit in spiritu Io uio penitus/atq; firmat. Quod si quēadmodum Hippocrates & Galienus docent ægrotantis amor fidesq; erga medicum inferio rem exterioremq; ad sanitatem plurimū conferūt: imo uero fidu ciam hanc Auicenna plus inquit efficere q̄ medicinā: quātū ad cę lestem opē cōducere putandū est/affectū fidemq; nobis erga cęle stem influxū iam nobis insitū/agentē intus: uiscera penetrātem/ Iam uero amor ipse fidesq; erga cæleste donū: sæpe cælestis admi niculi causa est/atq; uicissim amor & fides hinc aliquando forsan proficiscit̃: quod ad hoc ipsum iam nobis faueat clemētia cęli.

❡ De uirtute uerborū: atq; cantus ad beneficium cæleste captandū. Ac de septē gradibus pducentibus ad cælestia. ❡ Cap. xxi.

Verba pręterea quędam acriore quodam affectu pronun tiata/uim circa imagines magnā habere censent ad effec tum earum illuc proprie dirigēdum: quorsum affectus intēdunt̃/ & uerba. Itaq; ad duos ardētissimo quodā amore cōciliādos ima ginē sub luna coeūte Cū Venere ī piscibus/ uel tauro fabricabāt:

Ymaginatio vi[...] (handwritten marginal note)

Apolonius

multis interim circa stellas uerbaq; curiosius obseruatis: quære ferre/ nõ est consiliũ. Non enim philtra docemus/ sed medicinas.

¶ Probabilius autem est effectus eiusmodi uel per Venereos Dę monas confici: his operibus uerbisq; gaudẽtes: uel per dęmonas simpliciter seductores. Nam & Apollonium Theaneum sæpe Lamias deprehendisse & prodidisse ferunt: Dęmonas scilicet quosdam salaces Venereosq;/ q formosas puellas simulent/ pelliciãtq; formosos: quos ut serpẽs elephantẽ ore: sic illi illos ore uulua pariter exsugant ac prorsus exhauriant. Sed hæc Apollonius ipse uiderit. In uerbis autẽ certis uim esse certam/ atq; magnã Origenes asserit contra Celsum/ & Sinesius/ atq; Alchindus de magia disputantes. Item Zoroaster: uetans barbara uerba mutari. Iamblicus quoq; similiter. Item Pythagorici uerbis/ & cãtibus/ atq; sonis mirabilia quædam Phoebi & Orphei more facere cõsueti. Quod hebreorum antiqui doctores præcæteris obseruarunt: omnesq; poetæ mirãda canunt carminibus effici. Et grauissimus ille Cato i re rustica in curandis bestiarum morbis/ aliquãdo barbaris cantionibus utit̃. Sed præstat dimittere cantiones. Concentũ uero illũ/ quo adolescens Dauid Saulem ab insania redimebat/ nisi mysterium iusserit ad diuinitatem referri/ referet forte aliquis ad naturam. Cum uero pro septem planetarum numero: septem quoque sint gradus/ per quos a superioribus ad iferiora fit attractus/ uoces medium gradum obtinent/ & Apollini dedicantur. Infimum quidem tenent gradum materiæ duriores/ lapides atq; metalla: ac lunam referre uidentur. Secundum in adscensu locum habent: quæ ex herbis/ arborum fructibus/ gummis/ mẽbris animalium componuntur: Respondentq; Mercurio: si ordinem in cælo sequimur chaldeorum. Tertiũ pulueres subtilissimi/ eorũq; uapores ex prædictis electi: odoresq; simpliciter herbarũ & florũ/ & unguẽtorũ ad Venerẽ ptinẽtes. Quartũ uerba: cãtus: soni: quæ oĩa rite dicant̃ Apollini musicę præcæteris auctori. Quintũ/ uehementes imaginatiõis cõceptus formæ/ motus/ affectus uim Martiã referẽ

Septem gradus p quos superiora ad inferiora fit Attractio

res. Sextum rationis humanæ discursiones deliberationesq; con sulte pertinentes ad Iouem. Septimum secretiores simplicioresq; intelligentiæ quasi iam a motu seiunctę, coniunctę diuinis: desti natę Saturno. Quē merito Sabath hebrei nomine qetis appellāt. Quorsum hæc? Vt intelligas queādmodū ex certa herbarū uapo rumq; cōpositione cōfecta p artem, tū medicā, tū astronomicam, resultat cōmunis quędā forma uelut harmonia quędā, syderū do tata muneribus: sic ex tonis primo qdem ad stellarū normā elec tis: deinde ad earūdem cōgruitatem inter se cōpositis, cōmunem quasi formā fieri: atq; ī ea cęlestem aliquā suboriri uirtutē. ¶ Diffi cillimum qdē est iudicatu quales potissimū toni, qualibus cōue niant stellis: quales item tonorū compositiones: qualibus præci pue syderibus aspectibusq; consentiant. Sed partim diligētia no stra, partim diuina quadā sorte non aliter id assequi possumus, q̄ Andromachus in theriaca componenda diutissime fatigatus: ac tandē post diligētiam: diuina sorte cōsecutus theriacę uirtutem. Quod qdē cōtigisse diuinitus Galienus & Auicēna cōfirmant. Immo uero totā medicinā exordium a uaticiniis habuisse testis est Iamblicus atq; Apollonius theaneus. Ideoq; Phębū uatē me dicinæ præponūt. ¶ Tres uero potissimum regulas ad hoc affere mus, si prius admonuerimus, ne putes nos imprę̄sentia de stellis adorādis loq: sed potius imitādis, & imitatione captādis. Neq; rursum de donis agere credas: quę stellę sint electione daturę: sed īfluxu potius naturali. Ad quē pfecto multiplicē, & occultū: ita nos exqsitis studemus modis accōmodare: sicut quotidie ad ma nifestū Solis lumē calorēq; salubriter excipiēdū nosipsos accōmo damus. Aptare uero se ipsū ad occultas dotes eius atq; mirificas, solius sapiētis ē officiū. Sed iā ad regulas cātū syderibus accōmo daturas pueniamus. Prima ē exqrere quas ī se uires quos ue ex se effectus stella quælibet & sydus & aspectus habeāt: quæ auferāt: quę ferant. Atq; uerborū nostrorū significatiōibus hęc īserere. De testari quę auferūt: pbare quę ferūt. Secūda: cōsiderare quę stella

Andromachus

cui loco maxime uel homini dominetur. Deīde obseruare quali bus cōmuniter hę regiōes & ꝑsonę tonis utanť/& cātibus. Vt ipse similes quosdā una cū significationibus modo dictis adhibeas uerbis: quę syderibus eisdē studes exponere. Tertia situs aspec tusq; stellarū quotidianos aīaduertere: atq; sub his explorare/ ad quales potissimū sermones/cātus/motus/saltus/mores/actus inci tari hoies pleriq; soleāt/ut talia quædā tu ꝓ uiribus imiteris ī can tibus/cęlo cuidam simili placituris/similēq; suscepturis influxū.

¶ Memento uero cantū esse imitatorem oium potentissimū. Hic enim intētiones/affectionesq; animi imitať: & uerba: refert quoq; gestus/motusq; corporis/& actus hominū/atq; mores. Tamq; ue hemēter omnia imitať/& agit: ut ad eadē imitāda/uel agenda/tū cantantē/tum audiētes subito ꝓuocet. Eadē quoq; uirtute quan do cælestia imitať: hinc quidem spūm nostrū ad cælestē influxū: inde uero ifluxum ad spūm mirifice prouocat. Iam uero materia ipsa concētus purior est admodū/cæloq; similior q̄ materia medi cinę. Est. n. aer etiā hic quidē calens/siue tepens/spirans adhuc/& quodāmodo uiuēs suis quibusdā articulis artubusq; cōpositus/ sicut animal: nec solū motum ferēs/affectūq; præferēs: uerū etiam significatū afferens quasi mentē: ut animal quoddā aeriū/& ratio nale quodāmodo dici possit. Concētus igiť spū sensuq; plenus/ si forte tum secundū eius significata: tum secundū eius articulos atq; formā ex articulis resultantē: tū etiā secundū imaginationis affectū/huic syderi respōdeat/aut illi/nō minorem inde uirtutem q̄ quælibet alia cōpositio trahicit in cātantē: atq; ex hoc in proxi mum auditorē. Quousq; cantus uigorē seruat/spūmq; canentis. Præsertim si cantor ipse sit natura phębeus: uehemēterq; habeat uitalem cordis spūm/atq; insup animalē. Sicut. n. uirtus ac spūs naturalis/ubi potentissimus est/mollit statim/ liquefacitq; alimē ta durissima/atq; ex austeris mox dulcia reddit: generat quoq; ex tra se seminalis spūs ꝓductione propaginē: sic uitalis/aīalisq; uir tus ubi efficacissima fuerit/ibi intētissima quadā sui spūs p cantū/

tum conceptione agitationeq; in corpus proprium poteret agit: tum effusione/mouet subinde propinquũ: afficitq; cum suũ/tum alienũ syderea quadã proprietate/quã tum ex ipsa sui forma: tũ ex electa temporis oportunitate cõcepit. Hac utiq; ratione orien tales/ meridionalesq; multi præcipue Indi admirãdam ferunt̃ in uerbis habere potentiã: utpote qui magna ex parte solares sunt: uimq; nõ naturalem dico/sed uitalẽ & aialẽ habent ferme omniũ potẽtissimã. Et quicũq; in regionibus aliis maxime sunt phębei. ¶ Cantus autẽ hac uirtute/oportunitate/intentione cõceptus fer me nihil aliud est q̃ spũs alter nup penes spũm tuum in te cõcep tus/factusq; solaris/& agens tũ in te: tum ĩ proximum/potestate solari. Si.n. uapor & spũs quidã/aliquãdo per radios oculorum/ uel aliter foras emissus fascinare/ inficere/ aliterq; afficere ꝓximũ potest/multo magis id ualet spiritus ab imaginatione cordeq; si mul uberior ꝓfluẽs & feruẽtior: motuq; ualẽtior. Vt nõ omnino mirum sit: morbos quosdam animi atq; corporis sic auferri posse aliquãdo: uel inferri. Præsertim quoniã spũs eiusmodi musicus ꝓprie tangit/agitq; in spũm: inter corpus aĩamq; mediũ: & utrũq; affectione sua prorsus afficientẽ. Mirabilẽ uero in cõcitato canen teq; spũ uim esse cõcedes: si Pythagoricis Platonicisq; cõcesseris/ cęlum esse spũm motibus tonisq; suis omnia disponentem ¶ Me mento uero totam ꝓcedere musicã ab Apolline. Atq; eatenus Io uem esse musicũ/quatenus est cũ Apolline concors. Venerẽ insup & Mercurium musicã uicinitate Apollinis reportare. Item ad hos quattuor dũtaxat attinere cõcentus. Tres uero reliquos uoces quidem habere non cantus. Iam uero uoces/tardas/graues/rau cas/querulas Saturno tribuimus. Marti uero cõtrarias/ueloces/ acutasq;/& asperas/& minaces. Medias uero Lunæ. Concẽtus aũt Ioui quidẽ graues/& intentos/dulcesq;/& cũ cõstãtia lętos. Cõtra Veneri cum lasciuia/ & mollitie/uoluptuosos cãtus adscribimus. Inter hos uero medios Soli tribuimus & Mercurio. Si una cũ gra tia suauitateq; sũt uenerabiles/& simplices/ & intenti/ Apollinei

Qui ple habeant cantu

iudicantur. Si una cũ iucũditate remissiores quodãmodo sũt: stre nui tamẽ atq; multiplices / Mercuriales existũt. Tu igĩ horũ quat tuor unũquẽq; cãtibus tibi suis cõciliabis: pręserti si cõpetẽtes cã tibus sonos adhibeas / adeo ut cũ eorũ more oportune canẽdo / & sonãdo clamaueris / respõsuri ꝓtinus uideanĩ: uel istar Eccho: uel sicut corda quædã ĩ cithara tremẽs: quotiens uibrañ altera / tẽpata similiter. Atq; ut uult Plotinus & Iamblicus ita naturaliter id tibi cõtinget e cęlo: quẽadmodũ uel ex cithara reboatus: siue tremor: uel ex opposito pariete fit Eccho. Profecto quotiẽs ex frequenti quodã usu / harmonię Iouiæ / uel mercurialis / uel venereæ / factę ui delicet his regnãtibus / spũs tuus ad hoc ipsũ attentissime canẽs / harmonięq; cõformatus euadit Iouius / uel Mercurialis / uel Vene reus: Interea Phębeus euadit: siqdẽ Phoebi ipsius musicæ ducis uirtus in õi cõsonãtia uiget. Atq; uicissim ex cãtu sonoq; phębeo ipse phębeus euadẽs / uirtutem Iouis interĩ tibi uẽdicas / & Vene ris / atq; Mercurii. Rursusq; ex spũ sic intus affecto / similiter afficis animã atq; corpus. Mementõ uero orationẽ apte / & oportune com positam / & affectu sensuq; plenã / atq; uehementẽ / similẽ cantibus uim habere. Quantã in orãdo potẽtiã Damis & Philostratus ha bere sacerdotes quosdã indos narrẽt / referre non expedit: nec ẽt q bus uerbis Apolloniũ euocasse manes Achillis affirmẽt. Nõ. n. lo qmur nũc de numinibus adorãdis: sed de naturali quadã potesta te sermonis / & cãtus / atq; uerborũ. Esse uero phębeã medicãq; ĩ so no / & eo qdẽ certo potentiã: ex eo patet: ꝙ q in apulia tacti pha langio sũt: stupẽt oẽs semiaiesq; iacẽt: donec certũ qsq; suũq; sonũ audiat. Tũc. n. saltat ad sonũ apte: sudatq; inde / atq; cõualescit. Ac si post ãnos. x. similẽ audiuerit sonũ / subito concitañ ad saltũ. So num uero illum ex indiciis esse phębeũ Iouialẽq; cõiicio.

Oro̅ hʒ si̅les vim cantib9

Q̃uo septẽ modis nos cælestibus accomodare possumus: & qbus Saturnus sit maleficus: qbus ꝓpitius: quos Iupiter a Saturno de fendat: q̃uo cęlũ agat in spũm & corpus & aĩam Cap xxii

QVoniam uero cęlum eſt harmonica ratione cõpoſitum /
mouet̃q; harmonice/& harmonicis motibus atq; ſonis
efficit omnia: merito per harmoniã ſolã/nõ ſolũ homines: ſed ife
riora hæc omnia pro uiribus ad capienda cæleſtia pręparant̃. Har
moniã uero capacem ſuꝑiorũ ꝑ ſeptẽ rerũ gradus i ſuꝑioribus di
ſtribuimus. Per imagines uidelicet (ut putãt) harmonice cõſtitu
tas: Per medicinas ſua quadã conſonãtia temꝑatas: Per uapores
odoreſq; ſimili cõcinnitate confectos: Per cantus muſicos/atq; ſo
nos: Ad quorum ordinẽ/uimq; referri geſtus corporis ſaltuſq; &
tripudia uolumus. Per imaginationis cõceptus/motuſq; concin
nos: per cõgruas rationis diſcurſiones: per trãquillas mentis cõ
templationes. ¶ Sicut. n. corpus per harmoniã quotidie ſuam id
eſt per ſitum/& habitũ/& figuram oportune lumini caloriq; ſolis
exponimus: ſic & ſpũm occultis ſtellarũ uiribus comꝑandis: per
ſuam quãdam ſimilem harmoniã/imaginibus/ut opinant̃/& cer
te medicinis/odoribus harmonice cõpoſitis comparã. Et deniq;
per ſpũm ſuperis ita paratum/ ut ſæpe iam diximus/ animam eis
dem exponimus atq; corpus. Animã inquã quatenus affectu ad
ſpũm iclinatur/& corpus. In anima uero nũc imaginationẽ/ ratio
nem mentem ponimus. Poteſt utiq; imaginatio noſtra uel prop
ter qualitatem/motũq; ſpũs: uel per electionem noſtrã: uel etiam
utrinq; ita diſponi/componi/cõformari Marti/ Soli ue/ ut ſit e ue
ſtigio propriũ influxus Phębei uel Martii ſuſceptaculũ. Similiter
ratio/uel ꝑ imaginationẽ ſpũmq; ſimul/uel ꝑ deliberationem/uel
utrinq;/ſic ad Iouẽ imitatione quadã comꝑare ſe poteſt: ut multo
magis ob dignitatẽ ꝓpiqtatẽq; ſuã ipſa Iouẽ capiat/& munera Io
uis q̃ imaginatio/ſiue ſpũs: quẽadmodũ imaginatio ſpũſq; eadẽ
rõe multo magis cęleſtia capiũt/q̃ res/& materię quęuis iferiores.
Mens deniq; cõtẽplatrix quatenus ſe ipſã nõ ſolũ ab his quę ſen
timus: uerũ ẽt ab eis quę imaginamur cõiter moribuſq; argumẽta
mur humanis/ſeuocat/& affectu/itentione/uita ad ſeꝑata ſe reuo
cat: Saturno quodãmodo ſe exponit. Huic ſoli ꝓpitius eſt Satur

nus.Sicut.n. Sol aīalibus qdē nocturnis inimicus est/ diurnis āt est amicus: ita Saturnus hōibus/ uel uulgarē palā uitā agentibus uel fugiētibus qdē uulgi cōsuetudinē: uulgares tamē affectus/nō dimittētibus/est aduersus. Vitam nāq; cōmunē cōcessit Ioui: sepa tam uero sibi uēdicauit atq; diuinā. Mētibus aūt hominū re uera hinc pro uiribus segregatis/ tanq̄ sibi cognatis quodāmodo est amicus. Nam & spiritibus sublimē habitantibus aerem ipse Saturnus (ut Platonice loquar) est pro Ioue: sicut Iuppiter hominibus cōmunem agētibus uitam/est iuuās pater. Nullis uero Saturnus est infensior: q̄ hominibus contemplatiuam uitam simulātibus quidē/nec agentibus. Hos.n.nec Saturnus agnoscit/ut suos: nec Iuppiter ipse Saturni temperies adiuuat eos: qui cōmunes hominum leges/moresq;/& cōmertia fugiunt. Hęc.n.sibi Iuppiter usurpauit: (ut aiunt) ligato Saturno. Segregata Saturnus. Quamobrem Lunares illi populi/quos Socrates in Phedone describit/eminentissimā terrę supficiem/& altiorē nubibus habitantes/uiuētes sobrii admodum/ frugibusq; contenti/& secretioris sapientiæ studio religioniq; dediti/ Saturni fęlicitatem gustant: uitamq; agūt ita p̄speram/tam longęuā: ut non tam mortales homines/q̄ imortales Dęmones habeant̄. Quos heroas multi nominant/aureūq; genus Saturnio quodam sęculo regnoq; gaudens. Quod forsan astrologos arabes uoluisse puto. Vbi aiūt ultra lineā equinoctialem ad meridiē esse subtilissimos habitatores quosdā Dęmonas: qui nec oriri uideant̄/neq; mori. ibiq; potestatem habere Saturnū caudāq; draconis. Quod sane cōfirmare uidet̄ Albumasar ī libro Sadar dicens quasdā indię regiones Saturno subiectas esse: ibiq; homines esse ualde longæuos/ac senio plurimū extremo decedere. Rationemq; assignat: quoniā Saturnus nō lędat domesticos: sed externos. Tu uero potestatē Saturni ne negligas. Hunc.n. ferunt Arabes omniū potētissimū. Planetas sane uires eorū subire/ad quos accedunt. Oēs uero ad eū accedere potius q̄ uicissim. Planetasq; coniunctos illi/natura illius agere. Est enim ipse inter

Heroas

planetas orbis amplissimi caput. Quilibet sane planeta sui orbis caput est, & cor, & oculus. Saturnus item stellis pximus est innumeris: Primoq; mobili q̄ simillimus: lōgum agit circuitum. Est altissimus planetarum. Vnde fęlicem eum uocant: Cui ille fęliciter aspirauerit. Et q̄uis eū tā q̄ a cōmuni uita hominū alienū, plerūq; maxime uereant̄, placari tamen etiā cōmuni uitæ putāt: si quādo plurimā in ascendēte potestatē dignitatemq; habuerit: aut Iuppiter eū suus fęliciter aspexerit: uel in suis finibus excellenter acceperit. Alioqn influxus illius importune susceptus ī materia præsertim crassa, fit quasi uenenum: Sicut & ouum putrefactione uel adustione fit uenenosū. Vnde nascunt̄ uel euadunt īmundi qdā ignaui tristes inuidi: Dęmonibus immundis expositi. Quorum cōmertiū pcul effugito. Nā Saturni uenenum alibi qdē sopitū latet, ceu sulphur a flāma remotum. In uiuētibus uero corporibus sæpe flagrat, atq; ut sulphur accensum nō conburit solum, sed uapore etiā noxio oīa circūimplet, atq; inficit propinquātes. Cōtra influxum eius hominibus cōmuniter pegrinum & quodāmodo dissonum nos armat Iuppiter, tum naturali qualitate sua: tum alimentis, medicinisq; certe suis, atq; (ut putant) etiam imaginibus tum etiā moribus, negociisq; & studiis, atq; rebus ad ipsum proprie ptinentibus. Noxiū uero influxū Saturni effugiūt, subeūtq; propitium: nō solū q ad Iouem confugiunt: sed etiā qui ad diuinam contēplationem ab ipso Saturno significatam, tota mēte se conferūt. Hoc. n. pacto malignitatem fati deuitari posse Chaldei & Aegyptii atq; Platonici putant. Cum. n. cælestia nolint esse corpora uana: sed diuinitus animata: atq; insuper mentibus recta diuinis, nimirū illinc ad homines non solū q̄ plurima ad corpus, & spūm ptinentia: sed multa etiā bona quodāmodo in aīam redundātia proficisci uolunt: nō a corporibus in aīam, sed ab animis. Magis aūt hæc pluraq; eiusmodi a mētibus supioribus cęlo profluere. Inter hæc si rōnes oēs assignare uolueris, quibus adductus Moses ociū sabbati mādauit hebreis: forsam ultra sublimio

rem/secretioremq; allegoriam inuenies Saturni diem/ actionibus ciuilibus bellicisq; ineptū/ contēplationibus aptū: eoq; die diui num cōtra discrimina patrocinium obsecrandū. Quod quidē im petrari posse aduersum Martis & Saturni minas Habraham & Sa muel/& plures hebreorū astrologi/ eleuatione mētis in deum uo tisq; & sacrificiis confitent̄: pręceptū illud chaldeum confirmātes scilicet si mentē ad pietatis opus ardentē erexeris: corpus quoq; caducum seruabis. Cōsideratu dignum est illud Iamblichi: Cælestia mundanaq; numina uires quasdā in se supiores/ nōnullas inferiores habere. Per has quidē effectibus nos fatalibus deuicire: per illas aūt uicissim soluere nos a fato: quasi claues ut inquit Orpheus ad aperiendū habeant & claudendū. Multo igit̄ magis diuinitas mūdo supior a fatali necessitate nos redimit. Exploratu quoq; dignissimum est hebraicū illud in mactādis animalibus rebusq; nostris sacrificio dissipandis mala cęlitus imminētia a nobis ad nostra deflecti. Sed hęc Pico nostro exploranda relinquimus.

¶ Deniq; ubicunq; dicimus cęlestiū ad nos dona descēdere: intellige tum corporum cęlestium dotes in corpora nostra uenire per spūm nostrum rite paratū: tum eadem/ prius etiā per radios suos influere i spūm naturaliter: uel qūocūq; illis expositum: tum etiā aīarum cælestiū bona/ partim in eundē spūm p radios psilire/ atq; hinc in nostros aīos redūdare: partim ab aīs eorū uel ab angelis ī aīos hōium illis expositos puenire. Expositos inq̄ nō tā naturali quodā pacto/ q̄ electione arbitrii liberi uel affectu. Sūmati uero qcūq; uoto/ studio/ uita/ moribus beneficētiā actionē ordinē cęlestiū imitant̄: eos existimato tanq̄ supnis similiores: āpliores illic dotes accipe hōies aūt artificiose cęlestiū dispositioni dissimiles/ atq; discordes/ & clā esse miseros: & deniq; palā infęlices euadere.

¶ Vt prospere uiuas agasq;: imprimis cognosce ingenium: sydus: genium tuum: & locum eisdem cōuenientē. hic habita. Professionem sequere naturalem. Cap. xxiii.

Stellarum vires dupl.

QVicunq; sanæ mētis suiq; cōpos nascit̃/ est a cęlo ad ho
nestum aliquod opus & uitæ genus naturaliter institu
tus. Quisquis igit̃ cęlum optat habere propitium: hoc
opus: hoc genus ĩprimis aggrediatur: hoc sedulo prosequat̃. Cę
lum.n.suis fauet inceptis. Ad hoc ipsum uero præceteris es natu
ra factus: quod primum a teneris annis agis/ loqueris/ fingis/ op
tas/ sõnias/ imitaris/ quod tẽtas frequẽtius/ quod facilius pagis/
quo sũmopere proficis/ quo præcęteris delectaris: Quod relinqs
inuitus. Hoc est sane ad quod te cęlum/ rectorq; cęli genuit. Eate
nus igitur tuis fauebit inceptis: & aspirabit uitæ: quatenus geni
toris ipsius auspicia ꝑsequeris. Præsertim si uerũ sit Platonicum
illud/ in quo tota cõsentit antiqtas/ Vnicuiq; nascenti esse Dęmo
nem quendã uitæ custodẽ ipso suo sydere destinatum. Qui & ad
hoc ipsum officium adiuuet: cui nascentẽ cęlestia deputarũt. Qui
cunq; igit̃ ꝑ argumenta quæ modo diximus suũ ingeniũ ꝑscruta
tus: ita naturale suum opus inueniet/ inuenerit simul suũ sydus
& Demonem. Quorum exordia sequẽs/ aget prospere/ uiuetq; fę
liciter. Alioqn & fortunã experietur aduersam/ & cęlũ sentiet inimi
cum. ❡Duo igit̃ sunt præcæteris hominum ĩfortunatorũ genera:
Alterũ eorum qui nihil professi/ nihil agunt. Alterũ eorũ/ qui pro
fessionem ingenio alienã subeũt: genioq; cõtrariã. Illi quidẽ igna
uia torpent: interim ad actiones incitãte cęlo semp agẽte. Hi dũ
aliena a patronis cælestibus agunt/ frustra laborant sup̃nis desti
tuti patronis. Primum quidẽ antiquo prouerbio confirmat̃. Dei
adiuuant facientes: ignauis aũt infensi sunt. Secundũ prouerbio
simili. Nihil agas inuita Minerua. Ob hanc arbitror rõnem Ioue
in Pythagoricis carminibus obsecrari: ut uel ipse tot malis leuet
genus humanum: uel saltẽ quo duce dęmone utamur/ ostendat.

Proinde opę pretium fuerit indagare: ad quã potissimum regio
nem habitandã & excolendã te tuũ sydus/ Dęmonq; tuus ab ini
tio designauerit. Ibi.n.magis aspirant. Ea uero est/ i quam primũ
profectus/ spũs tuus quodãmodo recreatur/ ubi sensus uegetior

Ad quod sis genitus

permanet: ubi corporis habitudo ualidior: Vbi magis pleriq; fauent: ubi uota succedunt. Hæc igitur experire. Hanc regionē elige. Hanc cole fęliciter. Hinc uidelicet discessurus infelix: nisi & rediturus/ & ad similia pgas. Sed interea frequētibus in hac regione motibus te exerce: girosq; quosdā cęlestiū istar agito. Motu. n. circuituq; eiusmodi genitus similibus cōseruabere. Quātū prætereea ad habitationē ptinet/ utiliter recordabere: Sicut alimēta uitæ necessaria rus quidē urbi suppeditat/ urbs uero consumit. Sic & ipsā uitam rusticatione frequēti/ ubi tedium te minime coeperit/ plurimum augeri. Sed urbano cū ocio tum negocio cōteri. Quantū uero ad habitationē simul/ & professionē spectat/ illud orientalium astrologorū minime cōtemnendū: uidelicet mutatione nominis/ professionis/ habitus/ uictus/ loci/ cæleste influxum nobis tum ī melius tum in deterius pmutari. Dęmones quoq; uel cōmutari: uel ad eosdē aliter hic/ & alibi nos habere/ Platonici iudicabunt. Demonē uero uniuscuiusq; custodē astrologi cū Platonicis geminū esse posse cōsentiūt: alterū quidē geniturę propriū: alterū uero professionis. Et quotiēs professio cum natura cōsentit/ eundem utriusq; Dęmonē: uel certe simillimū nobis adesse: uitamq; inde nostram magis secū fore cōcordē/ atq; tranquillā. Sin autē pfessio dissidet ab ingenio/ Dęmonē acquisitū arte/ esse a genio naturali discordē: uitāq; laboriosam atq; sollicitam. Qualis aūt unicuiq; Dęmon ab ipsa generatione præsit cupientibus inuenire/ Porphyrius regulam inuestigat ex planeta domino geniture. Iulius Firmius planetā geniture dominū esse inqt: uel eū/ q plures illic habeat dignitates: uel ex firmiori sentētia potius/ eum cuius domicilium mox petitura sit Luna post signū/ quod homine nascente iam tenet. Sed Dęmonē non eadē regula putat īuestigādum. Verum ex Chaldeorū opinione a Sole potius aut Luna. A Sole quidem ad Lunam ī natiuitate diurna/ a Luna uicissim ad Solem in natiuitate nocturna. Vt computato īter hæc īteruallo æquale spatium pagas ab ascendentis gradu descendens: & in quē terminū

Duo sunt genij cuiq; hoi

desinis aīaduertas. Cuius.n.stellæ est ille terminus: eiusdem esse Dęmonē arbitranť. Sūmatim uero a domino genituræ simul atqꝫ Dęmone tenorē uitæ/fortunāqꝫ ppendere solēt. Fortunā adiūxi: quoniā nōnulli partē fortunę/eadē ferme cōputant rōne. Opta bant ueteres suū ad se Dęmonē ab aliquo cęli cardine descēdisse: Ab oriēte uidelicet uel occidēte uel medio utrinqꝫ cęlo. Aut saltē ab undecima uel qnta plaga. Vndecima qdē medio supra caput nostrū cęlo succedit: ac bonus Dęmon cognominať/& ascendētē ab oriente gradū aspicit ex sextili. Quinta uero cęlo antipodum medio succedit/appellaťqꝫ bona fortuna/& ascēdentē gradū con tueť ex trino. Optabāt tertio loco Dęmonē si modo a cadēti pla ga uenerit saltē/uel a nona uenisse/uel a tertia. Nona.n.appellať Deus: tertia uero Dea. Et illa ascēdentē gradum ex trino hęc aspi cit ex sextili. Cadentes uero duodecimā/atqꝫ sextā exhorrebant. Illā sane malū Dęmonē: hanc malā fortunā cognominātes. Nos aūt optare præterita supuacuū arbitrati/ monemus easdē plagas/ quas illi ꝑ Dęmonibus fortunisqꝫ optabant/ obseruari pro plane tis & stellis ad opus efficiendū accomodādis: ut uel sint in angu lis/aut in duabus quas diximus succedentibus: aut saltē in dua bus dūtaxat cadentibus/quas antea noīauimus. Neqꝫ enī ab re Solem nona gaudere dicunt: Lunā tertia: Iouem undecima: Vene rem uero qnta. Hę nāqꝫ gradū conspiciūt ascendētem. Sed redea mus ad institutū. Siue igiť ab illa quā in supioribus narrabā ex periētia/d ligētiaqꝫ: siue ab hac arte/quā modo recensui/primū in uestigemus naturæ Dæmonisqꝫ instinctū: infortunatū esse cēsebi mus/qui officiū nullū profiteť honestū. Nā & ducē ꝓfessionis re uera nō habet/q opus honestū non aggrediť: Et ducē naturalem uix ullū habet: Quoniā stellarū Dęmonūqꝫ siue angelorū ducum diuinitus ad custodiā dispositorū officiū est agere semp/ & excel lenter/atqꝫ latissime. Infortunatū insup eū/ut supra diximus/ qui ꝓfessione naturę cōtraria: diuersū a genio subit Dęmonē. Memē to uero ꝑ dignitate ꝓfessionū digniores gradatim accipi Dęmo nes seu mauis angelos atqꝫ ī gubernatiōe publica/ ēt digniores.

ps
Cum sancto sanctus eris & cum malo peruerteris

Q' faciat quersatio bonorum hominum & fortunatorum

Posse uero artē uiteq; tenorē accipi genio/& ingenio nō cōtrariū/ neq; lōge diuersū: ēt si ad excellētiora pcesseris. Memēto rursus familiaritatē eorū inire: qbus gratiȩ cȩlestes afflāt. Quod ex bonis aī/corporis/fortunæ ppēdes. Sicut.n.odor ex musco: sic ex bono boni nō nihil exhalat in pximū/ac sæpe pseuerat ifusū. Mirificus āt foret cetus triū fȩliciū uel duorū inter se mirabiliter redundantiū. Memēto deniq; effrenatos/& ipudētes/& malignos/ac ifȩlices pcul fugere. Hi nāq; malorū pleni demonū/ uel radiorū/malefici sūt/& tanq̄ leprosi pestilētesq; nō solū tactu nocēt: sed ppinquitate ēt & aspectu. Sane ppinqtas ipsa corporū aīatorū putat̄ esse cōtactus: pp efficacē uaporū exhalationē foras a calore/spū/affectu/ manantē. Maxime uero pestilēs erit flagitiosorū familiaritas atq; crudeliū: si uerū fuerit: post uegetalē uitā mēse Iouis.i.secūdo nobis infusā/deiceps mēse Martis.i.tertio sensualē aīam infūdi pturbationibus mācipatā. Sic.n.q pturbatione ferunt̄/martis pleni/ martiali cōtagione ppinquos ificiūt. Cōtraria uero rōne cōsuetudo frequēs cōtiguūq; cōmertiū cū fȩlicibus excellētibusq; ut diximus pdesse mirifice cōsueuit. Apolloniū theaneū ferūt/ ephesi deprehēdisse senē: sub cuius figura lateret Demon/q sola prȩsentia totā ciuitatē peste contaminabat. Quantū uero Socrates multis præsentia sola profuerit/Xenophon & Plato testantur.

Qua rōne litterati cognoscant ingeniū suū: sequant̄q; uictū spūi consentaneum. Cap. xxiiii.

Quoniam uero litterarū studiosis loquor/recordari unūquenq; uolo litterarum amore captum imprimis se esse Mercurialē: Prȩterea Solarem quatenus ipse Mercurius est Solaris. Atq; hȩc cōmunis his omnibus est conditio. Proprie uero præter naturam Mercurialē quisqs eloquii gratia/ lepore/dignitate/uenustate pollet/Apollinem in se agnoscat/ & Venerem. Qui ad leges uel naturalē cōmuneq; philosophiam est ppensior/ nō ignoret Iouem se habere patronū. Sed q ad secretissima quæq; curiosius pscrutāda penitus instigat̄: sciat se non Mercurialē solū

esse. Sed Saturnium. Sub cuius etiã principatu sunt omnes ĩ quouis studio usq; ad finem seduli: præsertim ĩ rebus aliis negligentes. Deniq; si uerum est quod nonnulli tã physici q̃ astronomi tradunt/animã intellectu præditã in conceptũ humanũ mense Solis idest quarto descẽdere: qui plurimũ intellectu uiuũt/ & ab initio sunt præcipue & quotidie solares euadunt. Horũ itaq; planetarũ fauor his hominibus auspicãdus erit. Sub eorũ spiraculo medicinæ cõflandæ. In eorũ regionibus habitandũ. ¶ Verũ ad Apollinẽ musarũ ducem ĩprimis uos o litterati musarum cultores aduoco. Quicunq; igitur inter uos dilectissimi ĩ musarũ amore fratres/ ingenio multo magis/longiusq; q̃ corpre ualẽt/ii profecto sciant in genitura quondã sua phœbẽ quidẽ materiã suppeditasse ꝑpaucã. Phœbeũ uero spũm infudisse q̃plurimũ. Immo & quotidie humores alimẽtaq; in corpore in spũm maxima quadã ex parte resolue re. Vnusq́sq; igiẽ uestrũ totus est ferme spũs. Spiritalis inq̃ homo quidã terreno hoc corpusculo ꝑsonatus. Spũm ante alios perpetuo quodã labore fatigãs: ut ipsi prœceteris sit assidue spũs recreãdus: & in senectute præterea in qua cõmuniter euadit crassior/ad subtilitatẽ propriã reuocãdus. Scitis ꝑfecto crassũ corpus crassis elemẽtis quattuor ali. Scitote igitur spiritale corpus suis quibusdam tenuibus elementis quattuor enutriri. Huic .n. uinũ est pro terra. Odor ipse uini uicẽ gerit aquæ. Cãtus rursum & sonus agit aerem. Lumen autẽ prœfert igneũ elementum. His ergo quattuor præcipue spiritus alitur/uino inq̃/eiusq; odore/& cantu similiter atq; lumine. Sed nescio quomodo ab Apolline primũ exorsi incidimus mox in Bacchum. Et merito quidẽ a lumine ꝑuenimus in calorem: ab ambrosia in nectar: a ueritatis intuitu in ardentẽ ueritatis amorẽ. Fratres certe sunt indiuiduiq; comites phoebus atq; Bacchus. Ille q̃dẽ duo potissimũ uobis affert/lumẽ uidelicet atq; lyrã. Hic itẽ præcipue duo/uinũ odorẽq; uini ad spũm recreandũ. Quorũ usu quotidiano spũs ipse tandẽ Phœbeus euadit/& liber. Quãobrẽ ita uos ad excipiendũ Solis lumen quotidie compare/

Quibus Alat spus

ut quatenus deuitata destillatione quadam/& exsiccatione fieri potest/frequētissime sub luce uiuatis: saltē in cōspectu lucis/tum eminus/tū cominus/tū tecti/tū apti ad usū ubiq; uestrū uitalē Solis potentiā temꝑantes: atq; igne referētes ī nocte Solem: citharæ cantusq; interim nō obliti. Spirate uero semp & uigilantes & dormiētes aerē uiuū/aerē luce uiuentem. Similiter habere uos oportet ad merū Bacchi donū Apollinis beneficio ꝓcreatū. Eadē igit̄ proportione qua lumen/accipite uinū. Abunde qdem quatenus nec destillatio/ nec exsiccatio/qualem dixi ebrietas ue cōtingat. Atq; præter substantiam uini quotidie bis acceptam/odorē eius frequētius haurite/partim quidem os/ ubi spiritus fuerit recreandus/colluentes mero: partim lauantes eodem manus: partim naribus & temporibus admouentes. Satis iam fratres collocuti sumus: satisq; cōbibimus. Ergo Valete.

¶ Astronomica diligentia in liberis procreandis. In pręparandis epulis. In edificiis & habitatione/atq; uestibus: & q̄tū curare talia liceat. ¶ Cap. XXV.

SEd iuuat etiā parūper alloqui seuerū religionis antistitē. Dic age quid nā in astrorū usu dānas Antistes? Quicqd inquies arbitrio nostro detrahit: qcqd unius dei cultui derogat. Eadē ego tecū non damno solū: sed etiā ualde detestor. Exsecraris qnetiā scio/atq; ego insup perhorresco nōnullos/qui cum Deū exoratū uolūt/ ad Iouē in medio cęlo uastū illud draconis caput subeuntem tā miseri q̄ stulti confugiunt/ab ipso uidelicet dracone/q quondā e cęlo corruit/tertiā stellarum partē secū trahens/deniq; deuorādi. ¶ Verū cōcedes ne/contractibus/matrimoniis/colloqis/itineribus/similibusq; opibus pagēdis/horas oportunas eligere? Nō facile te his assensurū uideo: nescio qd arbitrio metuentē. Ego igit̄/& si theologus ille magnus Albertus ista dabit. Et rō qnædā forte dictabit: p electionē ipsā ad arbitriū ptinē

rem/cęleſtia ita prudentiæ noſtræ uſui ſubici/queẽadmodũ herbæ medico ſubminiſtrãt: tibi tamẽ potius ĩpræſentia credam. Et q̃ tu difficile nũc ea ꝑmittis: tã facile ipſe dimittã. ❡Obſeruationes uero lunę ideoq; aliarũ ſtellarũ ad morbos curãdos: & idcirco ad remedia præparanda iãdiu (ut arbitror) ꝑmiſiſti. Conceſſum quoq; abſte/ & inſuꝑ approbatũ/creſcente luna/eadẽq; aucta lumine/nec aliũde ĩfortunata/ſeminibus agros ſpargere/uites oleaſq; ſerere.

❡Cur nõ igĩ ad plãtandũ (ut cynice loquar) hominẽ utamur beneficio Lunę Iouiſq; & Phębi? Nã Veneris qdẽ ad hęc officio ſemper utimur: Sed rectius modo dixiſſem/ſemꝑ utunĩ: nã ipſa mihi Venus eſt Diana. ❡Quid itẽ de uictu dicemus? Nõ ne licebit/& proderit ſub fęlici ſydere/tũ autumno uinũ/ tum ĩdies panẽ epulaſq; cõficere? Ac ſi nequeamus ĩ his præparãdis aſpectus ſyderũ expectare: expediet ſaltẽ adſcẽdẽres accipe/ uel aliter angulares/ Solem/Iouem/ Venerẽ/atq; Lunã. Sic.n.oia qbus utimur/ fęliciter affecta cęlitus/fęliciter nos afficiẽt. ❡Hactenus te uideo abſq; cõtrouerſia conceſſurum: niſi forte dicas/ita uitã noſtram nihil fore aliud q̃ ꝑpetuã ſeruitutẽ. Ad hæc ego ſubiciã: fruſtra mortales cumulãdis pecuniis & honoribus ſeruituros/ quibus ſunt ꝑpetuo mãcipati: niſi interim diligẽtia phyſica dies uitæ ſibi plures accumulent. ❡Aut igĩ ſoli deo ſeruiant/ quod quidem eſt potiſſimũ: aut ſi cui præterea ſeruituri ſunt/ uitę tũ ualidæ/tũ lõgæ potius q̃ pecuniis honoribuſq; uanis indulgeãt. Concordes ergo ſumus.

❡Sed nũqd uel domos fundabũt temere/uel ĩfauſtas habitabũt? Vbi cõtagioſa quædã calamitas edificii ferme ſicificit habitantẽ/ ut uenenoſus peſtilẽtiæ uapor/ẽt ad bienniũ in pariete ſeruatus. Qualis ẽt ex epidimia latẽs in ueſte/ diu poſtea utentẽ inficit incautũ/atq; ꝑdit. ❡At poſtq̃ hic ĩ ueſtiũ incidimus mẽtionẽ/ꝓhibebis ne pie pater ĩ ueſte cõficiẽda/uel primũ induẽda ſpiraculũ Veneris diligẽter aucupari: Quo quaſi Venerea facta ueſtis: ſimiliter proſpera quadã corpus/& ſpiritum afficiat qualitate. Non ne medici uetant uulpium pelles? Agninas probant? Non aliter forte

De uictus ratione

De domibus

De uestibus

ſydus ĩdies quaſi naſcẽtes ueſtes afficit q̃ ſemel ab initio natas. Veſtes quidẽ & cętera artis opera certã a ſydere qualitatẽ accipe Thõmas Aq̃nas ĩ libro de fato confirmat. Tu igiẽ affirmabis. Infectas uero ueſtes / utentẽ inficere / etiã teſtis eſt ſcabies atq; lepra. Deniq; ſi populi uitę conſulis (ut opinor) iſta pmittes. Atq; ego permiſſione tua cõſulã obſeruanda. Sin aũt eiuſmodi moribũdæ uitæ curã / non ĩprobas quidẽ / ſed negligendã mones: ego quidẽ negligo: melioris uitæ fiducia fretus: cęteriſq; ſimiliter cõſulo faciendum. Vale.

¶ Qũo per inferiora ſupioribus expoſita deducantur ſuperiora: & p mundanas materias mũdana potiſſimũ dona. ¶ Cap. xxvi.

SEd ne longius digrediamur ab eo / quod interpretantes Plotinum inſtituimus ab initio / breuiter ita collige. Mũdus ab ipſo bono / ut Plato una cũ Timeo Pythagorico docet q̃ optimus effici poterat / eſt effectus. Eſt igiẽ nõ ſolũ corporeus: ſed uitæ inſup & intelligentiæ particeps. Quãobrem præter corpus hoc mũdi ſenſibus familiariter manifeſtũ / latet ĩ eo ſpũs corpus quoddã excedens caduci ſenſus capacitatẽ. In ſpũ uiget anima: in aĩa fulget intelligẽtia. Atq; ſicut ſub Luna nec miſcetur aer cum terra / niſi p aquã: nec ignis cũ aqua: niſi p aerem: ſic in uniuerſo eſca quædã / ſiue fomes ad aĩam corpori copulandã / eſt ille ipſe quẽ ſpũm appellamus. Anima quoq; fomes q̃dam eſt ĩ ſpũ / corporeq; mũdi / ad intelligentiã diuinitus cõſequendã. ¶ Quẽadmodũ ſũma quædã in ligno ſiccitas ad penetraturũ oleum eſt parata. Oleum huic ĩbibitum / pabulũ eſt ad ignem. Ad calorẽ dico proxime. Calor ipſe luminis eſt uehiculũ: ac ſi lignũ hoc eiuſmodi ſit / ut igne præſente fulgeat / nõ urař: qualia quãdoq; uidimus iam hoc exemplo uidebimus: utrũ uel homo: uel aliud quiddã ſub Luna / certis q̃buſdã præparamẽtis: partim q̃dẽ naturalibus: partim arte quæſitis / uitalia: atq; etiã forte intellectualia quędam

bona oportune quodãmodo desuper accipere possit. Verũ quod hic ad religionem spectat discutiemus alibi: ubi Plotinus in me diũ hæc adducet. Quod uero ad naturales spectat influxus/qua lescunq; sint desup uenie͂tes: scito eos in nobis materiisq; nostris ita demũ per arte͂ comparari posse: quãdo fome͂ta nobis nostrisq; ad illos natura subgesserit: cęlumq; ad eosde͂ oportunius cõspira uerit. ¶ Non ne in ipso fętu natura fętus ipsius artifex: cum certo quodã pacto corpusculum affecerit/figuraueritq;/hoc ipso statim præparame͂to/uelut esca quadã spũm ab uniuerso deducit? Perq; hunc uelut fomitem: uitã haurit/atq; aĩam? Ac deniq; p certã ani mæ speciem dispositioneq;/corpus ita uiuens dignum est pręsen tia mentis tandem donatæ diuinitus. ¶ Vbiq; igiẽ natura maga est/ut inqt Plotinus/atq; Sinesius/uidelicet certa quædã pabulis ubiq; certis inescans: non aliter q̃ centro terræ grauia trahens: Lu næ concauo leuia: Calore folia: humore radices: cęteraq; similiter. Quo quidem attractu secum ipso deuinciri mundum restanẽ sa pie͂tes Indi/dice͂tes mũdum esse aĩal passim masculũ simul atq; fę minã: mutuoq; me͂brorũ suorũ amore ubiq; coire secũ/ atq; ita cõ stare: uinculũ uero me͂brorũ inesse p insitam sibi mente͂: quæ totã infusa per artus agitat mole͂/ & magno se corpore miscet. Hic Or pheus naturã ipsam mũdi/Iouęq; mũdanũ/marem appellat & fę minã. Vsq; adeo mutui partiũ suarũ cõiugii ubiq; mũdus est aui dus. ¶ Esse uero masculinum sexũ fęminino ubiq; cõmixtũ: decla rat illinc quide͂ ordo signorũ. Vbi præcede͂s ppetuo deinceps ordĩ ne masculinum est: subseque͂s fęmininũ. Hinc uero arbores/ atq; herbæ: Quæ etiã sicut aĩalia utrunq; sexum habe͂t. Mitto q̃ ignis ad aerem: aqua ad terrã masculi uice͂ tenet ad fęminã. Vt nõ mirũ sit me͂bra inter se mundana & oe͂s eius articulos mutuũ coniugiũ concupiscere. Quod & planetę cõciliant/partim qdem mares/par tim uero fęminæ. Præcipue uero Mercurius masculus atq; fęmina hermophroditi pater. ¶ Quod sane aĩaduertens agricultura/præ parat agrum seminaq; ad cælestia dona. Et insitionibus qbusdã

Vnde est alt partim mas partim femina

uitam plātę propagat/ & ad speciē alteram melioremq́ perducit.
Similia quędam efficit medicus/& physicus/& chyrurgicus in corpore nostro/tum ad nostrā fouendam: tū ad uniuersi naturā uberius compandā. Idem quoq́ philosophus naturaliū rerum astrorumq́ peritus/ quē ꝓprie magū appellare solemus/ certis quibusdam illecebris/ cęlestia terrenis oportune quidem: nec aliter inserens q̄ insitionis studiosus agricola ueteri recentem stipiti surculum. Quod & Ptolemęus ualde ꝓbat/affirmans eiusmodi sapientem/sic astrorū opus adiuuare posse: quēadmodum agricola terrę uirtutem. Subicit magus terrena cęlestibus/imo inferiora passim superioribus: ut proprias ubiq́ fęminas suis maribus fęcundandas: ut ferrum magneti trahendū: ut camphorā aeri feruēti sugendam: ut chrystallū Soli illuminandū: ut sulphur & sublimē liquorem accendendū flāmę: ut oui testā uacuam & impletā rore/ Soli eleuandā: imo ut ouum ipsum gallinæ fouendū. ¶Præterea sicut nō nulli fouentes oua/etiā sine animalibus uitā illis ex uniuerso conciliant: & sæpe materias quasdā oportune parātes absq́ ouis manifestisq́ seminibus/aialia procreāt: ut ex ocimo scorpionem: apes ex boue: ex saluia auē merulę similē. Vitā uidelicet a mūdo materiis certis oportunisq́ tēporibus adhibētes: Sic & ille sapiēs ubi cognouit quę materię/siue quales parti inchoatę natura/ partim arte perfectę: & si sparsę fuerint cōgregatę/qualē cęlitus influxum suscipere possint: has eo regnante potissimū/colligit/ præparat/adhibet: sibiq́ p eas cęlestia uēdicat. Vbicūq́ enī materia quędam sic sup̄is exposita ē/sicut speculare uitrū uultui tuo/pariesq́ oppositus uoci/ subito sup̄ne patit̄ ab agēte uidelicet potentissimo a potestate uitaq́ mirabili ubiq́ præsēte/ uirtutemq́ passione reportat. Non aliter q̄ & speculum imaginem repræsentat ex uultu: & ex uoce paries Eccho. ¶His ferme exēplis ipse Plotinus utitur/ubi Mercurium imitatus ait: ueteres sacerdotes/siue magos ī statuis sacrificiisq́ sensibilibus diuinum aliqd/& mirandū suscipere solitos. Vult aūt una cū Trismegisto per materialia hęc non

proprie suscipi numina penitus a materia segregata: sed mũdana tantum/ ut ab initio dixi & Synesius approbat. Mundana inq̃ id est uitam quandã/ uel uitale aliquid/ ex anima mundi & spherarũ animis atq; stellarum: uel etiam motum quendã/ et uitalem quasi præsentiã ex Dæmonibus. Immo iterdũ ipsos Dæmonas eiusmo di adesse materiis Mercurius ipse/ quem Plotinus sequit̃/ inquit/ Dæmonas aerios/ nõ cęlestes: ne dũ sublimiores: statuasq; Mercu rius ipse cõponit ex herbis/ arboribus/ lapidibus aromatis/ natu ralem uim diuinitatis (ut ipse ait) in se habentibus. Adiũgit can tus cęlestibus similes: quibus ait eos delectari/ statuisq; sic adesse diutius/ & ꝓdesse hominibus/ uel obesse. Addit sapiẽtes quondã ægyptios: qui & sacerdotes erãt/ cum nõ possent rationibus ꝑsua dere populo esse Deos idest spũs aliquos super homines/ excogi tasse magicum hoc illicium/ quo Dæmonas allicientes/ in statuas esse numina declararent. Sed Iamblicus damnat ægyptios ꝙ Dæ monas non solum ut gradus quosdam ad supiores deos inuesti gandos acceperint: sed plurimum adorauerint. Chaldeos uero Dæ monibus non occupatos ægyptiis anteponit. Chaldeos inq̃ re ligionis antistites. Nam astrologos tã Chaldeorum q̃ Aegyptio rum quodãmodo tentauisse Dæmonas per harmoniã cęlestem in statuas fictiles trahere suspicamur. Quod significare uidet̃ astro logus Samuel hebreus auctoritate Dauidis Bil astrologi fretus. Antiquos uidelicet fictores imaginum fecisse statuas futura pro nuntiãtes. Harmoniã uero cęlestium his accomodatã esse tradit/ metallũ fundere ad hominis pulchri formã/ die Mercurii hora ter tia scilicet Saturni. Quãdo Mercurius Saturnũ in aquario subit/ ĩ nona cęli plaga/ uaticiniũ designãte. Ascenditq; geminorũ sydus significãs prophetas (ut aiunt) Mars a Sole cõburitur: nec Mercu rium intuetur. Sol tamẽ aspicit coniũctionis illius locum. Venus interea aliquem obtinet angulum: occidentalis est & potens. Lu na ex trigono gradum aspicit ascendentem: similiterq; Saturnus. Hæc illi. Ego autẽ primo quidẽ ex beati Thomæ sententia puto/

ſi modo ſtatuas loquētes effecerint/ nō ſimplicē ipſum ſtellarū in fluxū ibi formauiſſe uerba: Sed dęmonas. Deīde ſi forte cōtigerit eos in eiuſmodi ſtatuas īgredi/ nō arbitror hos ibi p cęleſtē influ xū fuiſſe deuinctos: Sed ſpōte potius ſuis cultoribus obſecutos: deniq; decepturos. Nam & natura ſupior ab īferiore cōciliať qdē aliquādo: Sed cohiberi neqt. Et diſpoſitio illa ſyderum paulo an te deſcripta cōcurrere forte nō poteſt. Quāuis āt Dęmones aſtro nomica rōne ſtatuis nō includanť: tamē ubi per cultū eis exhibi tū/ pręſentes extiterint/ Porphyrius ait eos regulis aſtronomicis oracula reddidiſſe: atq; ideo frequenter ambigua. Et merito/ quo niā Iamblichus pbat pphetiā uerā/ atq; certā/ nec malis Dęmoni bus cōuenire: nec humanis artibus/ uel natura/ ſed ſpiratiōe diui na purgatis mētibus puenire. Sed ad Mercuriū: īmo ad Plotinū iā reuertamur. Mercurius ſacerdoteſ ait accepiſſe uirtutē a mundi natura cōuenientē: eāq; miſcuiſſe. Secutus hūc Plotinus putat: to tum id aīa mūdi cōciliāte cōfici poſſe. Quatenus illa naturaliū re rū formas/ p ſeminales quaſdā rōnes ſibi diuinitus inſitas gene rat/ atq; mouet. Quas quidē rationes appellat ēt Deos. Quoniā ab ideis ſupremæ mētis nunq̄ deſtituunť. Itaq; p rōnes eiuſmodi aīaą mūdi facile ſe applicare materiis: quas formauit ab initio per eaſdē: quādo magus uel ſacerdos oportunis tēporibus adhibue rit formas rerū rite collectas: que rōnē hanc/ aut illā pprie ſpectāt: ſicut magnes ferrū: reubarbarū colerā: crocus cor: eupatoriū ſpo diūq; iecur: ſpica muſcuſq; cerebrū. Fieri uero poſſe quandoq; ut rōnibus ad formas ſic adhibitis/ ſublimiora quoq; dona deſcen dāt/ quatenus rōes ī aīa mūdi cōiunctæ ſūt ītellectualibus eiuſdē aīę formis: atq; p illas diuinæ mētis ideis. Quod & Iāblichus ap probat/ ubi de ſacrificiis agit. Qua de re alibi nos oportunius di ſputabimus. Vbi etiā apparebit/ q̄ īpura ſupſtitio populi gētilis extiterit. Contra uero q̄ pura pietas euangelica fuerit: Quod ma gna ex parte in libro de relligione chriſtiana iam fecimus.

FINIS

¶Apologia quędam. In qua de medicina. astrologia. uita mundi. Item de magis/qui Christum statim natum salutauerunt.

MARSILIVS Ficinus florentinus/dilectissimis suis i ueritatis studio fratribus/ tribus Petris/Nero/Guicciardino/Soderino/ ter quaterq; salutem. Rectius modo Tripetro q̃ tribus Petris fortasse dixissem. Sicut.n.ubi palma est una nõ faciũt plures in ea digiti/manus ibi plures: sic uestra amici corpora tria nihil prohibere uidenẽ/ quo minus unum efficiat Petrum una uoluntas ¶Faber ille cęlestis patriæ Christus tam ingẽtem procreauit petram/ut imẽso huic edificio ecclesiæ suę una hęc petra fundando sufficeret. Ego quoq; tã grandes nactus sum diuina quadam sorte petras: ut tres nũc meo uel arduo fatis edificio faciant. Nunc uobis amici nunc/si nescitis/arx illa Palladis necessaria fore uidetur: qua procul a nobis sęuum ipiorum gigantum impetũ arceamus. Quãobrem uestra primum arce tribus constructa Petris/trium liberorũ meorum uitam/uitæ publicæ succurrentium munire decreui. ¶Scitis(ut arbitror) me de uita librum composuisse/ i libellos tris diuisum. Quorum primus de uita sana. Secundus: de uita lõga. Tertius: de uita cęlitus inscribẽ. Igiẽ esca tituli tam suauis q̃plurimos alliciet ad gustandũ: Sed in numero tanto ignorantes plerique futuri sunt(ut arbitror) maligni quoq; non pauci. ¶Alius ergo dicet/ non ne Marsilius est sacerdos? Est profecto. Quid igitur sacerdotibus cũ medicina? Quid rursum cum astrologia commertii? Alius item. Quid Christiano cum magia uel imaginibus? Alius autẽ/ & quidem indignus uita/ uitam inuidebit cęlo. Cũcti deniq; sic affecti/beneficio in eos nostro ingrati nimis erunt. Atque aduersus charitatem nostram Qua uitæ/ prosperitatique publicæ pro ingenii facultate consulimus/non pudebit esse crudeles. Communis igitur erit uobis iste labor: Sed ut quodammodo leuior sit: tres enim estis aduersum

tres hostes distributum subire certamen. Nec inuectiua (noui enī ingenium uestrum) confutabitis inuectiuā: Sed alieni fellis amaritudinem: quæ uestra suauitas ē mirifica uestri mellis dulcedine superabitis. ¶ Principio candidissime Nere respōdeto primis/antiquissimos quondā sacerdotes fuisse medicos pariter & astronomos. Quod sane chaldeorum/persarum/ægyptiorum testificanē historiæ. Ad nullum prȩterea magis q̄ ad pium sacerdotem pertinere singularis charitatis officia: quæ qdem ī maximo omniū beneficio q̄maxime lucent. Officium uero præstantissimum est procul dubio/quod & maxime necessariū: & ip̄rimis ab omnibus exoptatum: efficere uidelicet/ut hominibus sit mens sana in corpore sano. Id autē ita demum præstare possumus/si coniungimus sacerdotio medicinā. At quoniā medicina sine fauore cȩlesti/quod & hyppocrates Galienusq; confitentur/ & nos experti sumus/ sæpius est inanis/sȩpe etiam noxia/nimirum ad eandem sacerdotis charitatem astronomia pertinet/ad quā attinere diximus medicinam. Eiusmodi (ut arbitror) medicū honorari sacræ litterȩ iubēt/ quoniam propter necessitatē hūc altissimus procreauerit. Et Christus ipse uitæ largitor/qui discipulis mandauit/ languentes toto orbe curare/sacerdotibus quoq; præcipiet/si minus uerbis/ut illi quondam/mederi possint: saltem herbis & lapidibus medeatur. Quæ si minus ipsa sufficiant/oportuno quodam afflatu cȩli conflare hæc/& ægrotis admouere iubebit. Nam & ipse eodem afflatu cæli animalia passim ad suam quæq; concitat medicinam: usq; adeo uitæ omniū abundantissime prouidet. Sic instinctu cȩlesti diuinitus instigante/serpentes quidem maratro/hirundines aūt celidonia oculis medicantur: Aquilæ uexatæ partu echitem lapidem diuinitus inuenerunt/quo fȩliciter oua statim eniterentur. Itaq; Deus ipse qui per cȩlum animalia quæuis ad medicinas instigat: sacerdotes certe permittit non mercede inquam/ sed charitate medicinis cælitus confirmatis morbos expellere. His uero tu deinceps plura etiam si expedierit ingenii tui aculeis addes.

aetitem

¶Surge post hæc & tu Guiciardine uehemens: atq; curiosis ingeniis respondeto/ Magiam uel imagines nõ probari quidẽ a Marsilio/sed narrari/Plotinum ipsum interpretante. Quod & scripta plane declarãt/si ęqua mente legantur. Neq; de magia hic prophana/quę cultu Dęmonum nititur/uerbum quidem ullum asseuerari: Sed de magia naturali/quę rebus naturalibus ad prosperã corporum ualitudinem cęlestium beneficia captat/effici mẽtionem. quę sane facultas tam concedenda uidetur ingeniis legitime utẽtibus/q̃ medicina & agricultura iure cõceditur. Tantoq; etiã magis/quãto perfectior est industria/terrenis cęlestia copulans. ¶Ex hac officina Magi omnium primi Christum statim natum adorauerunt. Quid igitur expauescis Magi nomẽ formidolose? Nomẽ euangelio gratiosum. Quod non maleficum & ueneficum: sed sapiẽtem sonat & sacerdotem. Quid nam profitetur Magus ille uenerator Christi primus? Si cupis audire quasi quidam agricola ẽ: certe quidam mundicola est. Nec propterea mundum hic adorat: quemadmodum nec agricola terram: Sed sicut agricola humanĩ uictus gratia ad aerem temperat agrum: sic ille sapiens/ ille sacerdos gratia salutis humanę inferiora mundi ad superiora contemperat/ atq; sicut oua gallinę/sic oportune terrena subicit fouenda cęlo. Quod efficit semper ipse deus: & faciẽdo docet/suadetq; facere/ut a superis infima generentur & moueantur/atq; regantur. Deniq; duo sunt magiæ genera. Vnum quidem eorum/ qui certo quodam cultu Dęmonas sibi conciliant: Quorum opera freti fabricãt sæpe portenta. Hoc autẽ penitus explosũ est/quando princeps huius mundi eiectus est foras. Alterum uero eorum qui naturales materias oportune causis subiiciũt naturalibus mira quadam ratione formãdas ¶Huius quoq; artificii species duæ sunt. Altera quidem curiosa: altera necessaria. Illa sane ad ostentationẽ superuacua fingit prodigia: Ceu quando Persarũ magi ex saluia sub fimo putrefacta dum Sol & Luna secundam Leonis faciem

occuparent/eundéq; gradũ ibi tenerent/generabant auem merulę imilem:serpentina cauda:eamq; redactam in cinerem ĩfundebãt sampadi. Vnde domus statim plena serpentibus uidebatur. Hoc lautem tanquã uanum & saluti noxium procul effugiendum. Tenenda tamen species necessaria/ cum astrologia copulans medicinam. Siquis autẽ pertinax ulterius instet/morem huic ita gerito Guiciardine: ut ne legat hæc nostra/nec intelligat/nec meminerit/ nec utatur homo/si homo est/tanto beneficio prorsus indignus.

Multa sunt pręterea quæ tu aduersus ingratam ignorantiam in medium afferre tuo ingenio poteris. ❡Quid nam agis & tu strenue Soderine noster? Tolerabis ne superstitiosos cęcosq; nescio quos futuros/qui uitam in animalibus: uel abiectissimis: herbisq; uilissimis manifestam uident. In cęlo/in mundo non uident. Iam uero si homunciones isti uitam minimis concedunt mundi particulis/quę tandem demẽtia est? Quæ inuidia? Nec nosse/nec uelle totum uiuere in quo uiuimus/& mouemur & sumus. Quod quidem canit Aratus: Iouem manifeste significans cõmunem corporis mundani uitam. Peroportune nunc in hæc Arati uerba nescio quomodo uideor incidisse. Memini Lucam euangelistam: memini Paulum apostolum his uerbis libenter uti. In quibus mũdi uitam sapientes illi nõ horrent. At uero superstitiosus quidam his obiitiet non facile conuinci ex uerbis eiusmodi Paulum assentiri/mundum habere animam: Sed tantũ subesse deo: ac nos ĩ hoc ipso Deo uiuere. Esto igitur. Ne nominemus in mundo quando non placet animam. Nomen anima sit prophãnum. Licebit ne saltem uitam qualẽcunq; dicere? Quam Deus ipse mũdi faber huic operi suo tam fęliciter absoluto clementer inspiret. Quandoquidem erga uilissima quęq; uiuentia non est auarus/Et quotidie ꝑ cęlum q̃plurimis quæ sunt in eo largissime pręstat uitã. Dic amabo nõ ne uides boues & asinos/o bos/o asine/ qui tactu quodã ex se uiuentia generãt esse uiuos? Si ergo hæc præterea/ex se uiua

quædam aſpectu etiam generarent/an non multo magis hæc ui uere iudicares?ſi quod modo ipſe iudicium/ſi quã uitam habes. Cęlum terræ maritus non tangit (ut cõmunis eſt opinio) terram. Cum uxore non coit:ſed ſolis ſyderum ſuorum quaſi oculorum radiis undiq; luſtrat uxorem:luſtrãdo fęcundat/ procreatq; uiuẽtia. Num ergo uitam uel intuẽdo largiens ipſum in ſe propriam nullam habet uitã?Et quod dedit aui ſtrutho uitam aſpectumq; uiuificum:longe eſt hoc ipſo deterius. His tandem adductis in medium/niſi perſuaſeris ſuperſtitioſum iſtum mittito ſemiuiuũ: immo uero non uiuum. ¶Proinde ut pluribus cauſam noſtrã patronis agamus/ addito Petre mi Nere Amphionem illum noſtrũ Lãdinum Chriſtophorum oratorem pariter & poetam. Ille noſter Amphion ſuauitate mira celeriter lapidea hoſtiũ noſtrorum corda demolliet. ¶Tu uero Guiciardine cariſſime compater/ito nũc/ito alacer/Politianum Herculem accerſito. Hercules quõdam ubi periculoſius certandum foret/ uocitabat Iolaum: ¶Tu nunc ſimiliter Herculem. Noſti profecto quot barbara monſtra latium iam deuaſtantia Politianus Hercules inuaſerit/ lacerauerit/ intereme rit/q̃ acriter expugnet paſſim. Quã tuto propugnet. Hic ergo uel centum hydrę capita noſtris liberis minitantia ſtatim confundet claua/flammiſq; cõburet. ¶Eia mi dulciſſime Soderine: Surge age/ Picum ſalutato Phoebeũ. Hũc ego ſępe Phoebum appello meũ. Ille me Dionyſium uiciſſim atq; liberũ. Fratres ergo ſumus. Nuntia Phoebo meo/uenenoſum contra nos pythonẽ/ex palude iam iam emergentem. Tendat arcum/obſecra precor. Confeſtim ſpicula iaculetur. Intendet ille protinus/ſcio quid loquar: uenenumq; totum ſemel una nece necabit. ¶Valete iam fęliciter amantiſſimi fratres mei/ non ualitudine tantum fęlici: Sed ipſa etiam fęlicitate digni. Liberorumq; meorum in lucem iam prodeuntium ualitudinem fęlicitatemq; curate. xv. Septembris. M.cccclxxxviiii. In agro Caregio.

contunder

Quod necessaria sit ad uitam securitas & tranquillitas animi.

MARSILIVS Ficinus Dilectissimis in ueritatis uenatione fratribus Bernardo Canisiano/ Iohanni Canacio/ Amerigo Cursino Salutem. Cum primis hic in uerbis uenationem quandam instituissemus/ merito forsan canes statim adhibuimus & cursores. Apte quidem philosophãtes appellauimus uenatores/ anhela semper ueritatis indagine laborantes. Num etiam apte canes? Aptissime inquit in Republica Socrates. Philosophãtes enim uel legitimi sunt uel spurii. Ambo canes. Illi quidem ueritatem ipsam sagaciter inuestigãt/ mordicus inuentã tenent. Hi uero pro opinione latrant/ mordent/ lacerant. Tantum profecto canes inter philosophos sibi uendicant/ ut nõ solum se ipsos ĩ sectam aliquam inseruerint: sed etiam sectam ipsi suam nomine Cynicam quandoq; confecerint. Habet quinetiam suos achademia canes. Huc ergo uos sagaces achademię canes: huc uos uelocissimi cursores aduoco. Tris enim estis. Tres ergo nũc meos precor defẽdite liberos adhuc teneriores/ inter lupos (ut uereor) e uestigio prodituros. Currite ĩquam alacres: negocia enim nunc uobis optata mãdo/ non curas. Georgium Benignũ Saluiatum cognoscitis meum: Qui ueritatem illam ꝑ cuius nunc uos uestigia passim uenãdo discurritis/ iãdiu est sagaciter assecutus. Qui & fratres suos Solis ĩstar/ maior ipse/ minores illustrat. Huic igitur/ si quem luporum ululatum audieritis/ nuntiate. Fortissimus ille Georgius omnes facile fugabit lupos/ qui & uastum draconem quandoq; transfixit. Ille me igitur/ ille sollicitudine simul & uos cura leuabit. Solet enim inter uos aliquis/ & qdẽ iam sępius dicere: nihil ad uitã salubrius experiri/ q̃ magna cũ securitate tẽpora deglutire. Cęteri uero dicẽti ꝓtinus arridere.

Sed dic age Canaci quid nam hoc tuũ eſt toties repetitum? Tem
pora deuorare? Quid denique tibi uis? Non eſſe inquies/ ſed bi
bere potius. Non mandere/ uel conterere: ſed faucibus plenis in
gurgitare. Siquidem tempus ipſum natura quædam eſt liquens/
(ut ita dixerim) atque labilis. Liquentium uero hęc eſt conditio:
ut ſi cohibeas in anguſtum/ ſubito perdas. Diffluũt enim coacta
celeriterq; diffugiunt. Si aquam ſpõgiæ imbibitam forte compreſ
ſeris/ exprimes eam/ ſtatimq; diſperges. Si latius hanc tenueris/ re
tinebis. Multo magis aerem/ ignemq;/ & ętherem. Hinc apud poe
tas Fruſtra contendunt/ qui ampla diuorum manium ue ſimula
cra ulnis capeſcere moliuntur. Late admodum accipiẽda ſunt la
tiſſima. Liquentia & ampliſſima ſunt ampliſſime poſſidẽda. Tũc
certe grauiter nos premit anguſtia/ quando animum ipſum mo
tumq; eius naturaliter amplum redigimus ĩ anguſtum. Quicũq;
ſtudia negociaq; penſitant examuſſim: & in minima quæq; ſemp
exactiſſimæ deterunt: uitam interea ſuam/ heu ſuam uitam clam
miſeri conterunt. Recte igitur Pythagoras pręcepiſſe uidetur. Ca
ue ne quando in anguſtum forte cohibearis/ nihil cęlo amplius.
Nihil eſt uitalius. Anguſtiſſima uiciſſim terra uitam habet ĩ mun
do q̃ minimam. Deniq; ſi cęlo temporeq; uiuimus/ q̃to hęc latius
abſorbemus/ tãto uiuimus & diutius. ❡ Viuite ergo lati ab angu
ſtia procul o amici. Viuite lęti. Lętitia cęlum uos creauit ſua. Quã
ſuo quodã riſu ideſt dilatatione/ motu/ ſplendore declarat: quaſi
geſtiens. Lætitia cęlum uos ſeruabit ueſtra. Ergo quotidie imprę
ſens uiuite læti. Nã ſollicitudo præſentium/ rapit uobis pręſens:
præripitq; futurum. Curioſitas futurorum celeriter in præteritum
uos traducit. Iterum igitur precor/ atq; iterum/ uiuite læti. Nã fa
ta ſinunt: dum ſecuri uiuitis. Sed ut reuera ſine cura uiuatis/ ne
unam quidem hanc curam ſũmite: qua ſolliciti curetis unquam:
qua potiſſimum diligentia curas effugiatis ❡ Vna enim cura hæc
mortalibus heu miſeris omni cura cor urit. Negligite igitur dili

gentiam. Negligentiam uero diligite. Atq; hãc etiam negligenter. Quoad licet uobis inq̃, atq; decet. Hæc aũt non tam ut sacerdos amici mãdo uobis, q̃ ut medicus. Nam absq; hac una tanq̃ medicinarum omnium uita medicinæ omnes ad uitam producendam adhibitę, moriuntur.

XVI. Septembris. M.cccclxxxviiii. In agro Caregio.

Amerigus Corsinus

De triplici uita quem tu Ficine libellum
Compositum, in lucem mittere docte paras,
Imprimere hunc doctus: gratusq; Valorius ultro
Curauit, doctis pabula grata uiris.
Tresq; Petri: biniq; Canes: Cursorq; Amerigus
Contendent morsus pellere quisq; feros.

Impressit ex archetypo Antonius Mischominus
Florentiæ Anno Salutis. M.CCCCLXXXIX
Tertio Nonas Decembr.

R E G I S T R V M

a
Prohemium
DE CVRA
ſed utinam
ad interna
atra bilis
b
q̃uis raro
ſtor. Nihil
paulatim
Si aduerſus
re cõdito
c
occupãs
Prohemiũ
factione
hinc quidẽ
Sed ſubſtantiã
d
conditi
defectu
reuireſcat
ta uiteſq;
ĩ liliũ

e
De medicinis
expellendi
Ariſtoteles
multa cõtingẽs
f
Prohemium
quas & ego
dona dũtaxat
uidelicet
quiſque
g
Iouem tandẽ
atq; Venerẽ
in eodem minuto
ſtellę, quam
gium. Atq;
h
Voluptatem
eius acumen
Mercurii cum
herba ſacerdotis
De uirtute

i
& Aſtrologum
pręſtantior
inchoatam ibi
tur. Figurę
do aliquo
k
præſertim ſi
inq̃ intimũ
patet ꝙ odor
tes. Sextum
tum conceptione
l
deſinis aĩaduertas
eſſe. Sed Saturnium
rem, cęleſtia
bona oportune
m
Surge poſt
quædam
Sed dic